

מערכות-ים

מסעון חיל-הים

ל"ז
ל"ח

תוכן הענינים

3

דבר מפקד החייל

ראשי החייל מספרים

8	גרשון זק	בראשית
21	פ. שולמן	משרת ימי לחיל-הים
22	אלוף ש. שמיר	הימאים השאירו בקרבי רושם עז
26	אלוף מ. לימון	רוח הלחימה היא שהכריעה הכף

בימי המאבק

28	דוד הכהן	שעתם האהרונה
32	איזי רבינוביץ	טבענו ספינות המשמר
34		חבלה באגית הגירוש
37		"אושן" לא נמלטה
41	יוסף ד.	אנית הנשק טובעה
44		הנשק הגיע לחיפה
48		כך הסבירו זאת הסורים

פעולות ומבצעים

51	סא"ל ה. שטוייר	צי הצללים קם לתחיה
53	רס"ן א. ענב	כך שיפצנו הא ניות
54		הקרב הימי בתל-אביב
56		האוניות הפגינו את החוף
58		המצרים התנכלו לא ניות סוחר
62	סא"ל ב. תלם	כך התגלגלתי לחיל-הים
64	אברהם	קרב הומים בבית עפא
68		מטוסי האויב צללו מול אשקלון
71		כבשנו את בית הגיאודה
72		בראס-אל-אביאד
75		תמישת עין-גדי
76	סרן ע. להד	טפות מהים

(המשך מעבר לדף)

"מ ע ר כ ו ת"

בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל

חיב. ל"ז—ל"ח — "קובץ העשור לחייל"

נערך ע"י אליהו לוי

עוזר קצין-עריכה רס"ר מ. הולר

כתבות — א. אגרס

המחיר: 1.000 ל"י

זכרונות אנשי החייל

78	ר. שדמי	עוד מעט יאיר השחר
81		סיפורה של פליגת הנמל
83	רס"ן י. גלעד, רס"ן ד. שסי	בגבעת המכ"ם
85	רס"ן ר. ריהן	להמתי בבטן האוניה
87	רס"ן מ. ברקת	עם אנית רכש
89	רס"ן ד. שני	כך נעשינו קצינים
91	סרן י. גדלר	כך היו יורים
94	רס"ן י. נץ	הובלנו את חיל הרגלים
95	סא"ל י. בן-שמואל	הפריגטה הראשונה
98	רס"ר פארקש, רס"ל ג'רג'	האמודאים מתחת למים

סיכומי תקופה

104	שאל אבינור	מה נתנה ההעפלה
112	רס"ן ז. פריד	היכן צמח הכוח הימי הלוחם
116	סרן מ. שפר	בתהליכי החינוך בחיל

ממסעי החייל

126	רס"ר מ. שופט	מבצע "קילומבוס"
131		האלים זעמו בקפאלוניה

במלחמת סיני

138	סרן י. סלמין	כלי השיט הועברו בדרך היבשה
142	כ. שיף	הנחתות ירדו לשארם אישיך
145	רס"ן ש. כץ	הבסיס בשארם אישיך
147	סא"ל י. בגרון	מסביב ליבשת

תמונות הישיר : צינורות טורפדו של
משחתת בשעת ירי

מערכות - ים

בטאון חיל-הים

חוברת ל"ז-ל"ח - תמוז תשי"ח, יולי 1958

בעריכת מחלקת כוח-אדם / מפקדת חיל-הים
הוצאת "מערכות"

בפתח הגליון

בגליון חגיגי זה של "מערכות-ים" נעשה נסיון לסקור את מבצעיו ואת פעולותיו של הכוח הימי הלוחם של הישוב העברי בארץ-ישראל — למן ימי המאבק נגד הבריטים, דרך מבצעי הלחימה של השירות הימי וחיל הים בימי מלחמת הקוממיות וכלה במבצעי חיל-הים בימי מלחמת סיני. בדפים הבאים ימצא הקורא תיאור מבצעי חבלה, פרשיות קרב וכן זכרונות אישיים של הלוחמים אשר נשאו בנטל הלוחמה הימית נגד אויבים חזקים ומצוידים כדבעי.

אין גליון זה מתימר להיות מחקר הסטורי מסכם, במשמעותו הרחבה של מושג זה. אמנם, הפרשיות המובאות בו הן טיפוסיות לתחומי הפעולה השונים. אך נותר עדיין חומר הסטורי רב ומגוון, המצפה להסטוריון של הלחימה הימית שיעלה אותו ברבים. יתר על כן, פרשיות מופלאות רבות נשארו עלומות. משום שלא הגיעה השעה להסיר מעליהן את מעטה הסודיות והבטחון.

יש לקוות, כי גליון זה יתרום תרומה צנועה להידוק הקשר בין הציבור הרחב ובין הזרוע הימית של צה"ל. ובעיקר — מי יתן והלוחמים המשרתים כיום בחיל-הים ישאבו ממבצעי חבריהם בעבר תעצומות-כוח, נכונות להקרבה ורוח לחימה, אשר ידריכו אותם לנצחון במערכות הצפויות למדינה בעתיד.

יְכוֹר

אלהים את נשמות בניו - גבוריו חילי צבא
הגנה לישראל שמסרו נפשם על קדושת השם העם
והארץ, ועלו בלהב תקומת ישראל במלחמת
השחרור, בפעולות הגנה ובמערכות סיני מנשרים
קדו ומאירות גברו בהחלצם לעזרת העם, והרוו
בדםם הטהור את רגבי אדמת קדשנו ומדברות סיני.
זכר עקדתם ומעשה גבורתם לא יסופו מאתנו
לעולמים. תהיינה נשמותיהם צרורות בצרור החיים
עם נשמות אברהם יצחק ויעקב ועם שאר גבורי
ישראל וקדושי שגן עדן עד עולם, אמן.

יֵרְדִי הַיָּם בְּאַנְיּוֹת, עֲשֵׂי מְלָאכָה בְּמֵיִם רַבִּים. הִמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו בְּמִצּוֹלָה.
 וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סַעְרָה, וַתְּרוֹמֶם גְּלִיּוֹ. יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדּוּ תְּהוֹמוֹת, נִפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוּגָה.
 יִחֻגּוּ וַיִּנּוּעוּ בַשִּׁכּוֹר וְכָל חֲכָמָתָם תִּתְבַּלֵּעַ. וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' בְּצָר לָהֶם, וּמִמִּצְקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם.
 יָקָם סַעְרָה לְדָמְמָה, וַיַּחֲשׂוּ גְלִיָּהֶם. וַיִּשְׁמְחוּ כִי־יִשְׁתַּקּוּ, וַיִּנָּחֵם אֶל מַחֲזוֹ חֲפָצָם. יוֹדּוּ לֵה'
 חֲסִדּוֹ, וְנִפְלְאוֹתָיו לְבְנֵי אָדָם. וַיְרוֹמְמוּהוּ בְּקֶהֱלָעַם, וּבְמוֹשֵׁב זִקְנִים יִהְלֻהוּ. יֵשֶׁם נְהֻרוֹת
 לְמִדְבָּר, וּמִצְאֵי מַיִם לְצִמְאוֹן. אֶרֶץ פָּרִי לְמַלְחָה, מִרְעֵת יוֹשְׁבֵי בָהּ. יֵשֶׁם מִדְבָּר לְאִגָּם מַיִם
 וְאֶרֶץ צִיָּה לְמִצְאֵי מַיִם. וַיּוֹשֶׁב שָׁם רַעֲבִים וַיַּכּוֹנוּ עֵיר מוֹשָׁב. וַיִּזְרְעוּ שְׂדוֹת וַיִּטְעוּ כִרְמִים,
 וַיַּעֲשׂוּ פָרִי תְבוּאָה. וַיִּבְרְכֵם וַיַּרְבּוּ מְאֹד, וּבִהְמָתָם לֹא יִמְעִיט, וַיִּמְעָטוּ וַיִּשְׁיחוּ, מַעֲצָר רָעָה
 וַיִּגּוֹן. שִׁפְךָ בּוֹז עַל נְדִיבִים, וַיִּתְּעַם בְּתֵהוּ לֹא־דֶרֶךְ. וַיִּשְׁגַּב אֲבִיוֹן מַעֲוִי, וַיִּשֶׁם כְּצֹאן
 מִשְׁפָּחוֹת. יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְחוּ, וְכָל עוֹלָה קִפְצָה פִּיהָ. מִי חָכָם וַיִּשְׁמַר־אֱלֹהִי, וַיִּתְּבוּנוּ
 חֲסִדֵי ה'.

תהלים, פרק קז, כג-מג.

דבר מפקד החייל

אנו

נתבעים

למאמצים מוגברים

אלוף שמואל טנקוס

חיל-הים הישראלי מהווה כיום גורם בים התיכון וכן במפרץ אילת. אכן, בימים המקיפים אותנו משוטטים ציים אדירים של מעצמות עולמיות. אולם, הדגל הכחול לכן של צי המלחמה הישראלי שוב אינו זר בנמלי הים התיכון ואף לנמלים רחוקים הגיע. ובעיקר — הצי היריב הראשי שלנו, צי המלחמה המצרי, למד להתיחס ביראת-כבוד נאותה לחיל-הים הישראלי.

עשר שנים חלפו מאז הונח היסוד הצנוע לצי המלחמה של המדינה הצעירה — עשר שנים רצופות אירועים ומעשים, הצלחות וכשלונות, התרוממות נפש ואכזבות בלתי נמנעות. היו אלה עשר שנים גורליות, בהן נתגבש כוחנו בים. ובהזדמנות זו, מן הראוי להסב את המבט אל העבר, על מנת לסקור אותה ככרת דרך ארוכה שעשינו, ובעיקר — על מנת להפיק מן הנסיון שנצטבר לקח כלשהו לקראת העתיד, ולשאוף משהו מאיתה רוח של נכונות, אשר תצמיד אותנו בדרך הארוכה העומדת עדיין לפנינו.

תוך קרב דמים

בדומה ליתר זרועות צה"ל, הוקם גם חיל-הים בעיצומו של קרב הדמים של מלחמת השחרור, בעיצומו של אותו מאבק איתנים שניהלה המדינה על חייה ועל קיומה, למן הרגע בו יצאה לאוויר העולם.

זמן קצר לפני שפתחו מדינות ערב בפלישתן לגבולות הארץ, נוכח איומי הרהב של הצי המצרי, שאיים להטביע כל אניה שתעזו להגיע אל חופיה של מדינת ישראל — באותם ימים קודרים נתקבץ קומץ קטן של לוחמים שהקדישו חייהם לים, והציבו לעצמם מטרה שנראתה אותה שעה בלתי אפשרית: להקים חייל לוחם אשר יבטיח את אורחות הימים. היו אלה ותיקי תנועת ההעפלה, פעילי עליה ב' ואנשי הפל"ים, אשר גיבשו את הגרעין הראשון. אליהם הצטרפו חניכי האגודות הימיות, משוחררי הצי הבריטי ואנשי צי הסוחר וכן מתנדבים מחו"ל.

כושר התושיה והמעשה

נחוש היה הרצון, גדולה הייתה הנכונות להקריב ועזה הייתה הרוח אשר פיעמה בליבותיהם של חלוצי החייל. אולם, לא קלה הייתה הדרך. כי אם נמצא האדם, אם נחלץ לקרב הלוחם, לא היו ברשותנו כלי השייט ולא נמצא

בידינו ציוד הלחימה הדרוש לניהול המערכה בים. הצרכים המינימליים של צי לוחם לא נראו בעיני ואף לא נראו סיכויים של ממש לרכוש אותם בחו"ל.

ובנסיבות מיאשות אלה בא לידי ביטוי נעלה כושר התושיה והמעשה של קומץ הראשונים. אותו ציי-צללים של אניות מעפילים פצועות ומחלדות, שהיה מוטל בקרן זווית של נמל חיפה ממתין לקבורה של חסד — אותו צי של גרוטאות סמליות הוא אשר שימש חומר גלם לכלי השייט המלחמתיים של מדינת ישראל במלחמת הקוממיות.

במסירות אי-קץ, בלהט עשייה ללא גבול ובמידה רבה של דון-קישוטיות פשטו הבחורים בצנעא, מחשש עינא בישא של שלטונות המנדט הבריטיים שעדיין שלטו באותם הימים בנמל חיפה, והכשירו בחשאי את אנית המלחמה הראשונה של מדינת ישראל, הלא היא א"י 16 — "אילת". באישון הלילה יצאה האניה לנמל תל-אביב, כשהיא חמושה בתותח של פח. ובכלי נשק זה יצאה לקדם באומץ-לב את השייטת המצרית שבאה להתקיף את תל-אביב.

ואחרי "אילת" הופיעו גם אחיותיה: "ווג'ווד", "הגנה", "צפונית", "התקווה", ספינת החופים הקטנה "חנה סנש" וספינות המשמר הזעירות של המשטרה הימית המנדטורית. שיפוצן של האניות הללו והכשרתן לתפקידי לחימה לא היה מבצע קל. היה צורך לתקן בהן חלקים חיוניים ולבצע בהן עבודות יסודיות ומקיפות. וכל זאת, ללא כלים מתאימים וללא נסיון מעשי. אך העבודה בוצעה וצי המלחמה הפך מרעיון מופשט למציאות של ממש.

כך נרכש נסיון

בפעולה זו עדיין לא נפתרה בעייה חיונית ויסודית אחרת — רכישת ה"ידע" של הלחימה בים. עם כל רצונם של ראשוני החייל לצאת לקראת האויב, הרי הנסיון המעשי של רובם המכריע היה מוגבל להשטת אניות סוחר ולהפעלתן בימים. אשר לטכניקה של הלחימה בים ולדרכי התפעול של כלי שייט מלחמתיים — הנסיון המעשי בתחומים אלה היה זעום ביותר אם לא אפסי.

ולא היה פנאי להכשיר את הלוחמים בתנאים נוחים של ימי שלום. ולא היו אפשרויות ללמוד מנסיון הלחימה של ציים זרים. מלחמת הקוממיות תבעה מאמץ עילאי מכל הזרועות הלוחמות וביניהם גם מחיל הים. את תורת האש רכשו לוחמי החייל הראשונים בטבילת האש שטבלו במסגרת פעולותיהם נגד הצי המצרי, שניסה להטיל הסגר על חופי הארץ. תוך כדי עשייה למד הצי הצעיר לעשות — למד ואף גילה את כוחו.

וגילויי הכוח של חיל-הים באותם ימים ראשונים ראויים להיחרט בחרט ברזל בתולדות החייל. וראוי לספר על אותם הימים בהם לא ידע חיל-הים תותח ימי מהו. מצויים עדיין עימנו אנשים אשר טיפלו באותם תותחים קלים בני 20 מ"מ, שהיו מיועדים בעיקרם ללחימה נגד מטוסים, ואשר היוו אז את ה"נשק הכבד" של אניות המלחמה; וזכורים עדיין אותם תותחי השדה המיושנים בני 65 מ"מ עם גלגלי העץ המוזרים שלהם, שלאחר כל יריה היה הקנה שלהם נעקר ממקומו עד שהיה צורך לקשרו בחבלים. שלא להזכיר את היעדרו של ציוד אלקטרוני, שהוא חיוני לכל צי מלחמתי מודרני — לא מכ"ם, לא מערכות בקרת אש ולא ציוד עזר אחר הדרוש ללחימה בים.

עמדנו נגד המצרים

ועל אף הנסיבות הקשות הללו, ועל אף העדר הצרכים החיוניים, העיז חיל הים שלנו להתיצב נגד צי המלחמה המצרי, שהיה מצויד באניות מהירות יותר ומשוכללות יותר ואשר היה מאויש על ידי ימאים מנוסים יותר. העיז ויכול, כי גם בשטח זה הכריעה הרוח את החומר, הכריעו הרצון הנחוש והנכונות לקרב את האדישות ואת חוסר הרצון להילחם.

משימות רבות ושונות הטיל המטה הכללי של צה"ל על חיל-הים באותם הימים. אניותינו עסקו בהבטחת כלי שיט מסחריים בנתיבי הימים, הפגיוז חופי האויב, פשטו וביצעו משימות חבלה בעורף האויב וכד'. לא את כל המבצעים מותר לספר ולא את כל הפעולות אפשר לפרסם. די אם נציין את המבצע שכתוצאה ממנו נתעשרו מחסני צה"ל בכמות רצינית ביותר של כלי נשק, שערכם היה חיוני באותם הימים; או את הפעולה בה התיצבה אניה בודדת של החייל מול שלוש אניות מצריות אשר הופיעו בשחצנות מול חוף תל-אביב.

גולת הכותרת של מבצעי חיל הים בימי מלחמת הקוממיות היה טיבוע אנית הדגל של הצי המצרי "האמיר פארוק" וכן שולת-מוקשים שנמצאה בחברתה. הייתה זו מהלומה מוחצת לרצון הלחימה של האויב המצרי. מאז אותה פעולה הסתגר צי המלחמה של מצריים בנמליו ויחידותינו שוטטו באין מפריע וביצעו את משימותיהן מבלי שהאויב יעז להראות קצה חוטמו.

גיבוש כוח הלחימה

רק לאחר סיומה של מלחמת הקוממיות נתפנה חיל הים לגבש את כוחו וללכד את שורותיו. בתקופה שחלפה מאז ועד מערכת סיני בוצעו פעולות רכש יסודיות. את מקום כלי השיט המיושנים תופסים כיום כלי שיט חדישים יותר, מהירים יותר ובעלי עצמת אש גדולה יותר: משחתות, ספינות טורפידו וכד'. כן נרכשו תותחים ימיים מתאימים, מכשירי מכ"ם וציוד אלקטרוני.

במקביל לכך אורגנה מערכת תחזוקה, לתיקון ולבדק של הציוד. כיום מסוגל החייל לבצע בכוחות עצמו את התיקונים ופעולות הבדק של כל הציוד המצוי ברשותו, לרבות טיפול בגוף כלי השיט, מנועים, מערכת חשמל, התותחים, הציוד האלקטרוני למינהו, הטורפדו, ציוד אופטי וציוד מכני עדין. כיום שוב אין חיל הים נזקק לעזרה של המספנות בחו"ל. חיל הים מהווה עתה פוטנציאל טכני רציני במדינה והוא משמש בית ספר מקצועי ממדריגה ראשונה להקניית המקצועות השונים. לאנשים המשרתים בחייל ניתנה האפשרות ללמוד באופן יסודי ולרכוש נסיון מעשי רב בשורה מגוונת של מקצועות ושטחי פעולה טכניים. אנו עדים כיום לתופעה, שמשוחררי חיל-הים מבוקשים ומתקבלים ברצון לתפקידים רציניים במפעלים אזרחיים שונים בכל רחבי הארץ.

גם בשטח ההדרכה הצבאית, רמת האימונים ושיטות האירגון עשה חיל-הים דרך ארוכה. כיום מאמן החייל את אנשיו בבתי הספר ובבסיסי ההדרכה של החייל, בבית הספר לקציני ים בעכו וכן בבתי ספר טכניים גבוהים בארץ. רק לצורך לימוד מספר מצומצם למדי של נושאים, שאין עדיין אפשרות ללמדם בארץ, נשלחים אנשים לחוץ לארץ.

מאז הוחל בגיבושו של החייל יצאו גם היחידות ופרצו למרחבי הימים. אניות החיל הפכו לחלק מן הנוף של נמלי הים התיכון והן הרחיקו נדוד עד לחופי ארה"ב ויבשת אפריקה. במסעור-תיהם אלה באו אנשי החייל במגע עם יהודי התפוצות ותרמו תרומה נכבדה לקירוב הלבבות למדינת ישראל ולהאדרת שמה של המדינה הצעירה בעולם.

העולם כולו צפה בהתפעלות אחר פעולות ההצלחה של אניות חיל-הים לניצולי רעידת האדמה הקטלנית, אשר פקדה לפני שנים מספר את איי יוון. הייתה זו פעולה הומניטרית למופת, אשר זכתה להוקרה מליאה מצד העם היווני, שעמד נפעם לניכח הנכונות ללא גבול שגילו אנשי החייל באותה פעולה. גם ציים זרים, אשר נטלו אף הם חלק באותו מבצע הצלה, נתרשמו מכומר הכיצוע של ציינו הקטן.

מפנה רציני במערכות החייל הייתה רכישתן של שתי המשחתות — „יפו“ ו„אילת“ — שבוצעה כשנה לפני מבצע סיני. ברכישה זו נתגשמה אחת משאיפות החייל — להעלות את כושר הלחימה, להגביר את קצב האש ולהרבות את דיוקה.

לא הייתה זו פעולה מסחרית גרידא. שתי המשחתות הוחזקו על ידי הצי הבריטי במשך שנים במצב דומם, ומצבן בעת הרכישה לא היה תקין ביותר. נוסף לכך, חלק מן הציוד נתישן במרוצת השנים והיה הכרח להחליפו בציוד חדיש יותר. גם הצוותות לאיוש אניות מסוג זה לא היו מצויים ועדיין היה צורך להכשירם לתפקידיהם.

ואכן, לאחר שנחתמה העסקה, הוכנסו המשחתות למספנות באנגליה, לשיפוץ ולבדק יסודיים. במקביל לכך נשלחו עשרות רבות של קצינים וחוגרים לאנגליה, לסייע בעבודות השיפוץ ולהכשיר עצמם לקראת המשימות אשר יוטלו עליהם בעתיד. אך גם פעולה זו לא ניתן היה לבצע בניתוחא. צילה של עיסקת הנשק הצ'כית-מצרית הוטל על הישוב, וסכנת המלחמה ריחפה באוויר. הנסיבות חייבו העברת המשחתות לבסיסן בארץ, בהקדם האפשרי.

ישוב נתעוררה בלב האנשים אותה רוח אשר פיעמה בשעתו בליבותיהם של ראשוני החייל אשר הכשירו את האניות הראשונות לקרב. אנשינו באנגליה עשו לילות כימים במאמץ להדביק את הזמן. הם עבדו ולמדו ללא ליאות. מאמציהם, כושר התפישת שלהם והמהירות וההחלטיות בהם פתרו את הבעיות שנתעוררו תוך כדי עבודתם. עוררו התפעלות והערכה בקרב כל הגורמים הזרים עימם באו במגע. ובסופו של דבר נתן המאמץ פרי — העבודה הושלמה במועד שנקבע והאניות הגיעו לארץ בזמן. ביום ה-20 ביוני 1956, חזו תושבי חיפה בכניסתן של שתי משחתות לנמל — הפעם היו אלה משחתות של חיל-הים.

ב מ ב צ ע ס י נ י

התנאים המדיניים והצבאיים אשר שררו בימי מערכת סיני, מנעו מחיל הים לבצע את הלחימה בהתאם לדרכים ולקווי הפעולה שהיתווה לעצמו. הכוחות הימיים הבריטיים והצרפתיים יצרו מעין חיץ, בין אניות חיל הים ובין כוחות הים של האויב המצרי, אשר התרכזו להגן על נמליו. המקרה הבודד בו עברה אנית האויב „איברהים אל-אוואל“ ת המחיצה הזו ובאה להפגין את חופינו, נתן הזדמנות ליחידותינו להיכנס לקרב, ואכן, בפעולה נמרצת העסיקו אניותינו את אנית האויב וכך רכשו משחתה שלישית לצי ישראל.

מבצעי חיל-הים במערכת סיני ידועים ואלה שאינם ידועים עדיין בציבור, טרם הגיע השעה לדבר בהם. אולם, דבר אחד ראוי להדגיש: במערכה זו באה לידי ביטוי פולט, שאיפתו של כל איש מאנשי החייל ליטול על עצמו משימות, להשתתף במאבק, לבוא במגע עם האויב ולהילחם בו. לא לכולם ניתנה ההזדמנות לכך ורבים נשארו מאוכזבים, אם כי כל אחד מילא תפקידו בנאמנות ובמסירות. לא מעטים היו אלה אשר הצטרפו ליחידות אחרות של צה"ל, בעיקר ליחידת הצנחנים.

ה ב ט ח ת ח ו פ ש ה ש י ט

תפקיד נכבד מילא חיל-הים בהבטחת חופש השייט הישראלי במפרץ אילת. לאחר שכוחות צה"ל השלימו את כיבוש חצי האי סיני ונכנסו לשארם א-שייך, הפליגו שתי פריגטות של החייל מסביב ליבשת אפריקה, דרך של עשרות אלפי קילומטרים, והגיעו לבסיס הימי

באילת. באותו זמן הועברו לאילת בדרך היבשה מספר כלי שיט קלים נוספים, וכך נתגבש כוח ימי ישראלי במבואותיה הדרומיים של המדינה.

מי שאינו מצוי אצל בעיות של צי מלחמתי יתקשה להבין את הקשיים המרובים שעמדו לפני האחראים למבצע זה. אולם, מטה חיל-הים הבין מיד את חשיבות המשימה שהוטלה עליו ועשה כל מאמץ על מנת לבצעה ביעילות ובמהירות הדרושה.

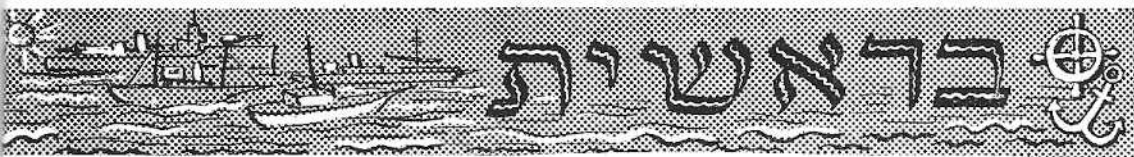
בגיבוש כוח ימי במפרץ אילת הפכה זכותה של ישראל לקיים שיט חופשי בנתיב ימי זה לעובדה ריאלית. והבטחת שיט חופשי בים סוף עוד עשויה לתת את אותותיה בהתפתחותה של מדינת ישראל במשך שנים רבות. שער זה פותח דרך קצרה ונוחה ליבשת אסיה, אותו חלק עולם העשיר בחומרי גלם וזלים וצמא למוצרים מוגמרים אותם מסוגלת מדינת ישראל לייצר. לא ביום אחד יתממשו היתרונות הפוטנציאליים הטמונים במפרץ אילת ופיתוחו של מוצא ימי זה יימשך לבטח עוד שנים לא מעטות. אולם, חיל-הים יעשה תמיד את כל שביכולתו על מנת לתרום את תרומתו הצנועה לקידומה הכלכלי והבטחוני של המדינה.

נגבש כוחנו לקראת העתיד

מערכת סיני לא הביאה להכרעה בתחום הימי. יחידותיו הימיות העיקריות של צי האויב לא הוכו ונשארו שלמות. יתר על כן, בתקופה שחלפה מאז נסתיימה מערכה זו עוד הוסיף האויב המצרי להגביר את כוחו הימי, על ידי רכישת כלי שיט מודרניים נוספים, לרבות צוללות. בינתיים קם לנו אויב ימי גם מצפון. סוריה, שקודם לכן לא היו ברשותה כלי לחימה ימיים רציניים, החלה מפתחת ומגבירה בקצב מדאיג את כוחה בים. נוסף לכך, איחודן של מצרים וסוריה מגביר את הסכנה הצפויה לנו מצד הים, כיוון שחיל-הים יצטרך לעמוד מול צירוף של כוחות, אשר יפעלו תחת פיקוד אחיד וייהנו ממערכת משותפת של בסיסים ומתקנים. ונוכח התגברות כוחותיו של האויב אסור לנו לשכוח: אנחנו לא נוכל לעולם להתחרות באויב במספר כלי השיט ואולי גם בסוגי הציוד. לפנינו נותרה רק דרך אחת להתגבר על הסכנה: לנצל את היתרון היחידי שיש לנו לגבי האויב, יתרון כוח האדם הלוחם. את כושר ההתגוננות שלנו עלינו להשתית על לוחמים חדורי רוח קרב ונכונות להקרבה, אשר יהיו מסוגלים להפעיל ולאחזק ביעילות מכסימלית את הציוד אשר יופקד בידיהם. עלינו להקים כוח, שאף כי יהא קטן במספרו בהשוואה עם כוחות האויב, יהא מודרני ומשוכלל ורמת הפעלתו גבוהה ביותר. עלינו לשאוף לכך, כי תוצאות כל התנגשות אפשרית עם האויב תהיה לא ביטוי של התמודדות כמותית, אלא של העזה וכושר תפעול, יזמה ואחזקה תקינה, נכונות נפשית ורמה טכנית ראויה לשמה.

בפני אנשי חיל-הים ניצבות משימות גדולות התובעות מאמצים מוגברים. אין ספק, כי אנשי החייל ייתבעו ליתר עבודה וליתר מסירות. בטוח אני כי כל אחד מאיתנו ייענה בהתלהבות לקריאת התפקיד המוטל עליו, כשם שעשה בעבר. כי רק בדרך זו יעלה בידינו להוסיף נדבך על גבי נדבך, בפיתוחה ובהאדרתה שלה זרוע הימית של צה"ל. ובסיום, ברכתי ותודתי שלוחות לכל חיילי חיל-הים, בשירות סדיר ובמילואים, על פעלם

כי רב.

גרשון זק

השירות הימי בא לעולם

ב־17 למרץ 1948 ניתנה ההוראה הסופית ע"י הרמ"א (ישראל גלילי, שהמשיך עדיין לחתום בשם הלל) שחייבה את המטכ"ל להתחיל בפעולה להקמת השירות הימי וחייבה את ראשי הפלמ"ח לקיים את ההוראה:

מ ט כ ל
אגם
אכא
אגא
אהד
אבס
18/9/1
17 במרץ 1948
מועצה
— גרשון זק

הנדון: הקמת שירות ימי

הפיקוד העליון החליט להקים שירות ימי לתפקידי הגנה בים בכל היקפם. הגדרה מלאה לתפקידי השרות ומבנהו תערך ב־מטכ"ל.

השרות הימי כפוף במישורין לפיקוד העליון.

השרות הימי ייבנה בשורה הראשונה על היחידות הימיות של הפלמ"ח; צעירים ש־שרתו בשעת המלחמה בצי, חברי האגודות הימיות ויורדי־ים יהודים בכללם.

בקשר להקמת השרות הימי, יש להעביר את היחידות הימיות של הפלמ"ח מרשות חטיבת הפלמ"ח לרשות המטה הכללי, להיותן יסוד ראשון לבנין השרות

יושב־ראש ועדת הבטחון מינה את החבר גרשון זק למרכז הפעולה הדרושה להגברת הפעולה הימית. הוא ישמש בתפקיד זה מטעם המטכ"ל.

הודעה מפורטת בדבר הסידורים הארגוניים ובדבר המינויים בקשר להקמת ה־שרות תוצא בזמנו. הלל רמ"א

אל מול החלון הפתוח בבית המפקדה ברח' הירקון בת"א. שהיה קרוי "הבית האדום", רעשו הגלים ואיימו — כאשר תפתח עליכם הרעה מן הים לא יהיה לכם כל כוח להתגונן בו. ביבשה אפשר להלחם גם כשהרגלים יחפות, בבגדים בלויים, ובכידונים אם אין רובה ביד, במה תבואו ב־ים?

ב־3 במרץ הורה יו"ר ועדת הבטחון לפתוח גם בפעולות הכנה להגנה על הים הוא כתב:

בט/164

3.3.1948

לגרשון זק שלום,

במטה יוקם אגף ימי, אשר עליו יוטל תכנון ההגנה הימית, רכישת כלים וגיוס הכוח הימי המלחמתי, שיהווה ענף מיוחד במערכת כוחות המגן היהודים בארץ. האנשי יגויסו בשורה הראשונה מעובדי הים של מוסדי ההעפלה, המהווים עכשיו את הפל"ים, מבין אלה ששרתו בשעת המלחמה בצי, מאנשי האגודות הימיות ומבין יורדי הים בכללם.

עליך הוטל הריכוז האדמיניסטרטיבי של פעולות אלה, ולאחר שימונו המומחים היי־מיים לאגף הימי במטה תצטרך להתייעץ אתם בכל העניינים המקצועיים. לפי שעה תשתף בפעולה זו את מנהל מחלקת הים והדיג של הסוכנות היהודית ב־רכובא מאירוביץ, ותאסוף כל החומר הנוגע לענין ותמציא דין וחשבון לרמטכ"ל.

ד. בן־גוריון

חמישה ימים לאחר מכן, אחר בדיקת האפשרויות הקיימות ובירור הבעיות המיוחדות שנתגלו אותה שעה, הוגשה הצעת תכנית כללית לארגון האגף הימי (נספח מס. 1), בבעיות כוח־האדם הושם הדגש על הוצאת הימאים מכל השירותים האחרים, והזמנת אנשי־ים מחו"ל.

כי האורחים מודדים את עניננו בקני-מידה המ-
קובלים בציי הגויים בהם שירתו, ולפי נסיונם
בימי מלחמת העולם. שיחתנו הראשונה נסבה על
ענין שהיה גורלי לנו מבחינת הקשר אם הישו-
בים לאורך החוף, אשר חששנו כי ינותקו, ומבחינת
ההתקפה על חופי האויב.

שאלנו: כיצד עורכים גחיתה מאחורי עיר
מסוימת שהצבענו עליה במפה. הם הסבירו לנו
ארוכות, ביסודיות ומתוך כובד ראש ודאגה: תחילת
לה מרככים את חופי האויב באמצעות גל ראשון
של אירוני-קרב שתפקידם להפחיד ולהטיל בהלה.
אח"כ מפציצים את השטחים הקרובים במפציצים
ממש. לאחר-מכן מתקרבות אוניות הקרב ומפגי-
זות מן הים במשולב ואז פועלות אסדות-הגחיתה.
שאירגון תלוי במספר הטנקים ובגודל היעד
שמדובר בו.

ספרנו להם את האמת: מלבד ידיעת השחיה
של בחורינו המעטים ופרט לחוצפה הנועות ול-

ביקורו של ויצמן

הנשיא חיים ויצמן ז"ל מבקר באחת מאוניות החייל
הראשונות, לימינו — גרשון זק, מי שהיה אז
האחראי ל"שירותי הים".

ואנשי ים ששירתו בצבאות זרים מאין ימצאו?
רבים מאנשי הבריגדה שחזרו, הביאו עמם
נסיון חדש וידיעה מוסמכת בשטח האירגון הצבאי.
היו ביניהם מפקדים שהוסמכו ע"י הצבא הברי-
טי. אם בשטח הלחימה בכלל ובשטח הפיקוד
והשימוש בנשק קל עמד לנו נסיון המחתרת —
הרי לגבי תותחים, למשל — הביא תועלת רבה
הנסיון שבחורינו רכשו בצבא הבריטי. יוצאי
הצבאות הזרים היו הכוח העיקרי עליו נבנתה
מערכת התותחנים, עוד בטרם הגיעו התותחים
עצמם לארץ. גם בטרם הגיעו שלשת ה"גפוליונ-
צ'יקים" המפורסמים.

המומחים מחו"ל היו אומללים

הדיבור על ימאים בחילות זרים היה דבור
מליצי. המעטים, מעטים מאד, ששירתו בצי
המלכותי הבריטי לא הגיעו אפילו לדרגת הקצונה
הנמוכה ביותר על הים. ואז הועלה הרעיון
להביא, מאחת הארצות הימיות, מספר יהודים
אנשי צי, ולהיוועץ עמם על מנת לדעת, מה
לעשות בתנאים שאנחנו נתונים בהם. הוזמנו שני
יהודים יודעי ענין בתחום המלחמה על הים. ביום
שישי אחד בצהרים, לאחר שיחה שהיתה לשני
האורחים עם ד. בן-גוריון, נפגשתי עימם, יחד
עם שנים מהבחורים הישראליים, שידעו טעמה
של מלחמתנו ואפס כוחנו על הים.

ישבתי מול השניים, יורדיים ותיקים, לוח-
מים ותיקים ומפקדים ותיקים, והקשבתי לרצינות
קולם. והדברים היו מדכאים וריפו ידיים. וככל
שנתגלה להם אפס-כוחנו על הים, כן הרצינו
פניהם יותר והיו מחליפים ביניהם מבים, משל
היו רופאים היושבים ליד מיתתו של שכיב מרע,
וככל שתכפו תשובות ה"לאו" שבפינו לשאלותיהם,
על סוגי הכלים שבידינו ועל גודל התותחים
ומספרי האנשים, כן גדלה מביכתם והשחירו
פניהם וניתק דיבורם מפהם. יכולת לראות בפ-
ניהם את כל הכאב הגדול של היהודים, היודעים
כיצד ובמה עושים את המלאכה — אלא שאין
בידיהם להושיע. הם היו אומללים מאד,
והיה עלינו לעודדם ולהרים רוחם. ריחמנו
עליהם מאוד.

שיחה זו יכולה היתה להיות מדכאה ומיאשת
מאוד, לולא ידענו מה שידעו האחרים ביבשה.

עה, עוד בטרם פוענחה, עוררה תקוות. אלא שכל טלגרמה חזרה על קודמתה: אל תשלו את עצמכם.

מארה"ב טילגרפו החברים ברורות: אל תסמכו עלינו — אין כל תקוה שיתירו כאן להוציא כלי-שייט מן החוף. מאיטליה, הבטחה קלושה: אולי אפשר יהיה להשיג שני כלי-שייט מעץ שמהירותם ששה קשר ואולי — "תאג" (ספינת-גרר) מוסק בפחם. אם יש בו ערך כלשהו, אם יצא מן החוף ואם יגיע לחוף כאן, אין לו יכולת קיבול אפילו להביא עמו פחם הסקה למשך שבוע ימים. והפחם בארץ מאין ימצא? התקווה היחידה "הגדולה": ספינת-דיג דרום-אפריקנית קטנה, שכל ערכה בכך שרקעיתה ודפנותיה ברזל. ומהירותה — כמעט שמונה קשר, אם יצליחו "לגלח את זקנה", כמובן.

התקוה היחידה. וכסף אין אפילו לקניית הספינה הזאת, שבעליה יהודיים. והספינה רשומה בדרום אפריקה, ואם ימכרוה — רק בתנאי שלא ישתמשו בה עד צאת הבריטים מן הארץ.

ולאויב אוניות לחימה אמיתיות. תמונה-תיהן מתנוססות בספרי הים העולמיים. אוניות אורחות מהירות תנועה ושולות מוקשים וספינות-לחימה, ובראשן — אנית-הדגל הגדולה על שמו של המלך פארוק. כיצד תבוא להילחם בהם?

ואמנם, אין דומות אפשרויות הלחימה בים לאפשרויות הלחימה ביבשה. בלא כלי-שייט לא תרחיק לעשות.

ארבעה שנענו לקריאה

בתקופת המרי התאמנו בחורים, אנשי הפלמ"ח, לחבלה באוניות בריטיות ליד החוף. באמצעים פרימיטיביים מאד היו מדביקים חומר-נפץ אל אוניות הציד הבריטיות בנמלים. בחורים הובילו אוניות מפילים בעזרת צוותות זרים. את המלאכה ממש בים הפתוח — לא ידעו. לא היתה על הים דרך ללמוד מלאכה זו. כי כוח לוחם על הים אינו יכול להיות במחתרת. הוא גלוי לעין השמש וזקוק לדגל ונמלאם, כי אין לצאת אל הים הפתוח כאנית-פיראטים.

מעטים אלה, שעסקו בעליה ב', לוקטו יחד "כחידות" ימיות ונקראו "פל"ים". מעטים היו

חירוף הנפש שלהם — עדיין אין לנו דבר. ואפילו חומר-נפץ לפעולה בחוף עצמו, אחר שנגיע אליו, עתיד להינתן לנו במשורה.

הם עזבונו דואגים מאד כשליבם מלא רחמים עלינו. בדו"ח שמסרו, רשמו, כי אין לנו תקוה על הים. עכ"פ, הם אינם יודעים איך עושים בימינו מלחמה על הים בסירות-משוטות וב-ספינות-דיג.

ה-15 במאי מתקרב!

וכך נתגלה שוב, דבר שידענו קודם לכן, כי רק אנחנו בעצמנו, עם הכוח שעלה מן המצוקה, חייבים לעשות את הבלתי-אפשרי ולעלות זאת תוך פרק זמן, שאין לאיש שליטה עליו. הלוח מזהיר וקורא: היכון! ה-15 במאי מת-קרב! ועד ה-15 במאי לא נותרו אפילו חד-שיים.

ובתוכנו פנימה — בשל סיבות וגורמים שהשיכחה יפה להם — עדין אין הכוח להכריע ולעשות כל דבר בקצב הנועז, כפי שהשעה הגורלית תובעת. עדיין נערמים מכשולים בידי אדם. עדיין מנסה מישהו לעכב פעולה, שמא יעלה בידו לשנות אפיקים. עדיין פועלים חש-בונות שאינם לענין. והשמש בשמים אינה מאיטה מהלכה.

ואל מול זה, הודאות שאין עוד מערערים עליה: שום כלי-שייט לא יצא אלינו משום חוף שבעולם. יש מי שדואג לכך, ואם יתגנב כלי-שייט כלשהו ויצא — לחופי הארץ לא יגיע. יהיה מי שידאג לכך, ובאין ברירה ידענו, כי יעמוד לנו הכוח של "אין-ברירה" זה. אם כלים אין לנו — יעמדו לנו עוז-הנפש וגבורת-הרוח לעשות על הים כמתכונת העשייה ביבשה. ויש להפיח רוח בלב החורים, למען ידעו כי בהקרבה נואשת יכול נוכל גם על הים.

כלי השייט לא באו

ודאי, לא סמכנו רק על ההקרבה הנואשת וחיפשנו כלים לעשות בהם את המלאכה. אבל כל יום ביסס את הודאות המחודשת, כי אין תקווה לכלי-שייט. לא בטרם נהיה מדינה ריבונית. ואעפ"כ ציפה הלב לבשורה. כל טלגרמה שהגיע

עזי-נפש שאינם חולמים על אונית-מלחמה ממש, שאינם שועים אל טענות יורדי-ים ותיקים, המז-הירים מפני "פיראטיות" בים הפתוח. מהם החל השירות הימים להיבנות.

באותם הימים היו מידות אורך-הזמן אחרות. וגם פעולת אירגון החייל אינה נמדדת בימים ההם לא בחדשים אף לא בשבועות ואף לא בימים. כל שעה מביאה עמה תמורות חדשות. כל תוספת אדם — כח נוסף, ותביעה נוספת לפעילות. המע-טים קודחים ביצר העשייה, וכל אחד חש מעל ראשו את השעון המתקתק ומקרב את שעת ההכ-רעה. וככל שהולך התהווה ובוהו המנדטורי ומרחיב תחומיה, כן הולכים הענינים ב"בית האדום" ומת-הדקים יותר, נעשים תקיפים יותר, מתבהרים יותר ומקבלים דפוסים מאורגנים.

מתגייס כח. אנשים מתיצבים ומבקשים להטות שכם. יש מהם היודעים איזה כתף לנטות ויש מהם שכתפם רמיה. וכבר יש אנשים לבחירה, וכבר יש הנדחקים לקבל שררה, וכבר יש מי

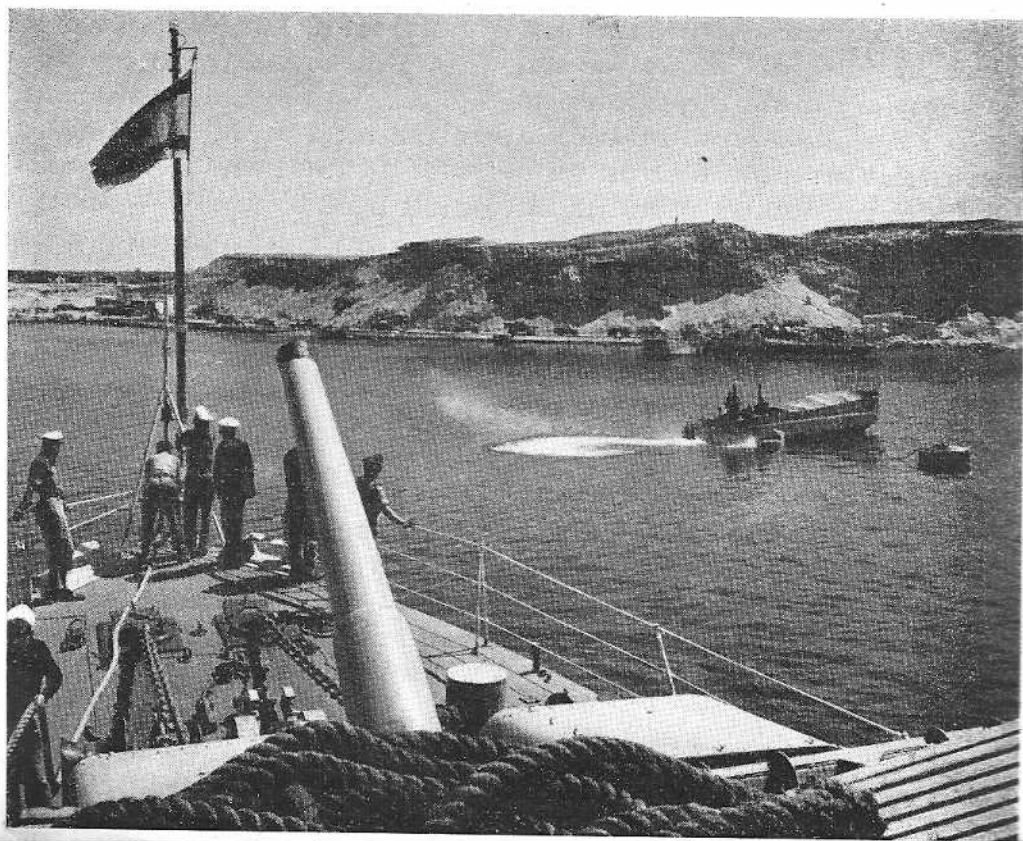
הבחורים הללו בשורות הפלמ"ח. והפלמ"ח מכין עצמו למבצע "נחשון" ומצרף גם אותם למסגרת הפעולה על היבשה.

ובבוא הקריאה לארגון חיל-ים — נענים לה רק יחידים מבין אנשי הפלמ"ח. אלה שעמד בהם הכוח להיענות לצו-הקריאה של הכלל הגדול. יחידים. בסה"כ ארבעה אנשים. ליובה אליאב, אברהם זכאי, "סאמק" ובראשם המדריך הימי שלהם, הנערץ עליהם כאישי-ים אמיתי, יודע את הים ויכול לו — שמואל טנקוס.

מהם מתגבש המטה, הצוות הראשון, לעשות את המלאכה רבת-האחריות, הזקוקה לכלים שאי-גם. זה כל הכוח. בחורים שגדלו בסירות על הירקון, שם שאבו אהבתם העזה לים. משם, כיל-דים שהמרו פי הורים והדריכו מנוחתם בשעות לילה מאוחרות, כשלא היו חוזרים משיט בים הפתוח, דרך מפעלי ההעזה בהיותם בחורים, ב-הסעת מעפילים ומעשי חבלה באוניות הגירוש הבריטיות, בחופי הארץ ובחופים זרים. בחורים

בזמן פינוי שארם א-שייך

השלב האחרון של פינוי שארם א-שייך. שיירה של מכוניות צבאיות לפני העברונה ע"י כלי-שיט של החייל.

בשלטון שפשט את הרגל. הכל ניתן למכירה. הנאמנות לחוק והנאמנות למלך. ובתוך כל זה עולה רעיון שהמטה נתפס לו: מתחת לאפו של השלטון, הקיים עדיין בנמל, יש להתקין לצרכי השירות 3—2 מאוניות המעפילים העומדות במעגן. והמלאכה הוטלה על מספנת קירשטיין, העושה מלאכתו מתוך הקרבה. במח-תרת, מתחת לאפו של השלטון, ובמסוה של פירוק, מותקנת האוניה הראשונה אשר תוכן למל-חמה בים — אם נצליח להוציאה מן הנמל, ולה-שיטה לנמל תל-אביב.

האוניה הראשונה

צי המעפילים, המונה למעלה מ-20 אניות, עומד מרוכז ליד קיר המגן של הנמל בחיפה. אוניות מאוניות שונות. אוניות שניזוקו קשה ע"י אר-ניות הצי המלכותי המכובד ואוניות שניזוקו קל יותר. אוניות מיושנות ובלות, שאסור היה להשיטן בים אפילו פעם אחת, ואוניות מימי מלחמת העולם השניה. אוניות שמהירותן מהירות צב, ואוניות שהשיטו איתן בזמנו במהירות של 12 קשר לשעה, ואף יותר מכך.

ובין האוניות הללו — אוניה ששימשה לפני שנים רבות במשמר-החופים של האוצר האמריקאי. ובהתאם לצורך שם, היתה משוריינת לצרכי הב-קעת מים שנגלדו לקרח. ונזכרו בחורים שאוניות מעפילים זאת, בבואה לחוף, מול פני אוניות הגירוש של הבריטים, הצליחה לנגח בחרטומה, אחת מהאוניות הבריטיות.

מיד נפל הפור עליה. מהירותה, אמנם, מהירות צב. אבל עיקר יש בה. אפשר, ממש כמו ביבשה, להלחם בה בלא נשק. אפשר, כאשר ינסו אוניות האויב להפריע את התחבורה הימית שלנו או לפרוץ לנמל, אפשר יהיה לנגח בחרטומה את אר-ניות האויב. שימצאו בחורים אשר יהיו מוכנים לעשות זאת — בכך לא היה שום ספק.

צריך רק שהאוניה תהיה בידינו. ובהקדם! ככל שנקדים להוציאה מהנמל — כן יוטב! צריך רק שתוכל לנוע ולצאת מחיפה. את כל השאר נעשה בחוף ת"א. "את כל השאר..." לבד מהצבת אנשים — אין שום דבר שאפשר יהיה לעשות בתוכה. אבל השתעשענו בתקווה, שזא מעט נשק קל ינתן לנו. אולי "אפילו" מכונת-יריה.

"שיודע" כי אלה ה"צוציקים" תופשי המשוט על הירקון, לא הם יעשו את המלחמה בים, עכ"פ לא הם ישיטו אוניות בימים. ושנים שלושה יורדי-ים ותיקים מאד, טוענים ותובעים חלקם. מתיצבים ותובעים כי ינתן להם לעשות את המלאכה. להם בראש. ומיד אתה מבדיל בין יצר ההקרבה העצמית של הצעירים, אשר מושגיהם על הים הם מושגי מלחמה ו"פיראטיות", לבין יורדי-הים הזקן, החי במושגים של חוק-ימי, ונמל-בית ורישום חוקי, ואניה אזרחית השטה בשלוה בים הפתוח. מוגנת ע"י החוק, בעזרת ציי מלחמה אדירים. אלא שלהשיט אוניה ממש, לא סירת-מוטור וספינת-דיג, הם היחידים שידעו.

אבל האניה מאין תימצא?

המבצע הראשון — "מבצע שלל"

הידיעה הראשונה שהגיעה למטה: ספינה איטלקית מטעינה 6,000 רובים שנקנו ע"י המו-פתי ופניה בכיוון לחופים קרובים אלינו. יש לפגוש אותה בלב-ים ולקבל לידנו את השלל. והבחורים מתחרים ביניהם על הזכות להפליג. בלא כלים, בלא נשק, ומתוך ידיעה כי מצריים הכריזה שתטביע כל אוניה וכל כלי-שיט יהודי שיפלו לידיה. כל אחד מהבחורים רואה עצמו ראשון לכל קריאה. כל אחד תובע לעצמו את הזכות. ההפלגה הזאת היא כולה זכות.

ואל הים הגדול יוצאת ספינת-דיג חמושה במכונת-יריה שאולה בירכתיה — למבצע הרא-שון של חיל-הים. הספינה מושטת בידי אחד הבחורים הנועזים השמח בגורלו.

ובשובה — על סיפונה 6 מלחים איטלקיים שבויים ו-6,000 רובים, שמלח הים דבק בהם, המועברים ישר למשמר העמק, אל אנשי הפלמ"ח. שיצאו למבצע "נחשון". שם, בשעת החניה בערב, לאפרייל, מקבלים אנשי הפלמ"ח את הרובים, שמחים ו"מקללים" את אנשי חיל-הים אשר איחרו להביא את הרובים וכתוצאה מכך מוטל עליהם לנקותם בדרך.

— * —

התהוה-ובוהו המנדטורי הולך וגדל. במכוון ו-מתוך אולת-יד. וגם נמל חיפה — בפירוק. יד אחת של השלטון אינה יודעת את מעשי היד השניה. הכל נתון לשרירות-לב או לטוב-לב של האוחזים

זה מכבר. אפילו בהליכה ברגל, אפשר היה כבר להגיע מחיפה לת"א. אעפ"כ היה בטחוננו מלא. את האניה משיט אחד מותיקי יורדי-הים היו וזרדים, זקן ורגיל, שכבר השיט אניות בלב ימים רבים.

וכאשר, נתגלו בלבי-הים שני פנסים מאירים על תרני האניה, המשיבה לאיתותנו — נדהמנו מאוד. הן הורינו לה להגיע לחוף באורות כבויים, כמנהג שנהגו אניות המעפילים. האויב הגלוי

ובאותו יום בו יצאה האוניה אל מחוץ לנמל, וקבלנו הודעת התצפית של עתלית, כי אכן אוניה בעלת שני תרנים, בלא-דגל, חלפה על פניהם. ידענו כי אנו עומדים בשעה היסטורית. כל אותו לילה עמדנו בקצהו הצפוני של נמל תל-אביב ואיתתנו אל עבר הים, בהתאם לסימנים שקבענו. אמנם, לפי חשבוננו צריכה היתה האניה להגיע

מכת אחרון לשארם א-שייך

זוהי אחת התמונות האחרונות שצולמו ע"י ישראלים בחופי חצי האי סיני. יחידת חיל-הים מפנה את שארם א-שייך, ברקע, תמרות עשן מיתמרות מן המתקנים שהושמדו.

צומה של ימי הקרבות ובתוך המתיחות הגדולה. היה הכרח לעסוק בדברים, שנראו בעינינו טפלים לחלוטין: קביעת דמות וצורה לדגל האניות. וככל ענין, שלאחר המעשה נראה הוא פשוט מאד, היה גם ענין זה של דגל לצי המלחמה, ענין שצריך היה לגלגל בו הרבה ובעיקר — שצריך היה להעסיק בו את המועצה הזמנית של מדינת ישראל, מיד בישיבתה המעשית הראשונה. הדבר נראה היה מגוחך אילמלא היתה השעה רצינית כל כך. אך לא היתה לנו ברירה אחרת. חיש נתברר הדבר שאין זו רק בעיית „אניות” המלחמה אלא שהבעיה נוגעת גם לאניות הסוחר שלנו. שמאז ה־15 למאי „איבדו” את נמליה הבית. לא דגל אחד. שני מיני דגלים.

איזה דגל!

באותם הימים עסק מרכזי נימצוביץ (נמצא) בן, שנהרג בימי המלחמה בתאונת דרכים ועל שמו נקרא „מבצע מרכזי”, ב„תחביב” של גינוני-מלכות. היו בידיו ספרים, חוברות וציולומים על דגלים מדגלים שונים וכן הסברים על משמעות סימליהם. באין ברירה היה עלינו לשבת על המדוכה ולעסוק בסוגיה זו, בשעה שלא היה כוח נפשי לעסוק בסוגיות מסוג זה.

הדגל חייב היה להיות בגודל כזה שרוח ים מצויה תפרוש אותו לכל ארכו, שרחבו של הדגל יהיה כזה שלא יכביד אל פרישתו. אבל שיחד עם זאת, יהיה נראה למרחוק על כל סמליו. צריך היה לדאוג שהסמלים יהיו ברורים, ושהיה בו כל הסממנים העתידיים של דגל המדינה העתיד (וחוק „דגל המדינה” טרם הוחק בימים ההם) וגשאלה השאלה: מה יהיו סימני דגל המדינה בעתיד? ונוסף לכך צריך שהדגל יהיה בו מן הטעם הטוב ושאפשר יהיה לעשות בו ואיראציות שונות, הקשורות עם דרגות הפיקוד והשלטון. דגל ראש-המטה, דגל הרמטכ"ל, דגל ראש-השירות, דגל ראש-הממשלה ודגל הנשיא.

לכאורה, סמל של מה בכך. אולם, במציאות — עולם מלא, שהעסיק אותך שעה ארוכה, ולא הניח לך להירדם כל אותו הלילה. והשעה דו-חקת. בעית הדגל והבעיות הבין-לאומיות של

והמוסווה אורב על כל שעל. כיצד העזו להפריק פקודה? ושמה הטעיה היא זאת?

כשרב החובל ירד אל החוף נשבע: בשום פנים אין הוא מוכן לחזור ולצאת עם בחורים כאלה אל הים. איש לא יחייב אותו לכן. איש לא ישכנע אותו לעשות כן. לא! באלף רבתי. הם „כותבים את שמותיהם בתוך הים”, טען. בנפתולי שייט כאלה בלב-ים — עדיין לא נתנסה מימיו. האנשים אינם יודעים מימינם לשמאלם. הם מדמים בנפשם שהם אוזנים במשוחים על ספינת טיול על פני הירקון...

והפנסים? הוא ציווה להדליקם. וכי אניתי פיראטים האניה? כיצד העזו לתת פקודה כזאת? ובלי דגל? הוא ממאן להשיט את האניה.

כל השידולים לא הועילו. האיש עומד על דעתו בעקשנות. ואז נתחוויר ללא צל של ספק: את המלאכה הזאת של עשיית מלחמה על הים, בתנאים האלה ובאמצעים שנראו בעיני, יש לעשות עם „הכוח שעלה מן הירקון”. זה הדור שהוא בלבד יודע העזה מהי; זה דור עשוי ללא-חית, שאמנם אינו יודע חוקי-ימי מהו, ואף לא השיט אניות רבות בימים, אבל הוא יודע כי על כתפיו הנועזות העמסה האומה את גורל תקומת ישראל. והוא נכון להעלות עצמו על מזבח התקומה. ודור זה נתגלה בכל שיעור קומתו.

צריך דגל

יודעי דין-ימי הזהירו בפני כל מעשה פיראטי. היה ברור שצריך לתת לאניה סמכות ודגל, בהתאם לחוק הימי הבין-לאומי.

איזה דגל? מי הסמכות הרשאית להסמיך אחרים? ועדת-הבטחון של מוסדות הישוב העליונים? מה יהא נמל-הבית בו תירשם האניה? ביבשה יכולה היחידה להילחם כשבראשה מפקד שאין לו דרגה ואין לו סימני-דרגה. אולם בים — כל אניה שתתבקש ע"י כוח ימי לזהות את עצמה בים, ונציגי צי זר יעלו עליה — הם יראו את האניה כפיראטית, אם אין בה דירוג וסמכות הנתונה לה ע"י הממשלה. ויש מי שיבקש לגרום צרות מסוג זה. כל הפלגה של האניה בים מהווה סכסוך ודאי. היא מותרת בטיבוע לאור היום. כך טענו אלינו כל יודעי דת-ידין ימיים. ובעי-

סימניו של דגל המדינה בעתיד, וזאי שיהיו בו סמל כחול-לבן ומגן-דוד. ובתוך הדגל מושם המשולש הלבן על רקע הכחול ובתוך הרקע הלבן — מגן-דוד. וזה קובע גם את גורלו של דגל אונת הסוחר, שאינו זהה עם דגלו של חיל-הים.

ב-19 במאי, לאחר ישיבתה הראשונה של הממ- שלה הזמנית, מפרסם יו"ר המועצה הזמנית הו- דעה בדבר הדגלים — אורכם ורוחבם וסמליהם. הוסר עוד מכשול אחד, לכאורה פשוט וקל. וניתנה הסמכות לחיל-הים כחוק. ראשון בין עונ- די הדגלים והסמלים בצבא העתיד לקום.

אם לגבי פרשת הדגל וסמליו די היה ב"שכל הישר" — הרי לגבי החוק הימי היה הענין מסובך יותר, בשל כפיפותו לחוק הימי הבינלאו- מי. איש בארץ לא התמצא בשטח זה. אפשר והענין מסובך הרבה פחות משנראה אז לעיין במבט ראשון, אלא שום עו"ד לא היה מוכן לקבל על עצמו את האחריות על היעוץ בשטח זה. ואז הגיע מאנגליה יהודי, ששירת במפקדת הצי כעו"ד ימי, ולפי הצעותיו הוכנו המסמכים הפור- מליים "לאוניות" אשר תצאנה אל הים.

הופעת אונת חיל-הים נתעוררה סמוך להכרזת המדינה.

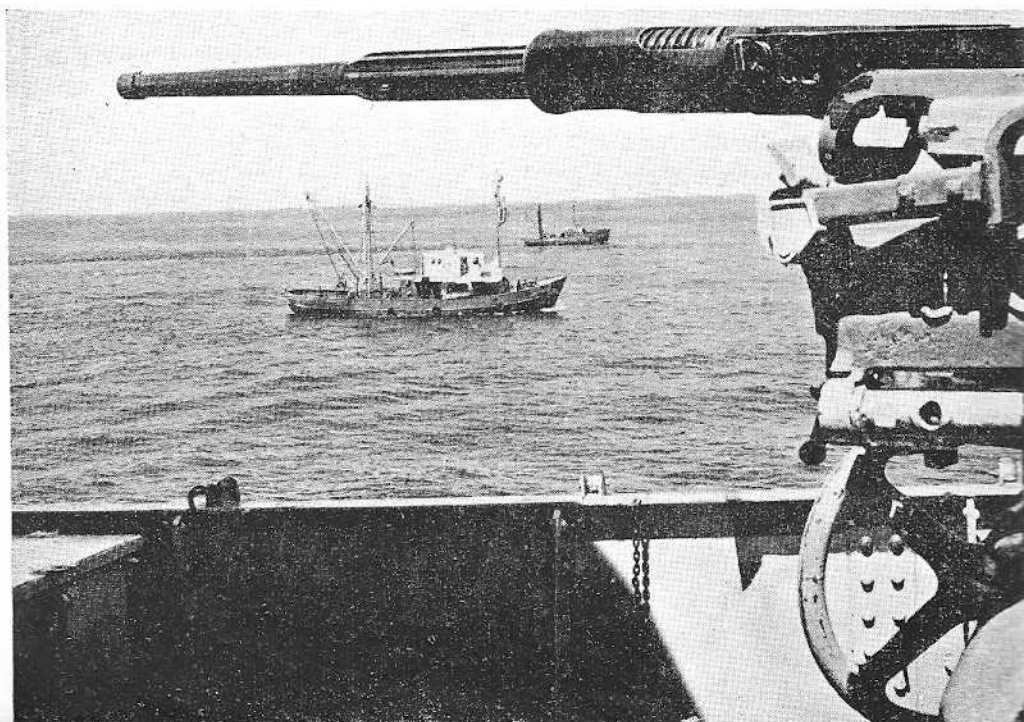
ואין אתה יכול להשקיע בכך את עצמך ול- העסיק את המיועד לתפקיד ראש הממשלה הו- מנית של ממשלת ישראל, שיביא ענין זה — בין הסעיפים הראשונה דווקא — בפני ישיבת הממשלה הראשונה. אלא שאין ברירה. ואכן, לקראת ישיבתה הראשונה של הממשלה הבאתי את מרדכי נמצוביץ אל דוד בן-גוריון ובשתי פגי- שות קיימנו דיון בענין הדגל, צורתו, גודלו וס- מליו. בוויכוח על היסודות האסתטיים נתקבל הנדמיק, כי את הסמלים בדגל יש "למשוך עם הרוח". שעה שהדגל יתמתח ויתנופף ברוח, צריך חודו להיות מופנה אל הים. אלא שדגל משולש אינו מתקבל על דעתו של דוד בן גוריון. זה מעורר הרגשה של קיצוץ או חוסר שלימות.

ואז נתקבלה ההצעה, ואף נמצוביץ כ"מומחה" הסכים לה: להפוך את כל הדגל על פניו — לא דגל לבן כי אם כחול ואת הלבן על רקע הכחול "למשוך" כמשולש. בחינת הזאב שבע וגם הכבשה שלימה.

כל היתר כבר בא מאליו. יהיו אשר יהיו

היום המצב שונה

המעבר החופשי במימי מפרץ אילת ופתיחת המוצא הדרומי של מדינת ישראל הפך לעובדה קיימת. ועובדה זו זוכה לחיזוק רב בצל תותחי אוניות חיל-הים העומדות על המשמר במפרץ.

מאמין להתפארות זו ומעלה בסכומים אגדתיים את תשלומי הביטוח הימיים לארץ.

וכי במה תשלוט ישראל על הים? מאין תוציא המדינה הצעירה את אוניותיה? מה "סליקים" שם שמרה אותן, בדומה לאקדוחים ולרובים המ-עטים?

ביום שישי לאחר מכן חותם ראש-הממשלה ושר-הבטחון, יחד עם ראש שירותי חיל-הים על מסמך, כתוב במכונת כתיבה, עברית ואנג-לית, המסמך את האוניות לנקוט בכל האמצעים הדרושים לשם הגנת הספינות של מדינת יש-ראל.

ואנשי האוניה מודרגים בדירוג, עם הסימנים המקובלים בעמים, עוד בטרם היה הצבא ובטרם ניתן הדירוג לחילות היבשה והאוויר. בהכרעתו של ד. בן-גוריון נקרא שם לאוניה — "אילת". בשבוע זה, בין יום הכרות המדינה לבין השטת האוניה, תותחים — עשויים פה, לצרכי הסוואה. אלא שזהותם נתגלתה עד מהירה. בשעת הקרב הראשון ליד חופי ת"א, משגילו המצרים את "עצמת-האש" המדויקת של האוניה, צעקו — עלו עליהם, "הכו בציונים", אין להם תותחים, הם יורים מסטנים.

הקרב הראשון

התצפית ביבנה מודיעה — אונית-קרב מצרית עולה צפונה בכיוון ת"א. מהירותה 15—14 קשר, 2 תותחי-שטח ותותחים אנטי-אוויריים. עוד ההור-דעה מועברת למטה, והאוניה המצרית נמצאת מול חופיה הדרומיים של ת"א. המצרים באים להפגז את ת"א כאשר הבטיחו. ניתן אות-אזהרה ות"א יורדת למקלטים. והאוניה יחידה, בטוחה בעצמה, בלא כל הגנה אווירית מסייעת, נערכת היא מול החוף להפגזה. היא מתמרנת כרצונה, כאילו היה זה תרגיל תמרון, מאותם התרגילים, המצויים בכל ספר-לימוד ימי. מצוחצחת ומבריקה באור השמש, גאה ובטוחה בעצמה, מיד ניתן הצו "לאילת" — אל מול פני אונית-האויב!

עמדנו על גג בנין המטה שבחוף, הוא בנין הכנסת לאחר מכן, ורשמנו את המערכה. מערכת התגוננות של כלי-שייט הניצב מול אויב לקרב, בו קובעת המהירות ומכריעה עוצמת-האש. לא-

לע"ע אוניה אחת בלבד. מאיטת-לכת, בלתי מותקנת כדבעי, חסרת-מגן וערומה מכל נשק ימי, ואנשים שיודעים לטפל בה אין. והימאי היחידי היודע להשיטה — ממאן. והוא אינו חייב גיוס, ואי אפשר לחייבו לפקד על אנשים שאינם יודעים כלל את המלאכה באוניה גדולה. ואפילו האיש יהיה מוכן לצאת לים, גם עם בחורים אלה — הרי בלא שהאוניה תהיה רשור מה כחוק, אין הוא מוכן לצאת בשום פנים וא-ר פן. והכות להתגבר על כל אלה — אין.

ובינתיים מתקרב יום ההכרעה, וביום הששי אחת-צ — כשאתה יושב במוזיאון בת"א ומתבונן על סביבותיך באנשים המאושרים ושומע את הרב פישמן מברך "שהחיינו", אתה שואל עצמך: האם כולם יודעים מה מצפה לנו ביום המחר. ויום המחר הגיע — עם הפצצת נמל ת"א, עם מצעדם של צבאות ערב אל עבר גבולות א"י, עם הכרזתם הפומבית של המצרים, כי חוף ת"א כולו יופגז מן הים ומן האוויר, וכי הם ידאגו לכך ששום אוניה לא תגיע לחופי א"י. מי שיס-תכן — בל יבוא בטענות. הם מזהירים מראש, ובמצב מלחמה אין הם אחראים. עולם הספנות

מדינת ישראל חיל הים

אל: — רב חובל
בזה הנך מתמנה כקצין חיל-הים של מדינת ישראל בדרגת רב-חובל, עם יפוי-כוח מלא לפקד על כל אנשי חיל-הים בתפקיד או דרגה נמוכה משלך והרשות בידך לפקד על כל אוניה אשר תועמד לפקודתך במיוחד מידי פעם בפעם. עליך לציית לכל הפקודות הניתנות לך על-ידי המפקדים הממונים עליך. מינוי זה נותן לך סמכות מלאה לפעול כקצין חיל-הים של מדינת ישראל בדרגה שהנך מתמנה כיום ובכל דרגה אחרת שתור-ענק לך.

על החתום: ד. בן-גוריון
ראש הממשלה ושר הבטחון
על החתום: גרשון זק
ראש שירותי חיל הים.
תאריך 21.5.48.

מדינת ישראל חיל-הים

בזה הננו מאשרים שהאוויה "אילת"
בת טון הנה אניה מזוינת של חיל-
הים של מדינת ישראל ומוסמכת לנקוט
בכל האמצעים הדרושים לשט הגנת הסי-
פונות והמים של מדינת ישראל ולנקוט
בכל הצעדים להגנת הנתינים, האניות, הס-
חורות, המים הטריטוריאליים ושטח המ-
דינה.

על החתום: ד. ברגורין
ראש הממשלה ושר-הבטחון
על החתום: גרשון זק
ראש שירותי חיל-הים.

תאריך 21.5.48.

וכבר אתה נאחז ברעיון שאינו נותן לך מנוח,
עד שאתה מוצא לו סמוכין במקום שאתה מוצא
ומשיג את המפתח לפתוח לעצמך את שערי הים
הנעולים: לגבש כוח קטן, התלוי בעיקר בלוחם
היחיד, בכות התמצאותו ובעוז-רוחו. כלים שקל
להוציאם, להטעיןם, לפרקם. וכך מוקמת היחידה
המיוחדת, אשר עוז הרוח של היחיד ונכונות
ההקרבה שלו קובעים את גורל פעולותיה יותר
מכל.

מסגרת הדרכתית ראשונה

חוצפתם של הבחורים הספיקה לצורכי העזה
אישית. לצאת לקראת הסכנה — נועזים מאד,
וחדורי בטחון עצמי, אלא שלגבי הדרכת אחרים
והכנת צוותות לאניות דוגמת "אילת", שהיינו מכי-
נים אז בנמל חיפה, לכך אין כוחם מספיק.
מתבססים בתוך נמל יפו וקובעים בו את עיקרי
הפעולה הראשונים. הוא משמש נמל ראשון לביצוע
נסיונות אירגון ובו מוקמות החוליות המיוחדות.
כן מחפשים דרכים להתקנת מעגנים לאורך החו-
פים. החייל מתחיל לקבל צורה ארגונית מסודרת,
על בסיס של מונחים המתחדשים במטכ"ל. נקנה
נסיון לגבי הפעולה האופינית לחיל-הים.
המעשה שנעשה לגבי "אילת", חוזרים ומבצ-
עים אותו שתי אוניות מעפילים אחרות. שתי
קורבטות ששימשו בימי מלחמת העולם בתפקידי
ליווי. וכשהן יוצאות את נמל חיפה פורצת שמחת
גאוה — יש לנו צי!

ניתנו לא הייתה מהירות ולא היה לה נשק והיא
שטה, בהתאם להדרכה מן החוף, לפי כל כללי
הטקטיקה, אל מול אונית האויב. ובינתיים, אנחנו
תובעים סיוע אווירי.

וככל שאוניתנו הולכת ומתקרבת אל אונית ה-
אויב כן הולכות פגיעות התותחים של האויב
ונעשות מדויקות יותר. אי לנו אם תטבע אוניתנו.
לא מחשש שכלי נשק חשוב יאבד או שאנשים
יספו בקרב. הטבעת האוניה היתה מביאה לאויב
את מטרתו הראשית — ההסגר הימי. שום
אוניית-סוחר לא תעז לאחר מכן להתקרב אל חו-
פינו.

ומן האניה מדווחים: פגז תותח עבר את גשר
הפיקוד והתפוצץ בחדר המכונות. קליעה מדויקת
לפי כל הכללים של לוחמה-ימית. לפתע מגיעה
העזרה האווירית. מופיע "מסרשמיט" ומנסה לחוג
מעל אנית-האויב. בעצם הופעתו הוא משנה את
המהלך הטקטי שלה. היא מרפה מעט מן האוניה
שלנו ומפנה את אש תותחיה כלפי מעלה. הנה
נזרקה מן האווירון מזרדה של חומר-נפץ. אך היא
מחטיאה את המטרה. הנה ה"פרימוס" חוזר וחג
מעל האוניה, נמוך יותר, מבלי לחשוש לאש התו-
תחים האנטי-אוויריים, והינה הוא עט אליה ב-
לישית ו... צולל לתוך הים.

אך המצרים חוששים ועם רדת השמש נסוגה
אניית האויב ומסתלקת בכיוון דרומה. סירות-
מוטור, יוצאות מיד אל הים לחפש אחר הטיסיים
שנפלו (מתי סוקניק ויצחק שפרינצק ו"ל), אך
אין הם מצליחות למצוא אפילו את שברי המוטוס.
כך ירד הלילה הראשון, לאחר המפגש הרא-
שון שלנו עם אונית האויב בים הפתוח, שאין
בו מקום מחסה והכל גלוי לעיין. לא, לא נרחיק
לכת. בלא כלי-שיט, שיהיו מסוגלים להתמודד
עם האויב, לא נעשה מלחמה. ואלה לא יהיו
לנו.

יושבים היינו כל אותו לילה ומנתחים מחדש
את מהלכי הקרב. מתוך רצון להבין את מניעיו
של האויב. ואתה שואל: מדוע לא התקדמה האו-
ניה יותר צפונה. ומדוע, לאחר שידעה כי לא-
ניתנו אין תותחים, מדוע השאירה אותה לנפשה,
ועל שום מה עזבה האוניה את המקום בטרם
רדת השמש. ומשיבים לך: הם יראים את הלי-
לה. את המלחמה בלילה אינם יודעים.

למסור את סירות המשמר שלהם לידי השלטון הישראלי ומבקשים נציגות מוסמכת.

שלושה היינו שהגענו לנמל. נרגשים לקראת המאורע, אם אמנם יתרחש. לא האמנו כי אכן עומדים האנגלים לפנות את נמל חיפה. על שום מה יעשו זאת? הן יש להם תכניות אחרות. האמנם בוטחים הם בכך כי נבקש מהם להישאר, כי נתחנן בפניהם שישובו.

והשעה מגיעה. רבי-סרן חמוש אקדה, מסייר עמנו ב-3 הספינות. העיגנות מצוחצחות ומבריקות. אנחנו הולכים אחריה, נכנסים לכל סירה ובודקים ואי-ננו מאמינים למראה עינינו. האמנם? אלה כלבי הציד שהיו שומרים על החוף ומגלים אוניות המעפילים, אלה יהיו מעתה בידינו. שלנו הן?

דגל אחר דגל מורד מהספינה ומקופל ביראת-כבוד חרישית. אוניות האדמירליות שלהם ניצבת ממול בתוך המעגן והחיללים צופים בנו בדומיה. הנה הגיע הרגע המכריע. בעמידת-דום אנחנו ניצבים מול הדגל הבריטי היורד מן התורן. יחידים בתוך כל הנמל הגדול הזה, והלב נשאר מכווץ וכואב מעוצם הזעקה שאתה חונק בתוכו: אמנם הנמל בידינו. האיש מקפל את הדגל. אנחנו מצדיעים עים והוא עולה במהירות הבוק אל האוניה, המסתלקת בצפירה ממושכת אל הים הפתוח.

רק מי שעמד מול הדגל האנגלי היורד, ופניו אל הים, ולעיניו 3 ספינות-משמר מהירות תנועה, עשוי לחוש את עוצם תחושת המעבר, מהרגשה של אולטי-יד להרגשה של כוח. שלוש ספינות-משמר חופיות.

ובטלפון לראש הממשלה: הנמל בידינו. והוא מבקש לבוא מתל-אביב ולראות זאת במו עיניו. אינו מאמין. למה עשו זאת?

ובערב מתארגנת מסיבה רשמית והפועלים בני-מל נקראים לבוא ומעל גלי האתר מתנשאת אוהרת מדינת ישראל אל הגוויים. (נספח מס. 2). הזהרו, וכאשר תבואו — הודיעונו נא בעוד-מועד. אוהרה בהתאם לחוק העמים וגבולות הים הטריטוריאליים, לפי כל כללי החוקה הימית. וכבר מותקן רציף מיוחד לאוניות חיל-הים וכבר מופיעות הבריות המיוחדות של כל צי מלחמתי בנמלים. היינו ככל הגוויים.

ובינתיים, המשא-ומתן המתנהל בארה"ב, בנוגע לרכישת כלי-שייט נוספים, ללא קץ וללא תוצאות (אגב, לא היו לו תוצאות עד לאחר סיומה של מלחמת הקוממיות). התקווה שמא בכל זאת יצליחו להגניב משהו בים, נגוזה. אנו חדלים לפזל אל החוף ומבססים את פעלתנו על האפשרויות המצויות בידינו בעין. אנחנו מחפשים את המיוחד לנו ומנסים להרכיב מין בשאינו מינו; מנסים לסגל את המציאות אל הצרכים המיוחדים. והצרכים מתבהרים מעט ומקבלים משמעות ברורה יותר. כבר יודעים אנו מה בדעתנו לעשות, בתנאים המיוחדים שלנו.

התותחים מגיעים

ומעבר לים מתחילים להגיע התותחים הראשונים. אמנם, תותחים יבשתיים, שכוח ההדף שלהם גדול ואם יורכבו על אוניה עלול כוח ההדף לפרק את האוניה. אבל אנחנו תובעים זכות לתותח מסוג זה אף שאינו מתאים לצרכינו. וברור שזכאי חיל-הים גם לתותח אנטי-אווירי. ונמצאו אנשים שהתחכמו והציבו את התותח על מכונו. אמנם, זווית היריה שלו משונה, ואין אפשרות לירות בתותח אלא מן הירכתיים, על מנת שההדף יתמוזג עם תנועת האוניה קדימה. המומחים מן החוף צוחקים לאימפוביציית שלנו, אך העובדה נשארת עובדה — התותח אמיתי, לא מפה. ברבות הימים מרכינים גם המומחים ראשם. וגם הבחורים מקבלים בטחון. שוב אין הם "כותבים שמם על הים". עתה משיטים הם אוניות — שלוש במספר — לפי פקודות מבצע, ממש כמו בתימרון. וכבר מפליגים הם במשימות-ליווי לאוניות המביאות מעפילים יהודים מקפריסין. אוניות חיל-הים המצרי שוב אינן מטילות מוראן כמקודם. יהודים נוסעים לארץ-ישראל ואוניות משמר מזוינות שומרות עליהם. כך אנחנו מגיעים אל ימי ההפוגה הראשונה.

הכניסה לנמל חיפה

ביום 30 ביוני מודיע שליח חיל-הים בחיפה: האנגלים מסיימים את פינוי הנמל. אונית האדמירל שלהם עומדת בחוף ותוך שעות ספורות הם עתידים להוריד את דגלם מעל לתורן. הם מוכנים

המטה עובר ל"סטלה מאריס"

בעולם הספנות עברה השמועה כי אין להיבהל יתר על המידה מן האיומים המצריים. עדיין לא טובעה אוניה שניסתה להגיע לנמל חיפה. הדרך פתוחה עדיין. ואם בנמל תל-אביב ניסה אווירון להטיל פצצות על ספינה תורכית שעגנה בו — אין בכך עדיין משום הסגר על הים. אבל תעריפי הביטוח הגבוהים נשארו בעינם. הם עתידים להת-בטל עם הטבעת אונית הדגל המצרית.

הצי נכנס לפעולה

בינתיים, משפצים את האוניות ומתקינים אותן לקראת העתיד להתרחש. מגיעים שלושה תותחים ימיים והאניות מוכנות לפעולה של ממש. ובהליפתח קרבות "עשרת הימים" (אמצע יולי 1948) נקרא חיל-הים לפעול מאחורי קווי האויב בחאן-יוניס. יחידת הנחיתה עושה מלאכתה ומשבשת תכניותיו של האויב ומקורות האספקה שלו. מאז שוב אין הוא מעז להביא אניותיו אל חופי עזה. עם כל סיור של אוניותינו מבריה האויב אוניותיו לנמל

בתקופת ההפוגה הראשונה אנחנו מרכזים כו-חנו בחיפה. במו"מ עם אנשי המנזר הצרפתי, — אנחנו קובעים את המטה בבניני "סטלה מאריס". מתארגנת מספנה. נקבעים כלי קשר. לכל אורך החוף פזורות תצפיות, הקשורות עם המטה בסט-לה מאריס. נקבעים דפוטים מקובלים בצבא. מס-מיכים קצינים ובעיקר — מרבים לאמן אנשים על הים. העיניים כבר אינן נטויות אל מה שעתידי אולי להגיע מעבר לים. המלאכה נעשית ב פ נ ים. יתר אירגון. יחידת-מחץ מושלמת יותר. יחידת נחיתה שיהיה בכוחה לפעול מאחורי קווי האויב, עם התחדש הקרבות.

מן החלון בבנין המטה על פסגת ההר אתה רואה את הים כאילו רוגע יותר. שוב אין הגלים מאיי-מים ושוב אין הם לועגים לאפסות-הכוח. אוניות מלחמה שומרות על הנמל ומסירות לאורך החוף. ספינות משמר מהירות תנועה בודקות כל אניה המתקרבת.

מאלבום החייל

חיל-הים מארח נפגעי שיחוק ילדים. בתמונה: אחד מקציני האניה נושא על זרועותיו אחת האורחות.

מתוך רצון לקיים עימו מגע. הם נוטלים שכר עמלם הקשה ואומץ רוחם שהיה ללא-חַת.

— * —

ובתום הקרבות — נכנס חיל-הים לשלב רגיעה, נערכות תכניות להצבתו של החייל במסגרת מער-כת ההתגוננות הכללית. היסודות קיימים. צריך לשכלל, להרחיב ולהעמיק. מה שנעשה פעם אחת — אפשר לחזור ולעשות פעמים הרבה. נוספים כלים מהירים יותר. יש כבר אפשרות למכור כלים ולהחליפם בטובים מהם. נעשים סידורים לגיבוש כוח-אדם, להכשירו ולהשכילו. ואם כי גם לים הגיעו אנשי מח"ל, בוגרי אקדמיות בארצות בע"לות מסורת ימית מגובשת ובעלי נסיון מעשי, הרי מתברר מחדש, כי האנשים אשר צמחו בארץ הם בלבד הערובה הבטוחה להחזקת הכוח.

אחד-אחד נשלחים הם ללמוד תורה באקינוסים ובמכללות של עמים גדולים. בחורים עברים, שדם המדרנות היהודית זורם בעורקיהם, סופגים לתור-כס תורות עמים וחוזרים הביתה. על פני הימים מהלכות אוניות מלחמה מושטות בידים נאמנות של "הנערים שעלו מן הירקון".

סוף פסוק

לא הכל צריך לספר. לא הכל מותר לספר. ישנם דברים שקורי השכחה יפים להם. ישנם ענינים שהיו שנויים בשעתם במחלוקת. השעה חלפה זה מכבר ושוב אין טעם להעלותם מתהומות הנשיה. (כל הזכויות שמורות למחבר)

מתיק הנספחים

ההכנות לאירגון האגף הימי

מוגשת בזה הצעת תכנית כללית לארגון האגף הימי. ההצעות המפורטות לרכישת הציוד — אלה שהוגשו ע"י אנשי מקצוע בכתב וכן אלה שהושמעו בע"פ, זקוקות לעיבוד מפורט ומדויק ע"י מחלקה מיוחדת שצריכה לקום לשם כך. השלבים הראשונים צריכים להיות מותאמים ליכולת הביצוע, בהתאם לכוח האדם העומד לרשותנו.

הבעיות לארגון האגף הן שלוש:

א. קביעת מגמות פעולה לפי שלבים.

פירוש הדבר: —

1. קביעת הצרכים בכללם והמעשה לזמן ארוך (תכנית לצי מלחמה).
2. קביעת הצרכים במסגרת האפשרויות של הצי צאה לפועל במציאות הקיימת עד ה-15 במאי.
3. קביעת דרכי פעולה לאחר ה-15 במאי, במקרה

(המשך בעמ' 121)

אלכסנדריה. מצרים שוב אינה מוכנה להיפגש עימנו על הים.

לקראת מבצעי "יואב" נכלל חיל-הים במסגרת התיכנון הכללי. הוטל עליו להטעות את האויב על כיוון הפעולה של צה"ל. ואז מופיעה פקודת ההתראה המסודרת הראשונה (נספח מס. 3) אוניו-תינו מטילות מצור על חוף עזה המוחזק בידי המצרים. מפקד צבא האויב תובע עזרה — אך אין אוניה מצרית נראית באופק. לעומת זאת, לנמלי יפו, ת"א וחפיפה מגיעות אוניות עולים ואו-ניות מטען ונשק וחמרי-מלחמה. אכן, הושם הסגר על החופים. אלא שההסגר הוא על חופי האויב בלבד.

את נחת זרועה של ישראל על הים הרגיש האויב ב-22 באוקטובר, כאשר אונית-הדגל המצרית יורדת תהומה תוך שעות מספר, על מאות חיליה שהובאו לעזרת החוף, עליו הטיל חיל-הים הסגר מוחלט. במבצע משולב של אוניותינו פורצת יחידת-המחץ המיוחדת ומטביעה את האוניה, עוד בטרם מתאוששים קברניטיה לדעת מה המהומה שקמה סביבם.

חיל-הים חוגג את נצחונו. עולם הספנות משהתאה ליכולת הביצוע ומשתחרר מקסם ההתפארות של המצרים. הדבר בא לידי ביטוי בצורה תכליתית: פרמית הביטוח לאוניות המפלגות לישראל יורדת עד לנורמה הרגילה — והאוניות מגיעות לישראל באין מפריע.

השלב במסגרת הכללית

במסגרת מבצע "חורב", שמטרתו היתה למגר סופית את כוחות הפולש המצרי (23.1.49—7), כבר מושם הדגש על מבצעים משולבים של כוחות חיל-האוויר, המפציץ את בסיס-האויב, של חיל-הים המפגין את חופי עזה עם המבצעים של כוחות היבשה, שהדפו את הפולש הרחק מן העמדות שהחזיק בהן. שלושה ימים ושלושה לילות רצופים מפגיזים אוניותינו את החוף. ההתנגדות היחידה בה נתקלות אוניותינו באה מצד תותחי-החוף. הצי המצרי המתהלל סגר עצמו בנמלי-הבית. מתוך בטחון שהכוחות הבריטיים ימנעו את חיל-הים הישראלי מהגיע לנמל אלכסנדריה. רק עתה חוגגים בחורינו את נצחונם האמיתי על הים. אוניותינו תרות ומחפשות אחר האויב.

משורות ימי לחיל-הים

פ. שולמן, מפקד חיל-הים לשעבר

בשנת 1941 ביקר ראש הממשלה ושר הבטחון של היום, מר דוד בן-גוריון בארה"ב. בהיותו שם, ביקר בביתי בשעה שקבלתי חופשה מבית-ספר לקציני-ים. בראותו אותי לובש בגדי צי, אמר מר דוד בן-גוריון: "טוב שישנם יהודים הלומדים מקצוע הים, יבוא יום ונצטרך להם".
"לצערי חתמתי על צבא הקבע לכל ימי חיי", — עניתי בחיוך.
"אין זה משנה", — פסק מן בן-גוריון — "ראה תראה, עוד תשרת יום אחד את ארצך שלך".

ואכן צדק. במאי שנת 1948 הגעתי ארצה, לאחר תפקידים שונים שמלאתי ברכש ובהעפלה. כעבור זמן קבלתי את מינויה של הממשלה, אשר מינתה אותי לשמש מפקד חיל-הים בדרגת קברניט, דרגה המקבילה היום לדרגת אלוף.

האירוע החשוב ביותר לדעתי, אשר אירע בעת היותי בתפקיד זה — היה הפיכת החיל משורות ימי לחיל-הים. מבחינה מעשית התבטא דבר זה בחופש פעולה נרחב יותר, ובכפיפות פיקודית ישירה למטה הכללי. הפעולות הקרביות אשר ניהל החיל באותם הימים התבטאו בעיקר בהפגזות חופים ויעדים של האויב, במסגרת סיוע לחיל הרגלים. כמו כן ניהלו כלי-השיט קרבות עם אניות האויב. למרות שמבחינה מספרית ואיכותית עלה צי המלחמה המצרי עשרות מונים עלינו, חיפשנו אנו את המגע עמו, וגילינו יזמה קרבית ללא הרף. האויב, על אף עליונותו מבחינת כלי-השיט וחימושם, היה מתחמק, כל אימת שאוניותינו היו נפגשות עמו.

אחד התפקידים העקריים אשר היה עלי לבצע אותם הימים, היה ארגון החיל ואמונו. ארגנו וחזקנו את יחידות הנחיתה ושיפרנו את כושר הלחימה שלנו. עזרה רבה בכך ניתנה לנו ע"י אנשי המח"ל אשר התנדבו לסייע לנו.
בסיכום דברי: ברצוני לומר, כי פעלנו אותם הימים — כל קציני החיל וחיליו — תוך שיתוף פעולה מלא, ובצורה חברית. הנחנו את היסוד לחיל ולענפיו, אותו החיל אשר חזר אחר עשר שנות רגיעה יחסית והוכיח את רוחו האיתנה במבצע סיני.

הימאים השאירו בקרבי רושם עז

אלוף ש. שמיר

מסרתי את הקשר למפקדה שלי בחזית ב' מאחר שהמשכתי לפקד על חזית זו עוד ימים אחדים, וחזרתי למטה שלי למשך הלילה. כך קבלתי את הפקוד על חיל-הים.

בעיה אישית ראשונה

ה בעיה האישית הראשונה שהתיצבה בפני מיד עם הכנסי לתפקיד היתה שאלת המ-דים. קרוב לעשרים שנה שרתי בתפקיד זה או אחר בכוחות הבטחון אך תמיד הייתי איש חיל הרגלים ו"צמוד" לצבע החקי על גוניו השונים. עתה התגלגלתי לחיל שהיה גאה על הצבע המיוחד של מדיו.

להחליף את המדים או לא? ההחלטה היתה נתונה בידי. כנימוק עיקרי "נגד" שימשה העוב-דה שאינני אישיים. מאידך, הנימוק העיקרי "בעד" היה, כי עלי להזדהות עם החיל ועם אנשיו ודבר זה היה כרוך בלבישת מדי החיל. בסופו של דבר, החלטתי להחליף את המדים וקיימתי החלטה זו בהתרגשות לא מעטה בהר-פעתי הראשונה במסדר החיל בנמל חיפה.

למן היום הראשון

ל מן היום הראשון, כלשון המליצה, נהנית מיחס של אמון מצד פקודי. במידה מסו-ימת התיחסו אלי כאל יצור משונה — "איש חיל רגלי", אולם היחס היה ספוג אמון וצפיה חיובית. הרגשתי כי בכל הדרגות מפעם הרצון לקדם את החיל. האנשים כאילו אמרו: אם יכול אתה לתרום לגיבושו של החיל, אדרבה, נסה כוחך ונעזור לך. במשך הזמן ניכחתי לדעת, עד-מה נתמזל מזלי שנתברכתי בחבר אנשים מסורים ומוכשרים, שהיו מוכנים לשאת בעול של פיקוד וביצוע.

בסיום בזק ראשון בכל פינות החיל נתחזר לי מה רבה העבודה ומה רב היגע שהושקעו כבר

נסיוני בבעיות חיל-הים מצומצם לתקופה בה פקדתי על חיל זה בשנת 1950—1951, ולתחום הבעיות שעמדו אז לפני החיל, הן לגבי תפקידיו והן לגבי חימושו וארגונו. במסגרת רשימה לחג העשור, שאינה צריכה להיות לא קצרה מדי ולא ארוכה מדי, לא יבשה מדי ולא קלה מדי, אנסה לערבב "סלטימי".

תוך עשר דקות

ה געתי ל"סטלה מריס" לקבל את הפקוד על חיל-הים בשש בערב, ממטה חזית ב' עליה פקדתי עדיין באותם הימים. לשאלת קודמי אם אני זקוק לעזרה כלשהי, השבתי בלאו והמ-סירה נגמרה. יחד עם הבילוי החברתי נמשך טכס קבלת הפקוד כ-10 דקות בלבד. הענין כולו התרחש בחדר קטן בקומה השניה של הבנין ששימש חדרו של המפקד בימים ההם. דומני, כי בו במקום נתבקשתי לראיין את מי ששימש עד אז שלישו של מפקד החיל, אשר בקשני לשחררו כעבור ימים מספר בנמוק כי רצונו ללמוד. הודעתי לו שהוא חפשי להש-תחרר, וענין זה גזל עוד דקות אחדות.

קצת זכרונות אישיים

נזכר אני בבקור אחד בלונדון אצל הילורד השני של האדמירליות, לרגל עיסקת-רכש מטויימת. מי פילל ומי שיער שכל כך מהר יבוא שינוי רב כזה במע-מדנו. שנים מספר קודם לכן בדרכי לאר-צות הברית, נתקעתי בלונדון שלא מר-צון, כמה צרות (כולל חיפוש יסודי) עשו לי אז הבריטים ואילו בביקור זה קיום את פני מנהל המודיעין הימי, עם כל הכבוד הראוי וכי וכי.

הרגשה מסוג אחר הרגשתי בהפלגה על נהר הטיאנה בצרפת, בתרגיל ניסוי של הטורפדות הראשונות שרכשנו.

בבנינו של החיל. יחד עם זאת נתברר, כי רבה עדיין המלאכה.

סוד המחשבה הצבאית

מאותם היסודות יותר כוח ויותר עוצמה. אין המחשבה הצבאית בגדר סוד. אתה מרגיל עצמך להבחין בין המטרה המרכזית לבין מטרות הביניים, ולנתח את הדרכים המסייעות לך להגיע אליה. אתה לומד סדר עדיפויות, ולטפל ולטפח כל אחת מבעיות המשנה לפי הצרכים, ולשלב את כולן יחד.

טבעי, איפוא, כי המחשבה הצבאית מדריכה אותך, להקשיב לבעלי המקצועות השונים, לשקל חוות דעת מנוגדות, לבחור את המתאימות שבהן או לשלב אותן ובסופו של דבר — להחליט ולפקד על הביצוע. מנת חלקו של כל מפקד היא, בדרך כלל, הבדידות הקשה, בה הוא נאלץ לערוך ולגבש את החלטותיו. במצב מיוחד זה היתה הבדידות קשה שבעתיים.

הבעיות שהתעוררו

הבעיה המרכזית שניצבה אז לפנינו (והיא ששנה, כי לעולם לא תרד מסדר היום) היא הגברת כוח הלחימה הימי של החיל, אך

מכרי נהגים לשאול אותי לעיתים: לא היית איש חיל-הים, כיצד ידעת, איפוא, לתת פקודות בדרג כל כך גבוה וכיצד ידעת לקבל החלטות לגבי מכלול של בעיות כה מסובכות?

התשובה על כך פשוטה: לא ידעתי. תמיד הפשתי פתרונים ובדרך כלל מצאתי אותם. הצרה שלא היה זמן רב לחיפושים ולעיתים קרובות חייב הייתי בקבלת החלטות מהירות. סבור אני שסוד כוחה של צבאיות היא המחשבה הצבאית. מוסר הצבא, אירגון, ציוד, תרגיליו וכיוצא באלה — כל הנתונים הללו משמשים יסוד למבנה הכוח הצבאי. אבל אורח המחשבה הצבאי הוא המדריך המרכזי המעצב ומגבש כוח זה ובמידה שהמחשבה הצבאית יותר מפותחת ויותר קפדנית, הרי ניתן להפיק

מאלבום החייל

אלה הם תותחי החוף המצריים שאווצבו לאורך רצועת עזה. בימי מלחמת השחרור ובמבצע סיני ניהלו אוניות חיל-הים, לא אחת, דו-קרב "חם" עם התותחנים הללו.

ביקור אדמירל בריטי

בימים ההם נקלעתי גם ל"תרגיל" מסוג אחר. היתה זו קבלת פנים רשמית ראשונה למפקד ימי גבוה — האדמירל שפקד על כוחות הים הבריטיים בים התיכון, אגב, תו אדמירל איחר שעה שלמה וזאת בגלל אי-התאמה עם שעון הקיץ הכפול הנהוג בישראל.

לאחר שסקר את משמר הכבוד שנערך לו בנמל: שאל האדמירל את המפקד מאיזה רגיימנט האנשים. בתשובה על כך השיב רב הסמל האחראי — מ"רגיימנט ה- הגנה"...

"מהפכות" אירגוניות בוצעו-אנפין עברו גם על מחנה המטה, על המבנים המיוחדים שלו, מחלקת התחבורה, התותחנות, מחסני התחמושת ובתי-המלאכה, נמל יפו ועל תחנות אחרות של החיל.

מובן, כי במרכז המאמצים עמדו תמיד אוניות המלחמה שלנו — הפריגטות, הקורבטות, ה"הפולשות" למיניהן, הטרפדות וכו'. רכישת חלק מן הכלים הללו, הבאתם ארצה, שיפוצם, חמושם וצידום ועל הכל אירגון הצוותות להפעלתם.

פרק מיוחד היה הטפול אצל פיק"א. בקשר לקבלת אזור מסוים, פיק"א רצתה לשמור שטח זה על מנת להקים בו מרכז בידור גדול, אולם, בסופו של דבר, ויתרה לנו החברה, אם כי עלי להודות שהבטחתי להם, כי אסלק את המתקנים שלנו ברגע שיחליטו להקים שם מרכז בילוי.

פירוק "אלטלינה"

אחת הפעולות הקשות שביצענו בימים ההם היה פירוק האניה "אלטלינה", שהיתה תקועה בחוף תל-אביב, בדלית-יבירה עקב המחסור בכוח-אדם, נאלצתי לקחת את אנשי קורס החובלים (מחזור ב') ולצרף אותם לקבוצת אנשים שטיפלה במבצע זה. התמרמרותם של הבחורים שהורחקו מספסל הלמודים היתה גדולה וכמעט פרץ מרד. רבים מהם משמשים כיום מפקדים דגולים בחיל ודומני

בעיה זו אינה פשוטה כפי שהיא נראית לעין. גם בזה אתה עומד תמיד במאבק בין הדברים החשובים ובין הדברים הדחופים, שאינם זהים זה עם זה.

אם כי חשוב מאד היה לעסוק בבעיות של רכש נוסף ושל הפעלת כלי השייט, נאלצתי, למשל, לטפל אישית באופן דחוף, בבעיות שנתעוררו במחלקת התובלה היבשתית של החיל, וזאת מאחר שאירגון הרכב היבשתי ובעיות משמעת אלמנטריות היו, לפרקים, נקודות תורפה רציניות.

לא כאן המקום לעמוד בהרחבה על כל הבעיות שהטרידו אותנו בימים ההם. אך אנסה לספר על אחדות מהן. ביום בהיר אחד עלה באש המחסן הטכני של החיל, שנמצא אז בשטח בו ניצבת כיום ממגורת "דגון". חיפשנו מקום חדש להקים בו את המחסנים. הברירה היתה בין המתקנים בהם נמצאים כיום מפעלי "קייזר-פרייזר" ובין המקום בו מצויים המחסנים כעת. שינוי רציני חל לגבי המצב במחנה ההדרכה. עם בואי לחיל עמד באמצע בינינו מחנה הדרכה, לרגלי ההר בסביבת טירה. הבחירה לא נראתה לי, מאחר שהמקום רחוק יחסית מהים וכן מרוחק הוא מהנמל ומהעיר. החלטתי להפסיק את הבניה ו"להתלבש" על מחנה מסוים, שהיה תפוס בחלקו ע"י שירותים אחרים של הצבא. "כבשנו" את המחנה והרחבנו את מבניו.

רכוז מחסני ציוד הקשר

מבצע מיוחד היה גם רכוז מחסני ציוד הקשר והאלקטרוניקה של החיל. ציוד זה היה מפורז במספר מחסנים ובתי מלאכה. בענין זה פעלתי בנגוד לדעתם של יועצי, שאמרו לי כי ריכוז המחסנים ימשך חדשים שלושה. נתתי הוראה כי יש לסיים את ההעברה במשך 24 שעות. ואכן, רתמנו לעבודה את כל אנשי הקורסים לקשר, והעניין בוצע. לאחר מכן טענו כלפי, כי השכר היה גדול מדי. אך עד היום משוכנע אני, כי אותה פעולה היתה נכונה וכי בכלל ניתן להעביר כמעט כל מחסן בצבא ביום אחד, אם מצויים האמצעים הדרושים לכך.

ההפלגות נעשו ממושכות

בימים ההם החלו גם ההפלגות בים להיות ממושכות יותר ומאלפות יותר. באותם הימים הגיעו אניותינו עד גיברלטר, שנדמתה רחוקה מאוד. שיפורים חלו אז גם בציד האלק-טרוני. כן "התלבשו" על "בית המלח".

טעמתי אז גם טעמו של חיפוש ימי ראשון של אניות ומטוסים אחר סירה שנעלמה מחוף קיסריה. הגיעו ימים של תמרונים משולבים עם חיל-האוויר. הקימונו אז את בית-הכנסת ב-בת-גלים, שהיה אז, דומני, פאר בתי-הכנסת במחנות הצבא.

תמרון הנחתת חטיבה שלימה בחוף הדרום (סוף בעמ' 120)

שאננם מצטערים, לא על המעשה ולא על הנסיון הרב שרכשו בפעולה זו. ראוי לציין כי הם עבדו קשה בימים ההם. בהזדמנות זו אולי, כי אז טעמתי גם אני טעמה של צלילה ראשונה במכשיר גדול. היתה זו חוויה מעניינת מאד.

קטע אחר של "היסטוריה" היא פרשת אילת. יום אחד הוזמנתי לכנסת שהיתה אז בתל-אביב, אל ראש הממשלה ד. בן-גוריון. הוא חזר מסיום צלילה והחליט כי יש להקים שם בסיס ימי. למחרת היום ירדתי לאילת ואחרי סיור קבעתי את המקום בו יוקם המחנה. כך החל "מבצע אי-לת". האנשים עבדו יומם ולילה בהעברת הצ-ריפים, הציוד, הדיזלים והסירה (דרך מעלה העקבים) והבסיס הפך לעובדה.

נואלבום החייל

תותח מצרי זה חסס את הדרך לאילת. עמידתו של הזקיף ליד התותח המפוצץ מסמלת את שבירת כוחו של האויב המתנכל.

רוח הלחימה היא שתכריע הכף

אלוף מ. לימון
מפקד חיל הים לשעבר

היוו בדבכים חיוניים בעיצוב רוח הלחימה, שהינה כה חיונית לגבי צי לוחם.

לאחר הכרזת המדינה שימשו אניות המעפילים שנשארו בנמל חיפה כאניות המלחמה הראשונות של חיל-הים. הכשרתם של כלי השיט לתפקידי לחימה, הכשרת הצוותות, גיבוש המשטר באניות וכל הבעיות הכרוכות בהפעלת צי לוחם, היו חייבים להיעשות בדרכים בלתי מקובלות במסורת הימית ולעתים אף בניגוד לאמצעי בטיחות ימיים הכרחיים. לאחר תקופה קצרה נתברר, כי לעיתים דווקא אנשים שלא היה להם ותק ימי רב, אך נתחנכו על עקרונות של הקרבה עצמית ורוח לחימה, הם הם שהתאימו ביותר להיות את הגרעין שסביבו וממנו קם והתפתח חיל-הים. עד שנפתחו אפשרויות הרכש של אמצעי לחימה, המתאימים במיוחד לצרכיו של חיל-הים, היה צורך לנצל את מה שהיה בעין ואת אשר אפישר היה להשיג בפועל. במצבים מעין אלה, הגורם האנושי, הידיעה והאפשרות להסתגל למצבים רגילים, מהווים גורם רב משקל.

זמן רב חלף מאותה תקופה ובמרוצת הימים חלה התקדמות. אולם, העקרון נשאר כפי שהיה: יהיו האניות חדישות יותר וכלי הנשק טובים יותר, רק רוח לחימה והחלטה נחושה לנצח הם שיכריעו את כפות המאזניים בשעת הקרב והם אשר יקבעו את גורל המערכה.

תפקידי חיל-הים בעתיד

תפקידיו של חיל-הים רבים ומגוונים. הם כו-ללים, בין היתר, התקפה על דרכי התחבורה של האויב, הגנה על דרכי הים שלנו, הנחתת חילות יבשה בחוף אויב, הפגזות מטרות חופיות, הפעלת חבלנים נגד מטרות ימיות ויבשתיות, הכרעת יחידות הלחימה של צי האויב, כל אחד מהשטחים היםיים הנ"ל יש לו חשיבות משלו ובשיקול הכללי

כאשר חושבים על חיל-הים, על עברו, על ההווה שלו ועל עתידו, מן הראוי לתת את הדעת על שני דברים: אחד — על הגרעין אשר שימש בסיס ליסודו ולפיתוחו של החייל, ושנית — על התפקידים שהיו מוטלים על החייל בעבר ואשר עלולים להיות מוטלים על החייל גם בעתיד.

היסוד הלוחם — אנשי עליה ב'

יורד הים הוא היסוד וחוט השדרה של כל פעילות ימית בצי מלחמה, צי סוחר או צי דיג. כל מדינה השוכנת לחופי-ים דואגת לפיתוח של פעילות ימית בעיקר בגלל הרווח הכלכלי העשוי לצמוח לה מענף זה.

בית היוצר ליורד הים העברי לפני קום המדינה, שימשו מספר אניות תחת דגל פלשתינאי בבעלות יהודית, סירות וספינות דיג. כן גדלו ימאים עבריים תוך שירות באניות זרות, בעיקר בתקופת מלחמת העולם השנייה. במקביל לכך, צמח טיפוס מיוחד של ימאים, מקרב אותם האנשים, עליהם הוטלו התפקידים המיוחדים של עליה ב'. הכשרתם של אלה האחרונים חייבת היתה להיעשות בתנאי מחתרת, ועובדה זו נתנה את אותותיה באותם הימאים שהתנדבו לשרת במסגרת זו.

אין פלא, איפוא, כי כאשר נתעוררה שאלת הקמת חיל-הים, שתפקידו העיקרי הוא לחימה, שימשו דווקא אנשי עליה ב' חוט שדרה לחייל. כי נוסף על האימון הימי במסגרת הפלי"ם קיבלו האנשים הללו גם אימון קרבי, וצברו נסיון בפעולות חבלה בסירות משטרה, באניות גירוש וכן בתחנות המכ"ם בחיפה ובגבעת אולגה, בטיבוע אניות נשק בנמל איטלקי, לחימה בצוותות אניות מלחמה מספון אניות מעפילים ועוד. פעולות אלה

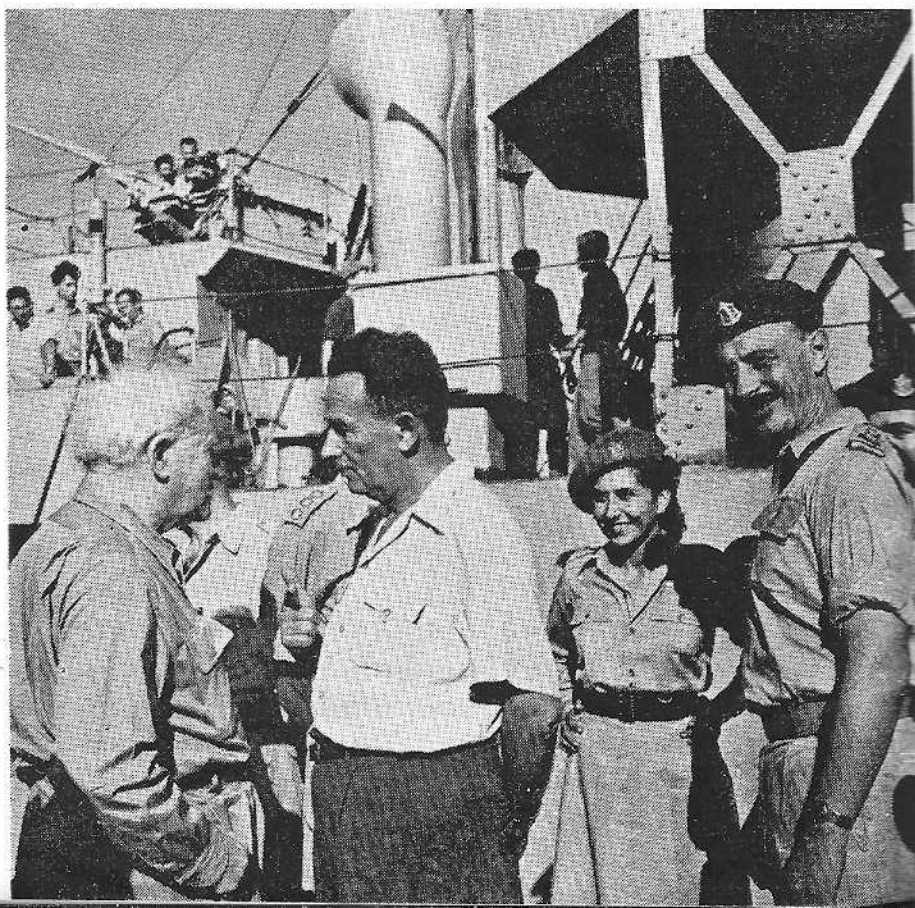
צות שמעבר לים, הרי תנועת האניות אל המדינה וממנה תלך ותגבר, בכל שכלכלת המדינה תלך ותפתח וכלל שהאוכלוסיה תלך ותגדל. הפיתוח הכלכלי הכללי יביא בהכרח בעקבותיו את פיתוח צי הסוחר, תהליך שהיינו עדים לו בתקופת עשרת שנות עצמאותנו. אולם, בה במידה שבזמן שלום יש לראות את צי הסוחר כאחד הגורמים העיקריים בפתוח הכלכלי של המדינה, הרי בעיתות מלחמה יש לו חשיבות בטחונות ממדרגה ראשונה, מנקודת-ראות של אספקת הצרכים החיוניים לכוחות הלוחמים ולאוכלוסיה האזרחית. לשם שמירתו של נכס כלכלי ובטחוני זה, חייב חיל-הים להיות מצויד בכוח מתאים, על מנת שיהא מסוגל לשמור עליו מפני פגיעה אפשרית של האויב, אשר ללא-ספק ינסה לחסום ולנתק את הקשר היחידי שלנו עם העולם הרחב.

של עיצוב אופי החייל וחלוקת האמצעים, ניתן לכל אחד מהם המשקל המתאים. ברצוני להתעכב כאן על נושא אחד בלבד, אשר אף שהוא מצוי לכאורה בתחום האזרחי, יש לו בהכרח השפעה על אופיו ועל תכנון עצמתו של חיל-הים.

מדינת ישראל שוכנת לחופי-ים וגבולותיה בים-הסומים. משום כן, מן ההכרח להקדיש תשומת-לב מרובה ביותר לגבולנו המערבי והים הגדול. גבול זה אינו מוגבל, למעשה, ברצועת-החוף או במים הקרובים לה. זהו גבול נפיש ותחומו מותנה בכשרוננו לפתח את כוחנו הימי על כל שלוחותיו. עקב דלותם של מקורות המרי-הגלם המצויים בתוך גבולות המדינה, ועקב ההכרח למצוא לעצמנו שווקים לתוצרתנו באר-

מאלבום הביקורים

ראש הממשלה ושגר הבטחון ד. בן-גוריון באחד מביקוריו בחיל-הים. בחברתו נראים ראש העיר א. חושי והרמטכ"ל בימים ההם אלוף יגאל ידין.

שעתם האחרונה

דוד הכהן

הצבאי הבריטי המופקדת על לחימה במחתרת נגד האויב הנאצי, תחילה, בראשית שנת 1940, לא ידענו כיצד תסתעף הפעולה, בפעולות ימיות לא דובר, הגרמנים טרם חדרו לחופי הים התיכון, איטליה פסחה על הסעיפים ולא נקלעה עוד למלחמה, האנשים אשר ה"הגנה" העמידה לרשות המ"חלקה המיוחדת אומנו בחבלנות יבשתית בלבד, רק בסוף השנה, לאחר שצרפת נפלה שדודה, נשאלנו על-ידי אנשי המחלקה הבריטים אם נוכל להעמיד לרשותם אנשים המוכשרים לפעולות ימיות.

אותו זמן היו ברשותה של ההגנה אילו עשרות צעירים שהתאמנו ופעלו בעליה ב' — ניווט, ליווי ספינות, נחיתה, הורדת אנשים בקרבת חופים רדודי מים וכיו"ב, הובררה האפשרות להעמיד לרשותנו משורות ה"הגנה" את מספר האנשים שנדרש איתה שעה, מטעם המחלקה שלנו הופקד אהרן לישבסקי (כיום אהרן לשם, האפסנאי הראשי ומנהל משק מ.ע.צ.) על הטיפול באנשים, ריכוזם במחנות מיוחדים, ארגון האמונים וכו', הפעולה נעשתה על-ידי שפך הירקון ועל חוף הים בקרבת סידנא עלי, מול שפיים, הקצינים הבריטיים (ב. ו.ה.) ואני הבטחנו את התקציב ודאגנו במיוחד שאנשינו ואימוניהם יובטחו מעינם הרעה של השלטונות בארץ, כיון שהיתה זו פעולה סמויה מידיעתם, חלפו חדשים, הבחורים נלאו מהאמונים, מהמסתור כלפי בני ביתם וחבריהם, מהעדר פעולה ממש, בקושי שמרנו על המסגרת לבל תתפורר מאפס מעשה.

המשימה — בתי הזיקוק

אך הנה חלה תמורה, המלחמה נתלקחה, הגרמנים חדרו לבלקנים, יון נכבשה, גורל כרתים נחרץ, האנגלים נתעוררו סוף-סוף לסכנת משטרו של פטן בלבנון ובסוריה וגמרו אימר לחסלו בכת

התרגו את החבלים. המנוע היה בתנועה ושמענו את המיתו האטית העמומה מירכתי הספינה הקטנה השקועה עמוק תחת כבד משאה, היה עליה לעבור עשרות מטרים עד שתצא מהגמל הקטנטן, בריכת המים של תחנת הכח בחיפה, למפרץ הפתוח. הספינה שטה בקצב אטי ואנו, יצחק שדה וז"ל, אהרן לישבסקי ואנכי צועדים על שובר הגלים לידה ומלטפים במבטינו את כלי השיט ואת הכחורים, מחליפים משפטים אחרונים עם המפקדים, תמיד נשאר לומר משתו שלא נאמר עוד ואולי רק חוזרים על מה שנאמר פעמים כה רבות, אומרים גם סתם דברים בטלים מאלה הנזרקים לעומת המפליגים ברגעי פרידה.

הם שטים על פני מי הבריכה השקטים ואנו צועדים במקביל אתם על שובר הגלים, הנה הגיעו לפתח הבריכה מול הים הפתוח, כולם ניצבים על הספונים הזעירים, צופים ונפרדים מגוף הכרך וההר, כל הכ"ג במספר כאן, נערים צעירים ברוכס, בגיל העשרים, פניהם רכים, קומתם נמוכה, מתרתיים יחזרו, אולי יאחרו יום נוסף אם תקרה תקלה ויאלצו לסור לקפריסין, ביום הרביעי או החמישי לכל היאחר יחזרו על-כל-פנים, או אז נשמע ספוריהם.

הם לא חזרו, הם לא ספרו מאומה, לא שמענו דבר, לא ראה אותם איש מרגע צאתם, הם אינם בחיים.

* * *

כולם היו מאנשי המגן, גויסו ואומנו על-ידי ה"הגנה", מהם צמח הפלמ"ח, הם היו ראשוני ראשוני קרבנותיו, כולם נטרפו עד אחד, כ"ג.

הבריטים ביקשו

הימים ימי מלחמת העולם השנייה — ואני נציגה של המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית וה"הגנה" כלפי המחלקה המיוחדת של המטה

אליהו גולומב ז"ל הסכים להשאילו לנו ממחסני ה"הגנה" — אקדחים, תת-מקלעים, מקלעים, חומי-ריינפץ ורימונים. העדפנו לא להפליג מנמל חיפה, שהיה מלא ערבים ושאר אנשים בלתי מהימנים. על כן התפשרנו וקבענו כי ההפלגה תצא מנמל חברת החשמל, שהיוצאים ונכנסים בו הם יהודים בלבד ונתונים לפקוח. היה זה המקום המתאים ביותר, יחסית, למטרה זו. נקבע היום. בעוד יום, היה זה בשבת, כאשר העבודה בתחנת הכח ובבתי המלאכה שבתה והחצר ריקה מאדם, הועברה ה"סי-ליאון" לבריכת המים ליד תחנת הכח. הסי-רה נמסרה על-ידי המשטרה עם משדר הרדיו וכל אבוריה בסדר טוב. העיד על כך המכוון היהודי שבה, השוטר ישראל גורדין, שסופח לפעולה כמ-כונן.

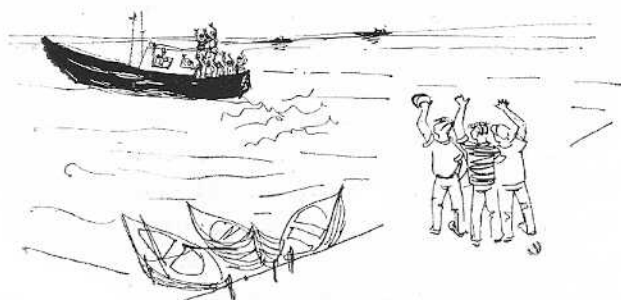
במוצאי שבת לפנות ערב הגיעו כולם לתחנת הכח. הבחורים ואנחנו — יצחק שדה, אהרן לי-שבסקי ואנוכי. המפליגים סודרו באחת האולמים בבית המכוונות למטה, שם פרסו שמיכות לבלות את לילם האחרון בארץ. החצר הגדולה על בניינה היתה ריקה מאדם, פרט למשמרת קטנה של חשמ-לאים למעלה ושומר נאמן ליד השער. בשעות המוקדמות של הלילה שכבו הבחורים לישון ואני עליתי לביתי ואתי מייגור סיר אנטוני פאלמר, הקצין האנגלי שנתלווה לקבוצה בפקודת המפ-קדה, איש צעיר ונמרץ, מהאצולה האנגלית, גבוה, בהיר-שער, יפה-תואר ובעל נמוסים נאים. לפי התוכנית סוכם כי "סי-ליאון" תצא בעוד בוקר לים, עמוסה וחמושה, ופניה צפונה. לפי החישו-בים היה עליה להגיע צפונית לטריפולי לפני הצות, להתקרב ככל האפשר אל החוף, להוריד את אנשיה בסירות הנחיתה לביצוע החבלה ובגמר הפעולה להמתין לאנשים ולהחזירם לארץ. ידענו

כמה שבועות לפני הפלישה, בתחילת חודש מאי, הוטלה עלינו המשימה של פצוץ בתי הזקוק שמ-צפון לטריפולי, בקרבת חוף הים. באמונים התק-דמו אנשינו הרבה, אך לפעולה מסוימת מסוג זה שעמדה לפנינו לא היינו עדיין מוכנים די הצורך. תוכניות המקום ותרשימים מדויקים של המת-קנים הומצאו לידינו ממצרים. גם קבלנו ידיעות מקבוצת חברים שלנו שישבו בסוריה במחתרת, לידי דמשק שבקרו לפי הוראותינו במקום. אני עצמי עברתי לא פעם בסביבה ההיא בבקורי המרובים בסוריה כמה חדשים לפני כן וזכרתי פרטים בודדים על השטח. אולם מאנשי הפעולה לא סקר ולא סייר איש בסביבת המתקנים.

ידענו שאיזור בתי הזקוק נשמר בחיל רב, צרפתים וסנגלים, מוקף בצורים ונקודות תצפית, דקורים, גדרות תיל וחפירות ממוקשות. יצחק שדה היה סבור כי יש לבצע פעולת הפצוץ בתאום מהיבשה ומהים, הסחה בחוף ונחיתה מהים. אך הימים היו ספורים. תאום בין מפקדת הצבא הבריטי בקהיר שהחליטה על הפלישה לבין המח-לקה המיוחדת שהיינו צמודים לה, היה רופף למדי, ואילו הזמן דחק. הפלישה נודעה לימים הקרובים ביותר. לשלוח אנשים מעבר לגבול, בדרך היבשה, לא יכולנו. היה עלינו לקבל ההצעה או לדחותה. טלנו והבחורים במיוחד יצאה נפשם לפעולה. החלט להסתפק בנחיתה מהים בלבד. גם לכך היה הזמן קצר מאד. ספינה לא היתה ברשותנו ונקבע שנשתמש באחת מסירות משטרת החופים, אלה שעבודתן היתה בעיקר לתפוס אניות מעפילים. ניתנה הוראה למשטרה וה"סי-ליאון" ("ארי הים"), הסוכה והמהירה שבספינות אלה, נודעה לנו לפעו-ל. נבחרו טובי הבחורים שעברו את האמונים, כעשרים במספר, ואליהם סופחו מפקדים וחבלנים מן המעולים ביותר, כ"ג כולם יחד. המפקד היה צבי ספקטור ולפי הוראותיו של יצחק שדה עובדה הקבוצה ביניהם תוכנית המיבצע לפרטיה. אהרן לי-שבסקי רכש שתי סירות נחיתה בתל-אביב והן העברו לחיפה.

מנמל חברת החשמל

אותה שעה לא היה נשק מתאים ברשותה של המחלקה הצבאית המיוחדת בארץ. אמנם הובטח כי יגיע ממצרים, אך ליום הקבוע לא הומצא. ו-

סירת הכ"ג יוצאת לדרכה האחרונה

כתוצאה מתאונת אופנוע, והוטל עליו להדריך את האנשים כל עוד הם בסירה, אך לא לרדת עמהם כדי לפקד עליהם בחוף. היה זה יצחק הקר הממונה ישירות על פלוגות החבלה. כתריאל יפה היה הקברניט.

ב-18 למאי

בבוקר השכם, היה זה בראשון לשבוע, 18 למאי, עם זריחת השמש, בא חברי הנהג סיומה פישמן ולקח אותנו מביתנו. היה קריר בחוף ומייג'ור פאלמר, אשר חשש לצינה, חזר לביתו והוריד את מעילי מהקולב. כאשר הגענו לבריכת המים בתחנת הכוח היו הכל ליד הסירה. הבחורים טרחו בהטענתה. היה זה מטען רב וכבד: סירות הנחיתה, סולמות ומוטות, כלי הנשק, תרמילי חומרי נפץ, פחי הדלק והמים, מצרכי מזון, שקי לחם, קופסות שימורים וכו'.

תחילה חשבנו שיצאו לדרך מיד ובנסיעתם יסדרו כל דבר בפנינו — יקשרו ויבטיחו את המטען ממים ומסערת הים — אך הופתענו מגלי הים וכתריאל יפה פקד לקשור הכל בטרם יצאו. בינתיים, והזמן עובר, כעבור שעה קלה יתחילו להגיע הפועלים לעבודתם בתחנה ובבתי-המלאכה ועלינו להתפזר בטרם יבואו, היינו מתוחים. הכל עבדו בחפזון. הסירה לא היתה מותאמת למספר כה רב של אנשים ולמטען המגוון המחייב הרבה זהירות בסידורו. היה קושי מיוחד בקשירת סירות הנחיתה, אך התגברו גם על זה. הכל עבדו בשקט ובדריכות. בסבלות מהחוף לסירה, בסידור, בקשירת החפצים בפיקוחו המנוסה של כתריאל הקברניט. לא הפרענו להם בעבודתם אך מדי פעם החלפנו בלחש דברים עם המפקדים שעמדו אתנו על החוף.

רק באותו בוקר הכירו הבחורים לראשונה את המכונית-השוטר ישראל גורדין ותמהו שאיננו אחד מהם, ולא עוד אלא הוא מוכתם כמשרת בסירת משטרה הפועלת כרגיל ברדיפה אחרי מעפילים. אני זוכר, לאחר התייעצות קצרה בין יצחק שדה וביני, קראנו את ספקטור וכתריאל יפה וגילינו להם סוד שהיה ידוע לשנינו, כי ישראל גורדין זה חבר נאמן ומסור להגנה ועומד לפקודתה במי לוי תפקידו. רק שבועות מעטים לפני כן, תוך הקרבה עצמית וסיכון רב לחייו, הטביע סירת

מכתב המפקדה הבריטית

חדשים מספר אחר היעלמם של כ"ג יו-די הסירה, נתקבל מכתב מאת המפקדה הראשית של הכוחות הבריטיים במזרח-התיכון. המכתב נשלח למר משה שרתוק (כיום משה שרת) ששימש אז מנהל המחלקה המדינית של הנהלת הסוכנות היהודית.

להלן תרגום המכתב במלואו:

סודי בהחלט

קהיר, 19 באוקטובר 1942

מר שרתוק היקר,

אל נכון תזכור כי ב-18 במאי, 1941, יצאו מחיפה ב"ארי הים" עשרים ושלושה איש שגוייסו על ידכם, כדי לבצע פעולה מלחמתית חשובה בקשר למערכה בסוריה. אחרי בירור מדוקדק וחקירה ממושכת, אני מצטער להודיעכם, כי האנשים הללו נעדרים, ואין תקווה מתקבלת על הדעת שעודם בחיים.

אחיה אסיר תודה לך, אם תמסור עובדה זו לקרובי האנשים האלה.

רצוני להביע את הערצתי העמוקה לרוח העוז והגבורה שהניעה את האנשים האלה לקבל על עצמם את השליחות המסוכנת למען שלטונות הצבא הבריטיים. הבע נא לקרוביהם רגשי הערכתנו וצערנו העמוק קים.

שלך

המפקדה הראשית למזרח התיכון

ס.ג.

כי צפויה סכנה בדרך חזרה מפעולת אויב שיארו ב להם לאור היום לפי תצפית-אוויר מבירות. לכן הובא בחשבון, שאם יהיה צורך בדבר, תגיע הסיירה בשארית הלילה לאחד המפרצים הקטנים בקפריסין ושם יסתתרו משך כל היום ועם חשכת הליל יפליגו בדרכם חזרה ארצה. במקרה ויאחרו בדרכם לפעולה ביום צאתם ויגיעו בשעה מאוחרת מדי לבצוע שליחותם, גם אז היה עליהם לפנות לקפריסין תחילה, להמתין שם במחבוא משך כל היום ורק למחרת הלילה לצאת לפעולה מקפריסין. כל אלה תוכננו בכל הפרטים, בהתאם למרחקים, למהירות הסירה ולשעות הימים והלילות.

על הכל היה ממונה כמפקד צבי ספקטור ולפי הוראותיו יפעלו. הוא עצמו היה נגוע ברגלו,

ראיתי דאגה על פניהם. איש מהם לא ביקש למסור שלום לבני ביתו. גם מבין אלה שהכרתים אי-שית יפה, אותם ומשפחותיהם, כתריאל יפה וצבי ספקטור, עמירם שוחט ודוד נפחא, יצחק הקר וגרשון קופלר ואחרים. לא נראה בפניהם כי הם יוצאים לפעולה נועזת. היו שקטים ושלווים, טרו-דים במלאכתם. הדאגות היו טמונות עמוק בלבם. הסירה שקעה במי הבריכה השקטים ושאלתי את כתריאל ונורדין אם אין חשש להילוכה בים הפ-תוח, אך הם לגלגו עלי ובטחו במנועים החזקים. לפני שבע בבוקר יצאה הסירה למרחבי הים מול הגלים המתרסקים על חרטומה. כעבור רגעים מעטים כבר לא הבחנו בפני הבחורים, רק המי-ג'ור האנגלי הגבוה ניצב על גגון התא מגנפף בידו מהרנו למכוניותינו. עלינו על גג אחד הבתים בהדר הכרמל משם ראינו במשקפת את ספינתנו (סוף בעמ' 119)

משטרה בלביים, והוא בתוך הצוות שלה, יהודי יחיד. הפצרנו בחברים לתת בו את כל אמונם ולנהוג בו בכל החברות מבלי לגלות לו כי הם יודעים את סודו. נתתי ליצחק הקר כתובות יחו-דים בדמשק ובבירות וסכום כסף נכבד במטבעות זהב למען יחלק לנוחתים בחוף במקרה שיאלצו שלא לחזור לסירה ולהסתתר על היבשה ברחבי סוריה והלבנון. כן מסרתי בידו תרשים מדויק של בית ליד בירות, של מעונם של ערבים שהיו בשירותנו לעבודת ריגול ופיזור חומר תעמולה נגד שלטון וישי.

הם יצאו שקטים

סוף סוף סיימו. היה מאוחר מאוד — כשעה לאחר שעת האפס לצאתם לדרך שנקבעה מליל אתמול. הבחורים היו עייפים אך שלווים ולא

מכתב למשפחות השכולות

להלן נוסח המכתב שנשלח בשנתו למשפחות השכולות:

הסוכנות היהודית לא"י
המחלקה המדינית

ירושלים, י"ח בחשוון תש"ג
23.11.42

בראשית שנת 1941 נתבקשה הסוכנות היהודית על ידי המפקדה הבריטית הראשית במזרח התיכון לגייס מספר מתנדבים נבחרים לתפקיד צבאי נועז, שהיה מכון להכשלת מזימות האויב בסוריה לפני כיבושה בידי בעלי הברית. בנכם היה בין אלה שנענו לקריאה והתנדבו לפעולה. המתנדבים ידעו היטב את טיב השליחות ואת הסכנה הכרוכה בה.

ביום 18 במאי 1941 יצאה קבוצת מתנדבים, עשרים ושלושה במספר, יחד עם קצין בריטי מוסמך ומנוסה, לביצוע השליחות. מאז נעלמו האנשים ועקבותיהם לא נודעו. שלטונות הצבא המוסמכים ניהלו חקירות ממושכות לגלוי התעלומה. הסוכנות היהודית מצדה התאמצה אף היא לברר את גורל הקבוצה. כל המאמצים האלה לא נשאו, לדאבונו, כל פרי.

בשם ההסתדרות הציונית העולמית והסוכנות היהודית לארץ ישראל הנני מביע את דאבון לבנו הגדול על שברכם. עם זה הננו גאים על גילוי הנהדר של רוח גבורה והקרבה שפעמה בנכם והניעה אותו לקדש שם ישראל בהיחלצו למלחמה נגד אויב בנפש.

הנני להוסיף, כי אף על פי שהמכתב, שנתקבל מהמפקדה הראשית אינו מניח מקום לתקווה כי מישוה מחברי הקבוצה נותר בחיים, הרי בשים לב לעובדה שכל חברי הקבוצה נחשבים לנעדרים ואין עדיין ראיה עובדתית להיותם חללים, החלטנו לדחות כל פירסום על מעשה הקבוצה וכל הספד פומבי לחבריה עד לאחר המלחמה.

בכבוד רב ובהשתתפות עמוקה

מ. שרתוק

הנהלת הסוכנות היהודית לא"י

ספינות המשמר

איזי רבינוביץ

את המוקשים והתכוננו לרדת למים. מקום עגינת ספינתנו היה בין שני "האובייקטים" שנועדו לפגישה: הלאנצ'ים מזה והאסדות מזה. היה מרחק שווה של שחיה אליהם. באחת מאניות המעפילים העזובות חיכה אחד מאנשינו ובידיו משקה חריף ובגדים, למקרה של הסתבכות, כשלא תהיה אפשרות של נסיגה לספינת-הדייג.

פתאום, בטרם ניתן האות, הגיע בני קרביץ ומסר פתק ליוחאי. היתה זו הודעה כי לאנגלים "הסתנן" דבר הפעולה בנמל והם מחכים לאות. "אל תבצעו, לחזור מיד".

לאחר שיקולים החליט יוחאי, המפקד, לבטל את הפעולה, למרות כל הכנותיו ולחזור.

קבוצה גדולה של אנשים, שתרד מהספינה בשעת העוצר — היתה מעוררת ודאי את חשדם של הבריטים. התחלקנו, איפוא, לשתי קבוצות, לקחנו סלים עם דגים ובהילוך מרושל ותמים של דייגים השבים מעבודתם, יצאנו מהנמל.

הנסיון השני

כיוון שהוחלט לבצע את הפעולה בכל תנאי, קבענו את מועדה למחרת. ושוב יצאנו מנווה-ים לחיפה וסמוך לחצות הגענו לנמל. העוצר

הדבר היה בפברואר 1947. אותו זמן נמצאתי, יחד עם חברי משה ל., בקורס מ"מים. פתאום נקראנו על-ידי יוחאי, מפקד "החוליה" שלנו, לבוא מיד לחיפה. שוחררנו מהתרגילים ומיהרנו אליו. יוחאי הודיענו שצריך לצאת מיד לפעולות-תגובה נגד כלי-שיט בריטיים, שיום לפניכן עצרו את מעפילי הספינה "חיים אר" לזוורוב.

"נפגע בספינות-המשמר (בלאנצ'ים) שבנמל", — אמר יוחאי — "משום שהם כלי-המשחת היחידים שנוכל להגיע אליהם".

נותרו לנו שעות אחר-הצהריים לתרגול ולהכנות. מיהרנו אל קיבוץ "מעפילים" שהיה הבסיס שלנו ומיד החילונו בנסיונות — בוריקת פצצות-עומק והפעלת חומר-נפץ במים עמוקים ורדודים, כדי ללמוד את מידת הזעזוע שלהם ופגיעתם בשחיינים (כלומר — בנו...). חיים זינגר, קצין החבלה ואלוף-ה"פאטנטים" שלנו, הרכיב מין "מוקש סינטטי", אותו צריך היה להדביק לשדרת הלאנץ' — ולהפעילו.

עם חשכת הערב הופיעה ספינת הדייג של קיסריה. עלינו על הספינה בחופה של נווה-ים ואתנו "המיתקן" וחומר הנפץ הדרוש — ויצאנו לדרך. אנשי הספינה, חברי קיסריה, היו מוכנים לפעולה. הם לא ידעו את פרטי התכנית, אך נכונים היו להגיש לנו כל עזרה שתידרש. והיה ביחסם זה, משום עידוד נפשי רב, גם אם נמנעו, משום-מה, לדבר על הדבר בקול.

האנגלים התכוננו

הלילה אפל היה, חורפי. רוח מזרחית קרה היכתה גלים שקטים בים. נתקרבנו לנמל חיפה. כרגיל מתנהלות בנמל עבודות-לילה, אך אותו לילה קידם אותנו שקט מתוח, זומם, שום עבודה לא התנהלה. פטרולים של שוטרי-חוף חלפו כצללים, עגנו ליד הרציף של ספינות-הדייג. השקט המזורז הפליא אותנו ולא ידענו פשרו. ערכנו

מלחמתם של שלטונות המנדט הבריטיים בתנועת ההעפלה והמאבק של כוחות הבטחון העבריים נגד ההסגר הימי — הפכו כבר לנחלת ההיסטוריה של העם העברי המתחדש בישראל.

דלים ביותר היו אז אמצעי הלחימה, ובמיוחד אמצעי הלחימה בים. אך את מקום הכלים תפסו לבבות עזים ונכונות עילאית להקרבה.

דוגמה אופיינית לעוז רחום של הברורים בימים ההם, עשויה לשמש פעולת הפיצוץ של ספינות המשמר הבריטיות בלב נמל חיפה. סיפור המעשה מובא מפיו של אחד המשתתפים.

ברירה הנחתי את המוקשים על בליטת האסדה, צמודים לדופן והחילותי לחזור.

לחזור ויהי-מה

בינתיים התחממתי. אולם פחותי אולו והלכנו. הקור כבל את אברי ולא נתן לי אפשרות לשחות. חשבתי לעלות ל"מעונה" שפגשתי בדרך וממנה לשחות לאחר מנוחה לאוניית מעפילים עזובה, ולהיחבא בתוכה. אך ידעתי שיוחאי מחכה לי וה"העפרונות" מופעלים, ובבוא הפיצוץ ויוחאי ואנשיו אשר עמו עודם בנמל — ייתפשו ע"י הבריטים.

החלטתי לחזור ויהי-מה, ולהגיע. המשכתי לשחות בשארית כוחותי. כעבור זמן קצר ראיתי דמות גחונה מעל לדופן הספינה שלנו והבנתי שמפקדי ורע" מחכה לי. בכוחותי האחרונים הגעתי לספינה.

יוחאי סיפר לי אח"כ ששמע את גניחותי מרחוק. משכו אותי למעלה. רעדתי כולי ולא יכולתי לשלוט על אברי. שיפשו אותי במגבות, הושיבוני על המוטור הרוח, הרביצו בי. ניסיתי לשלוט על עצמי ולא יכולתי. חששתי שאכשיל את כולם. הציעו להוציאני מהנמל כחולה קדחת. אולם החשש להתגלות היה גדול. אורתי את כל כוח רצוני — ולאט-לאט נרגעתי.

דייגים ערביים...

כעבור שעה קלה התלבשנו ויצאנו כדייגים בכיוון הנמל. עצר אותנו שוטר בריטי ושאל אם אין אנו יודעים שיש עוצר. ענינו בהלצה — לא. נכנסנו לטכסי ערבי שתפשונו ומיהרנו להדר הכרמל. משם הסתלקנו בדרך הכרמל לרמת-השופט, אל ברצ'יק. האנגלים הודיעו למחרת שדייגים ערבים ביצעו פיצוץ באסדת-שמירה כנקמה על תפישת מברחים!

בשעה שאני שחיתי בכיוון האסדות, שחה משה ל. ללאנץ' אחד, ניסה להצמיד מטען אל שדרתו — ולא הצליח. ללאנץ' שני הצליח להצמיד את המוקש ומיד חזר אל יוחאי (20 רגע ארכה שחייתו ושחייתי 45 רגעים).

האפסנאי של פלוגתנו נתן לנו 25 גרוש ויצאנו לחופש של יום-יומיים ואחר זה — חזרה לקורס.

היה עדיין בתוקפו והמשמרות מוגברים. ערכנו את החומר, קשרנו אותו לפקקים כדי שיצוף ולא ישקע במים. מרחנו את גופותינו ב"גריס", כתרים בפני הקור (היינו ערומים לגמרי), ועמדנו לקפוץ למים, אל בין הגלים. נשבה רוח מזרחית קרה, חותכת. משה ל. ירד ראשון לכיוון הלאנצ'ים ואני אחריו — לכיוון אסדות הנחיתה. את נמל חיפה הכרנו היטב. היתה בנו אמונה איתנה כי נצליח. ונוסף על כך — היתה אמונה גדולה ביוחאי, המפקד שלנו, ביכולת התכנון שלו ובבקיאותו. שום צל של פקפוק לא נראה על פניו. כל דיבור שיצא מפיו נאמר בבטחון, בחסכון אך בעידוד.

לפני הקפיצה למים אמר: "תחזור, אני צריך אותך". — לחץ את היד, טפח על הכתף ו"נתן" חיוך — אותו חיוך יוחאי, המיוחד לו — וקפצנו.

קור זוועות

הדבר הראשון שהרגשתי כשנכנסתי למים, היה קור זוועות. מעין שיתוק נשתלט על אברי, אך אמרתי: "אם משה יכול לרדת, גם אני יכול להמשיך!"

המרחק ביני לבין המטרה בקו ישר — 150 — 200 מטר. אבל אי-אפשר לשחות בקו ישר, כל איזור הרציף היה מואר. עשיתי עיקוף גדול, פנימה לתוך הנמל ועברתי בין סירות, מצופים, וכלי-שיט שונים. הייתי מוכרח להסתיר את ראשי ככל האפשר ולשחות בתנועות אטיות שלא להקים קצף. השחיה האיטית לא נתנה לי את האפשרות להתחמם. את "העפרונות" הפעלנו לפ-ני שירדנו למים (אחד ל-2 שעות ואחד ל-4 שעות).

הגעתי לאסדה מצדה האחורי. בכלי-השיט היה אור, אך לא הבחנתי בשום שמירה. הנחתי את שני המוקשים על בליטה, שהיתה בגובה פני המים, ואחר-כך ניסיתי להפריד בין שני המוקשים שהיו קשורים בחבל. הקשר נתהדק במים ולא יכולתי להתירו. ניסיתי לחתוך אותו באולר שהיה עמי, בכף-הסיידים ובמצבתים — ולא עלה בידי. ניסיתי להדק את המוקשים לאסדה אחת — ולא נדבק. המגנטים היו מחושים לכמות חומר מסוימת ולא יכלו להחזיק את הכובד הגדול של שני המוקשים ה"פנטזיים". מאין

בנמל חיפה, חתור ויצוא מהנמל אל עבר מפרץ "שמך", כשהסירה טעונה ועמוסה רשתות "אמ-באטן מרמור", סלי חכות, ומצופי דלעת לשם הסואה, וראשינו חבושים מצנפות-גרם, נוסח דייגים ערבים.

צלליה הגדולה של ה"אמפייר ריוול" נראתה היטב כשהיא עוגנת לבטח במפרץ הפתוח (סגור לה בפני התקפה בנמל) ומוקפת אניות-משחית מוארות ומאירות היטב.

לאחר חתירה של שעתיים ומחצה, עגנו מול ביהח"ר "שמך" בו חיכו לנו שאר מבצעי הפעולה. שעתיים נוספות עבדנו בקדחתנות באחד מחדרי מיבשל הסבון, עיסינו חומר-נפץ, אטמנו בדונג ובגומיות וערכנו את מוקשי-העלוקה, כשעל המ-לאכה מנצח חיים זינגר. ב-21.00 נמצאנו חותרים לעבר אנית-הגירוש.

ה"עפרונות" הכזיבו...

בצל ספינות-מפרש ערביות ותורכיות, המצ-פות לתורן להיכנס לנמל, העגנו את הסירה. נב-דק החגור, הופעלו המנגנונים ומשה ואיזי גלשו

עם התחלת גירוש המעפילים לקפריסין, הפכו אניות-הגירוש להיות ה"אובייקט" העיקרי. גית-נה פקודת-מבצע נגד אנית-הגירוש "אמפייר-רי-וול" (12.000 טונות, טיפוס "ליברטי").

כרגיל, ניתנה פקודת המבצע 48 שעות לפני הביצוע, ושוב הכנות טרופות ובהלת חיפוש אחר "עפרונות-השהיה". לשמחתנו, הכל נסתדר לפי התכנית.

בסירת-דייג קטנה

בערב הפעולה נמצאנו, ראובן ה. ואני, כשאנו חותרים בסירת-דייג שהחרמנוה מקיבוץ עין-הים

אניות הגירוש של הבריטים, אשר עסקו בהעברת המעפילים לקפריסין, שימשו ביי-מים והם מסרה לפעולות אנשי-הים של הישוב העברי.

להלן, תיאור אחד המשתתפים בפעולת חבלה באנית הגירוש "אמפייר ריוול", שבוצעה בנמל חיפה.

גדולה וארוכה הקפנו את האניה, חלוף ועבור על-פני אניית-המשחית אשר פצצות העומק שלהן זיעזעו את קרקעית סירתנו, והתקרבו אל אניית-הגירוש מצד ירכתיה מצפון, כדי שהשחיניים לא ישחו בין האניה ובין אורות חיפה, על-פני חלקת המים המוארת, אלא ינועו מכיוון הים הפתוח, מכיוון האפלה, הפעם לא טעינו באומדנת המרחק והורדנו את העוגן במרחק של 100 מ' מהאניה. כמו-כן נמצאה הסירה על קו מדויק בין ירכתי האניה ובין האורות של בריכת-הנפט בקרית-חיים, לשם התמצאות בדרך הנסיגה.

שוב ירדו משה ואיזי למים כשעל ראשיהם מיתקן-הסוואה העשוי רשת חוטי-ברזל שזורה בפסי בד ירוקים כהים, לשבירת קווי צורת הגולגולת, ומוקשיהם מהודקים ברצועות.

במחצית דרכם אל האניה נשבר אחד המנגנוני-נים של איזי והוא מיהר להיפטר מן המוקש. אולם

לתוך האפלה, כעבור 5 דקות טיפס ועלה משה אלה סירה כשהוא נואק ומגדף: "מוקש-העל-קה" שלו, נשמט והחליק אל קרקע הים אגב שחיתו. ("מוקש-העלוקה" שלנו היו נושנים ופיר-סות-המגנאט שלהם, תש כוח).

איזי חזר באפיסת כוחות לאחר שעתיים. מס-תבר, שטעינו באומדנת המרחק של סירתנו מן האניה והיה עליו לשחות כ-800 מ' במקום 200 כפי שהערכתנו. את המוקש הצמיד כהלכה, אולם בשובו התקשה למצוא את הסירה והיה שוחה והולך סחור-סחור עד שמצאה.

בהגיענו לחוף, השקענו את הסירה על-ידי הבקעת קרקעיתה והנחת משקלות, ובמונית ער-בית מיהרנו להדר-הכרמל להשקיף משם על תוצאות הפעולה.

שום דבר לא התרחש. האניה עגנה לבטח ובאין מחריד. ה"עפרונות" אכולי ה"סליקים" הכזיבו!

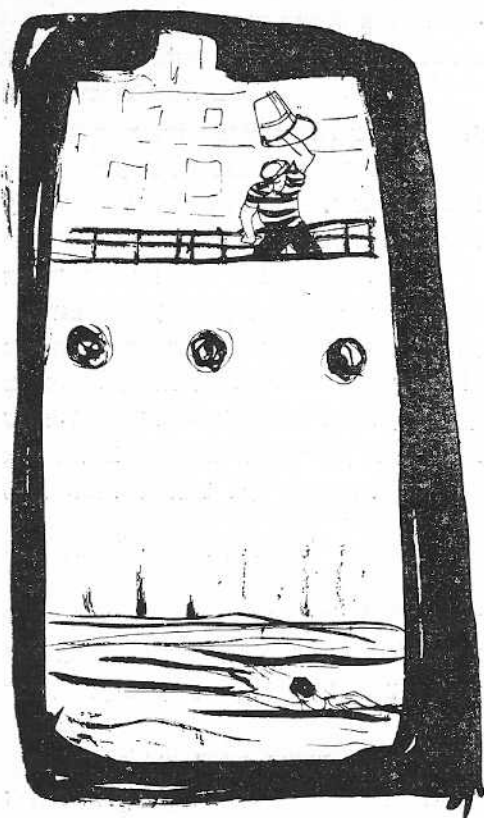
קטטה עם דייגים ערביים

למחרת, כעבור 24 שעות, שוב היו חיים זינגר, משה ואיזי מעסים חומר ומתיכים דונג, וראובן ואני חותרים בסירת-דייגים, לעבר בית-החרושת "שמן" (הפעם בסירת "גורדוניה-מעפילים"). ה-החלטת היתה נחושה, לטבע ויהי-מה!

בשעה 20.30, תוך עריכת המגננונים באותו אדר הסבון של "שמן" נשמעו זעקות מכיוון החוף. ראובן ה, שנשאר לשמור על הסירה, נסתבך בקטטה עם דייגים ערביים שפקדו עליו לעזוב מיד את שטח מחיתם. כשהגענו למקום התגרה "שיכ-נענו" בכמה סטירות-לחי את הדייגים ש"יתנד-פר" מיד, והללו אמנם עשו כן, אולם קטטה זו אילצתנו לחסל את ההכנות בחטף ולצאת מיד לפ-עלה. הסתבר אחר-כך שאחד הדייגים הטריח עצמו וטילפן למשטרת-החופים בנמל והודיע על המקרה, אך למזלנו השוטר התורני שהיה מנומנם הסתיו קמעה, בירך את המודיע באחת מאותן הברכות השגורות על-פיהם של בני-דודינו, והמ-סיד בתנומתו, דבר שעלה לו אחר-כך במאסר.

שוב יצאו הבחורים

ב-21.00 נמצאנו שוב בדרכנו אל ה"אמפיר רחל". הפעם למדתי משגיאותי אמש ובקשת

"מיד נשמעו זעקות-שבר וריצות מבוהלות על הסיפון, המלח נטל דלי ריק..."

למרות תקלה זו המשיך בשחייתו לצדו של משה. השניים הצליחו להגיע בהסתר אל האניה ומיהרו להסתר בצל קימור הירכתיים. בנסותם להתקדם ולהגיע על מקום חדר-ההודים של האניה, נכנסו לאור גדול, ובלית-ברירה הצמידו את המוקש בירכתי האניה במקום להצמידו אל חדר מכונת ההגה, לאחר שגירדו במגרדה את "זקן" העשבים, הצמחים והירוקת המעובה שצמחו על כרסה.

מלח שיכור מזעיק עזרה

בצאתם מתחת לירכתיים אל שטח המים המור-אר, איתרע מזלם ומלח שיכור ומתנודד נתקרב אל מעקה האוניה והחל מקיא את סביאתו, ובשר-עז שהוא תר אחרי קיאו הצף על המים, גילה את שני הראשים.

מיד נשמעו זעקות-שבר וריצות מבוהלות על הסיפון, המלח נטל דלי ריק שנודמן לידו וניסה להטיתו בראשו של משה, שהתחמק בצלילה. משה ואיזי חמקו מקרבת האניה, אגב צלילות ושינוי כיוון. בינתיים הבחינו מלח האניה בסירה המחכה ופתחו עליה באש מרוכזת.

ידעתי שאם נוזז ממקומנו עלולים משה ואיזי להישאר בים הפתוח באפיסת-כוחות, או שייאספו על-ידי סירות המשטרה. החלטתי לחכות במצב לא נוח ביותר, כשכדורים משפשפים את דפנות הסירה ומתיזים נתזי-מים מסביבנו.

הראשון הגיע משה, ב"קראול" חזק, ובאפס נשימה. לאחר שאספנו אותו אל הסירה, לא ידע מאומה על אודות איזי. לשאלתי "היכן איזי?" ענה: "נשאר!" איזי הגיע לאחר כמה דקות בדרך ארוכה, לשם התחמקות. הרמת העוגן ארכה שניות מספר והחילונו לחתור בעמידה ובכל הכוח.

הבריחה מספינות המשמר

ראיתי שהאוניה מאותתת לנמל, לכיוון מעגן-ספינות-המשמר. הבינתי, כי הנה מתחיל המירוץ הגורלי בין מנועי "ג'יאם" ובין המשוטים הערביים שלנו.

החלטתי לנקוט שיטת הטעיה, ותחת לחתור דרומה לכיוון חוף "שמן", חתרנו מן האניה והל-אה, מזרחה, לכיוון קרית-חיים. ספינת-המשמר לא איחרה לצאת, בכל כוח

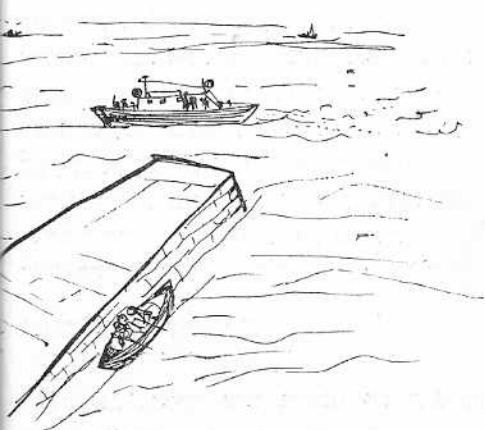
מנועיה הגיעה במהירות אל אנית-הגירוש לשם קבלת ידיעות. לאחר שניות מספר ראינו את חרטומה מקציף בעקבותינו.

באותו רגע הפנינו את הסירה בזווית חדה אחור-רנית והחילונו להימלט בכיוון חוף "שמן". נאלצתי לגייס לחתירה פראית זו גם את איזי ומשה שהיו מיטלים על קרקע הסירה יגעי-כוח, והמשיכו בתנועתנו כשאנו חותרים שניים בכל משוט. ספינת המשמר לא הבחינה בשינוי הכיוון, והמשיכה במהירות לכיוון קרית-חיים. משהגיעה לחוף הקריות, בלשה היטב בזרקוריה, עמדה על מעשה התרמית ומיהרה בעקבותינו.

משנתקצר המרחק בין הרודפים לבינינו, גבר רה התאמצותנו. כשנותרו כ-300 מטר עד החוף, שוב החלטתי לשנות את כיוון החתירה ולהיצמד אל שובר-הגלים הקטן של חברת החשמל. כשהגענו אל הקיר היה המרחק בינינו לבין ספינת-המשטרה מאה מטרים בלבד. הספינה נעצרה ובלשה בזרקוריה לעברנו. נצמדנו על הקרקעית, מגובבים אחד על השני, עד שאלומת האור חלפה ועברה מאתנו והלאה. צבע הסירה הלבן התמזג כראוי בצבע האבנים של שובר הגלים. נשמנו לרווחה. מחוסר זמן להשקיעה, הוצאנו את הסירה לחוף ותמכנו אותה, מעשה-דייגים, בתקווה קל-שה שלא תעורר חשדות.

למחרת בבוקר נראתה אנית-הגירוש נוטה על צדה כשהמים פורצים אליה דרך חור בן שלושה מטרים מרובעים.

"החלטתי לשנות את כיוון החתירה ולהיצמד אל שובר-הגלים הקטן של חברת החשמל..."

"אושן" לא נאלה!

אחת הפעולות הנועזות שבוצעו במסגרת המאבק על זכות ההעפלה היתה החבלה באונית-הגירוש "אושן". היתה זו הפעולה הרצינית הראשונה שבוצעה נגד הצי הבריטי מחוץ לחופי הארץ — "אושן" נפגעה ע"י איש חולית החבלה שעה בעגנה באחד מנמלי קפריסין.

על מנת לשמור את רוח הדברים ולהביא את תחושת הבחורים כפי שחשו אותה אז, הרינו מביאים את תיאור הפעולה כפי שנכתב ע"י מבצעה במכתב שנשלח אל מפקדו באפריל 1947.

על מנת שהדברים יובנו, ראוי לזכור, כי המשתתפים בפעולה הם בחורים שנש"ח לחו לקפריסין מן הארץ ומצאו מקלט וסעד בתוך אחד מן המחנות בהם החזיקו השלטונות הבריטיים את המעפילים.

תחילה יצאנו יוסף (רומנובסקי) ואנוכי. נמנענו מלכת בשבילים והלכנו לפי הכוכבים. טעות היתה בדרך לחשוב, כי מרגע שנגיע לגבעה עם הבית, תיגלה העיר, כולה שטוחה לרגלינו, ומשם נלך ב"מישור הרחב". השטח מכוסה מטעים רחבים. עברנו גדרות בלי-סוף והקפנו מטעים עצומים. דרכנו מלאה חתחתים ומהמורות. הגענו למקום אזהר-חצות.

יוסף התקשה לזהות את מקום שלוש הגבעות. אבל לאחר שעה של התרוצצות עלה הדבר בדיננו. את ה"סליק" גילינו. ירדנו המימה ולא נשאנו כלום, חוץ מקור זוועות.

ב-02.30 הלכנו לבית הידיד. הוא קידם את פנינו בזעף ופחד: "אתם עושים יותר מדי קוג-צים!"

כיוון ששמעתי כך, פתחתי ואמרתי לו: "תן לנו רק שתי שמיכות וקצת אוכל ואנו נסתתר בפרדס".

נתן לנו שקים ואוכל והסתתרנו בפרדס. רבצנו שם כל היום.

עם חשיכה יצאנו וב-19.30 הגענו לגדר המ-חנה. חשבנו שחילוף המשמרות ב-20.00 והח-לטה להתגנב מיד. ברגע ששכבנו בין שתי הג-דרות שמענו פתאום צעדים בקרבתנו. קפאנו במקום וכפות רגלינו נוגעות כמעט בגדר החי-צונית. עברו הלוח-ישוב ליד הגדר, אך לא הר-יחו כלל. נכנסנו וקיבלתי מיואש את הוראותיך.

הלקח החשוב שלמדנו מיציאה זו:

יש הכרח להעמיד תצפיות במשך כמה ל-י-

לות, כיוון שהאינפורמציה על השמירה אינה נכונה.

● בשעת היציאה והכניסה יש להעמיד הבטחות ואין לסמוך על ניסים.

● עלינו לחפש דרך קצרה יותר להגיע למקום ה"סליק".

את שלושת הדברים השגנו:

(1) לאחר תצפיות קבענו את לוח-השעות המתאים לנו ביותר;

(2) ההבטחות שהעמדנו הצילו לא פעם את המצב;

(3) דרך קצרה מאוד למקום; רק 20 רגע נסיעה במכונית.

איך להשיג סירה

הבעיה העיקרית היתה: איך להשיג סירה. התכוננתי לצאת "שחור", — כלומר, ללא תעודות בכיסי — לסייר את החוף ולבדוק אם ישנה אפשרות ל"סחוב" סירה או להתקשר עם דיג ולשכור ממנו כלי-שיט. בינתיים שמעתי על-אודות הנהג "שלנו", כלומר, אותו בחור קפרי-סאי העוזר לנו במלאכה, והחלטתי לנסות להיעזר בו. ואמנם, נענה לנו הבחור והסכים להובילנו לחוף במכונית שלו.

קבענו את מועד הפגישה ומקום ההמתנה וחי-זרנו למחנה. הצטיידנו באוכל, "מנת ברזל", מצבטות (פלאיירים) מזוודה ומפת-העיר. יצאנו שלושה: "גנדי", יוסף ואני. הגענו למקום המ-סומן בכביש. חיכינו שעתיים וחצי והנה — אין טבח ואין פשטידה". בבושת פנים חזרנו למחנה. למחרת התברר, שזה היה באשמת המקשר שלא הבין אותי כהלכה.

חזרנו ויצאנו שלושתנו. הפעם חיכה לנו הנהג עם המכונית (השעה 23.20). מיד יצאנו לדרך והגענו עד למרחק של 15 רגע הליכה מהמקום בו קבענו את "נקודת ההיערכות". "גנדי" ויוסף ירדו עם המזודה ואני נסעתי ללרנקה, להיפגש עם ידיד אחר, שעמד אתנו בקשרים, ולהיעזר בו בענייננו.

נתברר לי שזה ענין קשה למדי: אין לידידנו קשרים בפמגוסטה. בשעה מאוחרת הגעתי למלונו של אותו ידיד. ניסיתי להשיג אצלו שני דברים:

נגשתי עם ה"נערה" לשכור סירה...

(1) בית של "גוי", שאוכל לגור בו כמה ימים וישמש לי בסיס-יצאה בלילות.

(2) רכישת סירה קטנה בפמגוסטה לצרכי "הברחת העובדים". הבטיח לעזור לי.

חזרתי למקום-המפגש ב-02.20. אותו רגע הגי-עו השניים עם המזודה. חזרנו במכונית למחנה בחסותו של ערפל כבד.

למחרת ישבנו שלושתנו ולשנו את חומר-הנפץ וארזנו והכינינו הכל לעת-מצוא. בערב שכבנו "הרוגים" עד כדי כך, שהקאתי את המרה.

ה"נערה" מופיעה באופן

הידיד הודיע שיש לו דירה בשבילי וסירה יכול הוא להשיג רק בלרנקה. הצעתי לו לרכוש אותה ולהעבירה על שם של דיג או שומר מהימן בפמגוסטה ולקשר אותי עמו.

"מן הון להון" צץ בלבי רעיון לשכור בפמי-גוסטה סירה, מאחד הדייגים, לצרכי הענין. דיברתי עם "הנערה" (חברת-פלמ"ח שנמצאה בשליחות — המלבה"ד) שתשכנע את אחד מעובדי המוסדות, שהיא עובדת אתם — לצאת אתה לשוט בסירה לאור-הירח, לשם "כיוף" כביכול. היא הצליחה "לשכנע" אחד כזה והם יצאו לחוף, מצאו מקום ששוכרים בו סירות ואף שטו כחצי שעה "לאור הירח".

למחרת הוצאתי אל מחוץ-למחנה חליפה מהיר-דרת בשבילי, והזמנתי את המכונית. ב-18.30 יצאתי יחידי. דווקא ברגע שהייתי תקוע בחצי גופי מעבר לגדר החיצונית נשמעה קריאת ה-הבטחה "אלתר"! זחלתי אחורנית (הבגדים נא-חזו בתיל) ושכבתי בין שתי הגדרות דמום וש-קט כעשב. אך לא אירע דבר. כעבור שעה קלה הודחלתי החוצה. הגעתי למכונית והחלפתי את בגדי. באנו העירה למלון, הזמנתי את "הנערה" וירדנו הימה כווג נאהבים; שכרנו סירה מתאימה לענייננו — קטנה, מהירה ובעלת ירכתיים חי-תוכות.

התנהגתי כ"לורד" ושילמתי ביד-רחבה. אמרתי לבעל הסירה כי ייתכן ומחר אבוא שוב, והוא שמח שמחה גדולה. סיירתי את סביבת הנמל סיור יסודי. חזרנו. קבעתי עם נהג המכונית שיח-כה לי משעה 23.00. הוא מצויין לעבודה: שקט

גש. עד אז טרם נמצא המוטור, כלומר — התי-
בזבזה שעה לריק. מקץ רבע שעה נתגלה. פחיות
הדלק והרזרבה נתרקנו. הפקקים נרקבו בחלקם
ואיבדו מכושרם. המגנטים נחלשו במידה רבה.
ערכנו הכל מחדש. בזבזתי זמן כדי ללמוד את
השימוש בחגורת-ההצלה של גומי, כיוון שהינו
צריכים לקחת אחת בשביל הבחורה.

ב-24.00 סיימנו והטמנו את שארית המכשי-
רים והציוד. את הסירה העלינו קצת אל החוף
וישבה עליה הבחורה כהבטחה. יואש היה היחידי
שהבין קצת במוטור וקיווה שיהיה בסדר. יצא-
נו. אני חתרתי. כנראה שהמוטור היה מלוכלך
מאוד ונוסף לזאת לא ראה יואש שמיכל הדלק
היה כמעט ריק. חבל היה לנו להשליכו וחזרנו
להטמינו. זה גול שעה נוספת. אם-כן, המוטור
ביזבז לנו שעותיים שעשויות היו לשנות את
פני המשך הפעולה.

"אושן" היתה הדרומית

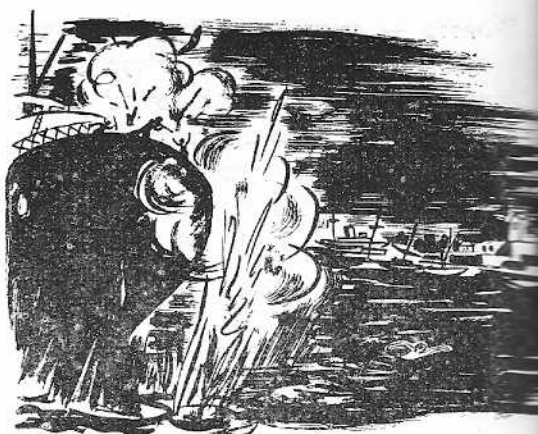
"אושן" היתה הדרומית ביותר ומוארית מאוד.
צפונה ממנה עגנה ה"אימפריאל" והיא פחות
מוארית, ועוד צפונה המשחיתה וכולה — אור-
יקרות.

השיקול היה: לראשונה אגש אני ואחזור. נה-
תור לשניה ויגש יוסף. נחזור לשלישית ונרד
שנינו משני צידיה. כיוון שהשעה מאוחרת הח-
לטתי לוותר על החזרת הסירה וכמו-כן החלטנו
שלא נשוב בטכסי (הנהג קיבל הוראה לחכות
עד 05.00). התכוונתי שנסיים בצפונית ביותר,
לחתור צפונה מהמחנה, שם לרדת, להעלות את
הסירה למחנה, דבר זה הביא אותי להתחיל בפ-
עולה מדרום לצפון ולא להתחיל בעיקר. הגענו
ממזרח "לאושן". הרוח היתה צפונית-מערבית
והרימה גלים מנגד. הירח כמעט מלא, במערב.

לגימה של רום ו...שלום!

כשאמדנו את המרחק ב-300 מ', לגמתי "לגי-
מה בריאה של רום", כמו שכתוב בספר, אמרתי
שלום וירדתי.

השעה היתה 02.00. הוראות אחרונות שנתתי:
לחכות בקו אחד עם שדרת-האניה. במקרה שה-
"עסק" יתפוצץ אתי, או יפתחו עלי באש —
להסתלק מיד ולא לחכות לי.

מן האוניה פתחו באש יריות ומיד לאחר מכן
נשמעו התפוצצויות של פצצות העומק.

ומציית. במכונית החלפתי שוב את בגדי "הממ-
זר החבוב" הזה, הנהג, לא יכול היה להתאפק
מצחוק שאני פושט בגדי לעיני בחורה). חזרתי
למחנה ב-24.00. ההבטחה היתה מצויינת.

החלטנו לצאת ל"ג'יב"

למחרת (1.4.1947) הגיעו שתי אניות-גירוש
והמשחיתה. החלטנו לצאת ל"ג'יב". באותו ערב
עמדו להגיע אנשינו מהארץ. רצינו לבקש שתד-
חו בואם, אבל רצינו לבקש שתשלחו "עפרונות"
לזמן ארוך יותר (4 שעות). החלטנו ש"גנדי"
ומנ. ייצאו לקדם את פני החברים יוסף, יואש
ואני — ל"ג'יב". הצטיידנו ב"מנת ברזל", בק-
בוק "רום", חוטים וטבעת-ברזל לסידור ה"ס-
ליק" בסירה ועוד פרטים קטנים.

יצאנו. ושוב, ברגע שאני תקוע באמצע הגדר
החיצונית, קריאה "אלתר!" (אות אזהרה —
המבטח"ד). עברנו ממש מתחת לאפם של הזקי-
פים ובאור ירח מלא. זו היתה הפעם החמישית
שאני יוצא.

המכונית חיקתה והובילה אותנו למקום. יוסף
ויואש הלכו בהוראה להתחיל בחיפוש המוטור
(שהטמנו בחוף). ואני והנערה — לשכור סירה.
אמרתי לבעל הסירה: "חכה לנו. הלילה אני
רוצה "לבלות" עד שעה מאוחרת ויתכן ואשוב
רק בשלוש לפנות בוקר". דחפתי לידו לירה של-
מה, והוא "השתכנע" מיד.

נחלצתי מתוך ה"דג מלוח" המחניק את צוארי
והתחלתי חותר. ב-21.15 הגעתי למקום-המיפ-

יותר, אך משגברה סביב החשיכה — צללתי. ברגע שעליתי מהמים בקרבת האניה, החלו צועקים מהירכתיים. המשכתי לשחות בשקט והנה פתחו באש. כדורים נפלו כחצי מטר ממני. אמרתי בלבי, מכיוון שכך, ניהא לי שאהיה שרוי מתחת למים ולא אהיה מטרה לחיצייהם. מיד צללתי שנית מתחת למים, ובצלילות זיגזג-הת-רחקתי מזרחה.

כשהייתי במרחק של 70 מטר נזרקה פצצת-העומק הראשונה. זה גרם לזעזוע חזק בגוף, אבל אין לדבר כל ערך. אחריה החל "חמאל" של פצצות. אדים קלים רחפו על-פני המים (זוהי תקופת הערפילים באי) והראות היתה לקויה. לאחר ששחיתי כחצי שעה, צעקתי לחברים. כפי שהתברר אחר-כך, נשאה הרוח את קולי אליהם, אבל את קריאותיהם לא שמעתי (חשבת, שאולי לא שמעו את היריות). הבינוני שנהגו לפי ההוראה ונסתלקו. ברכתים בלבבי על כך והתחלתי שוחה דרומית-מערבית לאורות הדרומיים ביותר של העיר. כוונתי היתה להגיע לפני אור היום ולהסתתר באיזור הגבעות עד הלילה ואז לחדור למחנה.

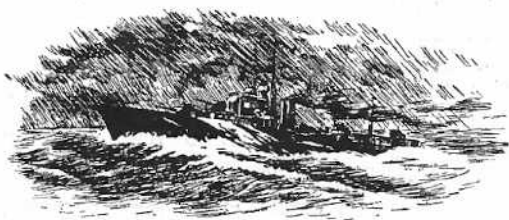
הקור היה נורא והרגשתי שכוחותי הולכים וכלים. ברך אחת לא היתה בסדר והחלה פתאום תורקת, ויכולתי לשחות רק עם רגל אחת. הקור גרם להתכווצות שרירים והיה קשה. השחר עלה ואני בים. פיקפקתי אם אוכל להגיע. הגעתי לא בכוח הרצון אלא בכוח האינסטינקט של חיה שאינה רוצה למות. הייתי כ-5 שעות במים.

ההתקדמות נגד הגלים היתה קשה. נתברר שטעינו טעות גסה בהערכת המרחק. לדעתי היו לפחות 800 מ', כיוון ששחיתי למעלה מ-45 דקות. בינתיים נרגע הים לגמרי וכשהתקרבתי לכלי לא היה כבר כל קמט מים להסתיר את ראשי בחיקו — כבר בדרך החלטתי לוותר על ה"אימפריאל" ולגשת מיד אחרי "אישן" למש-חיתה.

הקור היה רב, זו תקופת האביב (הקרה ביותר) ובשעות שלפני בוקר! הגעתי עייף למדי. אך מרגע שנכנסתי מתחת לירכתיים הגבוהות והמצי-לות, הרגשתי את עצמי "בבית". מימין לה עמדה צמודה אסדת-פלישה. ניגשתי מימין כ-15 מטר מהירכתיים בין האור והצל. המגדרת שבידי הוכיחה את עצמה מיד. במהירות וביסודיות ני-קיתי את ה"זקן" השורט (עשביים צמודים לא-ניה). המצוף החזיק בקושי את ה"עלוקה". יכול-תי, איפוא, להשקיעה מתחת למים כדי לנתק את המצוף (ליתר בטחון שלא ישמט). ואמנם, לאחר שהדבקתי והתחלתי עוסק ב"עפרונות", נשמט העסק ממקומו והמצוף הציל את המצב (המגנטים בחלשו).

האנגלים פותחים באש

גרדתי עוד והדבקתי שוב, לחצתי את ה"עפ-רונות", ב"פלאיר" בזהירות וסגרתי את ה"כוב-עים". זה היה בערך 100 ס"מ מתחת לקו המים. בגלל הקור והעייפות לא יכולתי לרדת נמוך

שרות להצמיד אותו לספינה, והעיקר — שיהא מצויד במנגנוני-השהיה.

כתשנו כמות של ט.ט.ט. ומלאנו בו שני פני-מיות של גלגל אופנוע, דרך הט.ט.ט. השחלנו „לב“ של פתיל רועם. ועדיין לא היו ברשותנו עפרונות השהיה, שניתן היה להשיגם בארץ-ישראל או במדינה סמוכה. אולם עקב הנסיבות אי-אפשר היה להמתין עד להשגת עפרונות הש-היה ממקורות אלה.

כך הוכן המוקש

בלית-ברירה חזרנו לדרך האימפרוביזציה. יצקנו חומצה-גפריתנית וסגרנו שפופרות זכוכית (אמפולות) בעזרת להבה של גר. האמפור-לה היתה נתונה בתוך צנורית-גומי וזו „הולב-שה“ על צינורית של ברזל, כשביניהן מחיצת-ניר (השתמשנו בניר של העתון „אמריקן רוס“). בצינורית הברזל נתונה אבקת „פוטאש“ מעור-רבת בסוכר, ובלבה נתון הנפץ. את שפופרת הז-כוכית ניתן לשבור מבעד לצנורית-הגומי ואז נשי-פכת מתוסה החומצה, מאכלת את הניר, מגיעה לתערובת ה„פוטאש“ ומציתה אותו. כל המנגנון כולו היה אטום בדונג.

אלא שהדברים לא היו כל כך פשוטים. התרו-צצנו בכל בתי-המרקחת של בירת המדינה, על-מנת להשיג מעט מלח ברטולדי, המגיב בצורה דומה לתגובת ה„פוטאש“ בבואו במגע עם חומ-צה-גפריתנית. לבסוף, בעזרת רופא יהודי, השג-נו את מעט המלח הדרוש.

„...נתבשרנו כי הספינה נעצרת בדרכה ונכנסת לנמל בארי. לפי הידיעות היו עליה 8.000 רובים, שמונה מליון כדורים, כמויות רימונים, חמרי-נפץ ועוד.

הבעיה הראשונה שעמדה בפנינו היתה: בנין מוקש-ימי שיהיה אטום בפני מים, שתהיה אפ-

משימות רבות מיטלות על חיל-הים של מדינה רגילה: הבטחת קווי התחבורה הימיים, השמדת צי-המלחמה של האויב, סיוע לכוחות היבשה והאוויר וכו', וכו'. לא כן חיל-הים של נ.ו. עוד לפני שהספיק להתארגן כהלכה, ועוד בטרם נרכשו כלי לחימה ראויים לשמם, נקראו אנשי הים, אשר שירתו אז במסגרת הפל"ים וה„מוסד“ לבצע פעולות מיוחדות, החורגות ממסגרת הפעולות ה„רגילות“ המוטלות בעולם על שלושה בטחונות זו.

להלן, פרשה מרתקת של חבלה באוניה נושאת נשק לאחת ממדינות ערב, אשר בוצעה באחד הנמלים באיטליה. היתה זו האניה האיטלקית „לינו“ שהובילה 8.000 רובים, שמונה מליון כדורים, חמרי-נפץ ועוד. באותם הימים הגורליים נלחמו כוחות צה"ל מלחמה לחיים ולמוות נגד צבאות הפולשים, וכמות כזו של נשק עלולה היתה להכריע, חלילה, את הכף.

פרשה זו מתוארת במסגרת דו"ח פעולה שנרשם בשעתו ע"י יוסף דה האיש ש-ביצע את הפעולה, תוך השמטת פרטים מסויימים, שעדיין אין השעה כשרה לפרסם אותם ברבים.

שכרנו דוגית קטנה. דייג זקן בן שבעים וש-
תים נלווה אלינו. חתרנו לאורך שובר-הגלים.
לפתע החלה רוח חזקה נושבת מכיוון החוף. בני
צוחק במלוא פיו ומשדל את הדייג המסכן, ואילו
הלה, נעשה לפתע אדיש, החל מצטלב וחכה בפט-
ליות לסופו המר. במאמצים רבים לאחר שעתיים
של חתירה במשוטים-„גפרורים“ נגד הרוח וגלי
הים, הגענו לחוף. הדייג בירך „ברכת הגומל“.
נתברר שהגישוה מכיוון החוף עלולה להיות ק-

שה וממושכת.
הגיע למקום מוניה מרדור, שנתמנה ע"י
שאל אביגור כמפקד הפעולה, וסייע בקור-רוח
ושקול-דעת לתכנון יעיל ומדוקדק. יצאנו לסויר
נוסף לאורך הרציף הפנימי של הנמל, לבדיקת
אפשרויות החדירה ולבחינת דרכי הנסיגה.

משחתה בריטית מופיעה!

התכנית עובדה סופית. בינתיים מתעכבת הסי-
פינה בנמל עקב סכסוכים פוליטיים פנימיים. בז-
כות זו ניתנה לנו שהות נוספת להשלמת ההכנות
הסופיות. יצאנו הרחק מחוץ לעיר, אל בין הכ-
רמים, וניסינו את פעולת המגננטים והחימר.
לפתע הגיעה לנמל אנית משחית בריטית,
והטילה עוגן בסמוך לספינת הנשק, כשהיא מאי-
רה אותה ואת כל השטח הנמל בזרקורים ענקיים.
יחד עם זאת נפוצה שמועה, כי האניה הבריטית
קיבלה הוראה ללוות את ספינת הנשק בדרכה

במשך שלושה ימים ושלושה לילות לא חדלנו
מעריכת נסיונות במגננטים-השהיה. ונתגלו קשיים
לא מעטים: יש והחומצה, לאחר שאיכלה את
מחיצת הנייר, תש כוחה ושוב לא פעלה על
ה„פוטאש“. יש ורסיסי השפופרת השבורה פצעו
את מחיצת הנייר והפעילו את ה„פוטאש“ לפני
המועד, ועוד כהנה וכהנה. לאחר נסיונות רבים
בחומצות בריכוזים שונים ובמחיצות שונות,
הגענו לתוצאות מניחות את הדעת.

המוקש הוכן: פנימית של אופנוע ממולאה אב-
קת ט.ג.ט. בה נשזר פתיל-רועם, ולו שני מני-
גנוני-השהיה. המוקש כולו רותק ל„קלמרה“ של
נגרים, שנועדה לחבוק את קנה-החרטום של הסי-
פינה.

הצטידנו בסירת-גומי, משאבה, משוטים, מכ-
שירי עזרה-ראשונה, מכשיר-קשר וכו', וירדנו
דרומה. כל הציוד הועבר בתוך „סליקר“, טנק
עם משאבה לריסוס ד.ד.ט. ההסוואה היתה לעי-
לא ולעילא.

סויר השטח

השתכנו בוילה עזובה מחוץ לעיר, בה שוכנו
פליטים יהודים. הקימונו תחנת אלחוט ונמנענו
מצאת העירה. יצאתי לסויר ראשון עם בני קר-
ביץ. כתיירים עלינו למצודה העתיקה ממנה נש-
קף הנמל כולו. החלטנו לבדוק את אפשרות הגי-
שה והחדירה מעבר לשובר-הגלים.

מי יבצע?

ויכוח עקרוני שליווה את הפעולה עד הצלחתה ונמשך גם לאחריה: מי יבצע?
אנחנו או גויים בני המקום.
מתוך הרגל שמלאכתנו נעשית בידי אחרים, ומתוך אי-אמון בכוחות עצמנו, היו
שנאו להפקיר את גורל הפעולה ביד הגויים.
אולם, הגוי, הפועל תמורת בצע-כסף, לא יסכן את עורו מעבר לגבול הכדאי
לו. לעולם לא תדע אם יבצע את המשימה או שמא טיפר לך טפורי-בדים. והגורם החשוב
מכל: לפני הגוי לא יעמדו אותם שיקולים ומניעים מוסריים, העומדים בפני איש שלנו.
כדי להמחיש נקודה זו אזכיר ויכוח נוקב שניטש לפני הפעולה:
היה קיים חשש שהספינה טעונה גם זומרינפץ, וכי מוקש גדול מדי עלול
לגרסם להתפוצצות כללית, העלולה להביא הרס ואבדון על תושבי המקום. (אגב,
למחרת המבצע פרסמה העתונות המקומית, כי בדיוק באותו תאריך, שלוש שנים קודם
לכן נתפוצצה אנית-תחמושת בנמל וגרמה לאלפי קרבנות). ואילו אם נשים מטען קטן
מדי, קיים חשש שלא יבקיע את החרטום.
גוי שעיניו נשואות לפרס, ודאי שלא היה מעלה על דעתו שיקול מוסרי מעין זה.

בהגיע המכונות מול נקודת היציאה קפצו ממנה שני הבחורים תוך שניות ספורות.

למטרה ולא לבצע את הפעולה מה עוד שספק רב אם תנתן לנו הזדמנות שניה.

אך נאלצנו לחזור.

השעה 20.30. חתרנו לנקודת היציאה. בדרך השלכתי את המוקש לים, ואילו את מנגנוני-ההשהיה השארתי בידי עד לרגע האחרון. למקרה שניתקל בכוחות-בטחון. הגענו לנקודת-היציאה. זוג הסיירים קישר בינינו ובין מכונית-המשא. המכונית חלפה ונעצרה לרגע. העמסנו את כל הציוד ועם שחר הגענו למחנה.

הנסיון השני הצליח!

ישנו עד הצהריים. ואז התחלנו בהכנות מחדש. מלאנו מוקש שני ועם ערב יצאנו שנית לפעולה. חזרנו בדיוק על אופן הפעולה של הלילה הקודם. הפעם לא עוד נוכחה במקום המשחתה הבריטית. כתוצאה מלחץ דיפלומטי של השלטונות המקומיים נאלצה לעזוב את הנמל, אך היא המתינה מחוץ למים הטריטוריאליים וכפי שנודע, עמדה ספינת הנשק להפליג בבוקר יום המחרת.

שוב התקשרנו בצל ירכתיה של הספינה העזובה והודחלנו צמודים לספינה ולאחר מכן — לרציף. במרחק של כ-10 מ' ישבה קבוצת שוטרים מסביב למדורה (היה זה לילה קר) וקולותיהם נשמעו מקרוב.

הצמדנו את ה"נקיק" כשהוא חובק את קנהי החרטום מתחת לפני המים. שעה ארוכה עסקנו

(סוף בעמוד 122)

לנמל ערבי. הוחלט לצאת ללא דיחוי לפעולה. מתוך שהיה קיים חשש, כי הספינה עלולה להפליג למחרת היום.

אנו יוצאים לפעולה

התכנית בוצעה בדיקנות: ראשונה ניגשה למקום הזינוק מכונית קטנה ובה זוג סיירים — אמנון יונה, ומרים גרוסמן. אחר שנוכחו לדעת כי השטח "נקי", ניתן האות למכונית המשא. זו נסעה לאורך הרציף וברגע שהגיעה מול נקודת היציאה נעצרה לרגע-קט. תוך שניות ספורות קפצנו בני ואנכי ואתנו סירת הגומי המנופחת. ליד הנהג ישב מאיר פליק ועל ברכיו המוקש המוכן. אף הוא דלג מיד מעבר לרציף והמכונית המשיכה בדרכה למקום חניה סמוך.

בצל הרציף נכנסנו שלושתנו לסירת הגומי וחתרנו עמוק אל תוך צללי הנמל. ליד נקודת-הזינוק נשאר זוג הסיירים בהבטחה. נקבעו סימני-אזהרה מוסכמים. במרחק של כ-150 מ' מנקודה זו, סובב היה זקיף ששמר על מחסני הנמל.

הנסיון הראשון נכשל!

הגענו לאניה טבועה-למחצה, במרחק של 200 מטר מהמטרה, ובצלעה נערכנו לפעולה. השעה 22.00. לאור הזרקורים של המשחתה נראה היה שעובדים על ספינת-הנשק בפריקת ארגזים. סידנו את לבנו וחכינו עד חצות.

משנוכחנו כי נשתרר שקט, חזרנו ויצאנו לדרך. הגענו אל ירכתיה של אניה נטושה שעגנה סמוך מאד למטרה ואשר היתה קשורה אל אותו רציף. קשרנו את סירת הגומי מתחת לירכתיה של אותה ספינה. פליק נשאר בסירה. בני ואנכי ירדנו למים.

החלקנו לאורך צלע הספינה כשהזרקורים מסתורים אותנו. בראש שחיתי אני ובני, שנשא את כל המטען, שחה בעקבותי. כשהגענו למרחק של 20 מ' מהמטרה, נדלקה לפתע סיגריה בסירה שהיתה צמודה לספינת הנשק ונשמעו קולות מדברים.

אמרתי לבני: "נחזור!"

בני סירב במקצת, כי קשה להגיע כה קרוב

הנשק הגיע לחיפה

ל"ארג'ירו" גם דוד בן-חורין, אשר יערים על הצוות ויכוון את הספינה לחיפה. אולם, מאחר שניירותיו של דוד לא סודרו בזמן, לא עלה בידיו לעלות על האונייה בזמן.

כתוצאה מכך, שונתה התכנית ברגע האחרון. נרכשה ספינת דייג קטנה (למעשה, נרכשה רק הזכות לקנות את הספינה. הסידורים הפור-מליים אצל השלטונות לא נעשו). אל דוד צורף גם עובד שדה עם מכשיר אלחוט. לפי התכנית החדשה היו שניהם צריכים לצאת בספינת הדייג ממולדת-היבארי עוד לפני העמסת הנשק על ה"ארג'ירו" ולארום לה בדרך, לא רחוק מבארי. עם ערב התכוונו לעצור את אונית הנשק, להש-תלט עליה ולהובילה אל הארץ.

עם אריותם מחדש של הרובים שנימשו מהאניה "לינו", הגיע לאיטליה הקולונל הסורי מרדאס-ביי, שנשלח מטעם הליגה הערבית על מנת לטפל בהעברת המטען למצריים. ב-עקבות זאת, החלה פעילות נמרצת בקרב אנשינו. הפעם הייתה זו תכנית מרחיקת-לכת: להש-תלט על הנשק ולהעבירו אל הלוחמים בארץ. הטיפול בפרשה זו הוטל על דוד בן-חורין ובשלב מאוחר יותר נוסף אליו גם עובד שדה, שניהם מאנשי עליה ב' והרכש. האחריות על הפעולה כולה, הן בארץ והן בחו"ל, הוטלה על שאול אביגור, אשר עמד אז בראש מוסד הרכש.

הנשק מוטען על "ארג'ירו"

תחילה היה בדעתם של הערבים להעביר את הנשק במכוניות לנמל גנואה בצפון איטליה או לרג'יו-קלבריה, בדרום-מערב איטליה, ושם ל-העמיסו על האונייה המצרית, "כדיב איסמעיל". אולם, השלטונות האיטלקיים התנגדו להעברת הנשק בדרך היבשה, בנימוק שהוא עלול ליפול לידיהם של הקומוניסטים.

בדלית-ברירה החליטו הערבים להטעין את הנשק על הספינה האיטלקית "ארג'ירו", עליה הוטל להעבירו לנמל מצרי. משנודע הד-בר לאנשינו, הצליחו להעלות על הספינה שני עו-בדיים איטלקיים מהימנים, שפעלו בעבר במס-גרת עליה ב'. לפי התכנית היה צריך להסתנן

עם טיבועה של "לינו" לא נסתיימה הפרשה. אמנם התחמושת שהייתה במחסני האוניה הושחתה ע"י המים או-לם, הרובים היו ארוזים במיכלים הר-מטיים ולא נפגעו.

הממשלה האיטלקית נתנה הוראות לשל-טונות המקומיים לעזור בהצלת הנשק. וא-כן, מיד לאחר הפיצוץ החלה פעולה למש-יית הנשק מן הספינה הטבועה, תחת מש-מר צבאי מוגבר. הנשק הועבר לבסיס צבאי איטלקי ליד בארי, שם הוא נוקה ונארז מחדש.

אולם, המטען לא הגיע לנמל ערבי. הוא נפל לידינו!

לא הרגיש בנו. ניתנו הוראות אחרונות לדייגים ולמכונאי. העוגן מורם וספינתנו חומקת בין המגדלור ושובר הגלים ואנו בחוץ, בים הפתוח.

התכנית הייתה פשוטה

התכנית הייתה פשוטה: לפי הידיעות שקיבלנו עסקו במשך הימים האחרונים בהטענת נשק המיועד לערבים על הספינה "ארג'ירו", ש-היתה צריכה להפליג עם שחר מנמל בארי. אנו נארב לה במרחק 30—20 מיל מהנמל, לאורך דרכה המשווערת. לאחר שנוזהה אותה נעקוב אחריה עד שעות הערב. אז נתקרב אליה, נשתלט על חבר העובדים, ונבילנה ארצה.

השעה היתה אחר-חצות. נסינו לנמנם עד שיאיר הבוקר, אולם להשתרע אפשר היה רק על הסיפון והוא היה חשוף לגשם המטרוד. שכבנו מכורבלים בשמיכות רטובות כשאשליית-שינה ורטיבות פוקדות אותנו חליפות.

עם בוקר גברה סערת-הים. פנינו צפונה לעבר דרכה המשווערת של "ארג'ירו". לאחר שהתקרבנו כ-10 מיל מב. חזרנו ופנינו דרומה. המסע "חסר התכלית" הזה לרוחב הגלים, כשהספינה שואבת גלי מים עם כל תנודה, נתן את אותותיו בנו ואף ותיקי הדייגים פניהם החזירו כשהם חוזרים מדופן האוניה ומוחים את שפתותיהם בשרוולי מעילם.

האם "היא" חמקה?

השעה היתה קרוב לאחת עשרה. לפי חשבוננו היתה "ארג'ירו" צריכה לעבור בין השעות תשע לעשר. התחלנו לחשוש, אולי לא השגחנו בה בגלל הערפל בשעות הבוקר, או אולי נטתה מזרחה והתרחקה מהקורס הרגיל. החלטנו לחכות ולראות איך יפול דבר.

עברה שעה וחלפו שעותיים וחששותינו התגברו — "היא" חלפה על פנינו ואנו לא הרגשנו בה. החלטנו לנסות להתקשר עם החוף ולקבל אינפורמציה על מועד צאתה. פתחנו את מוזדת "המכשיר" ונסינו להרכיב אותו. הספינה התנוודדה קשות. היה הכרח להחזיק כל חלק ביד לכל יפול מהארגז שעליו נסינו לעבוד. אחרי קשיים רבים גמרנו את הרכבת המכשיר. עכשיו התעוררה פרובלימה איך לפתוח את האנטינה

"היה לילה גשום. על רחבת העיריה דלקו פנסים צבעונים, וזקוקין-די-נור שפרצו אל השחקים בישרו על חגו של סנט-אנטוניו, פטרונים של העיריה ושל דייגיה. כלי השיט עגנו צפופים לאורך הרציף כשהרשתות תלויות על תרניהן. העמדנו את המכונת ברחוב צדדי חשוך וירדנו לבדוק את דרכי הגישה לנמל.

המולת חוגגים וקטורת עשן ויין עלו מפתחי המסבאות שברחוב הראשי. שוטרי המכס השתעשעו בנוחיות בכסאותיהם. ספק מנמנמים ספק שתויים. היה ברור שהכניסה לנמל לא תהיה פרובלמה. דוד גיגש להעסיק את השוטרים ב"שתית-מצוה". בעוד שאני והנהג לקחנו את המוזדות והתקדמנו אל הרציף. דלגנו על פני חבלים ורשתות. צמודים לא צלו של קיר האבן. עצרנו את צעדינו לציוצו של ראש מתרומם מפתח סיפון אחת הסירות. חצינו במהירות את פס האור שבין הקיר והסירה — ואנו עליה.

היתה זו ספינת שארכה כ-12 מ' ועל סיפונה התגוללו ארגזי דגים, רשתות ושאר אביזרי-דיג. ירדנו מיד למחסן, כשאנו גוררים אחרינו את המוזדות. כיסינו אותן בערמות של חבלים וסגרנו מעלינו את דלת המחסן.

ספינה חומקת בלאט...

המחסן היה חשוך וטחוב. ישבתי בין הדייגים שפניהם רציניים ומלאי דאגה. באוירו הלח של המחסן עמדה צפיה גדולה ודריכות סתומה אל הבלתי-ידוע העומד להתרחש. נסיתי להפיג את המתוחות בשיחה קלה, אולם שתיקתם הזורעת של הדייגים הפסיקתני כאומרת: "דבר לענין, או שתוק לפחות". לא היתה ברירה אלא להקשיב לטיפחות הגלים בצלעות הספינה ולחכות.

מצב רוחי היה מצויין. הרגשתי, הנה מתחיל להתגשם המפעל שעליו עבדנו חדשים רבים, הנה מתממשת המזימה שזממנו ושחבלנו ויהא סוף ופורקן לחדשי המתוחות, ללילות הפקפוק המכרסם ולימי התקוות הגדולות. הנה אנו צועדים את הצעד הראשון.

צעדים על הרציף. דוד חוזר, הכל בסדר. איש

סירת משמר-חוף מופיעה!

גונים כהים ירדו על הים ואפלה דלילה רבצה באויר. הגברנו את המהירות כדי שנימצא בטר ווח-ראיה עם האוניה. עוד שעה-שעתיים עלינו לבצע את הפעולה.

לפתע גילינו מאחרינו, במרחק 3 מיל, אותות של סירת-מוטור. במשקפת הבחנו כי זו סירת-מכס או משמר-חופים. הגברנו את המהירות והמשכנו לצפות לאחור. המרחק בינינו לבין סירת המשמר החל קטן.

ידענו: אם נתפס, כל התכנית עלולה להיכשל. המוטור עבד בקצב מכסימלי. ידענו שלא נוכל להמשיך לנסוע הרבה זמן במהירות כזו. אולם התנחמנו בכך שקצב ההתקרבות של סירת המשמר אינו מהיר ביותר, וכי כעבור שעה תשתרר אפלה גמורה. ואז נוכל להתחמק ממנה ללא כל ספק.

הייתה זו רדיפה מוזרה: אנו אחרי הספינה והסירה אחרינו. עוד חצי שעה המשיכה הסירה לאותות לנו וכשלא בענתה ירתה יריות-אזהרה באויר. אנו המשכנו מבלי התעכב, וכעבור עוד חצי שעה נפסק האותות. נראה שהסירה התיאשה מהרדיפה והסתלקה.

אנו נכנסים לפעולה

עכשיו לא נשאר זמן-רב להכנות. יש לבצע את הפעולה ולהסתלק מהשטח, שמא תזעיק הסיירה תגבורת ואז ניתפש. הוצאנו את המזוודות עם "המכשיר" וחמרי הנפק, ולבשנו את מדי הקצינים של הצי המצרי שהוכנו מראש. חגרנו את האקדחים. הצצה בראי — מאה אחוז. התקרבנו אל הספינה ונתברר שהיא עומדת. כנראה שחשבה אותנו (!) לסירת המשמר המאותתת וכשראתה אותנו מתקרבים עצרה את מהלכה. ממש מציאה מהשמים!

דוד ואני מטפסים על הספינה כשאקדחינו שלופים. אנו קוראים לרב-החובל ומזהים את עצמנו כקציני-צי ותפקידנו לבדוק את האוניה ואת מטענה. מדינו הרשמיים והנשק לא השאירו שום מקום לפקפוק בלבנו.

דוד צווה להביא את כל אנשי הצוות לבקורת בעוד שאני עסקתי בהעלאת המזוודות לאניה.

כיוון שאורכה של הספינה היה קצר מהאורך הדרוש של האנטינה. לבסוף פתחנו את האנטינה איך שהוא, על עמודים בין החרטום והירכתיים.

התקשרנו עם החוף ומשם הודיעו לנו, כי ההפלגה התעכבה וכי "ארגיר" יצאה רק בשעות הצהריים. המשכנו לקיים קשר עם תחנת-החוף, שמסרה לנו פרטים על תנועות הספינה לפי תצפיות שנעשו על ידי אנשינו ממכוניות לאורך החוף.

גילינו אותה!

בשעה חמש גילינו אותה, כשהיא נוסעת במלוא המהירות דרומה. המשכנו לעקוב אחריה ממרחק של כ-4 מיל. לא חששנו שנעורר חשדות בעיניהם של מובילי האניה, כי ספינוניות כמו שלנו משוטטות לעשרות לאורך החופים.

השמש החלה שוקעת, נשארנו שני בחורים יהודים בלב-ים ולפנינו משימה גדולה.

קיבלנו ידיעות שהמופתי מארגן את "צבא פלשתינה". הוא מחכה לנשק הזה בכדי להכניס את אנשיו לקרב. ידענו מה מעט הנשק הנמצא בידי אנשינו בארץ. היתה הרגשה כבדה, אחרי ריות שהנה בנו ובמעשינו תלוי גורלו של אוצר יקר. היפול לידינו או ינתן בידי אויבינו?

היה זה קרב סמוי בין שני יריבים שאינם רואים אחד את השני; קרב שנמשך חדשים, מאז הטבעת הספינה בידי י. ואנשיו (ראה רשימה בגליון זה). היה זה קרב על הנשק.

ידענו: אם יצליח מעשנו תינתן מכת-מוות לעושי דברן של המדינות הערביות באירופה, והפרסטיז'ה שלנו תעלה.

הבחורים שיצאו להביא את הנשק מקבלים תדריך אחרון בלב-ים. אכן, שוודיים...

בדייקנות ובסדר. והיה מקום לשביעות-רצון. או-
אולם לא שכחנו לרגע, כי אנו רק שני בחורים
יהודים בין עשרה גויים וברור שאם יעלה חשד
בלבם הם יכולים למצוא שעת-כושר ולגמור את-
נו ועם כל העסק.

„סיפורים ומתיחות“...

מטרה זו — הרחקת החשד מלבם — היא
פרשה ארוכה של „סיפורים“ ו„מתיחות“, שנמש-
כה מהיום הראשון ולא נס ליחה עם השעה האח-
רונה, כשהיא אפופה ענני מסתורין וסוד.
הסברנו להם כי נשלחנו לפי בקשת הקולונל
הערבי מרדאס-ביי, האיש שארגן את המשלוח
ואשר נפרד מרבי-החובל לפני צאתם מהנמל.
סיפרנו, כי תפקידנו הוא להעביר את האוניה
בין שדות המוקשים, במימי מצרים, בהמשך סי-
פור זה הוסבר להם תפקידו של מכשיר האלחוט,
באמצעותו שולח לנו הקולונל את ההוראות, וכך,
לפני כל שינוי קירס או פעולה כל שהיא, היינו
מודיעים לרבי-החובל על הוראה אלחוטית מה-
קולונל המצווה על הפעולה. מידי פעם „מסרנו“
לרבי-החובל ולמלחים ברכות-עידוד וישר-כח מ-
הקולונל וכן הבטחה חגיגית לתשלום פרמיה,
כשהמטען יגיע לתעודתו.

יש לציין, כי מדי פעם היינו תמהים לכושר
„ההתמתחות“ שגילה רבי-החובל, אין להסביר
זאת אלא במנטליות התמימה ובחוסר הידיעה לג-
בי מה שמתרחש בארצו.

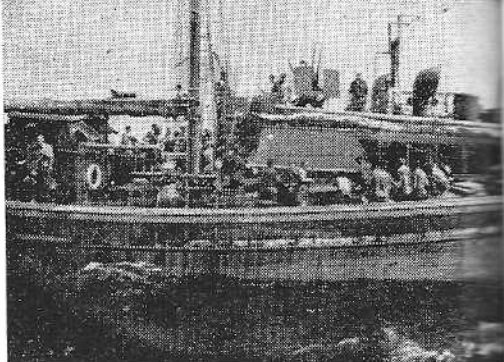
אוניות-מלחמה „משתלטות“

עד סביבות כרתים היה הים שקט והנסיעה
עברה בסדר. בדרום כרתים תפסה אותנו סערה
רצינית והוכרחנו להתעכב בקרבת החוף, תוך
נסיונות-אכזב לצאת לים הפתוח עברו יומיים.
ובינתיים נמשכו חילופי מברקים בינינו ובין הא-
רץ על צורת הסיום של המסע.

לבסוף הוכרע ששתי אוניות-מלחמה ישרא-
ליות תבואנה למקום, תדגמנה „כיבוש והשתל-
טות“ על האניה ותובלנה את הנשק לחיפה. הקמ-
נו מיד קשר עם אוניות-המלחמה. הודענו את
מקומנו המדויק וקבענו את צורת ביצוע „ההש-
תלטות“.

למחרת בבוקר הופיעו באופק שתי אוניות.

(סוף בעמ' 123)

זוהי ה„ארגיר“ ברגע שהבחורים פורקים ממנה
את הנשק. מאחוריה בולטות הארובות של אונית
חיל-הים.

התברר כי אין אף מלווה ערבי על האוניה
(חסכון בכדורים). הכנסנו את כל אנשי הצוות
לחדר-המכוונות והודענו לרבי-החובל כי בגלל
המטען החשוב שאנינו מובילה, ומתוך דאגה
שהמטען יגיע בסדר לתעודתו, נמסר לידינו הפי-
קד על הספינה, ומעתה ואילך יהא עליו לקבל
את הוראות מאתנו. הודעה זו הדהימה אותם,
אולם הפקודה: „הקורס 145 — מלוא המהירות!“
החזירה אותם לשווי-משקל והוא חזר על הפי-
קדה בדברו אל השופרת המובילה לחדר המי-
סנות, כמאות לחייל זקן וממושמע.

הספינה החלה לנוע. סירת הדיג ניתקה מאתנו
כשדייגיה מברכים אותנו לשלום. השלב הראשון
עבר בהצלחה. השתלטנו על האניה והיא נוסעת
לפי הוראותינו.

קשר עם הארץ

ציווינו על רבי-החובל לאסוף את המלחים ול-
הודיע להם את אשר מסרנו לו. הוא עשה כמצווה
עליו והודיע שעל המלחים למלא כל הוראה
באתנו, היות והפקוד נמסר לידינו. המלחים שמ-
ע את ההודעה ויצאו כשמפרצופיהם נשקפים תמ-
תן ופחד.

התחלנו לארגן את החיים. רבי-החובל פינה לנו
את חדרו. הרכבנו את המכשיר, הקמנו קשרים
עם החוף והארץ, הודענו להם את המצב. סידרנו
כך שתמיד יהיה אחד משנינו על הגשר, כדי
למנוע שינוי הקורס או גילוי סימנים אחרים
של סרבנות ומרי. בזה הסתיים השלב הראשון
של המבצע.

ישבנו וסיכמנו לנו את מצבנו. התכנית בוצעה

כך הסבירו זאת הסורים

פרשת "השודד" עוררה, כמובן, הדים גם בארצות-ערב. משהועמד מרדס-ביי לדין צבאי נתפרסמה בגירסה הסורית של הפרשה ואכן, היה זה סיפור "מפונטז", במיטב המסורת של המזרח. להלן, סיפור המעשה כפי שהובא בעתון הדמשקאי "אל-איאם", מיום 24 במרס 1949.

מרדס-ביי מגיע

וכאן מתחיל תפקידו של הנאשם. משרד-הבטחון שלח אותו לאיטליה לחקור את נסיבות המקרה, לנסות להציל את הנשק שבאניה ולבקש את דמי הביטוח מחברת "סלביה". בידי הנאשם הופקד סכום של 80.000 דולר לקניית נשק נוסף. הנאשם הצליח להציל את הנשק ולפי הערכת המומחים נגרם נזק בשיעור 15% לרובים ובשיעור 80% לכדורים. לאחר מכן נצטוו הנאשם עליידי משרד-הבטחון להטעין את הנשק על אניה גדולה ונאמנה ולהפליג עמה לאחר ביטוחה. הנאשם לא

ולשלחו לסוריה. המשלחת התקשרה עם חברת "אנטרספיד" שהטעינה את הנשק על הספינה "לינו", לאחר שהמשלוח הובטח בחברת "סלביה" בפראג בסכום של 50.000 דולר. בהגיע הספינה למולפטה שבאיטליה, נודע לממשלה האיטלקית שחבר עובדי-הספינה (קו-מוניסטים) עומדים לחלק את הנשק לקומוניסטים האיטלקים (והתקופה היתה תקופת בחירות באיטליה). הממשלה האיטלקית התערבה בדבר, אסרה את החים ואת הספינה החרימה והעבירה אותה לנמל בארי, מקום שבו טובעה על מטענה.

בית-הדין מורכב מהשופטים: העקיד (אלוף-משנה) פאוזי סלו, העקיד רפיק פכרת והעקיד מחי מור אל-הינדי. התובע הכללי — הזעים (אלוף) מוצטפה חכמת אל-עדוי, ועוזר על ידיו — המולאום (סגן-משנה) חוסני נצרי.

כה אמר התובע

משרד הבטחון קנה מצ'ניה 8000 רובים ו-6 מיליון כדורים. משלחת צבאית, מורכבת מהעקיד פאוזי סלו, המורקדם (רב-סרן) עזיז עבד אל-כרים והראיס (סרן) ג'מל פיצל, יצאה למקום לקבל את הנשק

הבע למשפט את חברת הביטוח
ה"לביה" למרות סירובה לשלם
את דמי ביטוח הנשק.

הנאשם החל בחיפוש ספינה
הטענת הנשק. במקרה נפגש
הנאשם עם ממדוח אל-הפאר
סוחר סורי באיטליה) ששלח
אותו לחברה האיטלקית "פאל-
בריקה דו'סימוני", שהסכימה
להעביר את הנשק מגנואה לבי-
רות תמורת תשלום של 2 מיל-
ינים לירטות איטלקיות.

כן הציע לו הסוחר הנ"ל לג-
ות לחברת-ביטוח אחרת. אך
הנאשם לא הגיע להסכם עם
החברות הנ"ל וכך ביזבז את
זמנו ועיכב את משלוח הנשק.

הנאשם החל לחפש חברות
אחרות בלי לשמור על סודיות
הליחותו. הוא התקשר עם עו-
רד-הדין האיטלקי גונה וביקשו
לחפש לו חברה נאמנה שתסכים
להעביר את הנשק. הלה הציע לו
את חברת "דמיקו". הוסכם שה-
חברה תעביר את הנשק תמורת
תשלום של 5,500,000 לירטות
איטלקיות. אך ברגע האחרון
החל הנאשם את ההסכם והחל
בחיפוש ספינה אחרת.

הציונים שלחו שטן

הסגודע הדבר לציונים, הת-
קשרו עם הממשלה האיטלקית
בסורה לעכב את משלוח-הנ-
שק. משתופרה תכניתם שלחו
הם אחר בדמות אשה יוגוסל-
בית יפה מאוד בשם פלמס.
הצבית וקומוניסטית, עתונאית
פיקטית, כדי לעמוד בדרכו של
הנאשם. הם נפגשו והיא הת-
חילה לשבות את לבו במבטים,
בחיכוכים נאים, בחיכוכי-כזב, כי
הגיע למטרתה.

במקום שהיה צריך לחשוך
בה להשמר ולהתרחק ממנה (מ-
אד שידועים היו לו מאמצי
הצבית לבלוש אחרי מעשי ה-
פיקטית למען בני-עמם). הוא
התקרב אליה והלך שבי אחרי
הפיקטית ונכליה. הוא ביקר תכו-
ות בביתה, שנערכו בו מסי-

בות על חשבוננו, ובהן השתתפו
כל מיני נשים מסוגה. הנאשם
בזבז כספים ללא חשבון עד כדי
משיכת תשומת-לב המשטרה ה-
איטלקית לדבר.

מרוב אהבתו אליה עזב את
חדרו ועבר לגור בביתה. כל
מכתביו הפרטיים והרשמיים
הגיעו לפי כתובתה ומובן שהיא
עברה עליהם אף בטרם שהוא
יקראם. כשפגשו בו שני חב-
ריו ברומא — סעדי אל-פרא
וג'ורג' אל-עאבד — ויעצו לו
להתרחק מאהובתו היהודיה, לא
שעה לדבריהם והמשיך, לפי ע-
צתה, להתרחק מעיני אנשים ו-
לבלות בנעימים.

הוראות חדשות מדמשק

בינתיים, נסע ממדוח אל-
הפאר לדמשק להתעניין באלו
צעדים נלקחו כדי להתגבר על
הקשיים שבמשלוח וחזר לאי-
טליה עם מכתב רשמי מהממ-
שלה הסורית אל הנאשם, שעליו
להתייעץ בשאלה זו עם אל-
הפאר, כדי להתגבר על המכ-
שולים המדומים. אל-הפאר ה-
ביא בפני הנאשם את המכתב
והסביר לו את ההוראות שקיבל
ממשרד-הבטחון.

לאחר מכן סיפר הנאשם לאל-
הפאר שהוא התקשר עם אדם
בשם רולו, שהסכים להעביר
את הנשק באניה "לאג'ממה"
תמורת 8 מיליונים לירטות. ה-
דבר היה מוזר בעיני אל-הפאר,
שהיה ידוע לו שחברת "פאלב-
בריקה דו'סימוני" התחייבה להע-
ביר את הנשק תמורת 2 מיליו-
נים ואף חברת "דמיקו" הציעה
להעביר את הנשק תמורת
5,500,000 לירטות. נוסף לכך,
לפי פרטים שסיפק עורך-הדין
גונה, התברר שעל האניה הוטל
עיקול ובעליה חייבים הרבה כי-
ספים.

תכנית העברת הנשק

מיד נסע אל-הפאר למילנו
והתקשר מחדש עם חברת "פאל-

בריקה דו'סימוני" שהסכימה
להעביר את הנשק מבארי לג-
נואה במכוניות ומגנואה לבירות
באניה "כדיב איסמעיל", בעלת
נפח של 5,000 טון. אל-הפאר
התקשר עם הנאשם וביקשו ל-
בוא בדברים עם החברה.

ב-16.8.48 הודיעה החברה
לאל-הפאר שהמוקדם פואד ביי
הודיעם, כי הממשלה האיטלקית
מתנגדת להעברת הנשק ביבשה
ועל-כן יש צורך לכוון את הנשק
ישר מבארי למסינה, במקום
גנואה, בדרך הים. בגלל הק-
שרים שלה עם אל-הפאר נאותה
החברה להסכים לסידור זה, ול-
כוון את האניה "כדיב איסמעיל"
מבארי למסינה וכן הכינה אניה
רזרבית בשם "כדיב מני" שת-
עגון במסינה. ב-19.8.48 קיבל
אל-הפאר מברק נוסף מהחברה,
שבו היא מודיעה שהנאשם דרש
לכוון את האניה ישר מבארי ל-
בירות; וזאת לאחר שהחברה
הוציאה סכום של 162,886 ליר-
טות לשם הכנת המכוניות וכל
הקשור בהטענת הנשק להעברתו
מאבארי למסינה.

ההסכם עם "ארג'ירו"

אף שהממשלה האיטלקית הס-
כימה, לאחר התערבותו של ה-
עורך-דין גונה, להעביר את הנ-
שק מבארי למסינה בדרך היב-
שה, כפי שהיה רצוי בהתחלה,
התקשר הנאשם עם אדם בשם
מנארה, בעל ספינה קטנה ("אר-
ג'ירו") בעלת נפח של 110 טון,
ובא אתו לידי הסכם בדבר הע-
ברת הנשק. וזאת בניגוד להור-
אות ממשרד-הבטחון, דרישות
אל-הפאר ועצות העורך-דין
גונה.

בעל הספינה, מנארה, ביטח
את הספינה שלו ששוויה אינו
עולה על 8 מיליונים לירטות, בו
בזמן שהנאשם לא ביטח את
המטען שבה, שערכו מגיע
ל-200 מיליון לירטות, אם כי
היה בידו סכום של 80,000 דו-
לר למטרה זו.

בספינות מסוג זה אפשר בן-קל להחליף את הפרטים של הנסיעה, סוג המטען, תעודת המשלוח וכדומה. כשהספינה לא תגיע לנמל תעודתה, אפשר להסיק את המסקנה שקיים קשר בין הנאשם ובין בעל הספינה או עובדיה.

שם מקבל הנשק נרשם בתעודת המשלוח כ"משרד הבטחון הסורי" וזאת בניגוד להוראות שקיבל — לציין את שם המקבל כ"פאקיסטן", כדי להבטיח שהנשק יגיע לתעודתו.

המטען לא הובטח

נוסף לכך הוא לא התקשר עם אל-חפאר, אף-על-פי שידע ש-מנארה הוא אדם בלתי-מהימן ומשתתף לאותה קבוצה קומוניסטית בעלת האניה "לינו" שטובעה, ואף כי הוזהר על-ידי ציר מצרים ברומא שה-ציונים אורבים למשלוח. למרות כל זה שלח הנאשם את הנשק באניתו של מנארה, וטיל-גרף למשרד-הבטחון שהאניה עומדת להגיע לאלכסנדריה ב-26.8. אחרי זה נסע לאלכסנדריה בתאונה שהוא מחכה ל-בואה של הספינה. משאיחרה הספינה חזר לרומא לברר את מקום הימצאה. במשך כל הזמן הוא לא חדל לבלות בחברת ידי-דתו פלמס וגר אתה במלון "די-אנה" שבמילנו.

לפי מברק שקיבל ממשרד-הבטחון, נסע לאלכסנדריה ולאחר מכן לדמשק ונתקבל לראיון על-ידי נשיא הרפובליקה. הוא סיפר לנשיא שהאניה נמצאת באיים היוניים ומשנשאל אם הנשק מבוטח שיקר לנשיא וענה בחיוב. משנדרש להגיש את תעודת הביטוח ענה שהתעודות במוזרות.

אחרי שחזר לרומא התראה עם אל-חפאר והוכח לו על-ידי עורכי-הדין ג'ונג, כי דמי-הברית ששולמו בשביל הנשק שב-אניה "לינו" (שטובעה) אין בהם

כדי לבטח משלוח באניה אחרת וכי היה צריך לשלם דמי-ביטוח אחרים. כן נתברר שלא שילם דמי-הובלה וכעבור ימים, אחרי צאת המשלוח, שילם אל-חפאר מיליון לירות על חשבון הסכום. התנהגותו זו של הנאשם מוכיחה שהוא לא שם לב לנשק ורצה להפטר ממנו בכל הדרכים ואף מכר את הנשק ליהודים. עצם העובדה שהוא לא ביטח את הנשק מוכיחה ש-כבר לא היה מעניינו אם הנשק יגיע לתעודתו (לבריות), מאחר שהוא מכר את הנשק ומתפקידו של הקונה היה לדאוג שהספינה תגיע לתעודתה החדשה.

מאסר מרדם ברומא

השלטונות המוסמכים, בחשד בם את הנאשם לאדם מהימן, רצו לשלוח אותו, ביחד עם אל-חפאר ומישל פרכות, ליון כדי לברר את מקום-הספינה. אך בהיותו רגיש לרומא ולמי שחי בה, קנה כרטיס-נסיעה לאיטליה בלי שיבקש רשות לכך.

משנודע הדבר לשלטונות, חשדו בו וציוו לאסור אותו. והנאשם, בהיותו בבית-הסוהר לא שכח את אהובתו, את פלמס, ובמכתביו לעורך-הדין ג'ונג ביקש להודיע לה שהוא ימשיך להתעניין בה לאחר שחרורה. אבל ידידתו שכחה אותו לאחר שמילאה את תפקידה.

לבסוף נסעו אל-חפאר ופר-כות ליון כדי לברר את מקום המצאה של האניה "ארג'ירו". לאחר שקיבלו תשובה ממקור יוני רשמי שלא ידוע דבר על אניה זו, שיערו שהאניה הגיעה לידי הציונים (80%) או שהגיעה לידי הקומוניסטים (20%).

מכר הנשק לציונים

אחרי זמן-מה נתברר שהאניה על מטענה הגיעה בשלים לתל-אביב. הדבר נודע מפי ה-קונסול האיטלקי בירושלים,

שהודיע לעורך-דין ג'ונג, כי קבוצת מלחים איטלקיים נמצאת בארץ-ישראל. נוסף לכך, כ-12 יום אחרי הפלגת האניה נמצא אחד המלחים של הספינה הזאת באיטליה. נתברר שהוא לא נסע עם חבריו ובמקומו נסע כנראה, האדם שקנה את הנשק. תוך חקירה נתברר שהוא (הנאשם) שותף בחברת "האחים מרדם" וכן עם ידידיו דא-עיק, סלאם ועודאטי, בסכום של קרוב ל-45,000 לירות מצריות. נוסף לכך נתברר שלזכותו יש סכום של 508 לירות מצריות בבנק הערבי בקהיר וכן שבי-בנק איטלקי יש לזכותו סכומים שונים של לירות איטלקיות, דולרים, פרנקים שווייצריים, לירות זהב ולירות שטרלינג.

בחקירה גילה, כי את כל הסכומים הללו הרוויח בעסקות מס חריות. אך, לאמיתו של דבר, אלה הם הסכומים שקיבל תמורת הנשק שנמסר לידי הציונים.

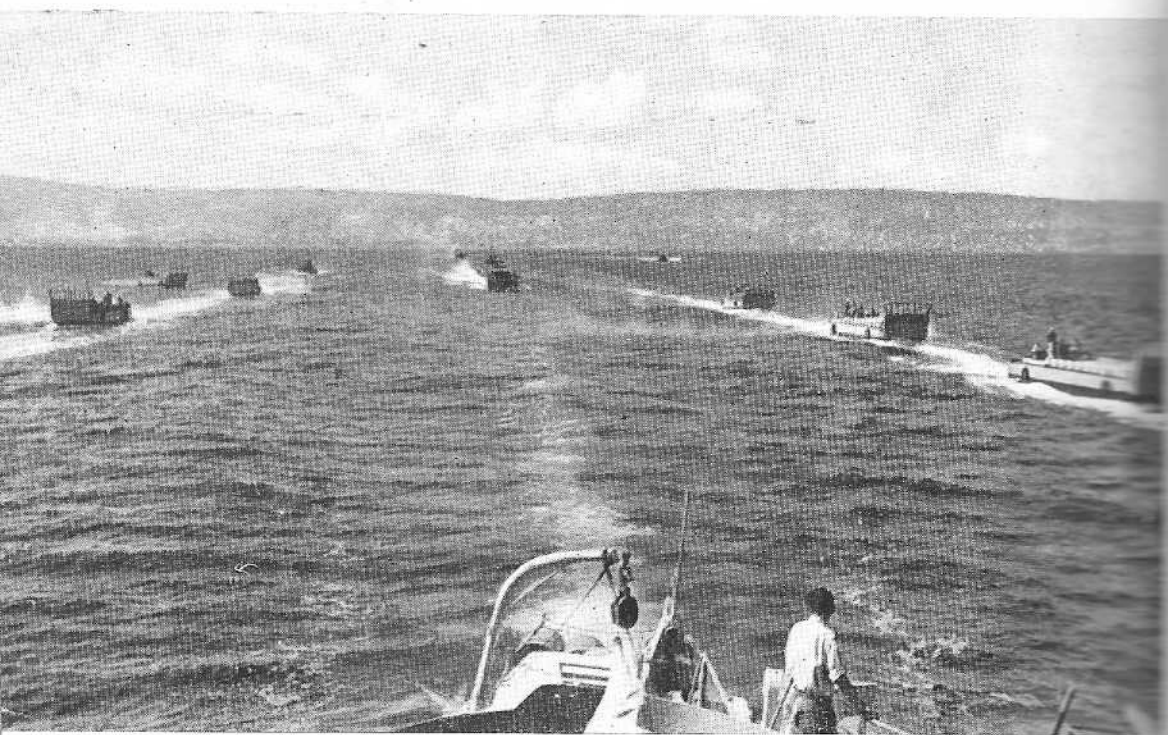
פסק-דין מוות

התובע ביקש מבית-הדין לה-סיק את כל המסקנות המחייבות שבדבריו ולדון את הנאשם, ש-נמצא חייב בבגידה בעמו ובש-אר עמי ארצות-ערב, בה שסי-פק לאויב נשק בימים הקשים ביותר שבמלחמתנו. התובע ביקש מבית-הדין להוציא פסק-דין מוות.

העדים: בשיר אמדאן, בעדי אל-פרא, נזיר אל-אעבד, ממ-דוח אל-חפאר ועורך-הדין ג'ונג חזרו על הפרטים שבדברי התור-בע.

הסניגורים, אמיל לחוד וג'ו-מיל אל-ג'אבי, הגנו על הנאשם וגילו כמה סתירות בדברי התור-בע. הם גילו שפלמס אינה יהודיה אלא קתולית וכי אחד מקרובי נשיא-הלבנון התארח אצל-האביון באיטליה. לבסוף פנו בקריאה לשופטים לדון את הנאשם בהתאם לעובדות ולא לפי השערות סתם.

תרגיל נחיתה

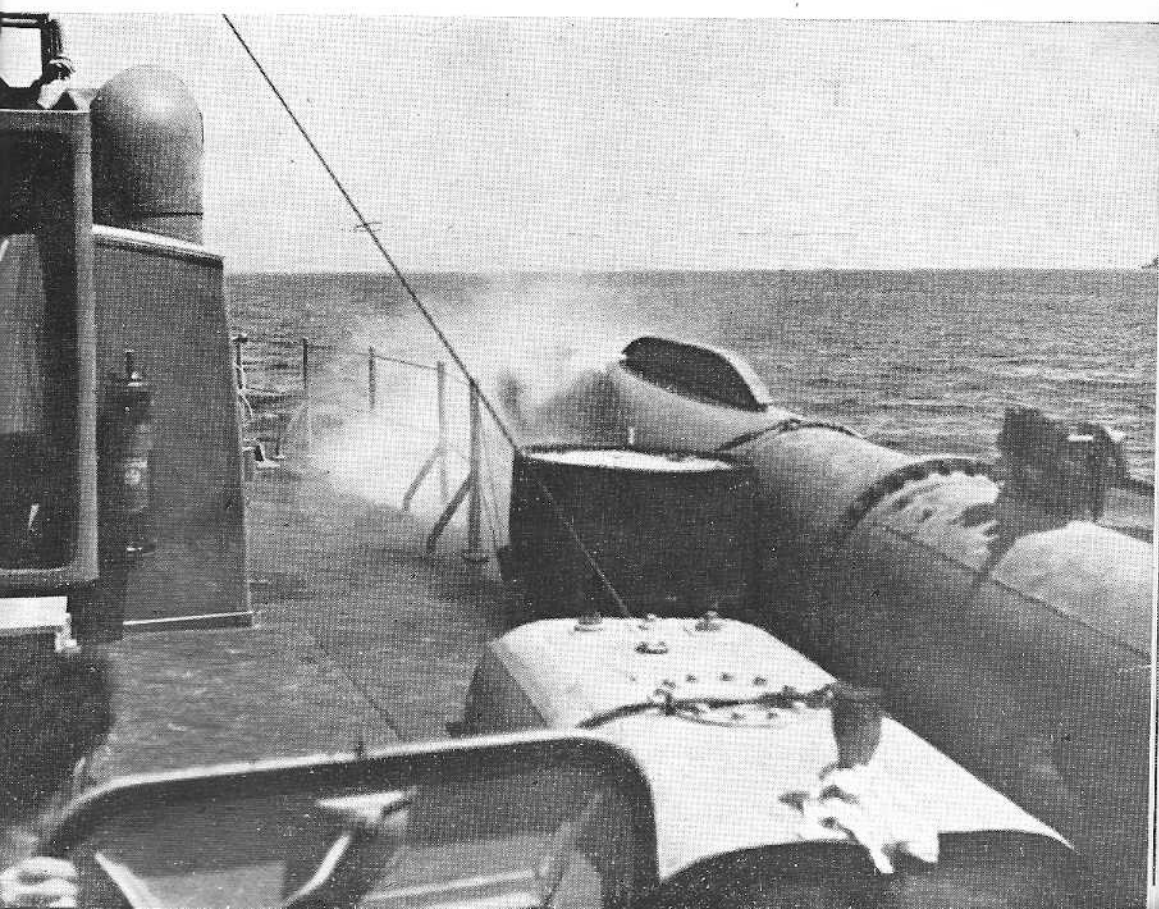
אחד התפקידים המוטלים על חיל-הים הוא שיתוף פעולה עם חילות היבשה והנחתת כוחות בדרך היט. בתמונה: תרגיל של ספינות פלישה לאורך החוף.

הטרדפת

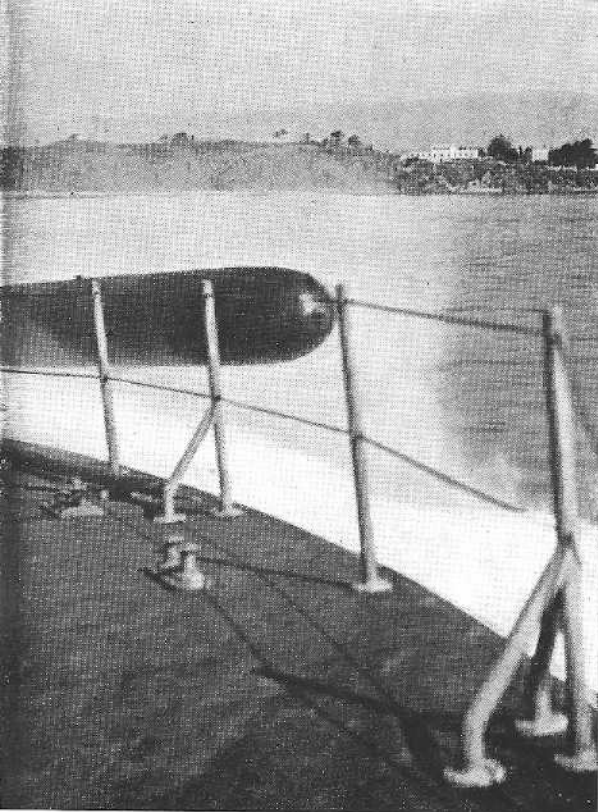
הטרפדת מזנקת במלוא המהירות אל המטרה.
ממדיה הקטנים ומהירותה הגדולה מעניקים לה
סיכוי להגיע לטווח יעיל של צינורות הטורפדו
שלה.

צינור הטורפדו מופעל! תמרות עשן ההתפרצות,
והצינור פולט את כלי הנשק הקטלני.

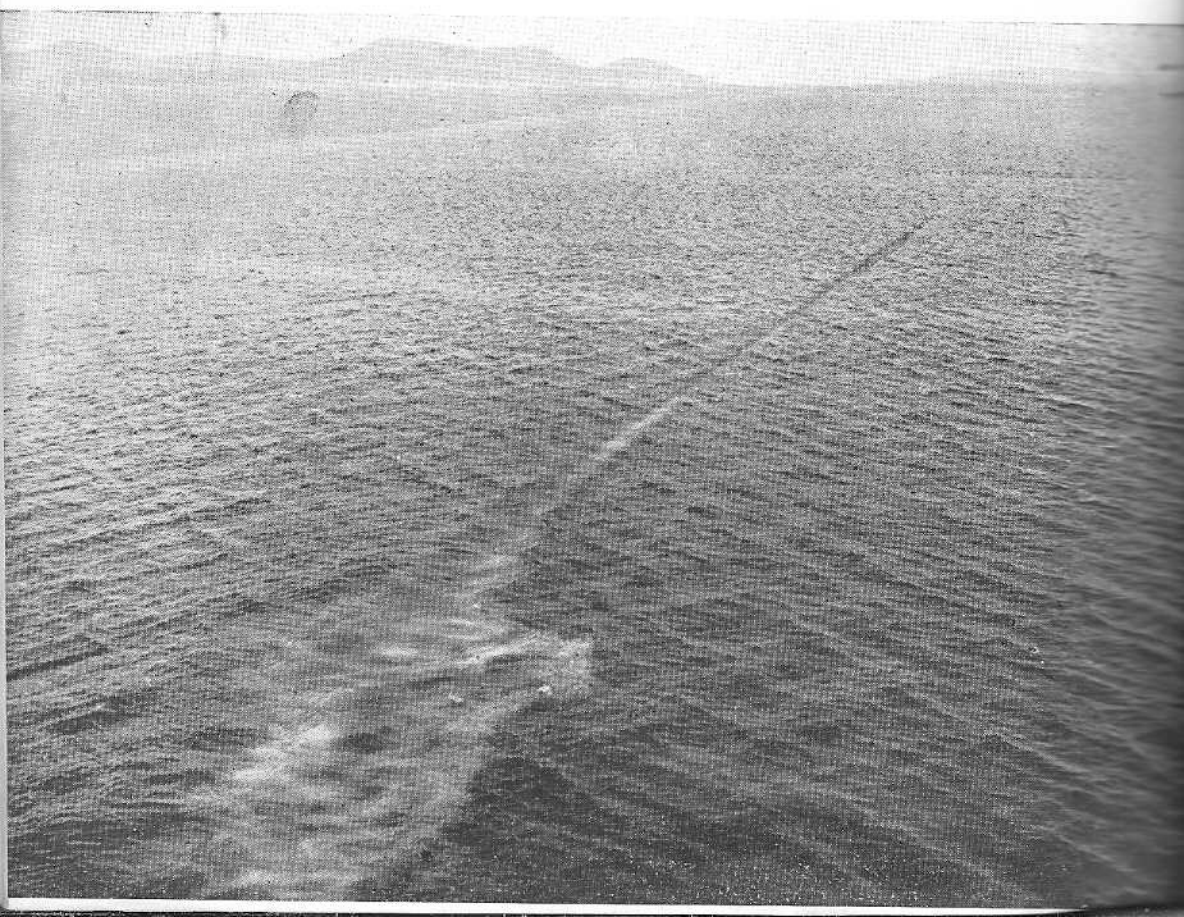

מסתערת !

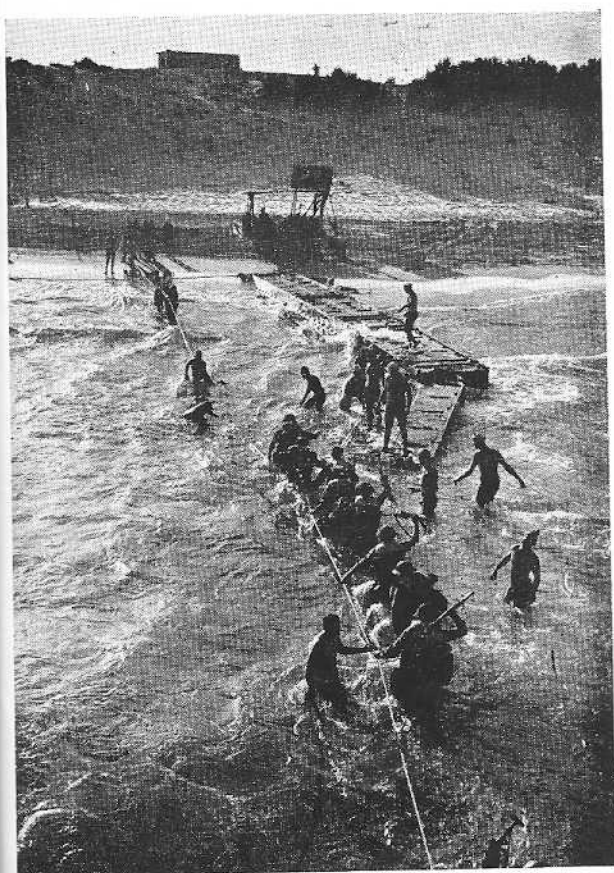
הטורפדו הקטלני בדיוק ברגע שהוא נפלט מה-
צינור. עוד רגע קט הוא יגיע למים וימשיך
במסע ההרס והמוות.

נתיב הטורפדו במים, כשהוא מצולם מן האוויר.
טורפדו זה עשוי לגרום נזקים חמורים גם לאוניות
גדולות.

חולית נחיתה מגיעה לחוף תוך שימוש באמצעים מאולתרים.

מזח ארעי שהוכן ע"י אנשי חיל-הים, בשעת
תרגיל משולב עם חיל-הרגלים מונחת.

צו-הצלצלים קטנת חיה

סאל ה. שטוייר

עמדנו שם מספר קצינים לשעבר, מהמתנדבים לצי הבריטי בתקופת מלחמת העולם השנייה, והשקפנו על אניות „צי ההעפלה“. לא הייתה זו הסתכלות סתמית. על שכמנו הוטלה המשימה הגדולה והכבדה: להקים לתחיה ולהכשיר לפעולה בכל מחיר, אחדות מאותן האניות.

אמר אחד: „אלו טובות מאד לגרוטאות!“
השיב לעומתו רעהו: „אמנם כן, אך „גרוטאות“ אלו יצטרכו להתמודד מחר עם הצי המצרי.“
סיכם אחר: „הזמן דוחק, הבה נגש לעבודה...“

לנו היה חשש מבוסס שהשלטונות הבריטיים לא האמינו כי אכן אנשי „סולל-בונה“ אנחנו וכי הם מתכוונים להחרים את האוניות. משום כך התרכזנו, בראש וראשונה, בתיקון המכוניות. הכוונה הייתה להוציאן בשלב מאוחר יותר אל מחוץ לנמל, למקום שהבריטים כבר פינוהו, ולסיים שם את התיקונים.

עזרה רבה בהשלמת תיקוני המנועים קבלנו דווקא מאלה אשר רצו לעמוד למכשול בדרכנו — מהבריטים... אותן זמן עגנה בנמל נושאת טנקים אשר שימשה כאוניית תיקונים של הצי הבריטי. מפקדה של אותה אוניה היה רס"ר לשעבר, אשר שרת תחת פיקודי בימי מלחמת העולם השנייה, הוא זכר לי „חסד נעורי“ — ועזר לי בכל אשר יכול. מדי פעם, עת היו חסרים לנו כלי-עבודה, או אפילו חלקי חילוף, שלא ניתן להשיגם בארץ, נוהג הייתי לפנות אליו, והוא היה מספק את הצרכים כמיטב יכולתו. ספק רב, אם ללא עזרתו היינו מצליחים להפעיל חלק מהאוניות.

כולנו היינו קצינים, אשר הועסקו בצי הבריטי בתיקונים ובאחזקת כלי-שיט. משימות רבות הוטלו עלינו ונסיון מעשי רב רכשנו בתקופת שרותנו, אך נראה היה, כי תפקיד זה הוא הקשה, האחראי והכבד ביותר, שהוטל עלינו אי-פעם. נתחלקנו לחוליות ונגשנו למלאכה. מאחר והצי הבריטי שלט עדיין בנמל חיפה, נאלצים היינו לעשות את עבודתנו בסתר. כלפי חוץ הופענו כאנשי „סולל-בונה“, המפרקים את האוניות לגרור טאות.

כ„מספנות“ שימשו לנו בית-המלאכה לעבודות ציבוריות שמחוץ לנמל, וכן מספר בתי-מלאכה שהיו מפוזרים בעיר התחתית.

רס"ר בריטי עוזר

בשלב הראשון רכזנו את המאמצים בנסיון להפעיל את האוניות „הגנה“, „ג'וויד“, „בן-הכט“, „התקוה“ ו„צפונית“. אלו היו מיועדות להיות את השייטות הקרביות של צי המלחמה הישראלי.

תותחי השדה הגיעו

אם הצלחנו להתגבר על הבעיות הטכניות של הצבת המכונות והפעלתן, ואם מרבית האוניות אשר שופצו שטו כבר בלב-ים, הרי נשארה פתוחה בעיה חיונית לא פחות — בעית החי-מוש.

שבוע ימים לפני הקמת המדינה, לא היה לצי הישראלי אפילו תותח אחד. ואז הופיעו יום אחד, רועמים בגלגלי העץ שלהם, תותחי שדה מיושנים. אל המשלוח הייתה מצורפת פקודה: להרכיב את התותחים על האוניה „הגנה“. סיל-קנו את גלגלי-העץ השחוקים, ובעזרת-השם וב-עזרת תחבולות לא מעטות הצלחנו להרכיבם.

משחזרה „הגנה“ מן הקרב הראשון שלה, ספרו אנשי הצוות, כי בתום כל יריה, היה הקנה נשמט ממקומו, והם נאלצו לרתק אותו למקומו בחבל... כך החילונו את המלחמה. ללא כלים, ללא עזרה, אך עם הרבה הרבה אמונה.

ממנו קיבלתי, למשל, גם את מנוע-הגנרטור הרא-שון ששימש להספקת זרם-חוף לאוניות שלנו. אגב, בעשותו זאת, לא ידע כלל כי הוא עושה היסטוריה!...

כך הוקמה המספנה

אחר הקמת המדינה, החילונו מקבלים מכונות וציוד לבתי המלאכה. אמנם, לא היו אלה מכונות משוכללות ביותר, אך מכונות של ממש. וכ-מובן, נתעורר צורך למצוא מקום לשכן בו את המספנה. והדבר לא היה קל כלל ועיקר.

אך כשם שהאנגלים סייעו לנו לתקן את האו-ניות, כך באו המצרים, ועזרו לנו להקים מספנה. זמן קצר לאחר הכרזת המלחמה, התקיפו המצ-רים את נמל חיפה, ופגעו באחד מהמחסנים. מנ-הלת הנמל, בחששה כי תיקון המחסן יגזול סכום רציני מתקציבה, הסכימה למסור לנו את המחסן ההרוס, בתנאי שנשקמו. אנחנו מיהרנו להסכים להצעה והמקום משמש עד היום את המספנה.

במספנה כיום

מספנות חזיל הים מטוגלות כיום לבצע את כל עבודות השיפוץ הדרושות לחייל. בתמונה: אחד הרתכים במספנה בשעת עבודתו.

האוניות

רס"ן אדם ענב

בשלהי שנת 1948 היה לי ול-שני חברי — מרדכי מאי, ושמו"ח גלובסקי — בית מלאכה צנוע לביצוע תיקוני חשמל באוניות. היה זה ערב מלחמת שחרור, זמן קצר לפני השכחות הבריטיים פינו את הארץ. מדי יום ביומו הודיעו כותרות העתון נים אודות תקריות וקרבות ש-נערכו בין הכוחות הלוחמים של הישוב ובין הכנופיות הערביות.

הנסיון היה קטן

יום אחד נכנס אדם לבית ה-מלאכה ושאל אם מסוגלים אנחנו לקבל על עצמנו התקנת מערכת חשמל באוניה ישנה ומוז-נחת.

ידענו את הנדרש מאתנו: לה-פעיל ולהכשיר אוניה לשירות בצי המלחמה העומד לקום. ו-מצבנו לא היה מזהיר. נסיוננו בעבודות חשמל, אותו רכשנו ב-צי הבריטי, לא הספיק לביצוע עבודה כל כך גדולה ומקיפה. אולם, לא הייתה ברירה: קבלנו על עצמנו את המשימה בהתלה-בות, וכבר למחרת היום, בטרם עלות השחר, התחלנו בעסק. ה-מלאכה היתה מרובה והזמן דחוק.

הרבה תקווה...

סירת המנוע הובילה אותנו אל עבר שובר-הגלים, שם עגנו כ-10 אוניות ישנות ושחוקות — אוניות צי ההעפלה. הנמל עדיין שרץ בריטים, וכדי לא לעורר

כ-10 אוניות שכבו דמומות ואילמות ליד שובר הגלים בנמל חיפה. החלודה עלתה בהם וכרסמה בביטחה את לוחות הפלדה. הגלים התנפצו באין מפריע על דפנותיהן השחוקות, ומימיהם חדרו פנימה והציפו את תאיהן. התרנים השבירים לא התנוססו בגאווה אל על, ושירת מלחים לא נשמעה בהן. היו אלה אוניות המעפילים שמילאו את יעודן והמתינו לקץ המלוח והחלוד. אך לא את כלן גאל המות. הימים ימי ראשית מלחמת הקוממיות. צי המלחמה המצרי הציב אוניותיו המצוחצחות והמבריקות ואיים: הנה נעלה על תלאביב, הנה נטיל הסגר מוות על הציונים.

והישוב זעק לכלישיט לוחמים. זעק ונזכר בבנותיו הדמומות והגוססות. ואז הוחלט להעלות מן המתים. מומחים ויודעישיט באו בדקו ובחנו. אין תקווה — הפטירו והסתלקו כשחיוך של רחמים על שפתותיהם. אז נקרא קומץ אנשים לעשות את הבלתי אפשרי — להחיות את כליהשיט הגוועים הללו — להפיק קיטור בניידים החלודים ולהזרים חשמל וכוה בעורקיהם המרוסקים. והאנשים האפורים, עשו את המלאכה — בשקט, בצנעא ובמחתרת.

את חשדם, לבשנו בגדים ישנים ובלויים — למען יחשבו כי אין אנו אלא סבלים.

כשהגענו אל שורת האוניות, הובילה אותנו סירת המנוע אל אחת מהן, לחרדתי ראיתי והנה היא נוטה על צידה בשיעור של 15 מעלות! מיהו רשם בגיר על הדופן החלודה את שם האניה — "התקוה". ואכן היינו זקוקים להרבה תקווה בכדי להאמין כי אמנם תופעל אוניה זו ביום מן הימים.

"אני מפקד האוניה"

על הסיפון, קידמני אדם לבוש גופיית עבודה, מכנסי עבודה קצרים וסנדלים. בקושי היה מהלך על סיפונה של האניה, בשל הנטיה הקשה. הוא הודיע לי קצרות: "אני מפקד האוניה, אנא, עשה את הכל כדי שמערכת החשמל תופעל במהירות האפשרית".

ובכן, זה היה קברניט ישראלי ראשון אשר ראיתי בעיני. וזו הייתה אונית המלחמה הראשונה שעל סיפונה דרכת. אורניה וקברניט אשר כעבור ימים ספורים יצטרכו להתמודד עם הצי המצרי.

ללא שהיות מרובות נגשתי

לעבודה. תכניות לא היו ביד, ועל סביבי ראיתי רק חלודה, עובש, חוטים מנותקים. הרס. ראשית דבר, התקנתי את גנרטור העזר הקטן, על מנת שיהיה קצת אור בלילות, שהרי היה ברור לי שנצטרך לעבוד ללא הפסק. לעת ערב, מששקעה השמש בפאתי הים, הפעלתי את הגנרטור. ואכן, נשמע טרטור קצוב של מנוע הבנוין. "התקוה" החלה מראה סימן-חיים ראשון.

החום היה איום

במשך הימים הבאים עבדנו ללא הפוגה, פירקנו את הגנרטורים הגדולים, התקנו את לוח החיבורים והחילוננו לשפך את עשרות המנועים.

החום בבטן האניה היה איום. מערכת האוורור טרם פעלה, וקרני השמש היו מכים ללא רחמיים בסיפון הברזל, שלהט בחום ובעיקר — שהיה מעביר החום אל התאים. פלגי הזיעה היו נגררים מאתנו ללא הפסק. וידינו היו דבקות אל כלי העבודה. מי שהיה נקלע אותו זמן למקום היה יכול לראות מראה מוזר: אוניה משונה, נוטה (סוף בעמ' 119)

ב ט ה. האניות התקדמו צפונה במרחק של 3—4 מיל מהחוף, ובמרחק של 10 מיל מ"אילת". היה ברור, כי בלי סיוע איירי אין כל סיכוי לפעולתה של "אילת". מאחר והמטוסים טרם יצאו ניתנה הוראה ל"אילת" לחזור צפונה, באותו זמן ניתנה הוראה ל"חנה סנש" לרדת בכל המהירות דרומה, אניות האויב המשיכו ללא שינוי.

מצבה של "אילת" מחמיר

בשעה 14.10 עשתה "אילת" סיבוב במקום, כדי להטעות את האויב ולבחון את תגובתו. מיד עברה הקורבטה המצרית לנסיעה מהירה של 16 קשר, התקרבה עד למרחק של 3 — 4 מיל מ"אילת" וירתה עליה שני פגזים, שנפלו כ-50 מטר מירכתיה. "אילת" השיבה מיד באש מתותח הירכתיים, אולם הפגזים נפלו בשליש הדרך. הקורבטה המצרית המשיכה להמטיר אש. הפגזים נפלו לפני החרטום כ-20 מטר, ואחרי-כך לשני צדי האניה. הפגז החמישי פגע בבנין שעל הסיפון. הוא חדר ועבר דרך חבית השמן, המשיך דרך שני קירות ברזל בעובי 8 מ"מ כל אחד, חדר לתוך צינור פח ונפל לחדר המכונות. פגז שני עבר קיר של בד על גשר הפיקוד והשמיד ככל חשמלי.

איש לא נפגע והנזקים לא היו חמורים. בינתיים קטן המרחק בין הקורבטה המצרית ל"אילת" עד 2.5—3 מיל. הקורבטה המשיכה לירות. נורו כעשרים פגזים שנפלו מסביב ל"אילת". נורו גם כמה פגזים של 4 אינץ' מהתותח שבירכתי ספינת-האויב. פעמיים שינתה האניה את כוונה, באופן שירתה משני התותחים בבת אחת. מצבה של "אילת" הלך והחמיר.

"אניה גדולה עם אסדות פלישה וכמה סירות עברו צפונה" — ידיעה זו הגיעה למטה הכללי ביום 4 ביוני 1948 מהמשלטים הצופים אל חוף רצועת עזה. מטה חיל-הים הבין מתוך ידיעה זו, כי אניה אחת, שעליה סירות פלישה נוסעת צפונה, והחליט להפעיל נגדה את האניה היחידה "הרצינית" שעמדה לרשותו — את "אילת". כעזרה נוספת לכל מקרה הוזעקה גם "חנה סנש" הוציאה. לפי הפרטים שנתקבלו היו סיכויי הפעור לה נגד האויב טובים, מאחר שנראה כי המדובר הוא באניה אחת הנושאת סירות-פלישה.

"אילת" שהיתה בשעה 10.00 בסביבות עתלית קיבלה הוראה להתקדם דרומה ולתקוף את אניות האויב.

זיונה של "אילת" היה: שני תותחים של 20 מ"מ ומספר מכונות-יירה. הצוות מנה 65 איש, ולא היה בו אפילו לוחם אחד בעל נסיון בלוחמה ימית. מהירות השיט של "אילת" היה כשמונה קשר, ולעולם לא עלתה על 10—11 קשר. בהיותה שוברת-קרח לשעבר, היתה כבדה ובעלת כושר תמרון ירוד.

אפתעה לא נעימה

בהתאם לפקודה הפליגה "אילת" בכל המהירות דרומה. בשעה 13.40, בהיותה מיל אחד דרומית לנבי-רובין ושלשה מיל מהחוף, נראתה אניה באופק, וכאן נכונה לה הפתעה לא נעימה. הוברר, כי ה"אניה האחת" אינה אלא שיירה בת שלש אניות שהתקדמו בטור. האניה הראשונה היתה אניית-תובלה נושאת צבא, מאחוריה — פולשת גדולה, ומשמאל לפולשת היתה קור-

לקח הקרב

א. "אילת" נסתבכה בקרב עם כוחות עדיפים בהרבה עקב אינפורמציה מוטעית. ברור, כי נגד הכוחות העדיפים שפעלו נגדה, ובתנאי זיון, מהירות וכושר תמרון מוגבל שעמדו לרשותם, לא יכלה "אילת" לגרום שום נזקים לאניות-האויב. אולם חשיבותם בקרב זה היא בעצם נוכחותה, שהיתה גורם מטריד ומאיים, אשר שיבש את פעולות האויב.

ב. חיל האויר הוא ללא ספק הגורם שהכריע בקרב זה. מטוסיו הם שאילצו את אניות-האויב לוותר על תכניותיהן, מאחר שלא היה להן שום חיפוי אוירי. הן נאלצו להשיב אש נגד-מטוסית ולבצע תנועות התחמקות. בתנאים אלה לא ניתן לבצע הורדת צבא בתל-אביב, יפו או בסביבותיהן — שזו היתה מטרת הפעולה הימית של המצרים — וסכנת הפגיעה באניות אלצה אותן להסתלק.

דרומה. ב-16.10 המריא שנית מטוס חיל-האוויר. בינתיים התקדמה לקראת החוף ולקראת "אילת" האניה הגדולה, הפולשת הגדולה ואסדת-הנחיתה. נושאת-הצבא העלתה דגלי-קוד ופתחה באש על "אילת". נורו שני פגזי-תבערה, שהתפוצצו ליד האניה. "אילת" פנתה צפונה, והשיבה אש, אולם גם הפעם התפוצצו פגזיה במחצית הדרך.

עתה ניתן להבחין יפה באניה נושאת-הצבא. שמה "אמירה פאויה", מזוינת בתותחים בחרטום ובירכתיים ובהגנה נגד מטוסים. האניה היתה עמוסה צבא.

האויב נסוג

ב-16.25 התקרב מטוס חיל-האוויר אל אניות-האויב, והקורבטה פתחה באש נגדו. ב-16.30 תקף האוירון את נושאת-הצבא והפולשת. הוטלו שתי פצצות שהחטיאו. פצצה אחת נפלה קרוב לפולשת, ומיד שינתה נושאת-הצבא את כיוונה לצפון-מערב. ב-16.35 עשתה הקורבטה נסיון להקים מסך-עשן. בעת פעולה זו תקף אותה המטוס, והחטיא את המטרה. תוך פעולת הקמת מסך-עשן (שלא היה יעיל) התקרבה הקורבטה אל הפולשת הג-

(המשך בעמ' 118)

בזמן התקפת היריות של הקורבטה המצרית המשיכו נושאת-הצבא והפולשת להתקדם לכיוון תל-אביב, והתקרבו יותר ויותר לקורבטה. בשעה 15.00 נעשה על ידי האויב צעד בלתי-מוכן: כל האניות הסתובבו ולמשך 10 דקות הפליגו דרום. ב-15.10 שוב שינו האניות כיוונן וחזרו להפליג צפונה. "אילת" המשיכה אף היא בכיוון צפונה, וב-15.15 היתה כבר מול יפו.

המטוס הופיע

כאן נכנס לפעולה הגורם שהכריע את הקרב. ב-15.20 הופיע מטוס שהעסיק את אניות האויב עד 15.55. האניות פתחו נגדו באש חזקה. ב-15.45 העלתה הקורבטה מסך-עשן, שיעילותו היתה קטנה. נראה שבפעולה זו עברה הקורבטה את צית-הצבא והפולשת רחוק לכיוון דרום, ועל כן פנתה ב-16.00 צפונה לקראת שתי האניות האחרות. בחצי השעה האחרונה שוטטה "אילת" בין יפו ותל-אביב. במשך זמן זה עסקו באניה בהחלפת תותח הירכתיים (מס' 3) שיצא מכלל שימוש, בתותח מס' 2.

המטוס לא גרם נזקים לאויב, ולאחר שהסתלק מן אניות-האויב להמשיך בפעולתו, הן המשיכו להתקדם לכיוון תל-אביב כשנושאת-הצבא בראש הפולשת והקורבטה. "אילת" מסרה שרא-ה ליד נושאת-הצבא פולשת קטנה.

הברור, כי היתה זו אסדת-נחיתה קטנה, שהורדה באניה. לפי הוראת המטה התקדמה "אילת"

הסונת צוות תותח שצולמה בשעת הקרב.

האניות הפגיזו את החוף

אחת המשימות שהוטלו על חיל-הים בימי מלחמת הקוממיות הייתה: הטלת הסגר על רצועת-עזה. ביצוע יעיל של משימה זו היה כרוך, בין היתר, בהפגזות הטרדה של ישובים, מתקנים ומוצבים מצריים לאורך החוף.

להלן, קטע מתוך יומני-קרב של מפקד שיטת וקצין-מודיעין, המתאר את פעולות הצי בימיס הראשוניים של מבצע "חורב".

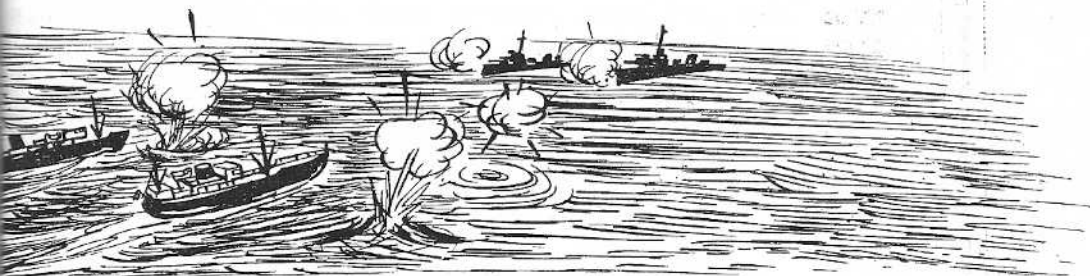
- 22.13.00 — מפליגים דרומה לפי פקודת המבצע.
- 22.22.00 — מגיעים מול עזה. זיהוי המטרה קשה. הזרקור של עזה מסמן את המקום ואינו מגלה אותנו. אנו מתקדמים במקביל לחוף, במרחק של 2 מיל. פותחים באש, כאשר "הגנה" נמצאת בזווית של 90 מעלות לעיר. אין אפשרות לכוון למטרות. ההפגזה נמשכת כ-5 דקות. מבצעים פגיה 90 מעלות ימינה וכעבור 5 דקות פונים שמאלה...
- 22.22.24 — פונים מערבה. עם סיום ההפגזה נורו שתי יריות מהחוף כלפינו, מתוחח של 88 מ"מ העומד בין מחנה הצבא והזרקור. לאורך כל החוף בין עזה ורפיח זיקוקי-אור ומעל רפיח יריות נגד מטוסים ואש-תותחים לכוון מזרח.
- 23.00.01 — רפיח. קשה ביותר לזהות את החוף ובעיקר אין אפשרות לכוון למטרות המצוינות. אין כל אור מהחוף. האפלה מוחלטת. אנו מפגיזים לפי התכנית את מספר הפגזים שהוקצבו... נקודת-אחיזה לכיוון — תל-רפיח, הנראה ככובע פלדה. כמה התפוצצויות שלנו נראו במרחק. "נתנו" את המכסימום בטוח, כדי לפגוע ברכבת ובמחנות רפיח. לא היו כל זרקורים ברפיח לצד הים ואף לא אש. התנהגות האנשים טובה מאד. התותחנים הצעירים קבלו בטחון עצמי, אם כי חסר להם עוד האמון הדרוש.
- 23.00.10 — בגמרנו להפגיז את רפיח נורו מהחוף 6 יריות מ-4 תותחים לכוון מזרח. כנראה לא הבינו מאין באו הפגזים אליהם. ממשיכים לאורך החוף לכוון אל-עריש ומכאן לנקודה בלב-ים. לפנות בוקר מתגלה ספינת-דיג. מתקרבים אליה ומתברר שמצויים עליה ערבים מצריים. שולחים אותה עם 6 איש מזוינים ליפו (כדי למנוע גלוי מקומה וכוחה של השייטת). במשך הסיור בין הנקודות שנבקעו בפקודת-המבצע, לא נראו כל כלי-שיט בסביבה. פעמים עובר בקרבתנו אוירון נוסעים. כל הנשק הנמ. מוכן עם אנשים, 4 צופים ואתים. בלילה מפליגים לעזה להפגזה שנייה. פותחים באש בקרבה גדולה לחוף עזה, בערך 1.5 מיל.
- 23.23.40 — "הגנה" נתפסת באור הזרקור של הגנת-החוף. סוללות-החוף פותחות עליה באש מכוונת מאד. יש, כנראה, סוללה של שני תותחים מרחיקי-קלוע אין כל תשובה מהחוף. נדמה שהכל נבלע לתוך חללו של המדבר. רק כמה התפוצצויות נראו למרחוק, לא כמספר הפגזים ששלחנו. מקבלים רשות מהמטה ללוות את "הגנה" לבסיס, על-מנת להוריד את הפצועים. מול יפו אנו עוזבים את "הגנה" הממשיכה בדרכה לחיפה. "וודג'ווד" ו"נוגה" חוזרות לאיזור הסיור.
- 24.00.10 — ממשיכים לרפיוח לפי התכנית. הזהוי קשה יותר מאשר אמש. אנו מפגיזים את המקום בצורה עוורת בהחלט, ולכן יורים חצי מספר הפגזים שהוקצבו... אין כל תשובה מהחוף. נדמה שהכל נבלע לתוך חללו של המדבר. רק כמה התפוצצויות נראו למרחוק, לא כמספר הפגזים ששלחנו. מקבלים רשות מהמטה ללוות את "הגנה" לבסיס, על-מנת להוריד את הפצועים. מול יפו אנו עוזבים את "הגנה" הממשיכה בדרכה לחיפה. "וודג'ווד" ו"נוגה" חוזרות לאיזור הסיור.
- 24.00.45 — אות אועקה. אוירון דו-מנועי נראה מעל החוף. השמיים מעוננים והים סוער, כנראה לא הרגיש בנו.
- 24.18.00 — לא נראה דבר במשך הסיור. נוסעים לכוון אל-עריש. אין מה להודיע.

- 25.00.00 — מתקרבים לאל-עריש על מנת להפגיו את המקום. אין כל אפשרות לזהות את המקום לשם הפגזה. מחליט לא לפתוח באש. הראות גרועה מאד. הים הולך ומשתתק. אנו ממשיכים צפונה כדי להפגש עם ק-20 ("הגנה") שקבלה פקודה להפגיו את עזה.
- 25.05.30 — נמצאים מול עזה, מחפשים את ק-20 ("הגנה").
- 25.07.00 — נפגשים עם "הגנה" שהפגיוה בלילה את עזה. ממשיכים ליפו כדי לסדר סדורים שונים בין האניות.
- 25.10.30 — יפו. עולים (לק-18 שהיתה אנית-הדגל) מפקדי ק-26, ק-20. פגישת מפקדים. בשיבה נמסרים דוחות בעל-פה על מהלך הקרבות, צרכים עיקריים, יעילות האניות, הנשק והאנשים. בשיבה עם ק. (המפקד הימי ביחידת הנחיתה) אנו קובעים את לוח הזמנים לפעולת "התחלה". (מבצע-נחיתה בחוף עזה). אינני מקבל שום הוראה מ"מבצעים" על פרטי פעולה זו. יש לציין, כי לפעמים מתקבלות הוראות ממבצעים על פרטים קטנים, שלגביהם מוטב להשאיר למפקד-הפעולה את זכות ההכרעה; ולפעמים אינני מקבל שום ידיעה על מה שעומד לפני. מצב זה מוציא ממני לעתים-קרובות כל אפשרות של תכנון.
- 25.13.15 — אנו מפליגים מיפו במסדר יפה.
- 25.23.30 — אנו מול רפיח. ניתן אות אזעקה.
- 26.00.30 — אנו פותחים באש לעבר רפיח. נקל היה להכיר את המקום ע"י התל. קבענו את המרחק ואת הזווית על פי התל.
- 26.00.55 — סיימנו להרעיש את רפיח. לא היו כל יריות מהחוף. בחוף פעילות קרבית רבה, כדורים וזהרים מכון צפון ודרום. אנו פונים צפונה.
- 26.12.00 — בסביבות יפו בעומק. חוזרים ליפו על מנת להפגש עם היחידה המשתתפת במבצע "התחלה" וכן לקחת את סירת המוטור. נפגשים עם ספינות המשמר "פלמ"ח" ו"סער", הנושאות אתן את מחלקות-הנחיתה. הים שקט, מורגש חוסר תכנון מדויק והכנות מספיקות למבצע הנחיתה. מרגע הפגישה, כל כלי השיט מקבלים מספרים סדוריים ונכנסים לפורמציה בשתי פלגות. לפנות ערב מגלה אותנו אוירון מצרי. המסע מתנהל כמעט בדיקוי לפי לוח הזמנים שנבקע. הנביאציה נעשית בדיקנות רבה.
- 26.16.50 — עוזבות אותנו ספינות המשמר בדרכן לחוף. ק-18, ק-20 וק-26 מסיירות בסביבה.
- 26.18.30 — זה היה מנת חלקם של אנשי השייטת באותם הימים: הפגזות-חוף בלילה וסיוורים נתיבי-הים, בין מצרים לרצועת-עזה — ביום. בכל אחת מן ההפגזות נורו במוצע 50 פגז. בין היתר נפגעו באחת ההפגזות שהוזכרו לעיל, גם שני מטוסים מצריים שחנו בשדה התעופה של עזה.

תותחי אחת האוניות בשעות הפגזת חוף עזה.

המצרים התנכלו לאוניות סוחר!

סיורים ללא תוצאות ושל הפגזות-חוף. אולם באותו יום אח"צ התרחש דבר ש"העמיד את הצי על רגליו".

היתקלות בלב-ים

ב-31.12.48 בשעה 13.00 לפי שעון ישראל, הופיעו שתי אניות מלחמה בלתי ידועות מכוון דרום-מערב והתקרבו אל האניה "ריכרד בור-כרד", שהייתה שייכת לחברת "עתיד" והניפה דגל אנגלי. האניה הייתה בדרכה לחיפה, בי רגע שנתגלו אניות המלחמה במרחק של 115 מיל מחיפה. אחת משתי האניות, שהייתה מטפוס שולת-המוקשים "אלגרינה", נשארה במרחק-מה בעוד שהאניה השניה מטיפוס "קורבטה", התקרבה ל"ריכרד בורכרד" והניפה את דגל ה"קוד" שפרושו הביין-לאומי: ע צ ו ר מ י ד !

שתי אניות המלחמה הגיפו דגל כחול כהה ובתוכו עגול לבן. ומאחר שאי אפשר היה לזהותו כדגל של מדינה כלשהי החליט הקברניט האניה לא להיעצר ולהמשיך בדרכו. לאחר מכן הניפה הקורבטה את הדגלים O. N. שפירושו: עליך לעצור מיד! הקברניט של "ריכרד בורכרד" ניצב בפני סכנה חמורה והוא נאלץ להעמיד את מכו-נות האניה.

האניות האלמוניות לא נקטו כל פעולה ולאחר שבע דקות המשיכה "ריכרד בורכרד" בנסיעתה. מיד הניפה הקורבטה את דגל הקוד: אתה נמצא בסכנה! אולם הפעם לא נעצרה

בליל 30-31.12.48 הפגיזה ה"שייטת הגדולה" שכללה את האוניות "וודג'ווד", ו"הגנה" חמש פעמים את העיר עזה. בשעת ההפגזות נתגלה זרקור חדש שהוצב, כנראה, על תחנת המשטרה. בשעה 05.10 בבוקר, לאחר ההפגזה האחרונה המשיכה השייטת בסיוורה לאורך רצועת החוף שבין פורט-סעיד ואל-עריש. בשעה שש בערב נמצאה השייטת בנקודה מסויימת במרחק 16 מיל מצפון לאל-עריש.

לאנשי השייטת נראה היה שמבצע "חורב" עלול להסתיים באותן פעולות שגרתיות של

אחת הנקודות הרגישות ביותר במערך הצבאי הכללי של מדינת-ישראל הם, ללא ספק, קווי התחבורה הימיים של-נו. מי שעוקב אחר תולדות המלחמות הג-דולות, יודע היטב, עד כמה קשה להגן ביעילות על עורקית-עבודה, המתמשכים לאורך מילים רבים במרחבי הים הפתוח. למרבה המזל לא נפגעו קווי התחבורה הימיים של מדינת-ישראל — לא בימי מלחמת הקוממיות ולא בימי "מבצע קדש". אולם, לא רבים יודעים, כי אכן נעשו נסיונות ע"י צי-המלחמה המצרי להטריד את תנועת אניות-הסוחר שלנו בימי מלח-מת הקוממיות.

על נסיון זה ועל קרביימי שנתחולל בעקבותיו יסופר ברשימה המתפרסמת כאן לראשונה, לפי מחקרו של אליעזר טל (קליין) על מבצעי חיל-הים.

הרדיפה בלבי-ים

בשעה 20.00 באותו יום נתקבלה במטה חיל-הים ידיעה שניה, ששודרה ע"י אניה אנגלית שהייתה גם היא בדרכה לחיפה. בידיעה נאמר: "בשעה 19.30 (לפי שעון ישראלי) ירו שתי אניות-מלחמה על החרטום. קבוצת בדיקה של קצין ומלחים עלתה על הספון ודרשה להזדהות. קברניט האניה סירב למלא את הדרישה. אניות המלחמה מניפות דגל שחור-כחול עם עגול לבן. עכשיו הכל בסדר".

בשעה 21.00 הועברה ידיעה זו לשייטת. אם גם נראה היה שאניות האויב ממשיכות בנסיעתן מזרח, לא שינה המטה את תכניתו. מתוך הנחה שאניות האויב לא תפעלנה בחוף הישראלי. אולם, דוקא הנחה זו לא נתאמתה.

ב-1.49 בשעה 02.30 הפגיוו שתי אניות האויב את חוף תל-אביב. ממרחק של 3-4 מיל נורו כ-30 פגזים, שכולם נפלו למים מבלי לגרום נזק. לאחר 10 דקות הסתלקו אניות האויב בכיוון מערבה.

אלה היו הדאגות

אין להשוות את ציוד הלחימה המצוי כיום בידי חיל-הים עם הציוד שנמצא בידיו בימי ההם. כל-השייטת הם כלים של ממש, התותחנים יעילים ומערכת האחיזה עומדת על הגובה. אולם, בדו"ח הפעולה של מפקד השייטת שהשתתף בקרב הימי, אנו קוראים, בין היתר:

..."במשך זמן הקרב נגרמו ארבעה מעצורים לתותח 4 אינטס על ק-18. טיבת המעצורים: אליקוים בקפיץ-הנוקר ובנוקר עצמו".

..."מהירות האויב עלתה על המהירות שלנו ב-2-1 קשר בערך. יכולנו להשיג מהירות זאת, אילו היתה לנו תחנית (חלק האניה החיצוני הנמצא בתוך המים) נקיה". "האויב נמלט בגלל יתרון קטן במהירות ועקב חוסר כל אפשרות מצידנו לקבוע טווחים".

כן, בקרב עם "איברהים אל-אוואל", למשל, היה המצב שונה מעיקר...

"ריכרד בורכרד" והאוויה האלמונית ירתה יריה אחת מעל הספון. קברניט "ריכרד בורכרד" העמיד מיד את אניתו, ובאותו זמן שידר קריאה בהולה לעזרה שנקלטה ע"י אניות שונות, בכללן משחתות בריטיות וכן ע"י תחנות-חוף.

חיפוש של חוליה מזוינת

הקורבטה הורידה סירה למים ובה חוליה בת 2 קצינים וששה אנשים מזוינים בתת-מקלעים וברובים. תותחי האניות היו במצב הכן לפעולה. ששת המזוינים תפסו עמדות שונות באניה ושני קצינים עיינו במסמכי "ריכרד בורכרד" בנוכחות הקברניט. הקצינים סרבו למסור את נתינותם. לאחר 15 דקות עזבה החוליה את האניה וזו קבלה רשות להמשיך בדרכה בשעה 14.20. שתי אניות המלחמה המשיכו לכיוון דרום-מזרח. "ריכרד בורכרד" המשיכה זמן-מה לשדר את פרשת המקרה בהיספיה ש"עכשיו הכל בסדר". אחד השדורים הללו נקלט בחיפה ע"י אחת האניות שעגנה בנמל ותכנו נמסר למטה חיל-הים. כל הסימנים העידו שאניות המלחמה היו מצריות.

התגובה היתה מידית

לאחר הפוגה ממושכת, מאז חודש יוני, חידש הצי המצרי את פעולותיו התקפניות והפעם פגע ב"עקב אכילס" של המערך הימי הישראלי — בתחבורה הימית לארץ. היתה זו הפעולה הראשונה מסוג זה והיא זכתה לתגובה מידית. מיד עם קבלת הידיעה החל המצוד על האיות האויב.

בשעה 17.20 ניתנה לאניות השייטת "וודג'ווד" הנגדה הפקודה להפליג מיד לנקודה בה נעצרה האניה "ריכרד בורכרד". אותה הוראה ניתנה גם למעוז (ק-24), שנמצאה אותה שעה 15 מיל ממערב לנתניה. בגלל הלילה המתקרב נדחה סיוע מטוסים לפעולה נגד האויב למחרת בבוקר. לאחר שיקולים נוספים במטה הוחלט לשלוח את כל השייטת לאזור הנמצא בין הנקודה בה נעצרה "ריכרד בורכרד" ובין בסיסי האויב, מרסיסעיד ואלכסנדריה, במגמה לפגוש באניות האויב בדרכן חזרה לבסיסן.

למפקד השייטת לא היה ספק מי עומד לפניו ותשובתו היתה: "אש"!
ב-09.50 פתחה "וודג'ווד" בירי אל אניות האויב מטווח של 4 מיל בערך. מפקד "הגנה" שהעריך כי הטווח גדול מדי, הצטרף לירי רק ב-09.58.

לפתיחת האש הישראלית השיב האויב מיד באש-נגדית ושינה את כוון הפלגתו במקביל לקורס הנסיעה של השייטת הישראלית. ירי האויב היה מהיר, אבל פגזיו התפוצצו בטווח קצר ורק 2-3 מהם הגיעו לטווח הנכון. פגזי השייטת הישראלית היו בקי המטרה, אולם גם הם התפוצצו בטווח קצר מדי. השייטות היריבות המשיכו בירי כשהן מפליגות בכוונים מנוגדים, אבל מקבילים, ותוך כדי כך החלו מתרחקות אחת מהשניה. ב-10.03 (בערך) הסתובבו אניות האויב למערב בנטיה דרומה. מיד אחריהן הסתובבה השייטת הישראלית, כשהיא מתאמצת להקטין את המרחק אל האויב.

עקב סיבות שונות לא יכלה "מעוז", האונייה השלישית בשייטת, להצטרף לקרב.

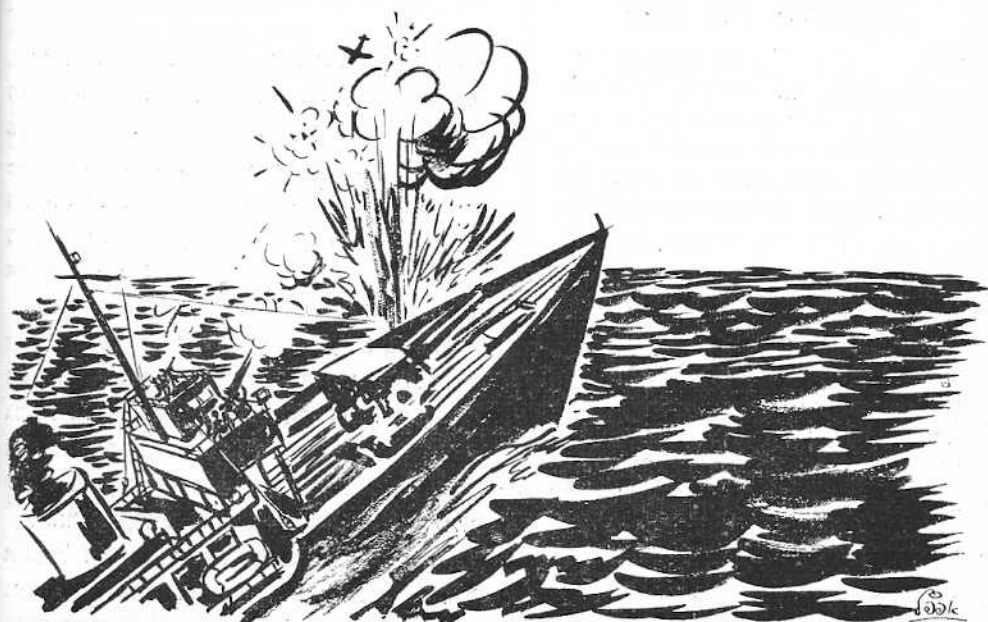
ב-10.13 כבר היה הטווח גדול מדי והירי אל אניות האויב נפסק. השייטת הישראלית שהפליגה

ושוב נתגלה צורך להכניס שנויים מידיים בתכנית הקודמת ליירוט אניות האויב. על סמך נתונים שונים נעשה חישוב משוער לגבי דרך הנסיגה של האוייב, ולאוניות השייטת ניתנה הוראה דחופה לצאת בכל המהירות לנקודת המפגש המשוערת.

ואכן, בשעה 5 בבוקר, בזמן שהשייטת דהרה במלוא הקיטור בדרך לנקודת המפגש, נתגלתה לפתע אוניה מאופלת מתקדמת לכוון אלכסנדריה. היא נתגלתה בחושך במרחק של $\frac{3}{4}$ מיל. השייטת נתפרשה מיד למבנה התקפה והקיפה את האניה תוך התקרבות אליה. אולם חישי קל נתברר, כי הייתה זו אוצקת-שווא. היתה זו ספינת-מפרש גדולה, והיא נעזבה מבלי שהשייטת גלתה את עצמה.

הקרב מתחיל

ב-09.45 נשמע שוב צלצול האזעקה. "הגנה" גילתה את אניות האויב.
באותו זמן גילתה גם השייטת המצרית את הכוח הישראלי. היא שינתה מיד את כוונה אל השייטת הישראלית ואותתה אליה: "זהה את עצמך".

אף כי הפצצות שהוטלו ע"י מטוס חיל האוויר לא פגעו, החליט האויב לסגת.

לגובה של 10.000 רגל, משם הטיל את שארית הפצצות שהיו ברשותו. גם הפעם לא פגעו הפצצות.

אם נותר בלבו של האויב שריד של רצון להכנס בקרב באה ההפצצה והפיגה אותו לחלוטין. השייטת המצרית נמצאה בנסיגה מהירה כשייטת הישראלית רודפת אחריה. אולם, אניות האויב, שמהירותן עלתה על מהירות השייטת הישראלית, הלכו ורחקו ממנה. יריות הנסוי לבדיקת הטווח אף הן נפסקו.

סמוך לשעה 12.00 כבר היה ברור כי אפשר תקוה שהמרחק בין השייטות יקטן. יחד אם זאת, קטן המרחק ל פורט סעיד ודמייתה וסכנת הופעת מטוסי האויב גדלה. מפקד השייטת החליט על הפסקת הרדיפה.

* * *

בלילה שלאחר מכן חזרה השייטת לפעולה "שגרתית" — הפגזת עזה בשתוף עם חיל האוויר. פעולה זו כוונה כך שאניות השייטת פתחו באש והניעו את המצרים להדליק הזרקורים וע"י זה גילו את המטרה למטוסים. תכסיס זה הוכתר בהצלחה רבה, ונרשמו פגיעות רבות.

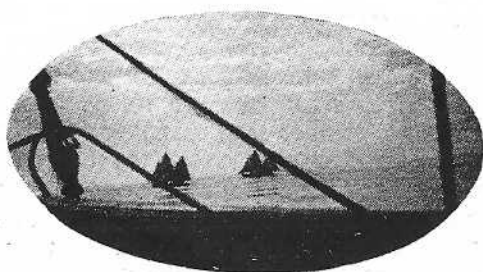
עכשיו במכסימום המהירות, המשיכה בעקבות השייטת המצרית בתקוה להגיע שוב לטווח תותחים ומדי פעם היתה יורה מספר פגזים כדי לבדוק אם אמנם נתקצר הטווח.

הסיוע האווירי מתערב

בשלב זה התערב בקרב מטוס חיל-האוויר. בבוקר, כשעמד המטוס להמריא, נתגלתה ברגע האחרון נזילה של בנזין והיה צורך לעבור למטוס שני, אשר לא היה מותאם היטב להטלת פצצות. כן חל איחור בהמראת המטוס ורק ב-07.56 עזב את שדה התעופה.

בעזרת קצין חיל-הים שנמצא במטוס אותרו אניות האויב ובערך ב-10.20 הטיל המטוס, מגובה של 10.000 רגל, את צרור הפצצות הראשון. אף אחת מהן לא פגעה, תוצאה זו לא באה כאפתעה לטייס, שכן לא היה במטוס מתקן-כיוון להטלת פצצות, ומלכתחילה היו סכויי הפגיעה קטנים.

בשעת הגיחה השנייה, שנערכה בגובה של 5000—4000 רגל, נפתחה על המטוס אש חזקה מתותחים בני 40 מ"מ, והוא נאלץ להתרומם

כך התגלגלתי לחיל-הים

סא"ל ב. תלם

הגעתי אל האניה יום אחד לפני הפלגתה, וכבר בפגישה הראשונה חשכו עיני: על הסיפור נים הסתובבו כל מיני פרצופי אימים של "שודדי-ים" ממש. לכלוך ואנדרלמוסיה — בכל פינה, פועלי מספנה עובדים — בכל מקום, לא יכולתי להבין איך אניה זו תהיה מסוגלת לזוז ממקומה למחרת היום.

התייצבתי לפני מפקד האניה או ליתר דיוק — "רב חובל". הוא הפנה אותי אל הקצין השני שהחל לחקור אותי על מידת ידיעתי הימיות. מאחר והחשיב את עצמו כ"זאב ים" ותיק ובעל נסיון רב — אעפ"י שלמעשה היה נסיונו הימי גדול רק במקצת מנסיוני שלי — מצא לנכון להעמידני בבחינה. הוא החל מפגיו אותי בשאלות על נושאי נווט וימאות שמסופקני אם ידע בעצמי להשיב על כולן. מכל מקום, השתדל מאד לעשות רושם של ידען ומומחה. אולם, כשהשבתי לו פעם במתכוון תשובה לא נכונה, נענע ראשו בחיוב ופקד עלי להיכנס לעבודתי.

התותחים הראשונים

ברור כי בתוך כל אותה מהומה לא ידעתי בדיוק, מה בעצם עלי לעשות. נקטתי על כן שיטה פשוטה: נמנעתי ככל האפשר מלהראות או מלהפריע למהומה שהתחוללה מסביבי במלוא עוצמתה. המענין הוא, כי למחרת היום יצאנו בכל זאת לים. מה מפקד קבלתי הוראה לשמש אחר-ראי לחדר ההגה. עד מהרה נסתר, כי האניה נוסעת פחות או יותר בכיוון הרצוי לה. ההגאים שלנו פשוט לא "התמצאו" בפעולת ההגה. הצעתי את עמי כהגאי, ומצאתי כאן אפשרות ראשונה לשמש גורם מועיל. רב החובל נהנה, כנראה, מעבודתי, משום שהאניה התחילה לשמור פחות או יותר, על קורס הנסיעה כפי שדרש.

תיים ואזרחיים כאחד היה אז בידי גורם אחד, והמושג "חיל הים" עדיין לא היה קיים. קבלתי תעודת שחרור מה"קדמה" ו"הוראה להתיצב מיד במשרדי ה"מוסד", כפי שנקרא אז. ב"מוסד" הראו לי רשימה של כ-20 אניות, שכללה את אניות המעפילים לסוגיהן וכן מספר אניות שהיו מיועדות להיהפך לאניות מלחמה.

נשאלתי במה אבחר. רשימת האניות לא הבהירה לי את המצב, אבל בקשתי המידית היתה: רצוני לשרת על אניה עם תותחים.

כותב הרשימה הוא אחד הראשונים שהתגייסו לחיל-הים לפני עשר שנים, הרבה חליפות ותמורות עברו מאז על החייל לפני הדברים נשתנו תכלית שני.

ברשימה קצרה זו מעלה הרבות, המשמש כיום אחד המפקדים בחייל, מספר אירועים שיאירעו לו באותם ימי בראשית.

תשובתי מצאה חן, כנראה, בעיני איש ה"מוסד", והוא הציע לי מיד לעלות על האניה "וג'ווד". ההצעה הזאת קסמה לי, כי ידעתי שה"וג'ווד" היתה קורבטה בריטית ושמשה בתפקידים קרביים במלחמת העולם השנייה. נשארה רק בעיה קטנה: מה יהיה תפקידי באניה? כאן ראוי לציין כי ב"קדמה" שרתי כקדט ונסיוני הימי היה מוגבל בכללו, ועל אחת כמה וכמה לגבי כלי-שייט מלחמתי. לבסוף נקבע שאעלה לאניה כקצין רבי-עז (התפקידים חולקו אז באניות, לפי דרגות צי הסוחר).

התגייסתי לחיל-הים לפני כ-עשר שנים. היום, כשברצוני לסקור את אותה תקופה גורלית, מתגלים בה'לצד המאורעות החשובים — מקרים שונים ומשונים ואפילו התוליים.

איזה דגל?

קודם שהצטרפתי לחיל-הים נשלחתי ע"י הפל"ים, ביחד עם מספר אנשים, לשרת באנית הנוסעים "קדמה". ההפלגה האחרונה על ה"קדמה" עמדה בסימן אירועים גדולים. בה' אייר תשי"ח, עגנה האניה במרסיל, כשלפתע הפכה מאניה תחת דגל מנדט בריטי לאנית הנוסעים הראשונה של מדינת ישראל.

זוכר אני את הבעיה שעמדה באותו יום לפני פקוד האניה: איזה דגל להניף, מאחר שלדגלנו הלאומי לא היה שום מעמד חוקי.

הפתרון נמצא: שני דגלים הונפו בירכתיים, דגל המנדט קשור באופן שלא יוכל להתנופף, ולצידו דגלנו הלאומי.

רוצים אנית מלחמה

אותו זמן היו הקרבות בארץ במלוא תקפם, והרגשתנו על האניה היתה גרועה. היינו מנוקטים מכל הנעשה בארץ ורק בעקיפין — ע"י הברחת נשק ארצה — יכולנו לתרום משהו למאמץ המלחמתי.

משהגענו לארץ בסוף מאי דר' שנו פה אחד ממפקדנו בפל"ים, להעבירנו לכלי-שייט קרבי, מ"כיון שהגיעונו שמועות כי אנית מלחמה ישראלית אחת כבר פועלת בדרום הארץ. הפקוח על כלי שייט מלחמה

לבנות מבהיקות וחבושים כובעי פלדה.

מפקדנו פנה אליהם ברמקול ושאל אותם אם הם מתכוננים להשמע ולנהוג בהתאם לתנאי ההפוגה.

התשובה הייתה: בהחלט, כן. למשמע תשובה זו דרשנו מהם לבסוע אחרינו לת"א. מאחר שהם משוטטים במים הטריטוריאליים שלנו, הם נענו והחלו נוסעים אחרינו. אולם, כעבור זמן קצר קבלנו הוראה מהמטה לסלק או-תם מיד מן החוף ול"שחרר" אותם. נראה, כי בת"א חששו כי האניה עלולה לפתוח שם באש, ולזאת כנראה לא היו מוכנים.

זה היה המגע הראשון שלי עם האויב. בתקופה יותר מאוחרת, בפגישה השניה, היתה התד-מונה שונה, מאחר שבינתיים הכ-רנו את נשקנו ועל אף העובדה שהיה מיושן ובלתי מתאים ל-לחימה בים, הפעלנוהו בהצלחה.

חזק לסיפון לבל יפלו, חלילה. והצוות — צוות של פירטים לכל דבר. באניה היו ארגזים רבים של עזרה ראשונה, שכללה, בין היתר, משולשים של בד בצבע כתום שנועדו לשמש תמיכה ליד שבורה. מאחר ששברים מסוג זה עדיין לא אירעו, השתמשו ה"חברה" במשולשים בתור כסוי ראש. אכן, הייתה להם חזות רצינית ביותר...

בצורה כזאת התקרבנו אל ה-אניה המצרית "פאוזיה", כששתי אניות אחרות של חיל-הים מת-מרנות במרחק במלוא מהירותן (שהיתה מוגבלת מאוד...). למז-לנו, הוכרזה אותו יום הפוגה.

התקרבנו ל"פאוזיה" עד כדי למרחק של 10 מ', כשכל הנשק ה"סודי" שלנו מכון אליה. ה-אויב נהג כאילו שלא אירע דבר ונע לאיטו, בלתי מופרע ע"י הופעתנו. על סיפון ה"פאוזיה" ראינו את כל אנשי הצוות. ערו-כים ליד התותחים בתלבושות

אחר הפלגה של לילה אחד, הצלחנו, על אף הכל, להגיע ל-ת"א. כאן העלו על האניה את תותחיה הראשונים. היו אלה אר-בעה תותחי ג.מ. דו-קניים, ש-נראו גדולים מאד ועשו רושם רב.

אולם, לפתע נתעוררה בעיה: איש לא ידע כיצד להפעיל או לטפל בתותחים. אך היינו אופטימיים וצעירים: קיוונו כי במרוצת הימים עוד נספיק ללמוד גם מלאכה זו. אגב, התו-תחים היו יבשתיים והיה צורך לקשור אותם לספונים בחבלים.

פגישה עם אויב

באותו יום בשעות הצהריים קבלנו לפתע הוראה להפליג מיד ולגרש אנית מלחמה מצרית ש-הסתובבה בקרבת ת"א. ששנו אלי-קרב והפלגנו מיד בכיוון האניה המצרית. דגל צי לא היה לנו, תותחי הנ"מ היו קשורים

מאלבום החייל

אניה של הווייל נכנסת למפרץ השקט של שארם אישייך.

קרב הדמים בבית עפא

חשנו בעליל כיצר רוחנו מת-
חשלת.

לא עברו רגעים מרובים והי-
מכוניות נעצרו. מכאן ואילך
המשכנו דרכנו ברגל. קול השי-
רה נדם, והשורה שירכה דרכה
בשקט ובוהירות, ולא שמעת כי
אם את הולם-מצעדו של ההולך
לפניך בשורה. הלילה היה בהיר
ושקט. הירח כמעט במלוא-אורו.
מסביב — שקט מופלא. אנו סו-
רים מן הדרך, גולשים בשביל
היורד אל האדי וקרבים אל
הכפר. מסביב דממה.

הקרב פרץ פתאום

מזור מאד השקט מסביב, ל-
עומת המתיחות והציפייה לקראת
המתרחש. האומנם נהיה בעוד
כמה רגעים בתוך המולת-הקרב?
האומנם נזנק עוד מעט איש-
איש ממקומו בשורה המלוכדת
ונסתער להרוג ולהשמד? כי-
צד ומתי פשטנו לפתע את בגדי-
העבודה והעמל ולבשנו מדי
קרב? ושמא אין זה אלא חלום
רע? ... חם. הכל מסביב כה קרוב
ומזכיר נשכחות של לילות-ירח
במחנה, של תנועות נוער המת-
חנך על עבודה ושלוש.

המערכה על פריצת הדרך לנגב הייתה אחת המערכות
הקשות ועקובות-הדם במלחמת הקוממיות. בעוז רוח,
כשהם מצוידים בנשק דל, הסתערו חיילי צה"ל על כוחות
האויב המצרי שאיים לבתר את המולדת.

בקרבות יבשה אלה לא נעדר גם מקומם של אנשי
חיל-הים. משהחמירה המערכה נטשה פלוגה של אנשי
החיל את כלי השייט ויצאה להתקפה על הכפר הערבי
בית-עפא. אחד מממשלטי המפתח בדרך אל הנגב. בקרב-
דמים זה נפלו 22 מטובי הלוחמים.

להלן. תיאור הקרב מפני אחד המשתתפים בו.

יצאנו בשירה

בכך, לאחר ההכנות, ההיער-
רות והאימונים האחרונים, יצאנו,
פלוגה של חיל-הים שקובצה
מיניה יוביה, לקראת הפעולה.

עוד הוספנו לשיר ולנגן במ-
פוחיות בשעה שזו המכוניות.
לא עזבתנו אותה רוח-נעורים
טובה, שאחזה אותנו בהיותנו
שוכבים בערבים איש-איש ב-
שוחתו — שוחות בטחון שחפרנו
לעצמנו באותו פרדס גדול ש-
שימש לנו בסיס-יציאה. מישוה
באחת השוחות פותח בשיר, ומיד
מתפשטת השירה בכל פינות
הפרדס כאותה להבה. וטוב היה.

עם חשכה עלינו אל המכוניות.
חמושים מכף-רגל ועד ראש, ו-
התחלנו להתקדם.

לקראת מה? מה יביא הלילה
בכנפיו לכל אחד מאתנו? —
היה פנאי לחשוב על כך. כל
מחשבותינו היו נתונות למשי-
מה שהוטלה עלינו. אנו יוצאים
לפעולה שתכליתה — פריצת ה-
דרך לנגב!

שיונינו לנגד עינינו את ערכה
של פעולה זו בשביל אלה החיים
זה כמה חדשים, מתוך ניתוק,
מעבר לקוי המצרים. הבינונו
יפה את המשמעות הפוליטית
של תוצאות הפעולה. ערב ההפו-
גה השניה, ובקוצר-רוח חיכינו
לשעת-האפס.

בנפגעים, ואנו מזנקים מתוך ה-
עמדות שזה עתה כבשנו, ומס-
תרים על הכפר עצמו.

עכשיו מגלים המצרים מן ה-
עמדות שבכפר התנגדות עזה,
כאילו התנערו מתדהמת ההפ-
תעה. כוח-האש שלהם עולה ל-
אין ערוך על זה שלנו, ובידיהם
כלים רבים ומשוכללים ושפע
של תחמושת. יריותיהם. עתה
מכוונות יותר. מספר נפגעינו
גדל, אולם הסתערותנו לא
נבלמה.

לפי תכנית ערוכה מראש פו-
נה עתה כל כיתה לעבר גזרתה
במבואות-הכפר, כדי לשוב ול-
הפגש בתוך הכפר במקומות ש-
סומנו מראש. עתה הגענו לש-
לב הקשה ביותר של המערכה,
השלב המכריע. בעוד חלק מא-
תנו מסתער על העמדות שבא-
גפים ועל סוללות התותחים,

בצעקות-פרא הסתערנו על ה-
עמדות.

פה-ושם נפגע מישוהו מאתנו
וציבנה. כדי רגע מתחמץ הלב, אך
אתה נישא הלאה, הלאה, המום
המולת-הקרב ושכור הרגשת-
נצחון, בראותך את האויב נו-
טש את עמדותיו ונס בבהלה
אל הכפר. עוד רגע ואנו בתוך
העמדות. כבשנו את הקו הרא-
שון.

החדירה ללב הכפר

עתה עלינו לחדור אל הכפר
עצמו, לכבוש את העמדות הח-
זקות אשר בו ולהרוס את סו-
וללות-התותחים שלהם, היור-
קות עלינו מבול של אש. עדיין
אין פנאי לתת דעתנו לפצועינו;
עדיין אנו בראשית המערכה. ה-
חובשים נשארים מאחור, לטפל

לרגע פגה הציפיה ורפתה ה-
מתיחות. אנו רובצים בנחת ב-
שדה-הדורה, רוגעים ומפויסים,
שוכחים עולם והמונו.

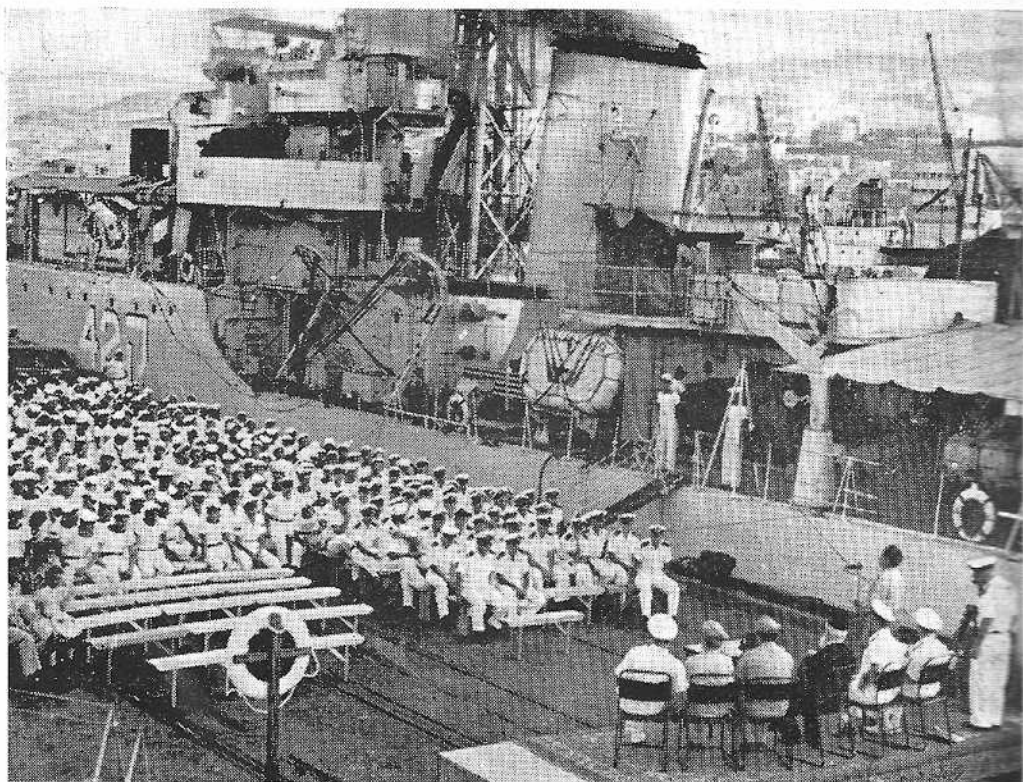
פתאום, בבת-אחת, התחיל ה-
בר. כאילו טירוף אחז את הכל.
מטר איום של אש, רעש ומ-
הומה, התפוצצויות ותשפוכת
רסיסי-פגזים, טרטור מקלעים
וזמזומי כדורים — המולת קרב
מחרישת אזנים. רגע כאילו יר-
דה עלינו תדהמה, אך כהרף-עין
נתלכדה השורה — ארוכה ומ-
פוזרת — וכמו במטה-קסם מת-
רוממים הכל ונישאים בדהרה
קדימה, אל מול עמדות-האויב.

בצעקת-פרא

כאילו שחרון אחז את כול-
נו. אין איש נותן דעתו לאש
הניתכת; אין שם לב לכדורים.

ימי התעוררות

בדומה לכל יחידות צה"ל פעילה הרבנות הצבאית גם בחיל-הים: ב"יום התעוררות" שנערך
בצל אחת המשחתות נראה גם הרב הראשי הרצוג, שבא להשמיע למלחים דברי תורה.

מתפרצים האחרים אל תוך הבנינים ומטהרים אותם אחד אחד. הקרב מתנהל מבית לבית. שעה ארוכה עברה. צעד אחרי צעד אנו מתקדמים לתוך הכפר. עתים נדמה — הנה שכך הקרב, פחתו היריות; אולם עדימהרה מתברר, כי עדיין נותרו להם למצרים עמדות רבות באגפים, מחוצה לכפר. נראה שגם תגבורת של האויב חשה למקום.

מספר הנפגעים גדול

הגיעה השעה לברר את מצבנו: מה מספר הפצועים שלנו, מה המצב, ואם חלילה ביינו גם חללים. אנו מתרכזים סביב קבוצת בנינים במרכז הכפר ועורכים את כוחותינו. למגינת לבנו מתברר שמצבנו אינו מזהיר. מפקד הפלוגה שלנו נפצע פצעים קשים עוד בראשית הקרב. הפיקוד עבר לידי סגנו, שלושה חברים יקרים נפלו חללים, ביניהם מפקד אחת המחלקות. מחלקה זו שגם סגן-המפקד שלה נפצע, סבלה פגיעות רבות ומספר פצועיה יחד עם הפצועים מבין אנשי שאר המחלקות, קרוב לשתי עשרות.

במצבה זו לא עלה בידי המחלקה להשתלט על הגזרה השמאלית של הכפר, שבמרכז סוללת-יתוח. סביב סוללה זו התרכזו שרידי-המצרים שנסוגו משאר חלקי הכפר, ובעזרת התגבורת שחשה למקום בראשית הקרב התבססו עתה בעמדות אשר בירכתים. אולם רובו של הכפר בידינו, בכלל זה קבוצת בנייני-האבן שבמרכז, שבה התבסס עתה מטה-הפלוגה שלנו. סוללת-יתוח שהיתה ליד בנינים אלה נהרסה על ידינו עוד בשלב הראשון של הפעולה.

מצפים לבוא התגבורת

ברור לנו, כי על אף המספר הגדל של הנפגעים והדלדול ה-

חמור של מלאי התחמושת שלנו, עלינו להחזיק מעמד ולשר מור על השליטה במרבית הכפר. עד שתבוא פלוגת התגבורת, שלפי התכנית היה עליה לצאת אל הכפר מיד עם קריאתנו, כדי להחליף את פלוגתנו ולהתבסס במקום.

אנו מתגברים, איפוא, עורכים במהירות את כוחותינו מתוך דש ותופסים עמדות של הגנה היקפית סביב מרכז-הכפר. ובי עוד האויב ממטיר עלינו מבול של אש — אנו אוספים את הפצועים ומטפלים בהם במידת האפשר בתנאי-קרב. לשמחתנו אין מצבם של רוב הפצועים מרעורר דאגה. חלק מהם, לאחר שהחליפו כוח, אף הצטרפו למעגל העמדות שמסביב למרכז הכפר.

לאחר כמה נסיונות-סרק, התקשרנו עם מטה-הגדוד. הודענו על מצבנו. תשובת המג"ד לא איחרה לבוא: „עליכם להחזיק מעמד עד בוא התגבורת, שיצאה זה עתה לדרכה“.

תשובת המג"ד נמסרה מיד לכל האנשים. הידיעה חישמלה אותם והגבירה את כוונותם, על אף עיפותם הגדולה.

התקפת-נגד מצרית

עברה כמחצית השעה. המצרים התאוששו, כנראה, ופתחו באש חזקה ומכוונת. כמה פעמים ניסו גם לפתוח בהסתערות לעבר עמדותינו, אולם כל נסיונו-תיהם נכשלו. החבריה אמנם חסכו עתה בכדורים, בהתאם לפקודה. אולם, כל גל של הסתערות נשבר מול האש המכונה של אנשינו. מספר פצועינו גדל ומצב-התחמושת מחמיר. אך הציפיה לבוא התגבורת עדיין מחשלת את רוח האנשים.

כמה פעמים היה הכרח לזנק מתוך העמדות שלנו, כדי להסלק את האויב שהצליח לקרב את עמדותיו יותר מדי לעמדותינו באגפים, כדי לכתר אותנו באש

מכל הצדדים. המפקד שחשש שלא ימצאו מתנדבים לזינוק כזה, הופתע למספר הגדול של מתנדבים לביצוע המשימה. אולם, לחידוש העמדות והסתערות מצדנו לעבר העמדות העיקריות שנותרו בידי האויב לא הגענו. כל נסיון כזה במצבנו נדון מלכתחילה לכשלון. לא היתה ברירה אלא להתמקד לבוא התגבורת.

אש האויב מתחזקת

הזמן חלף, והתגבורת טרם הגיעה. עתים נדמה היה לנו כי אנו שומעים את רחש הפלוגה המתקרבת. פעמים נדמה היה שהתגבורת הסתערה על עמדות-המצרים מאחור, אך לא היה זה אלא דמיון-תענועים, תוצאה מן הציפייה המתוחה. התגבורת לא הגיעה.

הרהורים מתגנבים אל הלב. האומנם לא תגיע? הן כבר קרו מקרים שתגבורת שיצאה לדרך לא הגיעה לתעודתה... ה-אומנם יהיו מאמצינו לשווא? האומנם לשווא נפלו הנופלים ונפגעו הנפגעים? והדרך לנגב מה יהא עליה? האומנם לא נצליח לבצע את המשימה שהוטלה עלינו? ושוא מוטב שניסוג עתה, בעוד מלאי-התחמושת לא אזל לגמרי ולפני שהמצרים יצליחו באמת לכתר אותנו?

שוב התקשרנו עם המג"ד. התשובה שקיבלנו היתה, שהתגבורת קרובה להגיע. החזיקו מעמד!

כיון שכך, גזו הספקות וגבר רה החלטתנו שלא לנטוש את המקום. גם הפצועים גילו רוח איתנה.

שוב עברה שעה ארוכה. אש האויב מתחזקת והולכת. מצבנו מחמיר והולך. האויב מפעיל עתה, מלבד הנשק הכבד שברשותו, גם מספר עצום של רקטות. כדי לקבוע בדיוק את מקום-עמדותינו, נראה שהוא מתכוון עתה להסתערות מחודשת.

הכפר על פני שטח נרחב, אולם אש האויב גוברת והולכת. כל תנועה על פני השטח קשה ומסוכנת. יש למהר. האויב מתכוון להסתערות.

בינתיים הודיעו ממטה-הגדוד, כי אמנם נתאשרה ההשערה על גורל פלוגת-התגבורת. היא נתקלה במארב המצרי ונפגעה קשה. יש לסגת מיד, בטרם יאיר היום.

האויב שהצליח להבחין לאור הרקטות בתנועת הריכוז של אנשינו, פתח בהסתערות על מרכז-הכפר. לא היתה ברירה אלא לנטוש את הנסיון של נסיגה מסודרת. ניתנה פקודה להסתגל.

אנשים אחדים הצליחו לשאת אתם בנסיגתם כמה מן הפצוץ עים שנשארו במקום. המערכה הגיעה לקצה...

וכשהתפקדו האנשים שהצליחו להסתגל ולהגיע למשולש הקרוב, נתברר להותנו, כי עשרים ושנים חברים יקרים נעדרים מן הקרב...

אברהם

חשש שנתקלה במארב. אנו רשאים לסגת...

האנשים מודאגים עתה ביותר. הכל מצפים בחרדה להכרעת מטה-הפלוגה.

הפצועים פונו ראשונה

לאחר התיעצות קצרה הוחלט להוציא קודם כל את הפצועים. כל הפצועים שעדיין יש בכוחם להלך ברגליהם, בלויית כמה מן הבריאים, יסוגו תחילה. השאר ימתינו עוד כמחצית השעה, כדי לחפות על נסיגת הפצועים, ואולי בכל זאת תגיע בינתיים התגבורת?

שיירת הפצועים, כחמשה-עשר איש, הצליחה להסתגל בשר לום ולעבור את תחום-האש. היה עליהם לעבור קילומטרים אחדים, עד שהגיעו למקום מבטחים. אולם לאלה שנשארו במרכז קום רווח במקצת. נשארו כמה פצועים קשה, וביניהם מפקד הפלוגה. כמה אנשים נשלחו לנסות ולהוציאם מתחום-האש.

נסיגה בהסתננות

יש לרכז את האנשים המפורזים בעמדות סביב מרכז

אור. כאור-היום אופף אותנו, החבריה נצמדים היטב לקרקע ולקירות הבתים, לבל יתגלו לעין האויב, אילמלא מיעוט התחמושת היינו מנסים, על אף הכל, לחדש את הסתערותנו. אך במצבנו עתה אין לנסיון כזה כל טעם. אין ברירה אלא להמשיך ולצפות לבוא התגבורת.

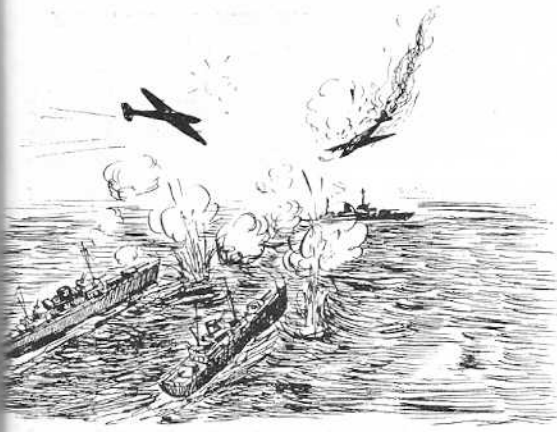
פקודה לסגת

התגבורת! מדוע אינה מגיעה? מדוע היא מתמהמהת? הן כבר עברו כשעתיים מאז יצאה לדרכה, לפי דברי המג"ד...

עתה נפנה הלב להרהורים על הגורל אישי. איש איש מעלה בזכרונו את היקר לו, את הבית... צמרמורת חולפת בגופנו למחשבה שאולי לא נזכה לשוב ולראות את היקרים לנו... ואולי יהיה עלינו לסגת? אמנם, נצליח לפרוץ את טבעת האש שמסביבנו, אבל מה יהיה על הפצועים? האומנם גזירה היא ש עלינו להיסוג מן הכפר שכבשנו במחיר כה יקר?..

פתאום מודיענו מטה-הגדוד, כי נותק הקשר עם פלוגת-התגבורת וכי גורלה אינו ידוע. יש

מטוסי האויב

צללו

מול אשקלון

ליד החוף. בעוד השייטת מתקדמת לעברה, נעה אנית האויב לחוף אשקלון, שם החל הקרב הימי.

מטוסים מופיעים באופק

בשעה 12.02 עברה השייטת למבנה של הת-קפה. המפקד התכונן לתמרן את אניותיו כך שצידן הימני יפנה לצד האויב בעוד שחרטומה של זו יהיה מופנה לצד אניותינו. במצב כזה היו תותחינו מסוגלים לפעול ביעילות. בעוד תותחי האויב היו נמצאים במצב בלתי נוח. אולם, בעוד אניות השייטת מתקרבות לטווח היריה היעיל של תותחיהן, נתקבלה ידיעה כי שני מטוסי אויב נמצאים מעל אנית האויב. מספר דקות לאחר שנתקבל המברק הבחינו הצו-פים בשלושה מטוסי-קרב "ספיטפייר" כשהם חגים מעל המטרה. עובדה זו לא שינתה את

הענין כולו התחיל ביבשה. לכוחות צה"ל שצרו על "כיס פאלוג'ה" נודע, כי מלאי הדלק של הכוחות המצריים הנצורים אזל וכי אניה מיוחדת נשלחה למג'דל להביא את הדלק מפורט-סעיד.

הידיעה הועברה, כמובן, למטה חיל-הים, שנתבקש לפעול נגד אניות האויב ולמנוע את פריקת הדלק. מיד יצאו אניותינו לסרוק את השטח. בשלב מאוחר יותר נודע, כי ספינות הדלק של האויב עומדות לפרוק את מטענן בעזה ובאשקלון וכי ייעשה נסיון לפנות נפגעים רבים ממג'דל בדרך הים.

גילוי האויב

לצורך גילוי האויב פנתה מפקדת חיל-הים אל חיל-האוויר בבקשה לשגר מטוס לסיוור אווירי. ר"י ואכנ, מטוס שיצא בשעות הבוקר גילה (בשעה 10 בקירוב) אנית-משא ליד חוף עזה. ידי-עה על כך הועברה לשייטת והיא נצטוותה לפנות מיד לכיוון עזה ולפעול נגד האניה. באותה פקו-דה נאמר גם, כי לשייטת יינתן חיפוי אווירי. אולם, על אף סיורה הסדיר של השייטת בש-עות הלילה הצליחה האניה המצרית להגיע לחוף מבלי שנתגלתה. הסיבה לכך היתה טכנית בעיק-רה: באותם הימים לא היו האניות שלנו מצוידות במתקני מכ"ם (רדאר) עקב זאת עלה בידי אנית האויב להסתגל לאורך החוף, מבלי שתתג-לה בחשיכה.

בשעה 10.25 פנתה השייטת לעבר עזה וכעבור 35 דקות גילתה "הגנה" את אנית האויב באופק

קרבות ימיים כשהם לעצמם, מעוררים בעיות רבות. על אחת כמה וכמה כשהקרב הימי משולב גם בהתקפות אויב מן האוויר.

זאת היתה אחת ההתנגשויות של שייטת האוניות הגדולות במלחמת הקומ-מיות עם כוחות מצריים. בימים ההם היו ברשותנו אניות מיושנות שנעדרו בהן אפילו מתקני-עזר אלמנטריים. יתר-על-כן לגבי חלק ניכר מן האנשים היתה זו טבי-לת האש הראשונה. ועל אף זאת, כפי שיסופר להלן, עמדו אנשי חיל-הים במע-רכה ואף יצאו זממנה בכבוד.

מעצורים בתותחים — התותחים היו מיושנים ומדי פעם חלו קלקולים בתותחים והיה הכרח להפסיק הירי.

גם את תותחי ה-20 מ"מ וכן את מכונות היריה מטיפוס "הוצ'קס". באנית האויב נראו פגיונות ברורות.

לפתע החלה אנית האויב להימלט בכיוון דרום. שתי האניות מיהרו לשנות כיוון ופתחו ברדיפה וביריות. נראו פגיעות נוספות באנית האויב אך המכונות שלה נשארו שלמות ומהירות בריחתה לא קטנה. האש הנגדית של אנית האויב לא גרמה כל נזק לאניות השייטת.

כאן רצוי לציין, כי התותחים בהם חומשו אוניות חיל-הים היו מיושנים למדי. מאז פתחה "הגנה" באש, למשל, חלו מדי פעם קלקולים בתותחיה והיא היתה נאלצת להפסיק את הירי עד שתוקנו בהפזון בידי צוותות התותחנים והנשקים. מעצמת ההדף היה הקנה של תותח ה-65 מ"מ קופץ ממקומו. מנגנוני יתר התותחים היו לקויים אף הם. פעמים מספר היה הכרח לחלץ את הפגזים מצד לוע הקנה.

התקפה אווירית נוספת

תוך כדי המרדף נתגלו לפתע שנית שלוש מטוסי "ספיטפייר". הפעם היה ברור, כי מתקרבת התקפה על "הגנה".

בשעה 13.11 החלה "הגנה" בתמרוני התחמקות מהמטוסים, ודקה וחצי לאחר מכן באה התקפתם של מטוסי האויב מכיוון החוף. המטוסים באו מצד ירכתי האניה ותקפו בגלים, אחד אחר השני. משהבחינה האניה במטוס המתקרב להתקפה, שינתה את כיוון ההפלגה ב-50 מעלות בקירוב והפנתה את דפנה אל חרטום המ-

תכנית הקרב של השייטת, מאחר שנתקבלה ידיעה, כי מפציצים של חיל-האוויר בלווית מטוסי-קרב יוצאים לתקוף את עזה ולא היה ברור אם המטוסים שנראו אינם ישראליים. אגב, באותם הימים לא היה קשר אלוטאי ישיר בין כלי השיט ובין מטוסי חיל האוויר ואפשרויות הזיהוי היו מוגבלות. מכל מקום, אנשי הנשק הנגד-מטוסי עקבו אחר המטוסים האלמונים והמתינו להתפתחות.

התקפה מן האוויר

והתפתחויות לא איחרו לבוא. השייטת המשיכה במסע ההתקרבות ובשעה 12.17 אפשר היה להבחין כבר בתנועת סירות בין האניה ובין החוף. נראה היה שהאניה עסקה בהורדת תגבורת של אנשי-צבא לחוף. גם בחוף אפשר היה להבחין בקבוצות של אנשים, פלוגה לערך, שרצו בכיוון דרום.

בשלב זה פרשה "גנה" ממבנה הקרב של השייטת. זיונה כלל רק תותחים בקוטר 20 מ"מ והיא לא היתה מסוגלת ליטול חלק בקרב שעמד לפרוץ. אולם, פרישתה של "גנה" לא מנעה ממנה את הסכנה.

תוך כדי התרחקותה צלל אליה לפתע (בשעה 12.29) אחד ממטוסי האויב ופתח עליה באש. "גנה" קידמה את פגיו במטה עז של פגזים. הטיס הסיט את מטוסו כדי להתחמק ויריותיו פגעו רק במים. תוך כדי נסיגתו חלף המטוס מעל שתי האניות הנותרות וספג גם מ"הגנה" מנה קטנה של פגזים.

התקפה אווירית זו נסתיימה חיש קל ו"הגנה" הפנתה אל אנית האויב, שעדיין הורדו ממנה אנשים, ופתחה עליה באש. הטווח היה 8.000 ירדים בקירוב. תוך דקות מספר ואחר מספר תמרונים מהירים הצטרפו גם תותחי "וודג'ווד" להתקפה.

מעצורים בתותחים

אנית האויב, שבינתים נתברר כי היתה אנית מלחמה מטיפוס קורביטה, לא שינתה את מקומה ונשבה אש בתותחיה. אולם, "וודג'ווד" המשיך להתקרב ועם הקטנת הטווח הכניסה לפעולה

מכן חזרה והסתובבה והמשיכה את הירי מתותח החרטום.

בינתיים, משראה מפקד "הגנה" כי "וודג" ווד" פונה שנית אל אונית האויב, הסתובב אף הוא והפליג בכיוון ל"וודג'ווד". אולם, ברגע זה הצטרפו למערכה סוללות-החוף המצריות ו"הגנה" נאלצה לפנות מערבה, אל לבי-הים, מח-שש פגיעה.

בשעה 13.45 יצאה אנית האויב מטווח התו-תחים של "וודג'ווד" והמגע אתה נפסק. לרגע נראה היה כי הקרב נסתיים. אולם, לפתע הבחינו אנשי "וודג'ווד" כי אנית האויב עומדת ונתקבל הרושם כי המכוונת שלה נפגעו. אך דקות ספור-רות לאחר-מכן התאוששה אנית האויב והמשיכה בבריחתה דרומה.

אותה שעה פתחו סוללות-החוף המצריות באש מהירה על "וודג'ווד" ומספר פגזים פגעו בדפנות האניה. אחדים מהם פגעו מתחת לפני המים ופרצו חורים דרכם החלו המים חודרים לאניה. אולם, החורים תוקנו מיד באופן ארעי ע"י צוות בקרת-נוקים. לא נגרם נזק רציני. "וודג'ווד" הפליגה מיד לכיוון צפון, כשהיא מתרחקת מהחוף.

ההתקפה האווירית השלישית

רגעי מנוחתה של "וודג'ווד" לא ארכו. ב-13.55 הגיעו מן הרקיע שני מטוסי "ספיטפייר" מצריים ותקפו אותה, בשיטה בה הותקפה קודם לכן "הגנה" המטוס הראשון בא בגובה רב מכיוון הירכתיים, צלל בזווית תלולה מאוד לכיוון אמצע האניה ושחרר פצצה אחת. ברגע זה הופנתה האניה שמאלה והפצצה נפלה מימין לחרטום. היה זה תמרון זריז שהציל את האניה מפגיעה ישירה. מהרגע בו שוחררה הפצצה ועד פגיעתה במים הספיקה האניה לשנות את כיוונה ב-15 מעלות. מרסיסי הפצצה נפצע איש אחד בלבד.

המטוס השני פעל בדומה לקודמו אך הטיל שתי פצצות שנפלו במרחק של 10 מטר מירכתי האניה. מיד לאחר מכן מיהרו המטוסים המצ-ריים להסתלק, בעוד סוללות-החוף ממשיכות בהפגזות. אך "וודג'ווד" הצליחה להתחמק מהם ולפנות ערב חזרו אניות השייטת לבסיסן.

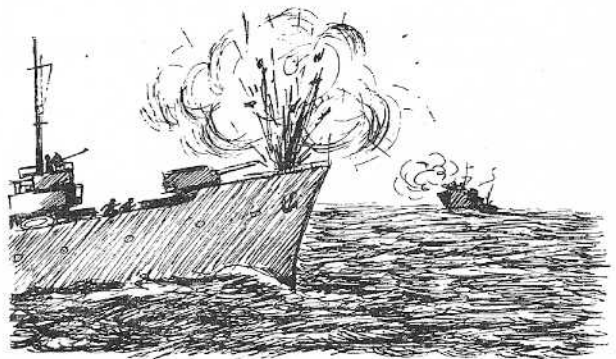
טוסים. אלה צללו והטילו פצצות. לדבריו של מפקד האניה שוחררו הפצצות בגובה רב, מפחד האש הנגד-מטוסית! הוא הבחין בהן בהימצאן באוויר ויכול היה לשנות את כיוון האניה, כדי להתחמק מפגיעה ישירה.

הפצצות נפלו במרחק 50 מטרים מהאניה ור-סיסיהן פרצו מספר נקבים בדפנות. לעומת זאת, אחד ממטוסי האויב הצוללים נפגע באש התות-חים הנגד-מטוסיים ונפל למים ליד האניה. בהת-פוצצות האדירה שאירעה במטוס בשעה הנפיר-לה, ניתזו רסיסים רבים, מהם נפצעו חמישה מאנשי הצוות. אחד הפצועים מת מפצעיו כעבור חצי שעה.

סוללות החוף מתערבות

בשעת התקרב המטוסים כבר היה תותח החרטום של "הגנה" מקולקל. (בבדיקה שנער-כה בבסיס לאחר הקרב קבעו הטכנאים, כי יריה נוספת באותו תותח היתה עלולה לגרום לה תפוצצות). נוסף לכך, כתוצאה מתמרוני ההתחמקות מפני המטוסים נתרסקה "הגנה" מר-חק רב מאנית האויב. על סמך נתונים אלה הח-ליט המפקד לפרוש מן הקרב ואף מסר הודעה על כך למפקדה של "וודג'ווד".

אולם ה"וודג'ווד", שמטוסי האויב לא התקי-פיה אותה שעה, המשיכה ברדיפה אחר האויב עד שתותח החרטום שלה התקלקל אף הוא. הא-ניה הסתובבה ובמשך חמש הדקות הבאות, עד לגמר התיקון, ירתה בתותח הירכתיים, לאחר

סוללות החוף המצריות התערבו בקרב ומספר פגזים פגעו בדפנות האוניה.

כבשנו את בית הנג'אדה

אך הפקודה הייתה: להחזיק בבנין, השולט על כל הסביבה ולא להכנס לבית הנזירות. היה קשה בללום את הבחורים. אך, לא היתה ברירה — פקודה היא פקודה, ונשארנו.

הלילה עבר בשקט. רק מפעם לפעם נשמעו יריות בודדות.

האיר הבוקר. לפתע ראינו דמויות מתקרבות לבנין ממול. ידענו, כי אלה הם כוחותינו, הבאים להתאחד איתנו. שמחת הפגישת היתה גדולה. היו אלה אנשי חי"ם, שבאו להחליף אור תנו. לפי ההוראה פינינו את הבנין, וחזרנו לבסיסנו במלון.

לאחר הכיבוש

אחר כיבוש חיפה נעשה תפ"קידנו בנמל מיותר, שהרי לא היה כבר צורך בהחזקת כוח לשמירה בנמל. פלוגת הנמל חזרה לקה, איפוא, לאזורים שונים, שם הוטלו עליה תפקידים לפי הצורך. חבלני הפלוגה גויסו לתפקיד פתיחת החנויות, בהן קיים היה חשש, כי הונחו מוקדי שים.

עוד תפקיד מילאה פלוגת הנמל. בימים בהם היתה נהריה מנותקת, הוטל עלינו לשמור על הקו הימי חיפה — נהריה. ליי-ווינו בסירת-מנוע, שבה היה ה"ברן" ששימש כחיפוי לספינה, שהיתה מפליגה בקו חיפה — נהריה. היה זה תפקיד שיגרתו ולא אירעו לנו שום תקריות בעת הליווי.

רשם: א. אגרם

ליחה להניח חומר-נפץ מבלי שהרגישו בה — והסתלקה ב"מהירות מהמקום. פילחה את דממת הלילה התפוצצות אדירה. צפינו לתגובה חזקה, בטוחים היינו, כי יפתחו עלינו באש קטלנית.

האפתעה הייתה נעימה: התגובה היתה חלשה ועצמת-האש קטנה. מהבית נשמעו רק יריות בודדות.

מועשה במכנסים...

לציון מיוחד ראוייה המשמעת הגבוהה, ששררה בפעולה זו. "החברה" מילאו בקפדנות אחרי ההוראה, שלא לגעת בחפצים ובציוד שנמצאו בבנין. והבנין היה גדוש חפצים וציוד...

והנה, איתרע מזלו של אחד הבחורים ובעת הפריצה לבנין נקרעו מכנסיו. בבנין נמצאו המון זוגות מכנסים. אולם הוא לא העיז לקחת לעצמו זוג מכנסים ללא רשות. רק לאחר שהמכ. נתן לו רשות להחליף את המכנסים הקרועים בזוג חדש, זכה הבחור לזוג מכנסים שלם...

התפרצנו לתוך הבית. כל חוליה תפסה את הקומה שלה מבלי שנתגלתה התנגדות. ראינו, כי הערבים מסתלקים דרך הכניסה האחורית וחומקים לבית הנזירות. מול בנין ה"נג'אדה", ה"חברה" רצו להתקדם, לר"דוף אחרי הערבים — וליהנות מפרי נצחינם.

סוף-סוף זכתה פלוגת הנמל ל"חתיכת עבודה" ראוייה לשמה. נמאס כבר עלינו לעסוק בתפ"קידו שמירה שיגרתיים בנמל. צפינו לפעולה של ממש — והנה בא יום כיבוש חיפה, ובו הוטלה עלינו המשימה לעלות מהנמל, להשתלט על בית ה"נג'אדה" ולהחזיק בו עד שה"כוחות הלוחמים יגיעו למקום מהדר-הכרמל.

16 איש ומקלע

מנינו אז 16 איש. הנשק שברשותנו כלל מקלע "ברן" אחד, 3 רובים, ואקדחים לכל אחד מאתנו. כן היינו מצוידים בחומר-נפץ. רימונים היו לנו "בלי הגבלה".

ידענו, כי הערבים בבית ה"נג'אדה" מבוצרים היטב. חזית הבנין היתה בנויה כולה. הכניסה לבית היתה מהחלק האחורי, ו"אילו בחזית היתה כניסה צרה מאד, שדרכה יכול היה להידחק רק אדם אחד וגם זאת בקושי. יצאנו לפעולה לפנות ערב. התקדמנו בהתגנבות עד לבנינים הנמצאים ממול בית ה"נג'אדה". לא הלכנו ברחובות, אלא חמ"קנו דרך עליות-גג, חצרות וב"תים. כאשר הגענו לבנין שממול הבית שררה כבר אפילה. חול"קנו לחוליות, וכל חוליה "קיבלה" קומה אחת של הבית. על החוליה הגדולה ביותר הוטל להשתלט על הקומה העליונה.

חולית החבלה התקדמה

חולית-החבלה התגנבה עד ל"חומה בנויה שבחזית הבית. הצ"ד

בראס אל-אביאד

לחבלה. נעשו הכנות אחרונות, קיבלנו את הציוד הדרוש. כיתת החבלה, עימה נמיתי גם אני, צוידה רק בתרמילים עם חומר-נפץ.

יצאנו לדרך. הפלגנו לכיוון נהריה. "צי הנ-חיתה" כלל: ספינת-גרר ("תאג") אחת, סירת-גומי וסירת-עץ קטנה.

בנהריה נתקבלנו על-ידי התושבים בלבביות רבה. רבים מהם ידעו, כי אנו יוצאים לפעולה רצינית, ועשו כמיטב יכולתם להנעים לנו את השעות המועטות שבילינו במקום. כאן קיבלנו בגדים ונעליים חדשות, דבר ששימח אותנו ביותר, מאחר ובגדינו היו כבר בלויים כהוגן. משהחשיך היום זזנו מהמקום והפלגנו לכיוון ראס-אל-אביאד, שם היינו צריכים לנחות.

ירידה קשה לחוף

בהתאם לתכנית הפעולה הורדנו את סירת-העץ עם חבל, ובה שניים-שלושה אנשים. את החבל משכו האנשים עד החוף. קבוצה זו נש-

מחלקתנו רוכזה במחנה "שמן". היא היתה מורכבת משתי כיתות רובאיות וכיתת חבלה אחת.

לא ידענו מהו התפקיד, שיוטל עלינו, אולם הרגשנו שמשוהו "רציני" מתבשל. הורגשה מתי-חות ודריכות רבה. בחלל האוויר פרחו שמות עזת רבות. אולם, איש לא ידע בדיוק, לאן נצא לפעולה.

היה ברור רק דבר אחד: כנראה שאנו מתכוונים לנחיתה, שהרי עיקר האימונים היה בתרגילי נחיתה. חלק מאנשי המחלקה היה כבר בעל נסיון-מה בשטח זה, אולם האמונים עתה היו רציניים וקשים, והתכוננו במלוא הקצב למיבצע הבלתי-ידוע.

יום אחד קיבלנו הוראה, כי אסור לנו לצאת מהמחנה. זה לא היה פשוט: לחנות על-יד חיפה ולא לצאת בערבים העירה...

זזים לראס-אל-אביאד

חלפו יומיים. והנה בשעה שלוש אחר-הצהרים נקראו אנשי המחלקה לשפת-הים, שם הודיעו לנו, כי נצטרך לנחות במקום מסוים בצפון-ול-פוצץ גשר, הנמצא בידי הערבים. מיד לאחר מכן קיבלנו תדריך על הפעולה.

למיבצע זה חולקה המחלקה לשלוש חוליות: שתי כיתות רובאיות לחיפוי, וכיתה אחת —

לא כל פעולה מצליחה. לא בכל מבצע העניינים "הולכים", כפי שתוכננו מראש.

להלן, סיפור על מבצע נחיתה שלא עלה יפה, כפי שנושם מפיו של אחד המשתתפים הרוצה בעילוס-שטם.

כיתת החבלה נשארה צמודה לצלע ללא יכולת להתקדם או לסגת. ואילו כוחות-החיפוי היו כבר למעלה על ההר. בחשיכה נראו בבירור הפסים שהשאירו הקליעים הנותבים.

הקרב היה בעיצומו. האש של האויב היתה מרוכזת והכון היה מדויק למדי. בינתיים אירעה תקלה, שסייעה לאויב לדייק בטווח האש. מכיסו של אחד הבחורים שלנו נשטט פנס-כיס חשמלי, שעה שהיה מטפס בצלע ההר. לרוע מזלו היה הפנס דלוק, לאורו יכלו אנשי האויב לכוון את אישם. כאן גילה הבחור אומץ-לב ראוי לשבח — על אף היריות הוא זינק אל הפנס וכיסה אותו בחול.

אנו נסוגים

אנשי כיתת החבלה נשארו צמודים לצלע ההר, מבלי שידעו מה מתרחש למעלה. לפתע קיבלנו פקודה לסגת. כיתת החבלנים היתה צריכה לסגת ראשונה, לזרוק בדרך את התרמילים עם חומר-הנפץ לבורות או לתוך הים, ולרדת בסירות-הגומי אל ה"תאג". אחרינו היו צריכות לבוא יתר הכיתות. את סירת הגומי הצטרכנו להחזיר לחוף, למען יעלו עליה שאר האנשים. מאחר ולא כולם יכלו להכנס לסירה.

שני אנשים — סייקלופ ואני — קיבלנו פקודה להחזיר את הסירה לחוף ולהעביר את המחרוזת השני של האנשים. בינתיים הפגיו התותח שעל החוף את ה"תאג" שלנו ופגע בארובה, מבלי שגרם נזק לספינה עצמה.

גם סירת העץ לקחה עימה מספר אנשים, וראינו אותה עוברת על ידינו. לאחר מכן נודע לנו כי סירת העץ נפגעה ע"י התותח ואנשיה הגיעו ל"תאג" בשחיה.

חזרנו לחוף. אחד הבחורים מכיתת החיפוי נפצע ברגל. העלינו אותו אל הסירה ועליידי כך הוגבל מספר האנשים שיכולנו להעמיס עליה. מספר אנשים נאלצו כתוצאה מכך, להגיע ל"תאג" בשחיה.

הגענו ל"תאג" והתפקדנו. הוברר כי אחד מאנשי המחלקה נעדר ואחד נפצע. אי-אפשר היה לחזור לחוף כדי לחפש את הנעדר. הפקודה היתה: להסתלק במהירות, ומלאנו אותה.

ארה על החוף, ואחריה ירד הכוח כולו לחוף עם סירת-הגומי, בשני מחזורים.

הירידה לחוף היתה קשה מאוד. קרקע הים בנקודה זו מלאה מהמורות וסלעים, וההליכה בתוך הים היתה קשה ביותר. מפעם לפעם היה אחד הבחורים נעלם לפתע — נכנס לבור עד הצוואר. נוסף על כך, רצועת החוף במקום זה צרה מאוד, והרים מזדקרים בפתאומיות ממש ליד החוף, ללא כל מעבר. הגשר שהוטל עלינו לפונה נמצא למעלה, במרומי הרכס, והגשישה אליו היתה קשה מאוד.

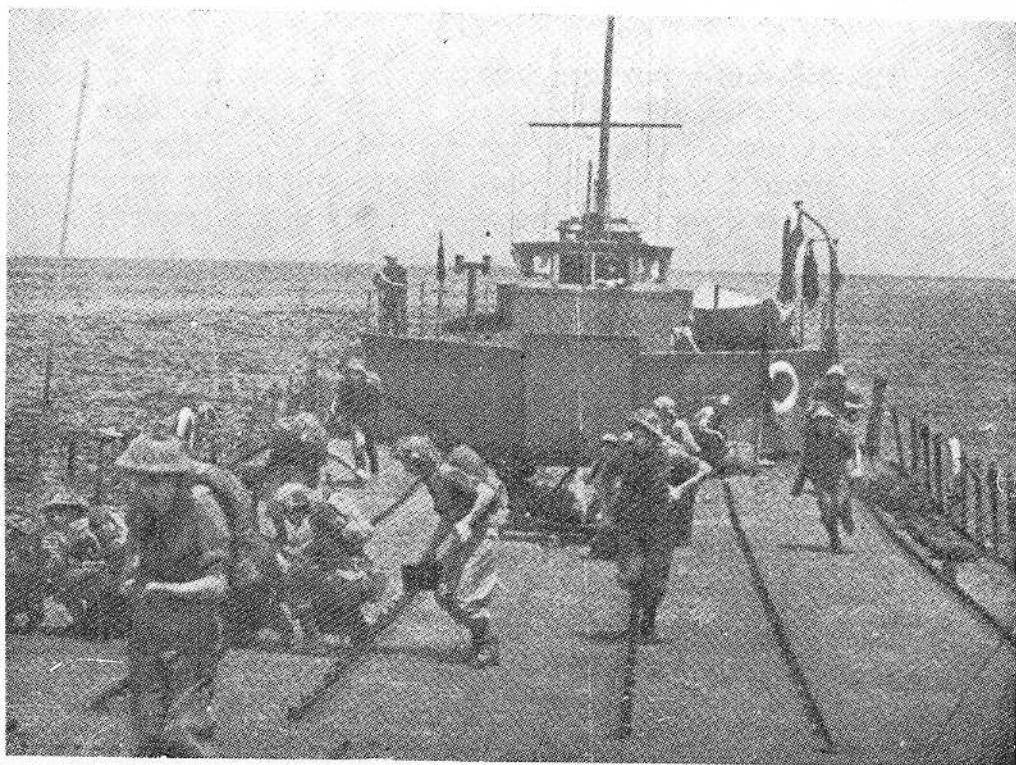
תכנית המיבצע היתה: כיתה אחת היתה צריכה לחפות מהדרום, כיתה שניה מהצפון, הסיירים היו צריכים לגשת לגשר, לבדוק אותו, ואחר זאת תיכנס לפעולה כיתת החבלה.

הפנס שנדלק

לפתע נפתחה עלינו אש חזקה מנשק אוטומטי. רגעים אחדים לאחר מכן נכנס לפעולה גם תותח-התחיל לירות על ה"תאג". נדבקנו לצלע ההר.

בתרגיל נחיתה משולב: אנשי חי"ר יורדים מפולשת לסירות הגומי, בדרך לחוף.

בתרגיל בחיתה: אנשי חיל הרגלים נוחתים מהפולשת לחוף.

ההסתערות: הרגע הראשון על החוף. הנוחתים חשים להקים ראש גשר.

תכנית צ'ין-אדי

הכוחות אשר נחתו בעין-גדי לא היו של חיל-הים אלא של חטיבת חי"ר. חיל-הים השתתף בתכנון ובהדרכת פעולת הנחיתה. מספר ימאים ומכונאים, שעבדו לפני המלחמה בכלי-שיט של חברת האשלג בים המלח ונמצאו בשרות חיל-הים, השתתפו בפעולה כימאים ומכונאים בכלי השיט שהנחיתו את הכוחות.

השתתפו בפעולה: פלוגה של חיל-רגלים, מחלקה מחיל-ההנדסה, חולית-מקלע להבטחת כל אחד מכלי-השיט, ימאים ומכונאי אחד מחבל סדום. מחיל הים השתתפו 4 ימאים, 2 מכונאים ו-2 קשרים.

כלי-השיט שהשתתפו בפעולה היו: 2 סירות-מנוע גדולות, 2 סירות-מנוע קטנות, 1 אסדת-נחיתה נגררת בת 120 טון, 1 סירת-משוטים עם מנוע חצובי, 1 סירת-מנוע גדולה, שנמצאה במצב הכן בסדום. כלי-שיט אלה היו שייכים לחברת האשלג ונמצאו בים המלח.

היציאה מהמפעל בסדום

בסיס ההכנות והיציאה היה במפעל האשלג בסדום. ב-7.3.49 בלילה הובאו כלי-השיט למ-10 אשר נמצא במקום. הציוד הדרוש הוטען על אסדת-הנחיתה וגם יתר הסירות צוידו לדרך. עד לפני אור-היום הוחזרו כלי השיט למעגן.

עין-גדי ידועה כיום לרובם המכריע של אורחי המדינה. אולם, מעטים זוכרים כי רק לאחר סיום קרבות מלחמת הקור ממיות הגיעו כוחותינו לנקודה זו. ומוע-טים מהם זוכרים, כי חיל-הים נטל אף הוא חלק במבצע זה שנקרא אז "מבצע, דוב". הייתה זו אחת הפעולות שבצע חיל-הים באגמים. אמנם, הפעולה בוצעה ללא מאורעות מיוחדים, אך יש בה לרמז על תפקידים שחיל-הים מסוגל לבצעם.

בכדי שלא יבחינו אנשי האויב בתכונה. במרחק של ארבעה ק"מ מהמוזן נמצאה תצפית של האויב. ב-8.3.47 בשעה 19.00 יצאה השיירה מסדום, כאשר סירת-מנוע גדולה עם מחלקת החלוצי גוררת אחריה סירת-מנוע קטנה וסירת-משוטים. אחריהן באה סירת-מנוע גדולה עם מטת-הפעולה, כשהיא גוררת את אסדת-הנחיתה עם הציוד, 2 מחלקות רגלים ומחלקה של חיל-ההנדסה.

תושבי המקום לא הרגישו

בהתאם לתכנית הגיעה הסירה הראשונה לחוף עין-גדי בשעה 22.30. בעזרת הסירות הקטנות (סוף בעמ' 122)

בודה. אינו מגיע לעמק השווה עם סמל הסיפון ויתר המלחים. בזמן האחרון הגיעו הדברים לידי שוא. בתגרות ידים קשות שב גללן הופסקה עבודתו לעשרה ימים מטעמי בריאות...

אמצעי משמעת

ימאים מכל הדרגות אשר לא עברו בדיקת שיניים — לא יקבלו תשלום. (מתוך פקודות שגרה יומיות של בסיס חיפה, מטעם חובל עציוני מיום 3.1.50)

בעל משפחה

בראשית לא היו סימני דרגה. סגן מפקד האניה "ג'ורד" קבל תגבורת — "בנדה" מגוונת למדי. בין כל הפרטיונים התבלט אחד לבוש נורא, "סמארט". חולצה לבנה מגוהצת ומכנסי דונג-רייז הדוקים חזק. שואל אותו הסגן: אתה בעל דרגה? — לא, אני בעל משפחה — באה התשובה...

טפות מהים

סרן ע. להד

"יענקל"

טליה ואני מדבר איטלקית. אז אני מבקש אותך שתעביר אותי לאניה "ק-30", שם יש לי שני חברים שלי מאיטליה, אז אני יכול לדבר אתם ולא יהיה לי עצוב. שלך בכל הכבוד א. בשולי המכתב באה הערה של מפקד האניה בוז הלשון: אני אינני מתנגד להעברת הנ"ל, אבל היות והוא בחור בריא, מסכים להחליפו בשני מלחים... מטעמי בריאות

והרי עוד מכתב שנשלח אלי יעקובסון מאת מפקד "פ-39". הנדון: פלוני אלמוני. הנ"ל נמצא באנית כשבעה חדשים. אינו רוצה לעבוד בים. סובל ממחלת ים ואינו מוצא עניין בע-

פעם הייתה לחיל-הים אוניה ק/24. אותה אוניה לא נבנתה לצרכי לחימה, חלילה. הייתה זו "יאכטה" פרטית שהגיעה ארצה כאונית מעפילים בשם בן-הטט, וכאן בלית-ברירה הפכה לאונית קרב "נוראית" של חיל-הים.

ב"ק 24 היו שני דברים בלתי רגילים: (א) מזכירה ושמה בתיה, (ב) עכבר ענק שכל מאי מצי החברה וכל התחבולות להד שמידו עלו בתוהו. לעכבר זה החברה קראו "יענקל". אגב, ל"יענקל" זה הייתה תאוה מיוחדת: זלילת גרבים משומשות.

ערב אחד ישב הקצין התורן מנומנם בחדר האוכל כשלפתע נשמעו צעקות איומות מחדרה של בתיה: הצילו! הצילו! הקצין התורן קפץ על רגליו ורץ כחץ מקשת לחדרה של בתיה, כשאקדחו שלוף בידיו. הוא פרץ בשאגה: ידיים למעלה! ומה ראו עיניו: "יענקל" יושב בנחת באמצע התא ומתענג על כרסום גרבי, ובתיה יושבת מכורבלת בשמיכה מעל המיטה וצווחת.

בחור בריא...

יום אחד הגיע ליעקובסון, זה האיש שזכר את שמותיהם של כל מלחי חיל-הים בעל-פה, מכ"ת בוז הלשון:

לכבוד רב החובל, המפקד על כל האנשים של חיל-הים. אני משרת באוניה "ק-28" ואין לי באוניה הזאת חברים שאני יכול לדבר אתם, כי אני באתי מאי-

מאלבום

החייל

פריסת שלום מן היבשה. חזוית המודה שנתגלתה על האניה בלבים.

אנשי החייל

מספרים

סדר ראובן שדמי

מים עלינו לספינות וירדנו מהן, עלינו לחוף וירדנו — והכל בחי גור מלא, עמוסים לבני-חבלה וחומר-נפץ.

עשרה חבלנים

התכנית שונתה ברגע האחרון. לפי התכנית המקורית היה צריך הכוח הנחת להיות בעצי מה של פלוגה, אולם לפני היציאה נתקבלו הוראות חדשות: נותרו רק עשרת החבלנים, שאליהם נלוו "סבלים", אשר שמעו גם כאבטחה.

שלום "חבריקו"

הגיעה שעת-האפט. אנו מפגלים מנמל תל-אביב בסירות-נחיתה ועוברים מהן לספינת-משמר. היציאה לפעולה נעשתה לאור היום, ממש בשעות הצהריים. ובנמל עומדים הסבלים, אלה הגברתנים הסלוניקי-אים, הם מברכים אותנו, מנפנפים בידיהם לשלום וקוראים בהתרגשות: "שלום חבריקו — תצליחו". אמנם היה נעים לש-

סדר ראובן שדמי

הוברר, כי לא כולם ישתתפו במבצע, אלא עשרה איש בלבד. המפקד בחר מבינינו את כיתת החבלנים, שמנתה עשרה איש, והועברנו לאימון מיוחד לפיצוץ מסילת-הברזל. התאמנו בסביבות תל-אביב, רחובות ורמלה. המאמן היה קצין החבלה של נו, זלמן. באימון זה הושם בעיקר הדגש על תיאום בזמן. התאמנו בנחיתה, התפורנו בשטח, ביצענו פיצוץ מסילה — והכל מתוך תיאום של זמן. אכן, העבר יין לא היה קל. כל הזמן ריחפה מעל ראשינו חרב השו"ן. זמן, זמן, זמן — זהו העיקר.

ברוך השם. זלמן קבע, כי מבחינת הזמן העסק מניח את הדעת וכי אפשר לסמוך עלינו. ואז צורפנו לכוף העיקרי, שהיה צריך לנחות בין רפית ואל-עריש ולחבל במסילה.

ושוב החלו אימונים. הפעם היו אלה אימונים קשים ומפרכים בסירות-גומי. עשרות פע-

מים אפורים באו עלינו. יחידת החבלנים הימיים חנתה באותם הימים בקיסריה. שם עברנו אימוני-חבלה אינטנסיביים, תוך צפייה לפעולה. הבחורים "רחרחו", כי היחידה תצורף לפעולת נחיתה רצינית. ואין פלא שכולם התלהבו מן האימונים שהיו מיועדים להכשיר אותנו לביצוע חבלה בפסיר-רכבת. ובינתיים — אימונים ואימונים בלי-סוף. מובן שהנושא העיקרי בשיחותינו, בשעות המנוחה, בו מן האוכל ובערבים פנויים היה: "מתי נצא כבר לפעולה? נמאס להיות כאן..."

אנו יוצאים לפעולה

סוף-סוף הגיע האות. ביום בהיר אחד (ואולי לא היה היום בהיר כל כך) הופיע לפנינו המפקד שלנו, יוסלה, גבר כהלכה, והודיע כשהיו עלינו על פניו: "חברה, אנו יוצאים לפעולה, חסל סדר השעמום כאן..."

התאספנו בחדר-התרבות, שם קיבלנו הסבר על אופי הפעולה.

עתה מותר לגלות...

במקצת מן הדרך, והתקרבו לבית בו שכנו חילים מצרים. אודה על האמת, ההרגשה לא היתה נוחה ביותר. מיהרנו ל-התרחק מהמקום ופנינו 300—400 מטר צפונה. מפקד היחידה נעצר ופסק: זוהי הגיזרה. כאן נפוצץ!

מיד התחלקו החבלנים לשלוש חוליות. שתי חוליות בליווי אבטחה הטמינו את המוקשים הגדולים בקצוותיהם של גיזרת הפיצוץ. הפעולה בוצעה כך, ש-אם יגלו את המוקשים — הם יתפוצצו בזמן פירוק באמצעות מלכודת.

החול גרם צרות

תפקידי בפעולה היה למתוח פתיל-רועם לאורך כל גיזרת הפיצוץ, להניח לבני-חבלה מש-ני צידי המסילה, בנקודות החיבור. ללבני החבלה היה מחובר פתיל-רועם באורך של מטר וחצי. לאחר פיצור הלבנים ומתיחת הפתיל-הרועם, צריך הייתי לחזור לכל אורך גיזרת-הפיצוץ ולחבר כל לבנת-חבלה אל בעזרת הפתיל-הרועם שלה. אל

זונו. המסע היה קשה ומפ-רך. הלכנו שעתיים בתוך דיו-נות-חול, כשאנו מטפסים ויור-דים על גבי גבעות נמוכות. היי-תי עמוס לעייפה חומר-נפץ ולב-ני-חבלה. תת-מקלע "טומי" ו-תחמושת.

אכן, עתה מותר לגלות! ה-
"חברה" מכיתת-החבלה לקחו נשק ותחמושת מעל לתקן, בכ-מויות עצומות. זה נסך בלב-הרגשת-בטחון. אם יקרה משהו ולא נצליח לחזור לספינה — מוטב שתהיה תחמושת בכמו-יות. מי יודע, אולי נצטרך לפ-רוץ את הקוים. ידענו, כי כיתת-החבלנים הם "חברה" כהלכה. אחד יכול לסמוך על חברו. במקרה שתהיה תקלה נדע לפ-עול כצוות.

וההליכה נמשכת ונמשכת. דומה היה כי אותו מסע לא יס-תיים לעולם. דומית-הלילה הופ-סקה לפתע. מן החשיכה נשמ-עו קולות מדברים ערבית. הב-חורים מחפשים מחסה. לאחר שהיה קלה מתברר, כי תעינו

טוע ברכות מפי סלוניקאים אלה. אבל מבחינת סידורי-הב-טחון של הפעולה — אין לומר, שהניחו במקרה זה את הדעת... אנו בלב-ים. לפתע התקרבו אלינו מספר כלי-שיט גדולים. מתברר כי הצטרפנו עתה לש-יטת הליווי, שמנתה שלוש קורבטות.

התחלנו לשוט דרומה, כדי ל-הגיע בשעות הלילה למקום הנ-היתה. הים היה שקט, והשיט-זכר ללא תקלות.

הזרקורים המצריים מהחוף באירים כל הזמן את פני הים. אלומות האור הארוכות סורקות ללא הרף את המים, באצבעות של עכביש ענק. הם מחפשים אותנו.

הגענו אל נקודת-הנחיתה. צביות הליווי ממתונות בלב-ים, רשתי ספינות-המשמר מתקרבות לחוף, כדי להוריד אותנו.

ירדתי לחוף. פקודות קצרות ניתנו בלחשיה ואנו נערכנו ל-מסע. תוך היערכות אני רואה, כי סירות-הגומי חוזרות לספי-נת. בסדר. אסור להן להיות בחוף. פן יופיע פטרול מצרי ויגלה אותן.

סירות הגומי פירקו את האנשים ומיהרו להסתלק, מחשש פטרול מצרי.

זו היתה הרוח

היינו צמאי פעולה. זוכר אני, שהיה בינינו בחור אמריקאי, שהרכיב משקפים. והנה החליט המפקד, כי אותו בחור לא ייצא לפעולה, כיוון שראיתו לקרייה והוא אינו מתאים למיבצע מסוג זה. אולם ה"נקי" לא היה מוכן להכנע להחלטה. הוא רתח, התרגז, ממש יצא מכליו והפך עולמות. חששנו שבכל רגע עלול לקרות כאן דבר איום. אך ברגע האחרון נתרכך לבו של המפקד והבחור קיבל רשות לצאת...

השחר מאיר!

הפתיל-הרועם הכללי, בעזרת סרט-בידוד.

לא היה קל לעבוד עם סרט-הבידוד. הוא היה דביק מאוד והדבר הרגיו ועצבן.

ונתגלתה עוד תקלה בביצוע המלאכה. פסיה-מסילה לא היו מונחים על חצץ, אלא על תווי של חול. דבר זה הקל אמנם על החפירה, אולם הקשה עלינו מבחינה אחרת: כיון שמנגנוני-ההרמה הונחו על חול במישירין, לא היתה להם התנגדות. פחדנו, איפוא, להוציא מהם את הנצרות. לבסוף מצאנו גם לכך פתרון. מתחת למנגנונים הונחו מחסניות של "טומי".

הפעולה נמשכה זמן רב. או שמא רק נדמה היה לי? נו, וגם הידים רעדו קצת... רציתי לסיים במהירות ולהסתלק מהמקום. אולם הזמן חלף באיטיות משהגעת.

שני אנשי חילית-האבטחה, שהלכו בעקבותי, גילו עצבנות. זירזו אותי כל הזמן ורטנו: סיים מהר, עוד מעט יאיר השחר.

משום מה נדמה היה להם, כי אני משחק, וכי אינני פועל במהירות הדרושה. לך הסבר להם, כי גם אני רוצה לגמור מהר, ואין לי כל חשק להשאר עד אור הבוקר... לאחר שסיימנו את כל החי-

בורים הוצאנו את הנצרות מכל האבטחות וחברנו את השעונים — למקרה שהרכבת לא תעבור. הודענו ל"ג'יראף", שהיה אחראי על החבלנים, והוא דיווח למפקד הפעולה.

כאשר שמעתי את הפקודה: "חזרה!" הוקל לי קצת על הלב.

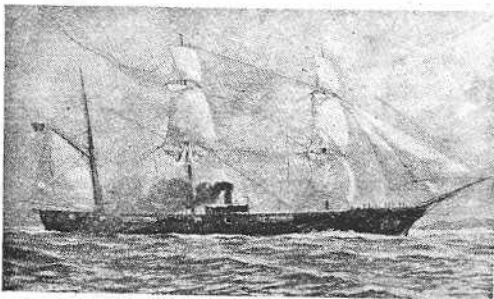
מעוני-קבס...

המסע חזרה לחוף היה תענוג. היתה לי הרגשה כי אני עורך טיול קצר ונעים. ממש אין להשוות עם המסע אל גיזרת הפיצוץ. הזמן חלף מהר. צעדנו בקלות. הכל היה מאחורינו וגם מטען לא היה. תוך שעה קלה הגענו לחוף.

תוך כדי תנועה לעבר החוף דיווחנו על ביצוע הפעולה. בהגיענו לחוף נערכנו להגנה היקפית, וחיכינו לבוא סירות הגומי מהספינות. עברה כמחצית השעה עד שהסירות הגיעו. עיפיים ו"מאבסוטים" מהצלחת הפעולה עלינו לסירות-הגומי והופ! לאניות.

אך העניין לא נסתיים. אם בדרך לנחיתה היה הים שקט ונעים, הרי בדרך הביתה החל הים מתגעש והספינה ניטלתה כהוגן. החברה הרגישו רע רבים מהם שכבו על הרצפה מעוני קבס והמומים.

לבסוף הגענו בשעה עשר בבוקר.

עם פרוץ המאורעות שקדמו למלחמת הקוממיות, ניצבה בכל חומרתה שאלת האספקה ליישוב העברי. מקורות האספקה בארצות הערביות השכנות נסתתמו וכתוצאה מכך נותר רק נתיב אחד להבאת המצרכים החיוניים — דרך הים. כמוכך, שיעילותה של דרך אספקה זו הייתה תלויה בשליטה על הנמלים, וב־ראש וראשונה על נמל חיפה. להלן, מקצת קורותיה של פלוגת הנמל, עליה הוטלה המשימה הקשה להבטיח שער ראשי זה למדינה שבדרך.

השיטה שנמצאה יעילה להעברת הנשק היתה, בשעת הכנסת דלק למוסך "סולל-בונה" שבנמל. הנשק הוברח בתוך חביות ובדרך זו הוכנסו לנמל כששים תת־מקלעי סטן וכמות גדולה של רמוני־יד.

במקומות שונים ומפוזרים בנמל נמצאו מחבואים קבועים לנשק. כן הוחבא נשק בטרקטורים נידים ובסירות־מנוע יהודיות שעבדו בנמל. האזרחים היהודים אורגנו וחולקו לקבוצות לפי מקומות העבודה שלהם ואומנו בנשק קר. מחבור אים של מקלות וסכינים הוכנו עבורים במקומות העבודה. ניתנו להם הוראות מתי וכיצד להפעיל נשק זה ומה לעשות עד בוא תגבורת. הוכנה רשת־קשר ע"י טלפונים, רצים, טרקטורים וסירות־מנוע, שהופקעו לצורך תפקיד זה בלבד.

אבטחה ע"י חוליות

שיטת האבטחה התבססה על חוליות של פלוגת הנמל, שהיו מחולקות לעבודה בכל אזורי הנמל: ברציפים הראשיים, ברציף־הפריקה ובכל המחסני־נים. אנשי החוליות עבדו כהגאים בסירות המנוע,

המטענים שנועדו ליישוב העברי נפרקו בנמלי תל־אביב וחיפה. נמל תל־אביב, שנמצא באזור שכולו עברי ועובדיו היו כולם יהודים, לא נתעררו בו בעיות בטחון והפריקה התנהלה ללא הפרעות. המצב היה שונה בחיפה, שם גבל חלק מהנמל באזור שהיה מאוכלס ע"י ערבים. השליטה על הנמל עצמו הייתה בידי הבריטים ורוב עובדיו היו ערבים. בנמל עבדו כ־500 פועלים יהודים לעומת 1,500 ערבים.

כך הוקמה הפלוגה

עד לרצח 40 הפועלים היהודים בבתי הזקוק (29.12.47) לא נתעררו בנמל בעיות בטחון החופות. מיד לאחר הנסיון המר בבתי הזקוק, הוברר כי קיומו של כוח בריטי באזור מעורב בו עובדים ערבים ויהודים, אינו מבטיח את הערבים היהודיים ואף לא את האינטרס היהודי. בנסיבות אלה הוחלט על הקמת פלוגה מיוחדת, שתגן על העובדים ועל הרכוש היהודיים בנמל ושתמנע הפרעות בעבודה הסדירה של הנמל ע"י כוח ערבי.

עוד באמצע דצמבר 1947 הוכנסה לעבודה בנמל חיפה מחלקה בת 25 איש של היחידה הימית, שמטרתה היתה רכישת נסיון בעבודות ימיות בנמל והבטחת העבודה הזו. למחלקה זו צורפו עכשיו עוד שתי מחלקות: אחת מהפלוגה הימית והאחת מפלוגה ז' של הגדוד הרביעי. פלוגת הנמל היתה נתונה למרותו של מפקד הגדוד הרביעי של הפלמ"ח ומנתה 80—70 לוחמים.

הנשק הוברח עם הדלק

בעיה קשה היתה החדרת נשקה של הפלוגה לנמל. הנמל היה שמור ע"י שלושה גורמים: משטרה, מכס וחיללים מהדיבזיה המוטסת, וחיילים ממוקדים נערכו בשערי הכניסה לנמל.

כסווארים על אוניות, במספנת "עוגן" שבאזור המערבי של הנמל ובמחלקה לעבודות צבוריות. לכל חוליה היה מפקד, שהיו לו סמכויות לפעול באורח עצמאי, במקרה של התקפה, כן היתה קבוצת-מילואים, בגודל של 2 כתות, מוכנה לפעול לה מידית מבסיסה שהיה במוסך "סולל-בונה" בנמל. מטח הפלוגה אף הוא נמצא בנמל. במקום זה נמצא מלאי רציני של נשק ותחמושת וכן נמצאו שם שני טרקטורים מצוידים במחבואים לנשק ושמשו כאמצעי תחבורה לכתות המילואים.

ה"מוראל" עלי

בהבטחת הנמל נתעוררו בעיות שמירה מיוחדות במינן. ההבטחה היתה צריכה להיות רצופה במשך 24 שעות של היממה. לעתים צריך היה לתת הבטחה, בפינה אפלה לאיש אחד או לקבוצת אנשים קטנה ומפוזרת ולעתים לקבוצות פועלים גדולות, במיוחד בזמן הארוכות, הואיל ורכיז כזה עלול היה לשמש פתיון להתקפה. לעתים היה קורה ששני טרקטוריסטים עבדו לילה שלם בתוך המון רב של פועלים ערבים. כשהפלוגה הגיעה לנמל היה מצב הרוחות בקרב הפועלים היהודים מדוכדך מאוד. השפעת אנשי הפלוגה על רוח הפועלים היתה גדולה ובואה עודד איתם ונסך בהם בטחון. בכל מקום בו עבד מישהו מאנשי הפלוגה, שם היו הפועלים היהודים מוכנים לעבוד. האזרחים היו נכונים לעזור לפלוגה בכל דרך. על אף הסואתה, הכיר ציבור הפועלים בנמל את הפלוגה, לרבות חלק גדול מהפועלים הערבים... הידיעה על קיומה של הפלוגה בנמל הקטינה את מעשי ההתגרות של הערבים, גם בשעה שבעיר היה המצב מתוח ביותר נמשכה, בדרך כלל, העבודה בנמל כסדרה.

ה"נג'אדה" מופיעה בשטח

זמן-מה לאחר שהפלוגה התבססה בנמל הורגש שהערבים מחזירים לנמל את נוער ה"נג'אדה" שסימן ההיכר שלהם היתה הכפיה האדומה, כדוגמת זו של הלגיון העבר-ירדני. גם הם הסתתרו בחלקם כפועלים, אבל רובם הסתובבו בכנופיות גדולות והוכרו מיד. הופעתם עוררה חששות בקרב הפועלים היהודים

דים ואירעו מקרים שטרקטוריסטים סירבו לצאת למקומות עבודה מרוחקים בלילה, ובמיוחד לאזורים הרחוקים בצד המזרחי של הנמל, אשר גבל בעיר הערבית העתיקה. מצב זה עורר בעיה של שמירת מקומות עבודה לפועלים היהודים באזור המזרחי.

בגלל ערנות הצבא והמשטרה אי-אפשר היה להוסיף לאזור כוחות יהודיים. הבריטים הכירו את אנשי הפלוגה ומדי פעם ערכו אצלם חפזים ולעתים אף מצאו אצלם נשק. רק בדרכי עקיפין שוחררו הבחורים והנשק היה מוחזר. בדלית-ברירה התנדבו אנשי הפלוגה למלא את מקומם של הפועלים היהודים בעבודתם באזור המזרחי, וזאת על מנת לשמור על מקומות העבודה וכן כדי שלא להגביל את העבודה היהודית לאזורים מצומצמים בנמל.

הערבים בורחים

באחד הלילות (4.2.48) גורשו שני טרקטוריסטים באיומים ויריות מהאזור המזרחי של הנמל. מיד הוזעקה כל הפלוגה מבתי המלון שליד הנמל, בהם גרו אנשיה. תוך חצי שעה היו 60 איש חמושים בסטנים מסתובבים בחוליות, ברגל ובי-טרקטורים באופן הפגנתי באזור המזרחי של הנמל.

תוך רגעים ספורים נמלטו מהנמל כ-400 פועלים ערבים, דרך השער המזרחי, הטרקטוריסטים חזרו לעבודה והמשיכו כרגיל.

(המשך בעמ' 86)

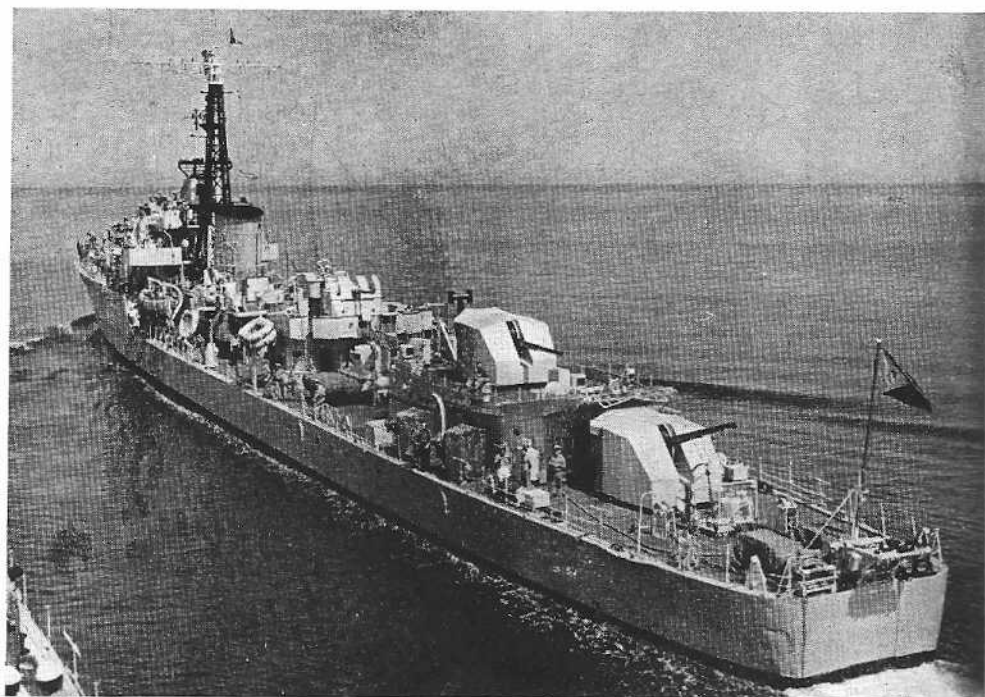

כשהופיעו הבחורים מזוינים, החלו הערבים נמלטים

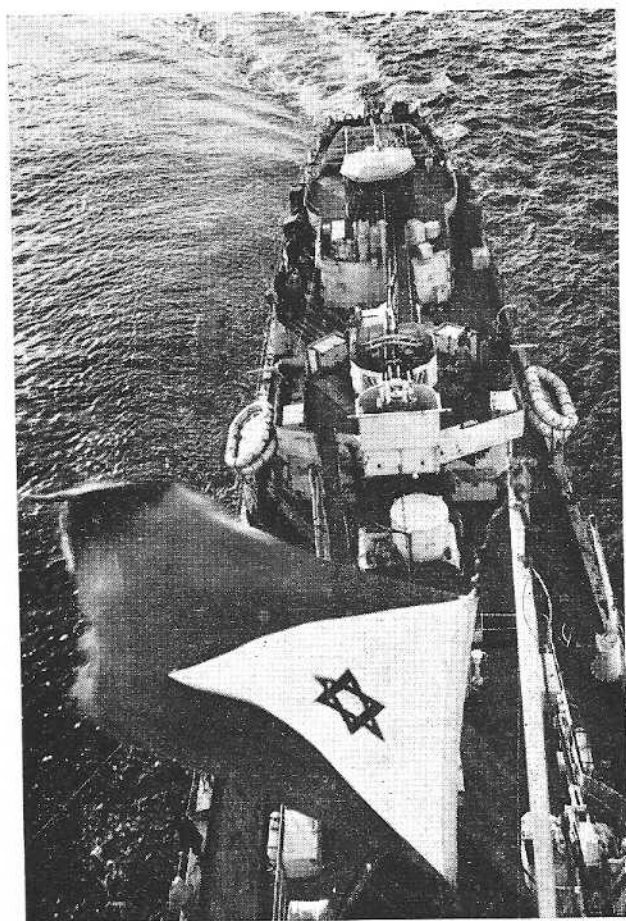
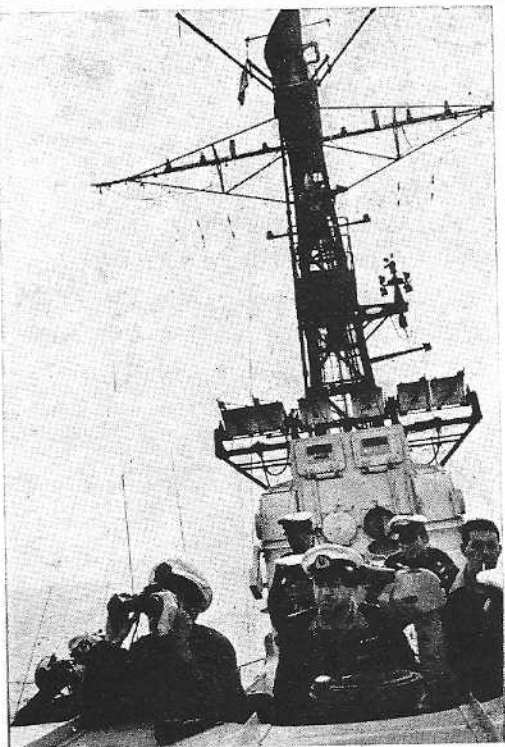
זוהי העין של המשחתה —
שבשבת המכ"ס הפולחת בקר-
ניה הסמויות את האפילה ואת
הערפל.

המשחתות מהוות עיקר כוח הלחימה של חיל-הים הישראלי. מהירותן הגדולה, עוצמת האש שלהן וציוד העזר האלקטרוני המצוי בהן, עושים כל אחת מן המשחתות ליחידה קרבית בעלת עצמת לחימה רצינית ביותר. אולם, ההפעלה היעילה והתכליתית של משחתה בימי שלום ובקרבי-ימי אינה מבצע פשוט. הדבר כרוך בהכשרה מקצועית עניפה של כל אנשי הצוות ובתיאום פעולה מדוקדק וקפדני בין כל המחלקות — הן המחלקות הטכניות והן מחלקות הנשק. צורך יסודי זה מחייב אימונים בלתי פוסקים של אנשי הצוות ומשטר משמעת קפדני ביותר.

המשחתה יוצאת ללביים — יחידה קרבית בעלת עצמת לחימה רצינית ביותר.

גשר הפיקוד הוא הסמכות העליונה באונייה.
כאן נמצא המפקד בשעת הקרב ומכאן נוהג
הוא את אנשיו מול אש האויב.

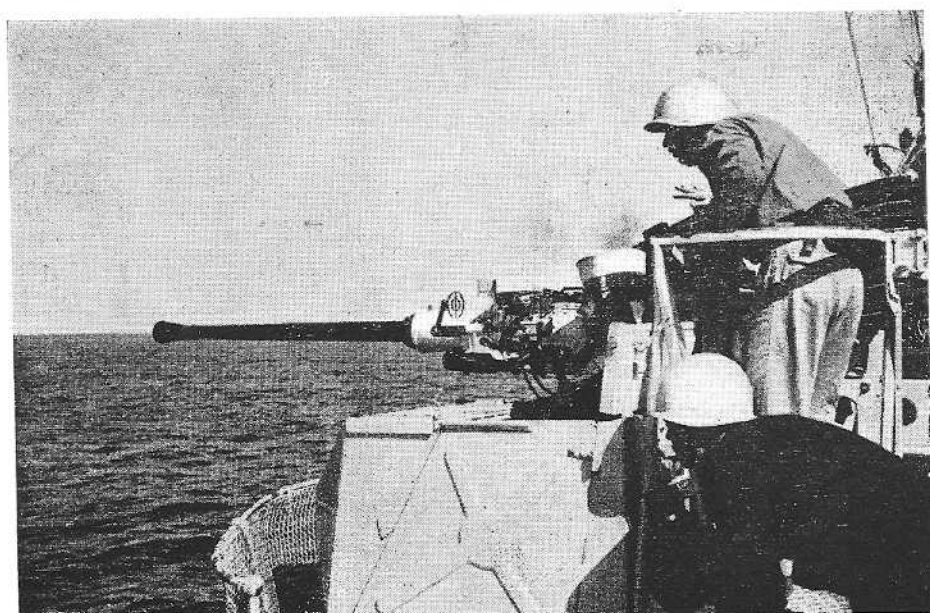
המשחתה בשעת תמרון בלב-ים, דגל חיל-
הים מתנוסס בגאווה ברוח.

חדר "מרכז ידיעות קרבי" הוא מרכז העצבים של המשחתה. לכאן זורמים כל הנתונים מהמחלקות השונות, כאן נעשים החישובים ומכאן מקבל מפקד האוניה את האינפורמציה המעודכנת הדרושה לו לניהול הקרב. בתמונה: מפקד החייל אלוף ש. טנקוס, (מימין) מפקד השייטת אלוף-משנה צ. קינן, (באמצע) נוכחים בתרגיל שנערך על אחת המשחתות.

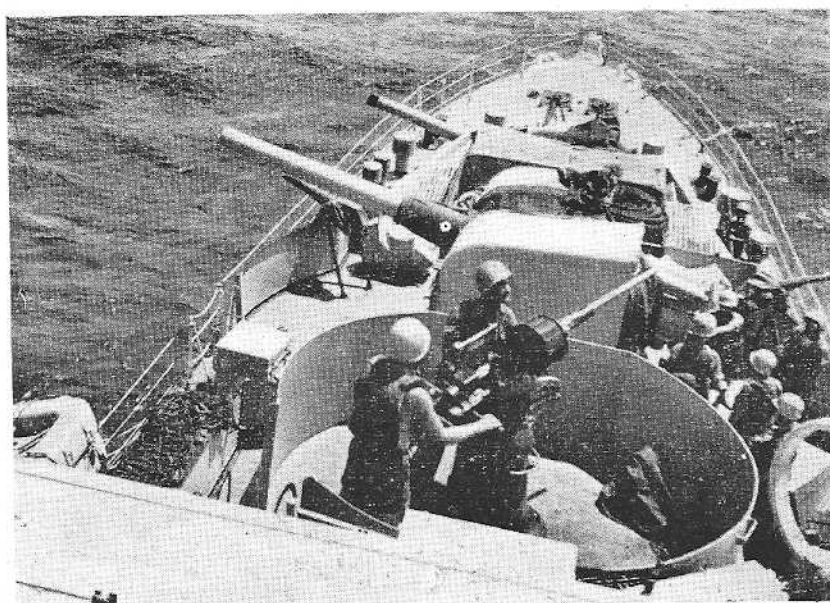

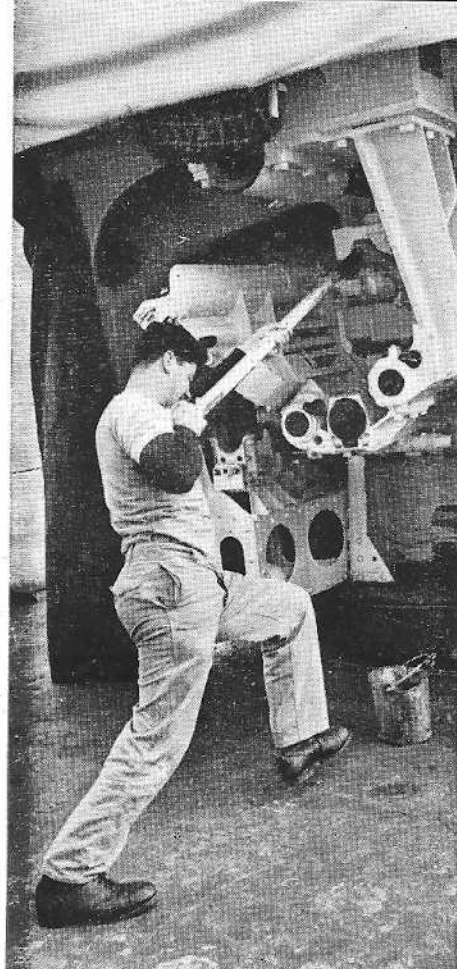
חדר ההגה קשור במישרין עם גשר הפיקוד. המפקד מוסר את הוראות הניווט באמצעות צינור הרמקול.

לתותח נגד מטוסים הפקיד נכבד במשחתה — הוא הכלי המעורר צמרמורת בלבו של כל טייס המעז לתקוף אותה. במקרים מסוימים מופעלים תותחים אלה גם נגד מטרות־שטח.

תותחי השטח הם הנושא המרכזי של המשחתה. האוניה כולה, על כל שירותיה, נועדה להביא את תותחי השטח לטווח יעיל מאוניות האויב ולאפשר להם לבצע את המשימה הראשונה במעלה — טיבוע אונית האויב.

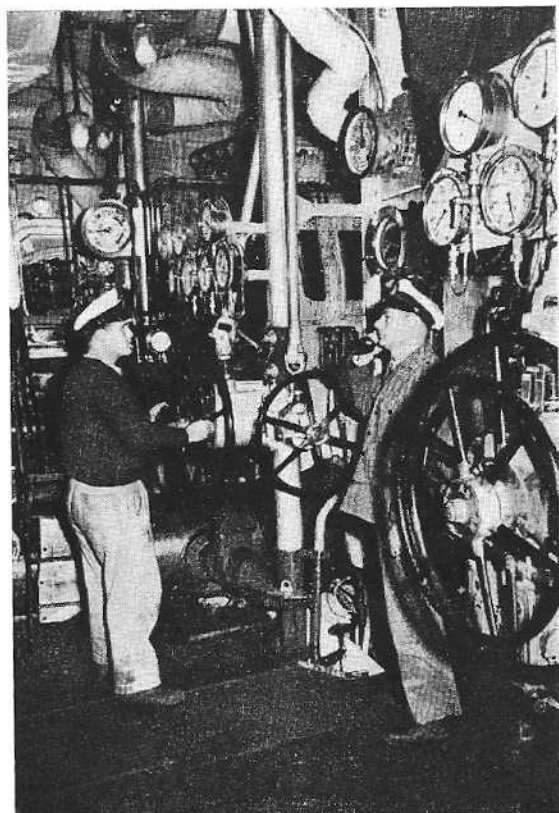

תותח בלי תותחנים כמוהו כגרומאה. ול-
שמש כתותחן בשעת קרב, אין זה תפקיד
קל. **בתמונה:** אחד מאנשי צוות התותח
דוחף את החרמיל למקומו.

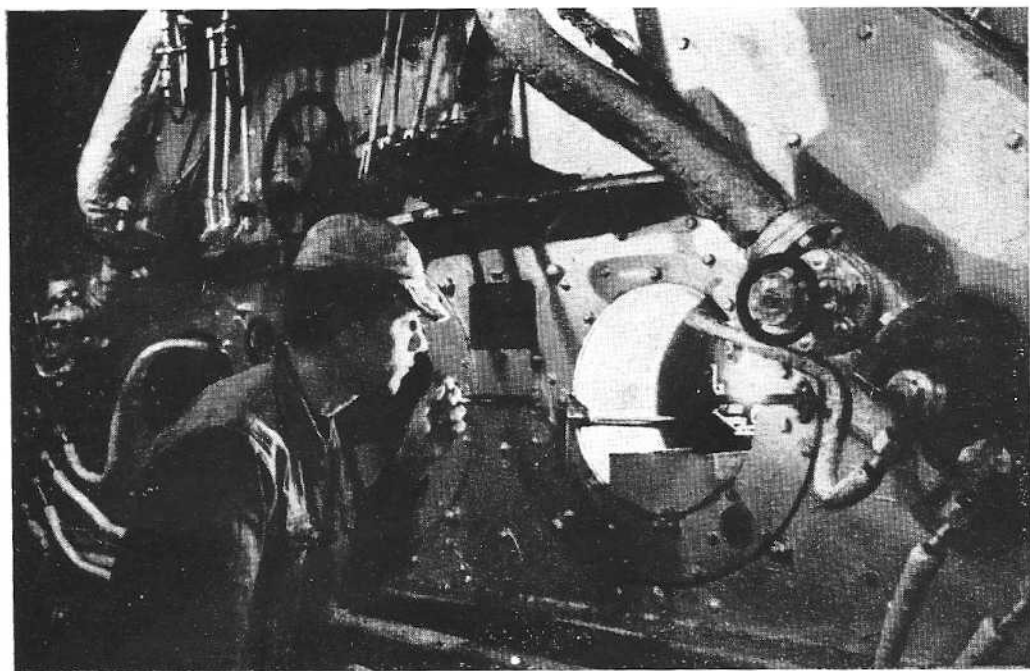
צוות תותח שטח בפעולה. לכל אחד מאנשי הצוות תפקיד מוגדר בשעת קרב, וכל
אחד מהם יודע למלא את כל הפעולות הכרוכות בהפעלת התותח.

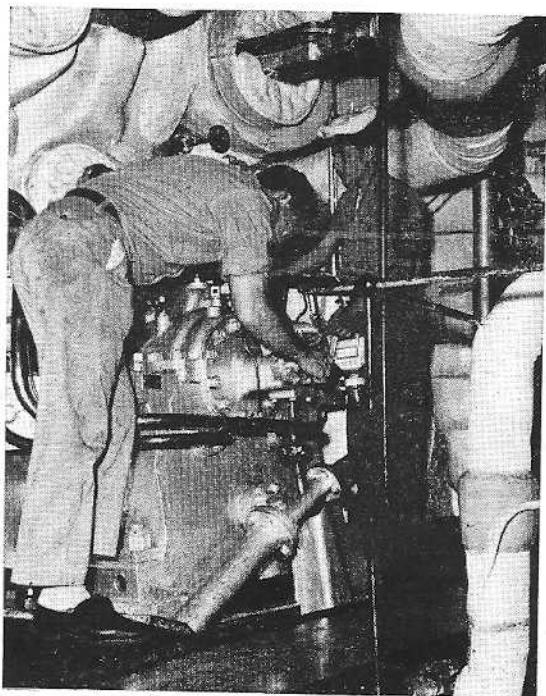
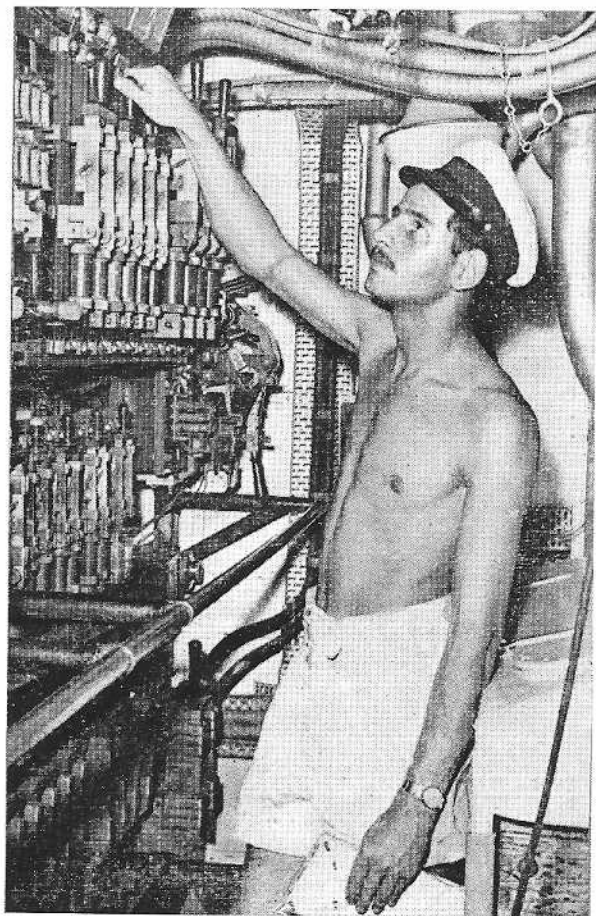

זהו מראה כללי של חדר המכונות. בחדר זה קובעים את מהירותה של האוניה, לפי הוראותיו של המפקד.

הדוד של האוניה דומה ללבה של האוניה — הוא מספק לה את האנרגיה הדרושה להנעתה ולהפעלת כל הכלים הכבדים המצויים על גביה. **בתמונה:** איש הצוות ליד הפתח הלוהט של המבער, כשהוא מפקח על זרימת הדלק.

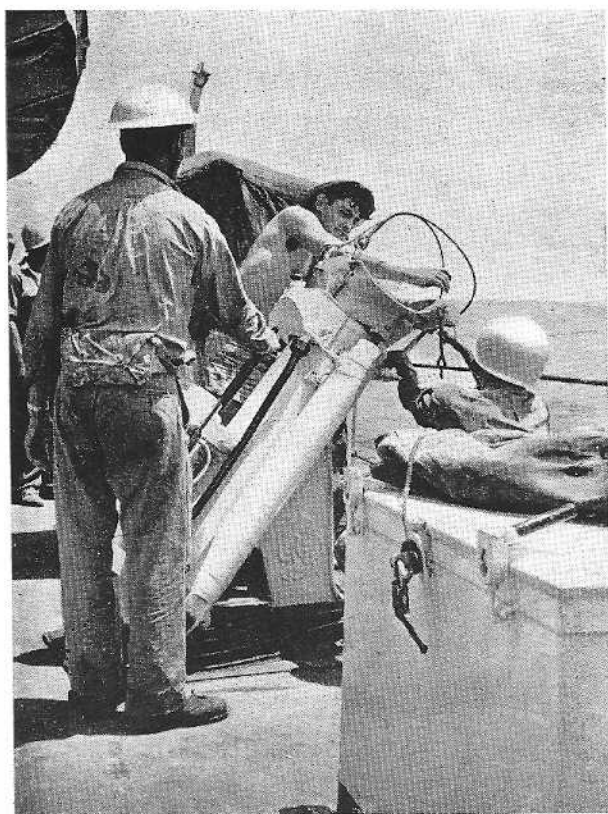
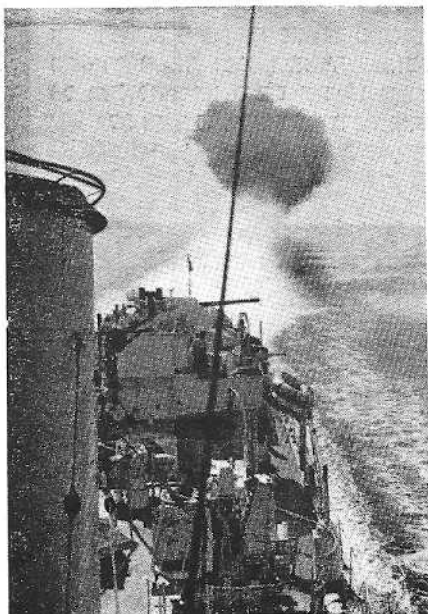

חדר החשמל מספק את סם החיים הדרוש להפעלת מכשירי הקשר וכלי הלחימה וכמובן, לתאורה. על מנת להתמצא בשפע הידיות והמנופים צריך להיות בעל מקצוע ממדרגה ראשונה.

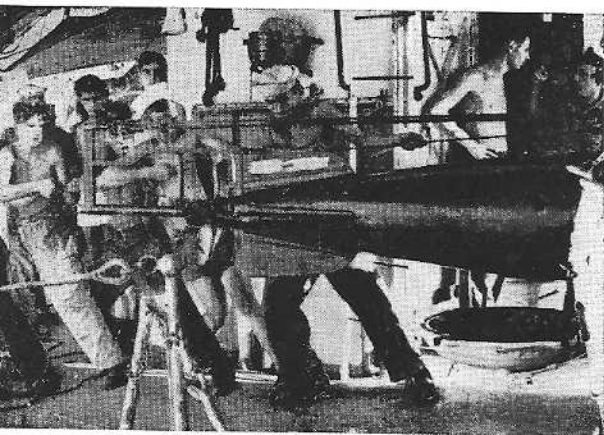

אניה מודרנית מיצרת את המים הדרושים לה, תוך ניצול עודפי חום הקיטור המיוצר בדור דים. בתמונה: הקצין האחראי מטפל במזקק.

כך נראית התפוצצות של פצצת עומק. פצצה זו
מבקיעה את דפנות הצוללת בכוח ההדף.

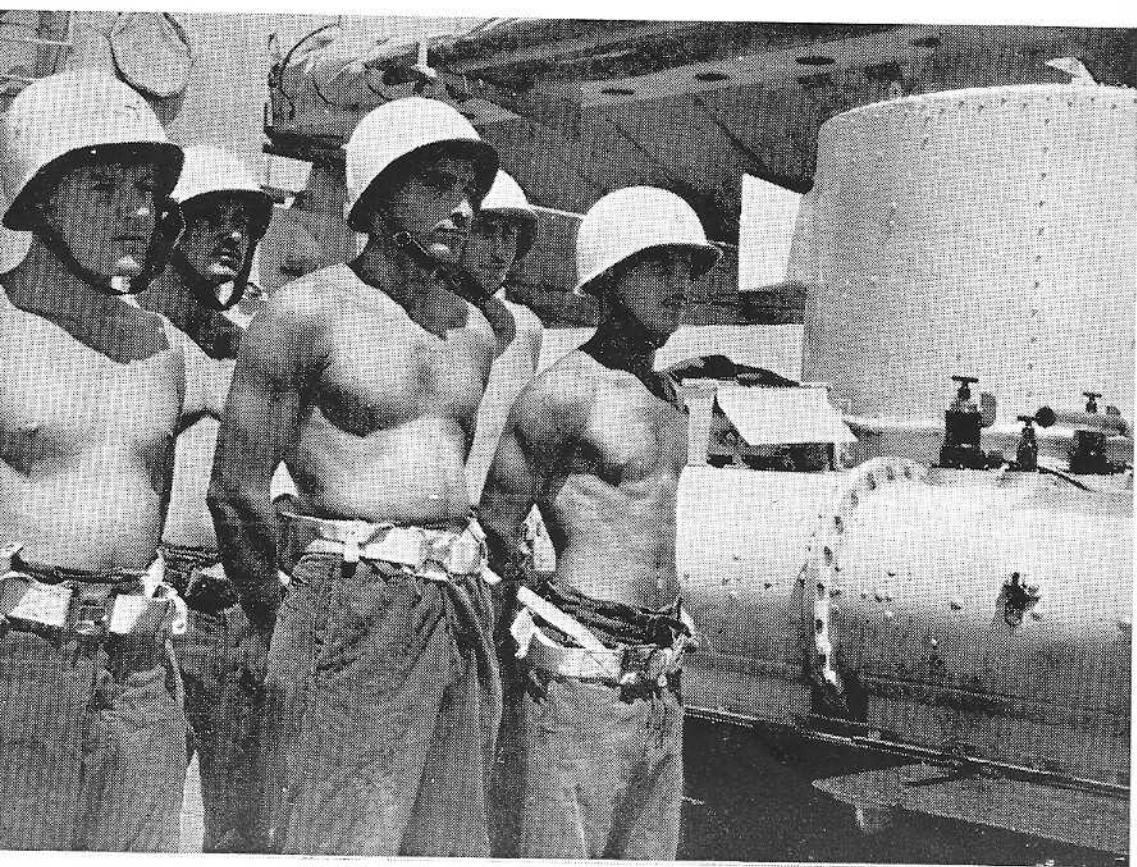

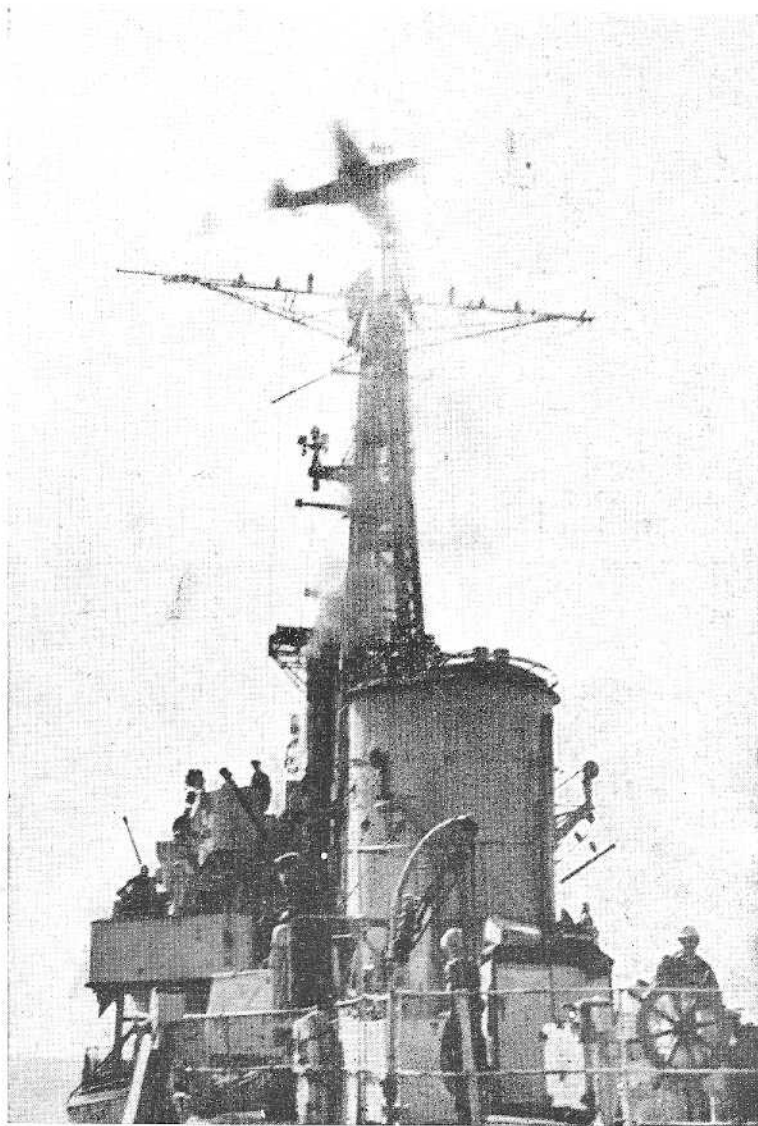
צוות מתקן ההטלה של פצצות העומק בפעולה.
ול המתקן מרכיבים את פצצת החבית. משניות
הפקודה מושכים בידיה והיא מוטלת אל מעבר
לדופן.

אנשי מחלקת הטורפדו מכינים את הטורפדו לפעולה.

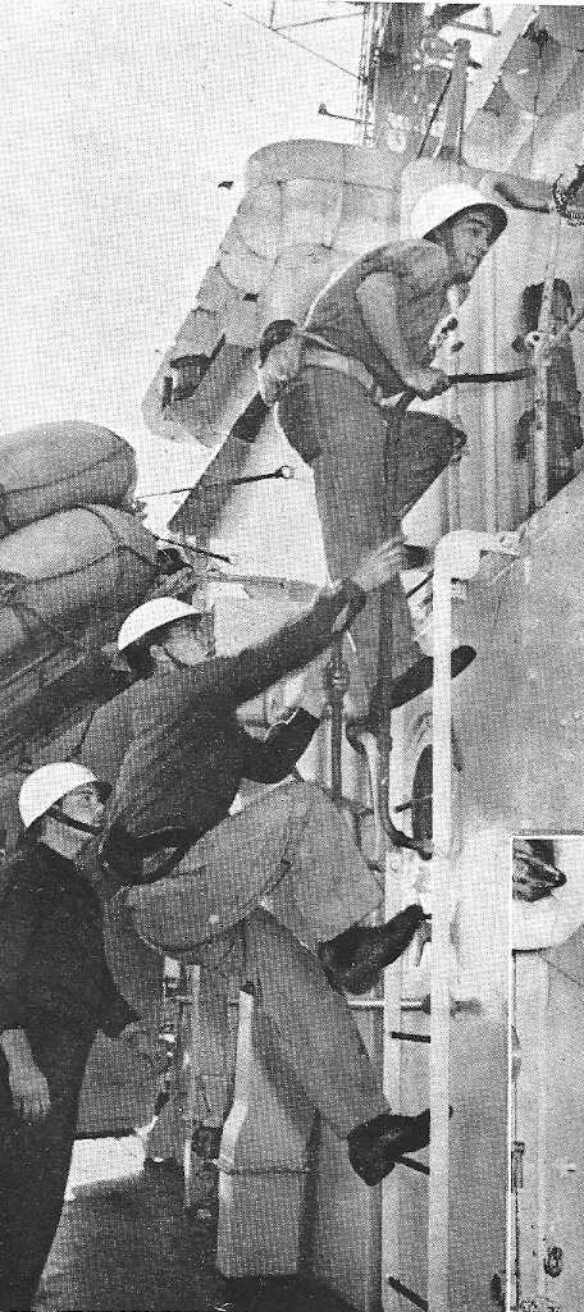
אחד מכלי הנשק הקטלניים בהם מצוידת המשחתה הס צינורות הטורפדו. באמצעות כלי נשק זה, מסוגלת משחתה לטבע אוניות גדולות ממנה.

המטוס הוא אחד מאויביה המסוכנים של המשחתה (ושל כל אונית מלחמה).
בתמונה: מטוס מתרומם לאחר תמרון צלילה לעבר האוניה.

אחד הקווים האופייניים במלחמה המודרנית
היא המהירות. עס הינתן אות האזעקה
חשים אנשי הצוות איש-איש לעמדתו. מין
מין: אנשי צוות תותח נגד מטוסים מטפסים
לעמדתם.

איש צוות בקרת-יזמים רץ דרך המסדרון
לעמדתו.

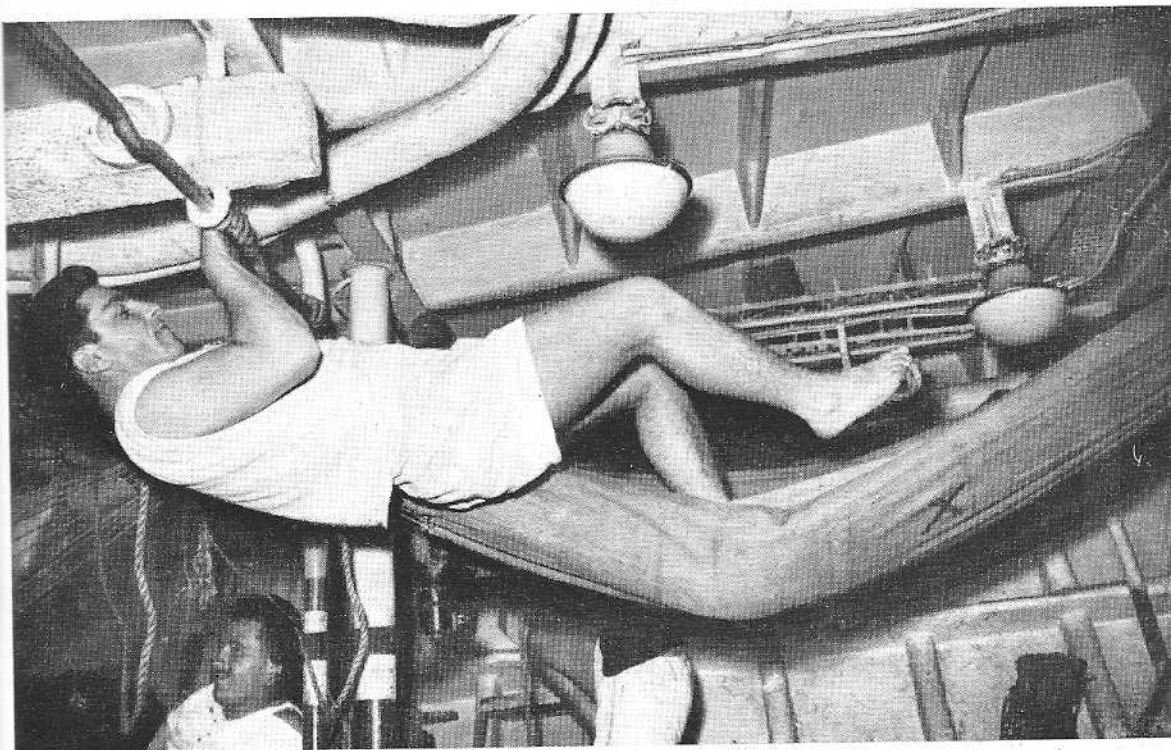
המלחמה בצוללות הוא אחד התפקידים היסודיים המוטלים על משחתה. בתמונה: אנשי מחלקת גילוי הצוללות בפעולה.

חדר "מרכז ידיעות קרב" בשעת פעולה. כאן רושמים את תנועות המשחתה וכן את תנועות האויב.

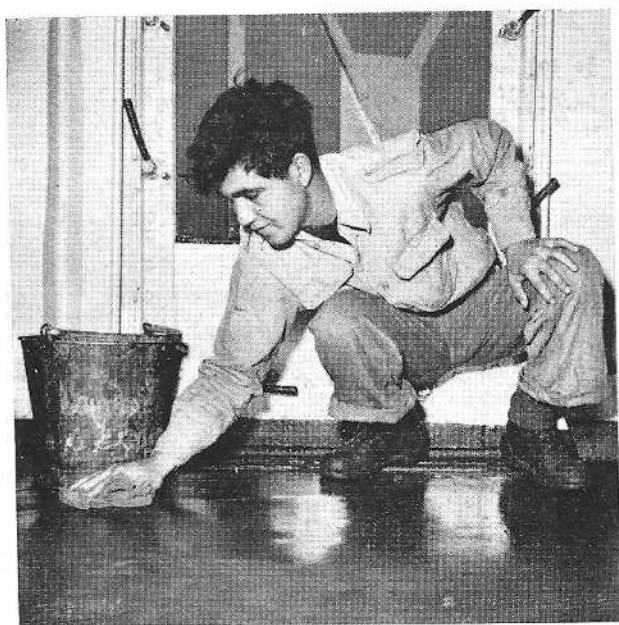

כך הם חיים

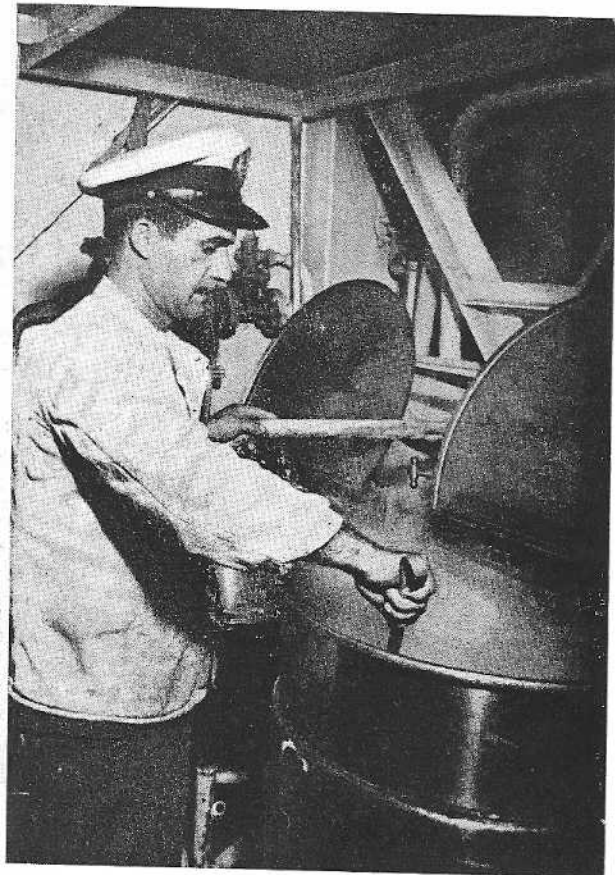

השינה באוניית מלחמה היא תרגיל משולב של אקרובטיקה ושל עמידה בתנאי צפיפות. בתמונה נראה אחד מאנשי הצוות מטפס אל ערסלג התלוי במרחק סנטימטרים ספורים מתקרת אויל השינה.

עם צלצול ההשכמה, מתחיל יום העבודה המפרך, ובראש וראשונה — עבודת הניי קוי והצביעה הנצחיות.

הוד מעלתו הטבח הוא אחת הדמויות החיוניות
באוניה. בתמונה זו הוא נראה שלו למדי אך
בשעת סעודה...

כשהים שקט שולחן האוכל יציב, יש תיאבון ולא
חסר גם ההומור בשעת הארוחה. אולם, כשהים
מתחיל „להשתעשע“...

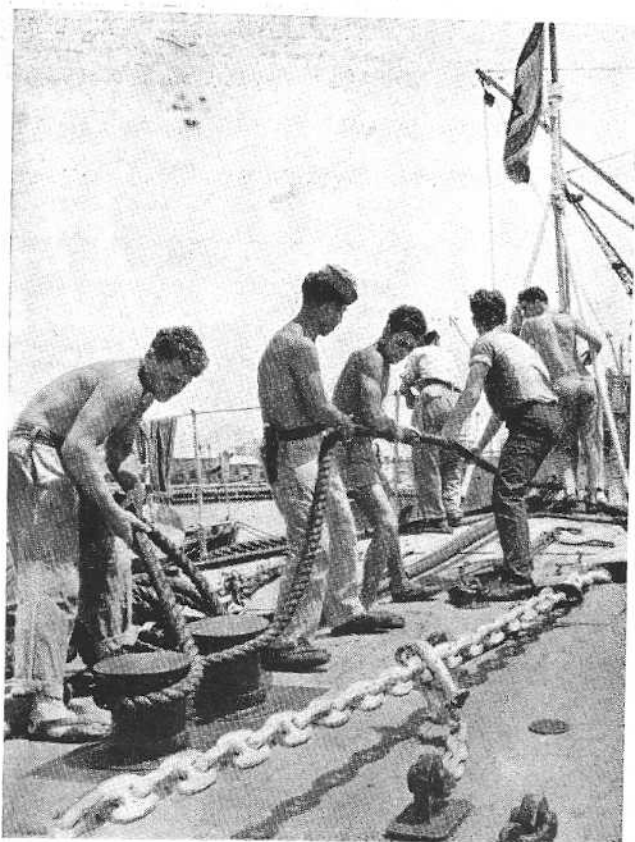

ימאי חייב להיות בעל כושר
גופני. (מימין) העברה מאוניה
גדולה לטרפדה נמוכה בעזרת
סולס חבלים. (למטה) הטלת חבל
מכלי שיט אחד למשנהו לצורך
התקשרות.

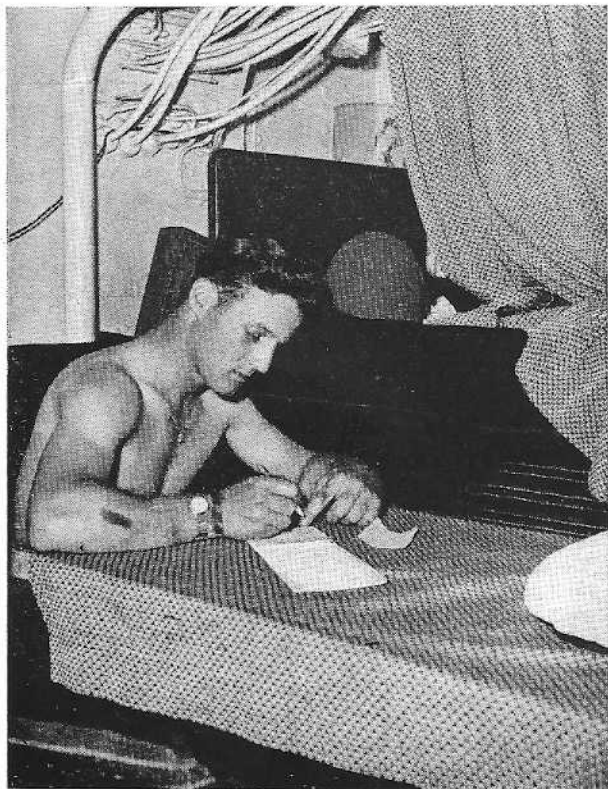

הפוגה קלה בין עבודה ובין אימונים. ה"חברה" מנצלים את ההזדמנות לספר ציזבאט חטוף.

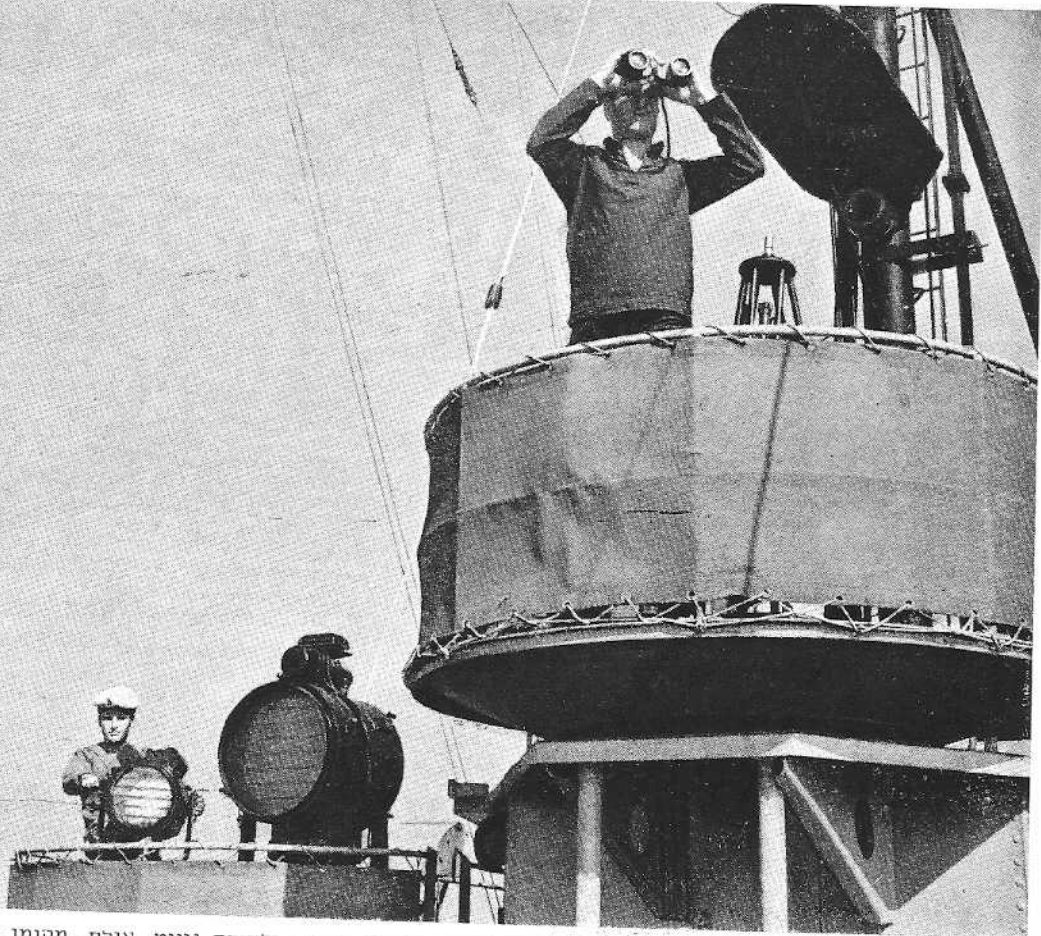
לא הכל נעשה בעזרת מכונות, חוליה אנשי הצוות עסוקה במשיכת חבל.

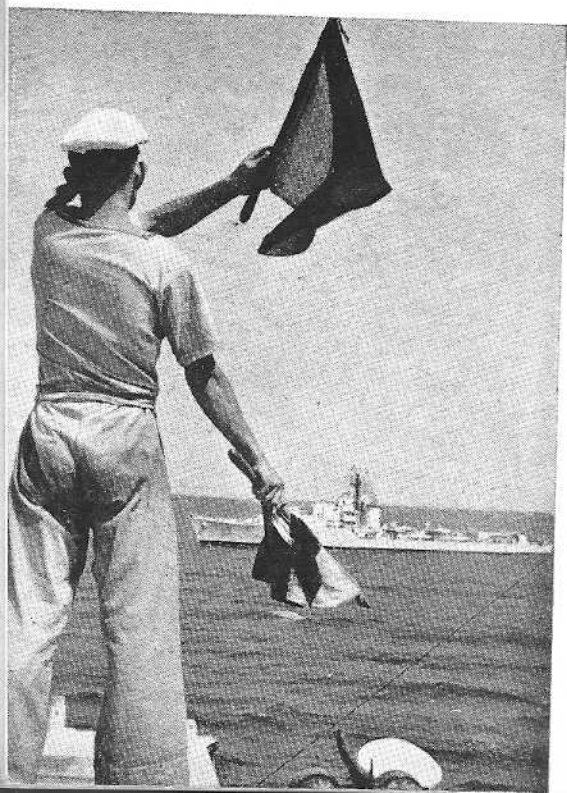
אחד המשמרת, כשהתא הזעיר פנוי, מנצל אחד הקצינים את ההזדמנות לכתוב מכתב הביתה.

גם את שעות המנוחה מבלים באוניה. בתמונה: משחק שחמט, אחת מצורות הבידור.

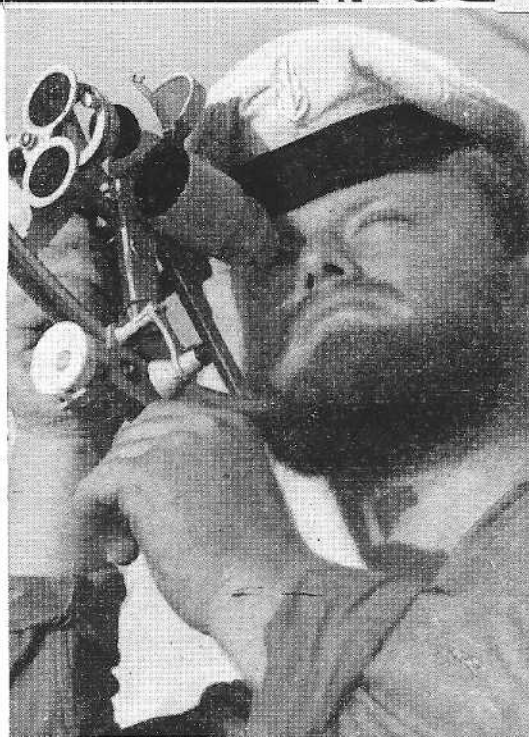
כל אונית מלחמה מצויידת כיום במכשירי מכ"ס, לגילוי האויב ולצורך ניווט. אולם, מקומו של הצופה המצויד במשקפת רגילה לא נפקד. משמאל: איתות-אור.

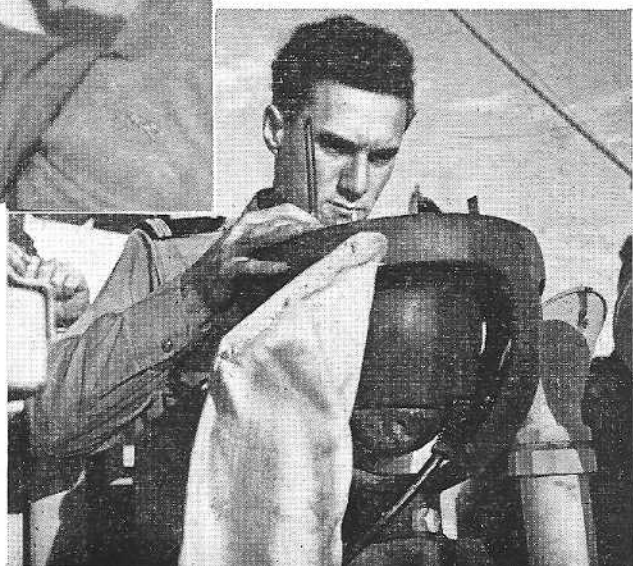
אף כי האלחוט תופס מקום עיקרי במערכת הקשר, לא הוצא משימוש גם איתות הדגלים ("סמפור"). בתמונה: התקשרות באיתות בין שתי משחתות.

איתות-אור לצורך התקשרות בין האוניות.
למעלה מצד ימין: הצופה על משמרתו.

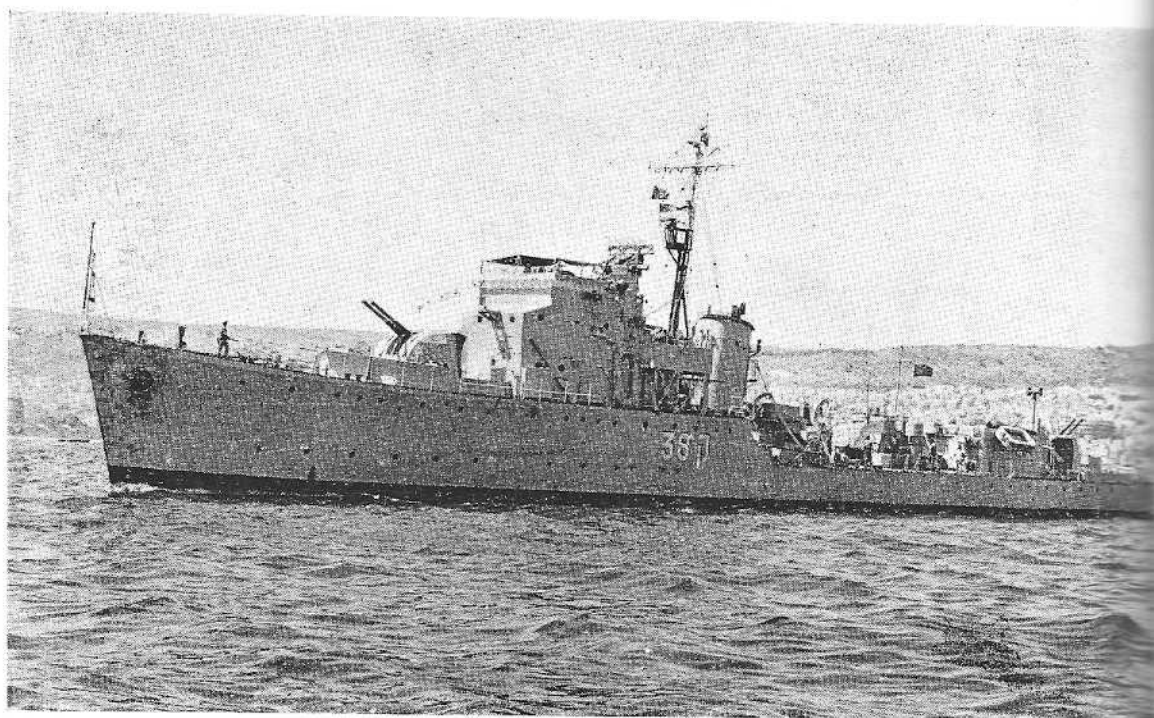
למטה: מכ"ס או לא מכ"ס, את
הכיוון המדויק מוצאים בעזרת
המצפן הישן נושן. מימין: ה'
"סקסטנט" מכון אל האופק.

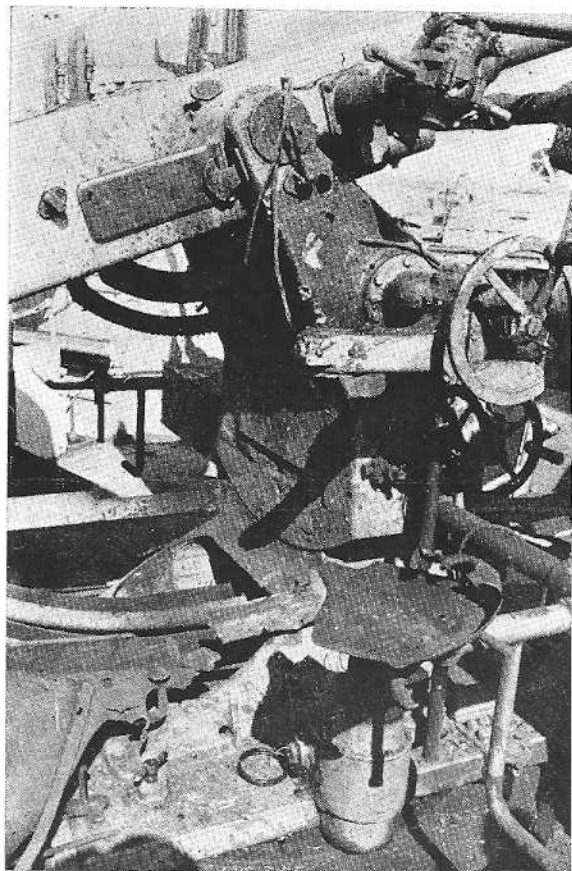
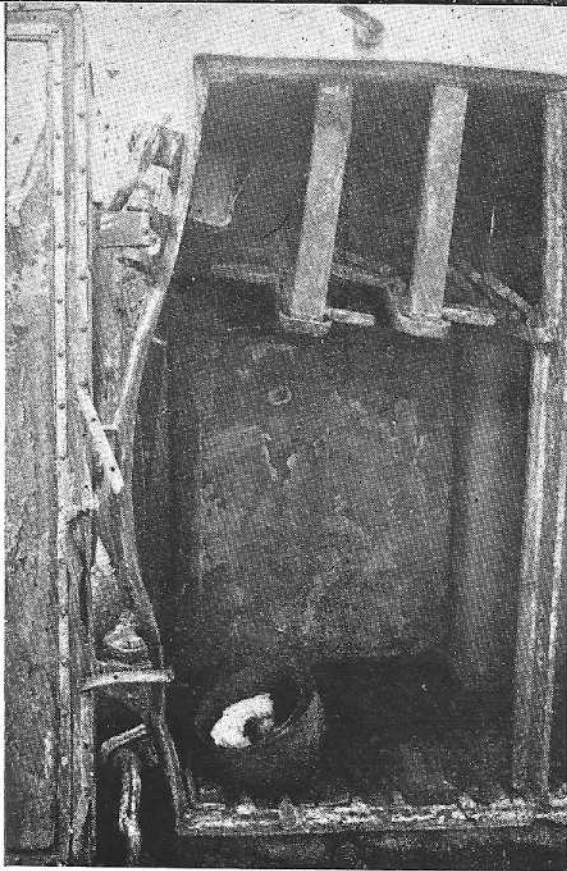
כך הובסה „איברהים אל-אוואל“

הקרב הימי בין המשחתות הישראליות ובין אונית המלחמה המצרית „איברהים אל-אוואל“, אשר העיזה לתקוף את חופי הארץ — נכנס כבר להסטוריה של הקרבות הימיים בעולם. כוחות חיל-הים גילו בקרב ימי זה את רוח הקרב שלהם ואת נכונותם הנחושה להתמודד עם האויב ולהביסו. לא כקרב ימי רגיל נכנס מאורע זה להסטוריה של ציי המלחמה. היה זה אחד המקרים הבודדים, בהם הוכרעה אונית מלחמה בקרב ואף נלקחה בשבי, כשהיא מסוגלת עדיין להמשיך במערכה.

כן, זו היתה פעם „איברהים אל-אוואל“, אונית צי המלחמה המצרי. כיום היא מניפה בגאווה את דגל חיל-הים של מדינת ישראל.

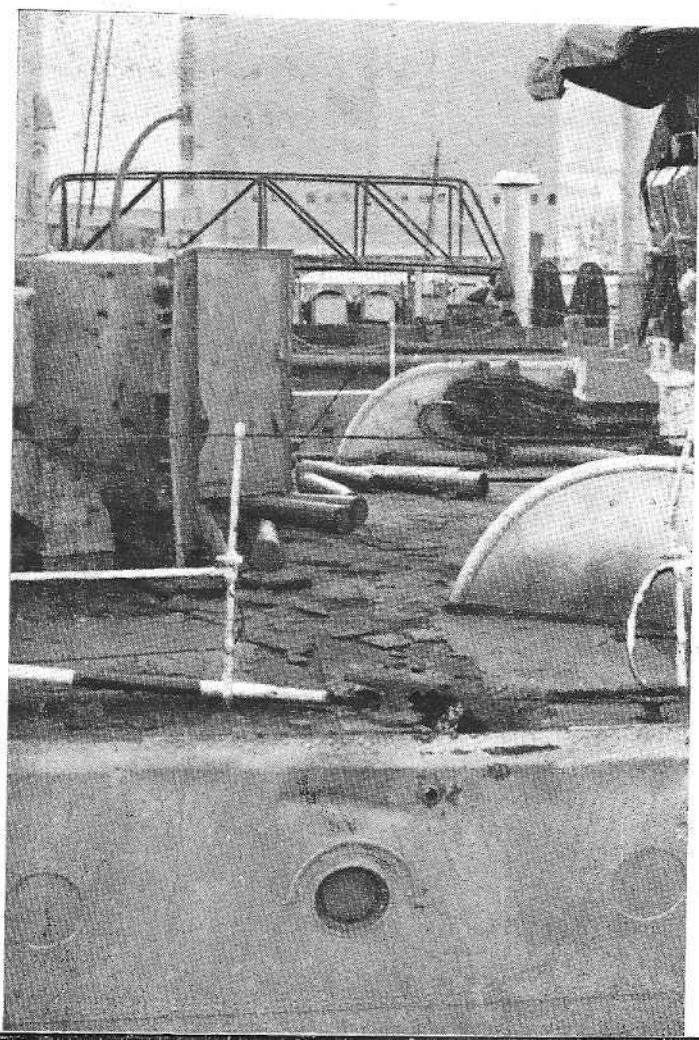
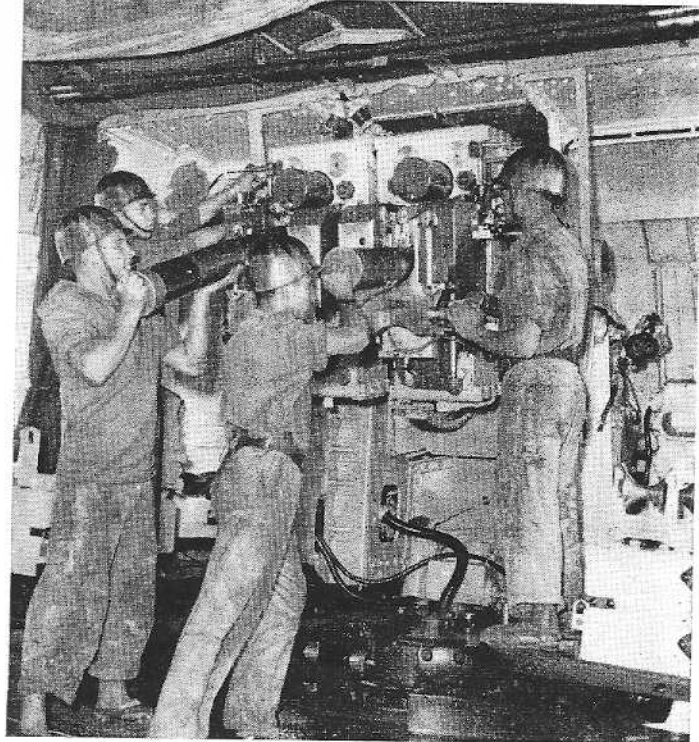

פגז ישראלי פגע במצבור התחמושת של
אחד מתותחיה של „איברהים אל-אוואל“,
בהתפוצצות שאירעה בעקבות זאת נקטלו
כל אנשי הצוות והתותח הוצא מכלל פעולה.
בתמונה: כובע פלדה של אחד מאנשי צוות
התותח שהתגלגל בצורה מזרח, חזרה
למצבור ההרוס.

זהו אחד התותחים של „איברהים אל-
אוואל“ שנפגע פגיעה „כמעט ישירה“.

כך נראה התותח של "איברהים
אל-אול" היום, כאשר שמה של
האניה הוסב לאח"י "חיפה"
וכאשר הצוות הוא משלנו.

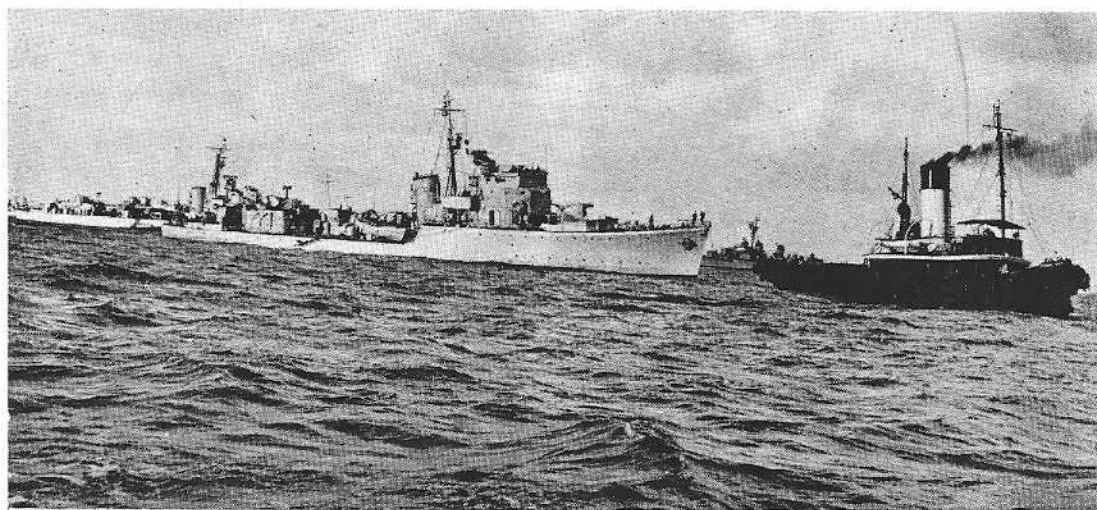

כך נראתה עמדת תותח שעה
שאנשינו השתלטו על אנית
האויב.

המנצחים עייפים ומחייכים. אנשי הצוות של אחת המשחתות שהשתתפו בקרב. עם הגיעם לנמל חיפה, בעקבות אויבתם השבויה.

„איברהים אל-אואל” עושה את מסעה האזורון בשם זה, כשהיא נגררת לאחר הקרב לנמל חיפה.

בגבעת המכ"ם

רס"ן יעקב גלעד

רס"ן דן שפי

המסך הקטן נראתה בבירור צללית — מטוס זר. ברוך-השם, עתה אפשר לפעול. מיהרנו להזעיק את כוחות חיל-האוויר שלנו ללירט. מטוס סינו יצאו לקראת המטוס צמאי פעולה והנה... היה זה מטוס של משקיפי או"ם... כמובן, שמר טוסינו חזרו כלעימת שבא, ובר כך נסתיימה התקרית.

השניים שחוסלו

באותם ימים הורגשה תנועה חזקה במרחב, שאותו ראינו מעל גבעת המכ"ם. המצרים היו ב"שלב של נסיגה מפלוג'ה, ומאות חיילים ואזרחים ערבים זרמו, יחידים ובקבוצות, בצורה לא מאורגנת, מכיס פלוג'ה — דרוך מה, במידה ולא התקרבו לגבעתנו לא הפרענו לתנועה זו, כוחנו היה דל, ומנותקים היינו מכווחי תינו העיקריים.

באחד הימים ראינו שתי נקודות נעות ומתקרבות לעבר הגבעה. היו אלה שני חיילים מפלוג'ה שברחו דרומה. הם טעו, כנראה, והתקרבו אלינו. ברור היה לנו כי אסור שיגיעו לשטח האויב ויספרו שם על המתרחש בגבעה. החלה רדיפה ארוכה אחריהם, עד שהשגנו אותם — והם חוסלו.

גם מוקשים

יום אחד ניצלנו בנס. יצאנו עם קומאנדקאר ומיכל-גרה, להביא מיים. מילאנו את המיכל, וחזרנו לגבעה במצב-רוח טוב. והנה בדרך חזרה אנו רואים סיררים מחוליות האבטחה שלנו.

תינו, למקום, ייכנסו איתם בקרב וישמידו אותם. לצורך זה הורקמה על הגבעה תחנת קשר ניידת — במקביל לתחנת מכ"ם — ובעזרתה התקנו קשר סדיר עם מיפקדת חיל-הים.

שעמום ומטוס או"ם

החזקנו בגבעה בכוח שמנה כיתת-אבטחה קטנה, מכונאי אחד, שטיפל בדיול, טכנאי שטיפל במכשירים, ומפעילי המכשירים — אנחנו השניים, רור שמי סיפור זה. כל אנשי המחלקה — להוציא שני מפעילי

שנשט מבצעים גדולים, הקורבטים גורל של מערכות ושכל אחד משלביהם גדוש מיתח ומעשי גבורה. יש גם מבצעים קטנים, צנועים יותר, המהווים לחם חוקו של החייל. ספור המעשה דלקמן מתאר פעולה שגרתית נעדרת הילה של גבורה — אחת מאותן אלפי פעולות, שכולן ביחד קובעות, ב"סופו של דבר, את גורל המלחמה כולה.

המכשירים — היו אנשי מחלקת חוליות האבטחה היתה מורכבת מעולים חדשים מבולגריה, שלא שמעו עברית.

התחלנו בעבודה, והימים החדלו אפורים ושוממים. היינו דרוכים לפעולה, חכינו שמסך המכ"ם יראה תנועה כלשהי, ול"שוא. הימים חולפים, השעמום גדול — ועל מסך המכ"ם — אפס!

יום אחד נתעוררנו לחיים, על

רבוצים היינו על גבעה שחונה, מבודדים ומנותקים, מסתתרים מתחת לכל שיח, שנתן אשליה של צל. הגבעה הודקרה על פני השטח רחב-הידיים, ומר"ה, לכל מלוא האופק, נשתרעה אדמת המישור — מישור עג"מומי, מנוקד סבכי עבקנה, שעינים כעין כסף-שדות מועם. נצמדנו לכברת קרקע זו של הגבעה, רחוקים מישור, מבלי לראות פני אדם ימים רבים. ה"אדמה, עליה שכבנו, נתמלאה סדקים, בקיעים עמוקים, כאילו ביקשה לגלות לשמים מעל את צמאונה הרב למים.

תחנת מכ"ם מבודדת

הייתה זו גבעה בקרבת רצועת עזה. אנו, השליטים על גבעה זו — מחלקת מכ"ם של חיל-הים. מה מעשינו פה, על גבעה נטושה ושחונה זו?

הימים ימי "מיבצע-עין". עלינו — אנשי המחלקה, שעסקה בזמנו בחיל-הים בגילוי ונקראה מחלקת מכ"ם — הוטל לסייע לכוחות הקרקע, האוויר והים, בגילוי התנועה הימית והאווירית באותו אזור. סר פחנו לתחנה ניידת של חיל-האוויר, שירדה לגבעה, והתמקמו שם. הובאנו הנה לאחר שנודע, כי המצרים עשו נסיונות לפנות את צבאם הנצור בפלוג'ה, דרך הים. היה יסוד לידיעות, כי מצרים יביאו כוחות ימיים, שיסייעו בפניו הכוחות מפלוג'ה. כוחות חיל-הים היו אז בגיזרה לא הרחק ממקום זה, המשימה הייתה: ברגע שנגלה כוחות ימיים של האויב, יחושו כוחות

כל וטיפול רפואי — ושחררו. נתנו להם להמשיך בדרכם ללא מפריע. הם נדהמו. לא ידעו כיצד להודות לנו. נישקו את רגלינו, והסתלקו בשמחה. מסכנים, נראה שהם מתגוררים כיום ב־ מחנה הפליטים הגדול בעזה.

שיתוף פעולה ראשון

המחלקה מילאה את המשימה שהוטלה עליה. כאשר אנו נזכרים עתה במבצע זה, נראה לנו כי הוא ראוי לציון מיוחד, כיוון שהיה זה מיבצע ראשון, בו פעלו חיל־הים, חיל־האוויר ו־חיל־הרגלים תוך שיתוף־פעולה. לגבי דידנו, כאנשי חיל־הים, היה זה נסיון ראשון בשטח זה. נסיון ששימש לאהר־מכן בסיס לפיתוח הנושא של גילוי־חופי.

במצב הכן, על הגבעה ממול נראתה תנועה חשודה. מאית נקודות שחורות נעות לעברנו. כנראה נודע למצרים, כי אנו מחזיקים בגבעה. בכוח קטן, והם שלחו יחידה גדולה להסל־אור־תנו.

המתיחות בינינו גברה. התכווננו להתקפה ופתחנו באש. אך הדמויות המשיכו להתקדם. ברגע האחרון זיהינו אותם. היתה זו קבוצה גדולה של פל־טים מכיס פלוג'ה — רובם אזרחים, נשים וילדים — רעבים, מלוכלכים, מוזנזים, קרועים ו־בלויים, שנעו דרומה לקוי האויב. אך היו ביניהם גם חיילים, ש־הסתננו מה"כיס". החיילים נלקחו בשבי, ונשלחו על־ידינו צפונה, ואילו הנשים והילדים קיבלו אצלנו אר־

כשהם מנופפים בידיהם בהתרג־שות, ומאותתים לנו לעצור. "מה קרה?" — הם גילו שני מוקשים נגד רכב בשביל ה־עפר בו נסענו. אכן, הערבים הצליחו להטמין את המוקשים בפרק הזמן שחלף מאז עברנו לקחת את המים ועד שחזרנו.

סוף־סוף גילינו מטוס "דקו־טה" של האויב. שני מטוסי קרב "ספיטפיר" שלנו הוזעקו למקום ונכנסו אתו בקרב. לאחר הקרב דיווחו מטוסינו, כי הם סבורים שה"דקוטה" הופל.

היו גם אזעקות־שווא. פעם נדמה היה כי גילינו על המסך אוניית אויב. את ההתרגשות נקל לשער. אולם, בסופו של דבר, הוברר כי היתה זו — רק... הפרעה במכשיר. בוקר אחד הוזעקנו והועמדנו

במעבדה של החייל

חיל הים הוא חייל מקצועי מובהק ובין היתר הוא מקיים בשירותו מעבדה. אחזקת האוניות כרוכה בטיפול בקורוזיה, שימוש בצבעים שונים, בעיות של אספקת מים וכד'. בתמונה נראה הקצין האחראי למעבדה בשעת ביצוע אחת מאלפי הבדיקות הכימיות.

לחמתי בבטן האניה

רס"ן ר. ריהן

אינה פעולה פשוטה. לשם כך יש הכרח ששני הצדדים ירצו בכך או... בהרבה מזל... ואין פלא שליציני חדר-המכון נות הכריו: "צריך להצטייד ב-ממלחה. עד שנגיע למקום נצטרף לשפוח "להם" מלח על הזנב..."

לפתע נתחשמלה האניה. אויב ח"י נתגלה בקרבת החוף. "מהירות מכסימלית!" — רעם קולו של המפקד מבעד לרמקול של חדר המכונה. עבדנו כמו מטורפים. מתיחות מרוכזת כזו לא חשתי מעולם. לא לפני אותו רגע ולא לאחריו. לפתע נחרשו האזניים: "בום" ואחריו שורה ארוכה "בימבור-בים" נוספים.

התותחים התחילו לדבר. לעזאזל, מה מתרחש שם למעלה? אנחנו תוקפים או שמא חלילה, נסוגים? קצין המכונות שולח אחד מ-"החברה" למעלה — "לרגל" — למסור דו"ח. הזמן עובר לאט עד שהשליח חוזר ובפיו שפע של אינפורמציה: "אנו מנהלים קרב עם קור-בטה מצרית, ה"חברה" דופקים חזק והאניה המצרית בורחת דרומה."

לפתע נשמעים "בימבורים" מסוג חדש, כאלה יותר חזקים, מין "משקל-כבד שכזה".

חיש נשלח למעלה השליח: נקלענו תוך רדיפה לטווח של תותחי החוף המצריים ועתה אנחנו מקבלים "מנה" של פגזים.

האניה מרעידה לכל אורך שדרתה. תודה לאל, אנו עושים תפנית אל לביהים, להסתלק מאותם תותחים ארוורים.

מנה קטנה של הפגזות-חוף חטופה. אמנם, כפי שניתן להבין, לא הייתי משמש את התותח עצמו, אך קולות ההתפוצצות כש-לעצמם, די היה בהם לגרות ב-מקצת את העצבים. אך מכאן ועד לגירוי עצבים של ממש, עד לקרב-ימי... למה אכזב, כמעט והתייאשתי מכך.

מול חוף עזה.

כן, בסופו של דבר, הגיע יום הפעולה, וגם הפעם התגלגלו הענינים במפתיע. יצאנו לסיוור שגתי כשלפתע

"תיאוריה" לשעת-קרב

קצין המכונה שלי בימים ההם היה "קסטלן" הנודע — היה זה "ייקה" בעל חק של שנים רבות בצי המסחרי, הוא דיבר מין תערובת של גרמנית ואנגלית. עברית לא ידע.

הרבה דברים הספקנו ללמוד אצל אותו "ייקה", אך דבר אחד שלמד אותי לא אשכח לעולם. הוא לימד אותי לשנות.

היתה לו "תיאוריה" לקצין המכונה שלנו: "בזמן של התרגשות או קרב, אין טוב יותר מכוסית של "חריף-חריף" והוא היה מחלק לנו משקאות על חשבון...

ואכן, ה"תיאוריה" פעלה...

הודיעו לנו מן המטה, כי מטורסים גילו אניה ליד חוף עזה וכי עלינו "לטפל" בה. אלא שגם הפעם לא האמנו, כי הדבר יסתיים במשהו תכלית. היתנגשות בין כוחות ימיים

קשה לזכור פרטים הנוגעים למאורעות שאירעו לפני עשר שנים. אדם מתבגר, החיים עושים את שלהם ומן החוויות המרובות של העבר נשארים רק שלדים יבשים של מאורעות. עצמת הרגשות, "הצבע" של המאורעות, וכן אותו גורם מיס-תורי שהתסיס והסעיר אותנו בשעתו — כל אלה דרו ופגו. ועל אף זאת, נשמרים אירועים מסויימים בטריותם, ואפילו כעבור שנים ניתן עדיין לחוש מחדש אותן חוויות ראשונות. הנה, למשל, הקרב הימי הראשון בו נטלתי חלק.

קאדט-מכונה צעיר.

אכן, הספקתי להריח קצת ריח של אבק-שריפה, עוד לפני שהגעתי באותו יום שרבי בקיץ 1948 (וכי מי זוכר תאריכים מדויקים?) לחיל-הים. קודם לכן שירתי בחטיבה "שבע" והשתתפתי בקרב הדמים על מוצבי לטרון. אכן, ספגנו שם מנה הגונה של פגזים.

אודה על האמת: את "הקריירה" שלי בחיל-הים התחלתי כקאדט-מכונה על "אנית המלח מה" ק-20, היא "הגנה". היה בכל חידוש-מה — הסביבה החדישה, הנוף החדש ואפילו הפרצופים החדשים. אך באותם ימים ראשונים נדמה היה לי כי "טעיתי בכתובת".

במקום קרבות-ים מסעיר-ידם בנוסח גלסון, באה שגרה מעיקת-עצבים. באותם הימים עסקנו באותן משימות משעממות של סיורים בלתי פוסקים לאורך החוף, עם מנות גדושות של אוזנקות ו"בלבול הראש" הכרוך בכך. לעתים נהנינו גם מ"פירות" של פעולה של ממש:

אי אפשר להתחפר

מה היתה ההרגשה בקרב ה־ראשון?

— כן, מובן שערכתי השוואה עם הקרב בלטרון בו השתתפתי. וההשוואה לא היתה "לטובת" הקרב בים.

וכי מה, בקרב על לטרון הפ־גיוז אותנו כהלכה. היו הרבה נפגעים. אבל כל עוד לא נפ־געת, היתה לך הרגשה מסוימת של בטחון־עצמי. יכולת להתחפר, יכולת להסתתר מאחורי סלע...

כן, ייתכן, שהסתתרות מאחורי סלע אינה מעניקה מחסה מפ־ני פצצות של מרגמה. אבל, לפ־חות יש הרגש של בטחון כלשהו.

אבל, באניה? היום מרשה אני לעצמי לחידך, אך אז ניסיתי ברגע הראשון למצוא מחסה, פ־

שוט חיפשתי איוז חפירה.. ובמהלך הקרב אתה "נכנס" לאוירה של "לעזאזל, אם יפגע — יפגע..." כן, יחד עם זאת, אתה מונה, אתה מונה כל הזמן את הפגזים שלנו ושל ה־ם.

ראיתי את האויב.

אכן, לא כל הזמן הייתי תקוע שם למטה. בסופו של דבר הגיע גם תורי ונשלחתי למעלה להביא אינפורמציה.

וכך עלה בידי לראות את ה־אויב. מרחוק התמשכו חופי עזה מאיימים. אניה האויב נראתה אף היא מרחוק, מין חיפושית קטנה מתמרנת, כשמפעם בפעם פורצים ממנה ניצצות של אש. גם שם יורים, אך הפגזים ה־פוצצו במרחק של עשרות מט־רים מהאויב. כל פגז — נד מאיים של מים.

רגעים אחדים לאחר שירדתי למטה נשמע קול התפוצצות מח־ריש אוזניים. האניה הודעזה ו־כולנו הוטחנו ממקומותינו.

נפגענו!

שליח זינק למעלה על סולם הברזל ומסר מבעד לצוהר: "התקפנו ע"י 'ספיטפיר' מצרי. המטוס הופל אך פצצה א־חת פגעה באניה. אחד ממגישי התחמושת של התותח נהרג ו־מספר בחורים נפצעו.

כך מדדנו מהירות

בשעת הקרב הפסיק מדי־הסי־בובים בחדר המכונות לפעול. פשוט נעצר ולא זז.

אך גם לצרה זו נמצא "פא־טנט": ספירת הסיבובים נעש־תה ע"י נגיעה ביד וספירת הקצב תוך הסתכלות בשעון־קיר...

כך מדדנו את המהירות...

הבטחת נמל חיפה

(סוף מעמ' 82)

בריטית את שלושת הטרקטוריסטים מאנשי הפ־לוגה, שהמשיכו לעבוד באזור המזרחי של הנמל. נערך אצלם חפוש ואצל שנים מהם נמצאו אקדחים והם נעצרו. השלישי ניסה להימלט ונורה בראשו ללא התראה, ע"י הסמל הבריטי מפקד החוליה, ונהרג במקום. מחשש שמא עלול הסמל הבריטי להיענש ע"י אנשי הפלוגה, הוא הוטס מהארץ יומיים לאחר המקרה.

אגב, למאורע הנ"ל קדם נסיון, שלא גרם אבידות בנפש, להטיל פצצה לבית הקפה היהודי שליד שער הכניסה הראשי לנמל.

תפקידים נוספים שהפלוגה עסקה בהם היו: רכש נשק וציוד חיוני אחר, כגון: לוחות־שריון, וכן איסוף ידיעות בין הערבים. כמו כן השתתפה הפלוגה בפעולות "ההגנה" באזור ובשחרור חיפה. לאחר שחרור חיפה נסתיים תפקידה של הפלוגה והיא פורקה.

בזמן הבאת הפלוגה לשטח המזרחי הובאו לאזור זה גם שתי סירות־גרר, כדי שבמקרה ותהיה תגובה בריטית תהיה אפשרות לנסיגה אל מחוץ לנמל.

מפקד הפלוגה הוכר ע"י כמה מהנכבדים הער־ביים שהיו להם אינטרסים מסחריים בנמל. הוא הוזמן מיד לבית־קפה "שיחות שלום", שם הוסבר לו שעובדי הנמל הערביים הם אלמנט שוחר שלום וכי היריות נורו ע"י אלמנטים שאין להם שליטה עליהם. הם מצדם מבטיחים שישתלטו עליהם וכי שקט ישרור בנמל.

הבריטים מתנקשים

לאחר שהושב השלום והושלט סדר בנמל הוח־זרה הפלוגה למקומות מגוריה. בנמל נשאר כח מלואים מוגבר והעבודה נמשכה כרגיל. בשעה מאוחרת בלילה עצרה חולית משטרה

סערות-טורנאדו". חלקי ציוד שנעקרו ממקומם עקב הטלטול- לים הרבים היו פזורים בכל מ- קום, חפצים אישיים התגוללו בכל פינה, ורכים מאנשי הצוות היו מוטלים מקיאים.

אחר מספר שעות הפלגה ביים סוער הודיע קצין-המשמרת, כי "צ'יו" שינתה את כיוונה, וכי רואים עליה מפרש גדול. קשה היה להבחין ב"צ'יו" ולראות מה אירע לה. מאחר שהיא נבל-

רס"ן מאיר ברקת

כי עונש זה, שהוטל על משה, נענשנו בו גם אנו. הפלגנו לאור רך חופי אירופה, הסתובבנו זמן ממושך ליד החופים, אולם אלי- הם לא ירדנו. נוסף על כך היתה ההפלגה איטית. רחוקים היינו מהבית — כל זה הכביד על חיינו וגרם לירידת המתח. השתדלנו לשמור על ה"מור- ראל", ולא לתת לשעמום להש-

אפורים וחדגוניים היו החיים על ק-20. תפקידנו היו שיגרי- תיים, הצוות עשה מלאכתו הי- יום-יומית בלי התלהבות יתירה ובלי חשק, עלילות-גבורה ושי- לל-קרבות — לא היו נחלת חל- קנו.

משימותינו, היו רגילות. רק מפעם לפעם היו אירועים, שחר- גו מגדר השיגרה, והפכו למיב- צעים, אשר הפיחו רוח חדשה בצוות וגרמו לסיפוק ולעידוד. מבצעים מסוג זה היו נחלת הי- צוות כולו. הזכרונות מלווים או- תנו עד היום. הבה נוציא אותם מאלמוניותם ונספר על מבצע "בדרך" — מבצע על דרך שאר- לי אינה רשומה במפות, כדברי המשרור, אך יתכן, שראוי ליחד לה מקום בהיסטוריה.

לוחי אניות-רכש

בין שאר תפקידי השיגרה, עסקה ק-20 בליווי אניות-רכש, שהביאו נשק לארץ. אחת "הי- דידות" הוותיקות שלנו, אני- יית-רכש שלווינו אותה פעמים רבות, היתה "צ'יו". האונייה הייתה מגיעה מאיטליה ותפקי- דנו היה להבטיח את בואה בשי- לום לארץ. נהגנו להתקשר איתה בלב-ים וללוותה עד חופי הארץ. אמנם, הייתה זו עבודה חד- גונית ואפורה למדי, אולם הר- גשנו סיפוק מתוצאת עבודתנו. ידענו כי לארץ הגיעה תוספת- כוח, והיינו שותפים במידה מסו- יימת למיבצע זה. "כי מנגד תראה את הארץ, ואליה לא תבוא". לא פעם חשנו

אלמונית, קפיטן, היא הדרך הזאת וב"לודים" אינה מפורסמת. אך אם אין היא כיום רשומה במפות בהיסטוריה אולי היא נרשמת. נתן אלתרמן

עה מפעם לפעם בין הגלים, ע- לה וירוד. מידי פעם נראתה ל- פתע בהינשאה לשניות ספורות על ראש גל, ודאי, כי ככה נר- אינו גם אנו בעיני אנשי "צ'יו".

מערכת הדלק התקלקלה

מפקד האונייה שלנו שינה את קורס ההפלגה והחלנו להתקרב אל אונית-הרכש, כדי לראות מה אירע לה.

לנגד עינינו נגלה מחזה משוב- נה: "צ'יו" מפליגה בכיוון הפוך, כאשר אחד הברזנטים של מחסניה משמש לה מפרש. מהאניה מסרו לנו, כי מערכת הדלק התקלקלה, וכי הם מנסים לתקנה. על-מנת למנוע טלטול

תלט עלינו, הקדשנו זמן רב ל- אימונים על האניה, ועשינו מא- מצים לארגן הווי.

"צ'יו" שינתה כיוון

הדבר היה באביב 1950, כש- בוע לפי חגי-הפסח. יצאנו להפ- לגת שיגרה — ליווי אונית- הרכש "צ'יו". נפגשנו עמה בלב- ים, מצפון לאי כרתים. החלפנו ברכות, ותפסנו את מקומנו ב- מרחק של 3 מיל מ"צ'יו". נת- נו לאיניה הוראות להפלגה, ופ- נינו מזרחה לכיוון הארץ. הים היה סוער ורוגש. הרוח טלטלה את האונייה על פני הג- לים כקליפת-אגוז. המראה לא היה מעודד: ק-20 דומה היתה אז לצריף-מגורים, שעברה עליו

האוונייה לרוחב הגלים, נפלו על המצאה מקורית ביותר: הרימו את כיסוי הברונט של אחד מהמחסנים, והניפוהו כמפרש. ואכן, בעזרת מפרש-ברונט זה, החזיר קו מעמד יפה נגד זעם הגלים. הודענו לאנשי "צ'יו", כי אנו מתכוונים לגרור אותה בכיוון לארץ.

משחק על פי תהום

התחלנו במלאכה, הכינונו חבל-גרירה בקוטר 10 אינצ'ים, נתנו ל"צ'יו" את ההוראות הדורות בקשר להכנות מצידה, והודענו להם, כי יורידו את ה"מפרש". לאחר שהמפרש הורד ניתנה לאנשי "צ'יו" הוראה לשמור על כיוון מסוים ביחס לגלים, והתחלנו בתמרונים על-מנת להתקרב לאוונייה. להעביר אליה את חבל-הזריקה ובעזרתו את חבל-הגרירה.

היה זה כעין משחק על פני התהום. הגישה היתה קשה מאד, כיוון שהאווניות טולטלו בחזקה על פני הגלים. אחרי כרכורים רבים הצלחנו להתקרב למרחק קטן מאד מ"צ'יו", ה"רנים" של שתי האניות התקרבו במידה כזו, עד שחזרנו שמא אחת האניות נפגעה. ברגע האחרון התיישרה האניה, ונגשנו אל ליה קרוב — ללא כל תקלה או פגע.

היה זה מיבצע אמנותי ממש, שלאשרנו נסתיים בכי-טוב. חבל הזריקה הועבר ל"צ'יו" — וא-נחת-הקלה פרצה מלבנו. המשימה הצליחה...

בילוי "סדר" בים ?

הרפתקה זו, שהפיגה את ה"שיגרה" של הפלגותינו, עוררה את ה"מוראל", והפיחה בבחורי רים רוח-חיים. כולם היו פעילים, כולם "הפגרים" חוליה-הים בינינו. כל יד חפשיה באוונייה היתה מונחת על חבל. אפילו הטבח היה שותף מרצון למשימה. אכן ידענו, כי ה"חברה" שלנו — אלה הרוטנים והמתי-

מרמרים בימים רגילים — יודעים לתת הכול בעת הצורך. הוצאת החבל נעשתה במהירות הבזק. האוונייה נקשרה וחברתה את שרשרת העוגן שלה אל חבל-הגרירה, עברו מספר דקות ו"צ'יו" הודיעה, כי היא מוכנה לגרירה. החבל חזק — והתחלנו לגרור.

מהירות הגרירה בים הסוער ער היתה כארבעה קשר. עשינו חשבון והוברר לנו, כי בקצב זה תימשך הגרירה עד חופי ה"ארץ" 7—8 ימים. דבר זה לא נעם לנו במיוחד, שכן פירושו היה, כי את "סדר" הפסח ואיליו אף את ימי החג נצטרך לבלות גמה פעם בלב-ב.

"צ'יו" שידרה אלינו תשדורת של תודה על הצלחתנו בגרירתה. היו אלה דברי-תודה כינים. שהרי העזרה שהגשנו לה באה ממש במועד הנכון. אילו אירע הקלקול ב"צ'יו" יום קודם לכן, לפני שנפגשה אתנו, הרי מצבה של אוניית-הרכש בתנאים אלה של ים סוער ורור-גש — היה בכל רע.

לאחר המאמץ הגדול של ה"הכנות וביצוע הגרירה", ולאחר שהאוונייה "נכנסה למסלול" — נשלחו כל אנשי הצוות למנוחה. לה היו ראויים.

הקלקול תוקן

הגרירה נמשכה עד לפנות ערב. לפתע קיבלנו הודעה מ"צ'יו", כי המאמצים לתן את מערכת הדלק נמשכים, וכי יש סיכויים שיצליחו בכך. היתה זו אפתעה בשבילנו, שהרי כפי ש"נמסר לנו גשבר אצלם הברז הראשי במערכת הדלק. ידענו, כי רק אם יצליחו לייצר ברו חדש — יעלה בידיהם לתקן את הקלקול באניה.

החשיכה החלה יורדת. עם דמדומים נמסרה לנו מ"צ'יו" בשמחה רבה הודעה, כי הקלקול תוקן וכי המכונות פועלות בסדר.

על אף זאת, המשכנו לגרור

את אוניית-הרכש עוד כשעה נוספת, כדי להיות בטוחים, במ"א אחוז", כי "צ'יו" מסוגלת להפליג בכוחות עצמה. ואמנם הכל "דפק". "צ'יו" היתה בסדר. ביצענו, איפוא, את כל ההכנות הדרושות לשם ניתוק הגרר, ותוך תיאום הדדי בין צוותי האוניות שוחרר הגרר, ואנשינו הרימוהו על האניה.

מן השמיים סייעו

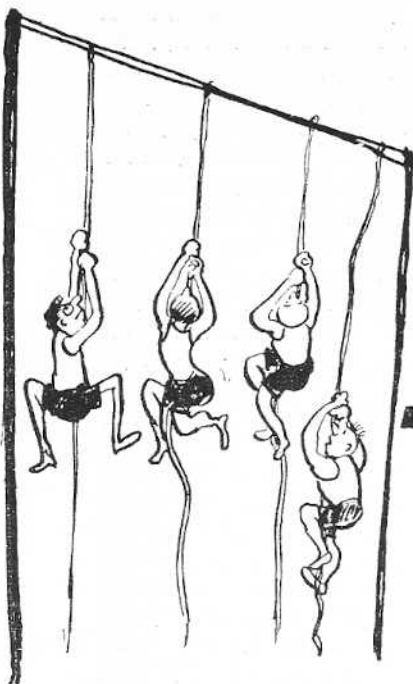
היתה זו מלאכה קשה ומפרכת. אם הוצאת החבל היבש היא מלאכה קשה, הרי הכנסת החבל הרטוב — קשה ומפרכת שבעתיים. אין לתאר את המרץ שהשקיעו ה"חברה" בעבודה זו. באופן נראו סיכויים לבלות את ליל "הסדר" בבית, והחבר-רה" משכו כשדים.

במשך הלילה שמרנו על מרחק קטן מ"צ'יו", על-מנת ש"נהיה מוכנים לכל מקרה של ת"קלה נוספת. הכל עבר בשלום. נראה כי גם מן השמים סייעו לנו. הסערה חלפה. הים נרגע, ואנו הגדלנו את המהירות בכי-וון הביתה.

למחרת בבוקר התחלנו "לל-קק את פצעינו". הבחורים נכנסו לעבודה במרץ, כדי להחזיר את האוונייה לקדמותה. האניה נוקתה וצוחצחה ובאוויר החל מורגש ערב-חג. ה"חברה" הכינוי תלבשתם, ניקו וגיהצו בגדיהם לקראת הירידה לחוף. עבר לילה נוסף בים. עם בוקר יכולנו כבר להבחין בצלילות של ה"הכרמל והגליל". לנמל נכנסנו בשעה 9 בבוקר.

תודה ושי צנוע

אחרינו נכנסה לנמל "צ'יו". כאשר נקשרנו לרציף ניגש מ"פקדה" של "צ'יו" וביקש למסור למפקד 20-ולצוות את תודתו ואת הוקרתו על העזרה היעילה שהגשנו לאונייתו. לאות הערכה ביקש להעניק לנו תשורה צנועה: יין וארגוני תפוחים.

בבן נעשנו קצינים...

העתיד נראה ורוד. ששה חור-
דשים נוצב באניות, נפליג ל-
חו"ל, נראה את העולם ה"נכסף".
אולם, המציאות היתה שונה ל-
חלוטין.

תכנית הלימודים הכלליים —
כגון: מטימתיקה ויסודות מכו-
נאות — התנהלה עוד כראוי. וה-
המרצים היו מורים מהחוג וה-
שיעורים התנהלו כסדרם. אולם,
הענינים התחילו "לצלוע" כש-
הגענו למקצועות הצבאיים. כאן
היו המדריכים מאנשי החיל.
אלא שההדרכה הייתה אצלם תפ-
קיד נוסף לתפקידיהם הרגיל-
לים ביחידות. כתוצאה מכך סב-
לו השיעורים בקורס מחובבות
ומחוסר תיאום מדהים.

השיעור על הנושא "עיצוב
דמות המפקד", למשל, ניתן ע"י
"מומחה" בצורת שיחות חופ-
שיות, משהו מעין סימפוזיון.
על "תפקידי קצין המשמרת ב-
י"ם" זכינו לשמוע את השעור ה-
ראשון בלבד, לאחר מכן נע-
לם המרצה ולא חזר, אגב,
שעור מס. 1 בנושא זה שמעתי

רס"ן דוד שני

של אחד הבנינים, שבנייתו לא
הושלמה עדיין, והימים ימי תחי-
לת החורף, ה"אור צח" לא
היה חסר — פשוט לא היו לא
חלונות ולא דלתות. ל"נוה-קין"
זה היינו מטפסים בסולם-שליבים,
ומי שמכיר את רוח הבוקר הגר-
לשת מהכרמל בשעות הבוקר
המוקדמות, יכול לתאר לעצמו
כמה נעים היה לקפוץ עם שחר
מהמיטה להתעמלות בוקר. הכנוי
הרשמי של השכון בפי אנשי
הקורס היה: "האורה".

תכנית הקורס היתה ענינית
ופשוטה: שלב א' ימשך חדשיים
ויכלול: גיבוש השכלה כללית,
ימאות, נווט חופי, יסודות מכו-
נאות, עיצוב דמות המפקד, ותפ-
קיד קצין משמרת בים. שלב ב'
אף הוא ימשך חדשיים — קאד-
טים באניה 16- (המושג "קא-
דטים" קיפל בתוכו את כל הת-
כנית). שלב ג' (חדשיים) — הת-
מחות של קציני תותחנות וקצי-
ני קשר ונווט.

הענין התחיל בקורס מפקדי
סירות מס. 13 בטנטורה. יום
אחד, לפני סיום הקורס בשלהי
קיץ 1948, הופיעו במחנה מספר
"אנשים חשובים מאד", לבחור
מועמדים לקורס חובלים.

כינסו את המדריכי הקורס ואת
מרבית החניכים באחד האהלים
והעסיקו אותנו יום שלם במילוי
שפע של שאלונים מכל המינים
ומכל הגדלים. זכורני, כי בין
היתר כללו השאלות את שם האב,
גילו מספר הצוארון, גודל העי-
נים ו... מיהו הסופר אשר
השפיע עליך ביותר...

נכנסים ל"אורה"

בסיום קורס הסירות הגיע
הפתק המקווה אשר הועיד אותי
ואת חברי לקורס חובלים. לו
ידענו אז מה עומד להתרחש
בעטיו של אותו פתק, ייתכן ולא
היינו ששים כל כך עם קבלתו.
קורס החובלים שלנו (מחזור
ב') נפתח במחנה הדרכה של חיל
הים, ששכן אז כבוד בסנט לוקס.
לנו הקצו את הקומה העליונה

יוצא מהכלל, היו מחיפה לחיפה. כלומר, לא ירדנו בשום אחד מן הנמלים, אף שחרשנו את כל הים-התיכון ואף ששהינו בים ב"רציפות תקופות ארוכות, הבידור היחידי באותם הימים היה: מק" לט הרדיו בחדר התרבות של האניה, שהשמיע שפע של נעימות ריקודים ביוניות.

הקורס נשכח...

עברו חודשיים וגם השלישי חלף, כשלתע נתפרסמה הוראה כי כל ילודי 1931, אשר גויסו בזמן מלחמת השחרור וטרם סיימו ב"ס תיכון, רשאים להשתחרר על מנת לסיים לימודיהם. הוראה זו הביאה לצמצום קטן לני במספר הקאדטים. מ"מ 50 איש נותרו כ" 15 בלבד, והקורס פשוט נשכח. הנותרים הפכו להיות אנשי צוות באניה לכל דבר, והמשיכו לגרד חלודה, לנקות ולצבוע, היו אלה ימי הוזהרה של "א-16", היא הייתה האניה הנקיה ביותר בחייל — אפשר היה לאכול ישר מזה סיפון...

חמישה חדשים אחר שעלינו על האניה חזרו ונזכרו בנו: מ"י שהו היה זקוק למשמר-כבוד ו" לנו יצא כבר מוניטין בתחום זה. אולם, הפעם נתברר כי הקורס אינו מונה אפילו מחלקה אחת. בדלית ברירה, נתמלאו שורות הקורס הדלילות בחיילים, אשר נמצאו מתאימים לקצונה.

להוציא את "אלטלינה"

אחר המסדר ירדנו, סוף-סוף לחוף, להשלמת השלב השלישי. קבלנו מפקד חדש ונראה כי הענינים ייכנסו לתלם. אולם, גם הפעם לא נתנו לנו מנוח. לא עבר זמן רב ושוב נזכרו בנו. חיל-הים היה זקוק לקבוצה מל"י כדת על מנת לסלק את "אלטלינה" מחוף תל-אביב. לא כאן המקום לתאר אותה תקופה שביי לינו במבצע זה. על כל פנים, היו אלה ימים של עבודה מאור מצת, רכישת נסיון מקצועי ימי רב ומבחן ניפוי נוסף לקאדטים. (המשך בעמ' 118)

צפוי — נקראנו לשמש משמר-כבוד מטעם חיל-הים, בטכס השבעת הנשיא הראשון של מדינת ישראל בירושלים. החלה פרשה של אימונים ב"תרגילי-סדר ובצעידה. בסופו של דבר, נסענו לירושלים, מלאנו את תפקידנו וחזרנו. מכל מקום, "הרוחנו" חודש — השלב הראשון נמשך שלושה חודשים במ"קום החודשיים שתוכננו מראש...

לגרד ולצבוע

בשעה טובה ומוצלחת עלינו על "א-16", להמשיך הלימודים. ואכן, כאן הוכנסנו ללא דיחוי לאפיק: תרגולת איך-קץ בגירוד חלודה, צביעה, ניקוי בתי שימוש, שפשוף סיפונים ושימון מכונות.

לקראת טכס הסיום נת"עוררה עוד בעיה: "צריף דוד" המפורסם, אשר הוחל אז בבנייתו לצורך עריכת ה"טכס לא הושלם למועד.

ללא התלבטויות נוספות נרתמנו הפעם לעבודה במ"לוא המרץ. אכן, הצריף הושלם בזמן ובשעה שכל היקום עטוף גלימת שגל צחורה, נעוץ הטכס וויכנו להיכנס למשפחת המפקדים של חיל-הים.

בתחילתו של שלב זה מנה הקורס עדיין כ" 50 איש. אין פלא, איפוא, אם כעבור חודש ימים הגיעה האניה למצב כזה, שכבר לא נותר דבר לגרד, לנקות או לצבוע, פרט לנקוי הבור-קר השגיתי. אף על פי כן, התחלנו את ה"מחזור" מחדש, כלומר לגרד מהדופן את הצבע שהיה במצב מצוין, על מנת לחזור ולצבוע אותה...

הפגלות האימונים היו מענינות במיוחד. שמשנו במשמרות-ים בכל מחלקות האניה — ב"מטבח, בחדר האוכל, ליד המכונית וגם בגשר. כל ההפגלות, ללא

במרוצת הזמן כתי"ס ר"פ"מ. לעומת זאת, בנושא "מאות ונווט חופי" דשנו בפעם המאה את אותו החומר שלמדנו (והדרכנו) עוד בפלוגה הימית, בימים שלפני קום המדינה.

ההכרה הראשונה עם מקצוע התותחנות הימית היתה מענינת ביותר. יום בהיר אחד הופיע המומחה לתותחנות ימית, איש גח"ל או מח"ל, הוציא מכיסו מטלית, פרש אותה בזהירות רבה ולעניינו נתגלו מספר שברי מתכת אשר הוצגו כרסיסי פגז, אשר נורה ע"י המצרים על אניה המלחמה שלנו "הגנה". לאחר ששבה את לבנו בהקדמה זו ובהסבר על האפשרויות הניתנות ללמוד על האויב משברי המתכת המוצגים, סיפר לנו המ"רצה עד כמה תותחנות ימית הנו מקצוע חשוב, מורכב וקשה ללימוד, בהשוואה עם תותחנות שדה. הייתה זו הפעם הראשונה והאחרונה שראינו את ה"איש..."

על חופשות ותלבשות

חופשות לאנשי הקורס נתנו בצורה סמלית ביותר. מפקדינו רצו כי ננצל את זמננו הפנוי ללימודים ומשום כך התירו לנו לצאת לחופשת-ערב קצרה אחת לשבוע, משעה 1800 עד 2100, וכן לחופשה "ארוכה" בשבת, משעה 1400 עד 2400. מובן, כי ה"חברה" סללו לעצמם דרך פ"ר טית אל החופש. כדי להטעות את הביקורת היינו מניחים במ"טותינו דמויות עשויות משקי חפצים, נעלים וכד'.

בעית התלבשות נפתרה בצורה מקורית ביותר. אותה תקופה הגיע לחיל מארה"ב אוסף מגוון של תלבשות מלחים משומשות, וכמובן ש"זכינו" למדים. לציון השתיכותנו לקורס חובלים ס"פ"ק לנו האפסנאי בעל היומה שלנו, כתפיות שנגזרו מחזיות משומשות. כיסוי הראש היה כובע-מלחים כחול.

הצלה ל"מליו" תכנית הל-מודים באה לנו ממקום בלתי

כך היו יורים

סון גדלר ישראל

רועמי רשומות מהימים ההם יודעים לספר סיפורים רבים על תותחנים, אותו נשק "חדש", שהובא לארץ אחרי ה־15 במאי 1948. מעטים בתותחנים שלא ירו, תותחנים בנס, תותחנים ששימשו רק לקישוט ולנוי, ועוד כהנה וכהנה.

גם אני אספר סיפורו של תותח, שהיום הוא נראה כ־ענין טרוס־היסטורי, מין מע־שה שאירע לפני מאות שנים, ואילו אז — אז היתה זו מציאות. שהרי אני ש־משתי אז מפקדו של אותו תותח.

אולם, תחילה אספר כיצד נקלעתי למחיצתו של אותו תותח, והיאך נעשיתי מפקדו.

עלית "כובשי הים"

בשנת 1946 התארגנה ב־גרמניה, במסגרת נח"ס (נו־ער חלוצי מאוחד), קבוצה ימית בשם "כובשי הים", הקבוצה, שגם אני נימנתי עליה, למדה ימאות ונביגציה מפי קצין־ימי גרמני. ב־ימים ההם עסקנו בימאות על אניות של חברה גרמנית, בנהר הדנובה. ב־1947 עברנו לאיטליה, שם המשכנו ב־לימודים בבית־ספר ימי עד שנת 1948.

לאחר שסיימנו את בית־הספר הימי, עלינו ביוני 1948 לארץ, ומיד התגייסנו לחיל־הים. קבוצתנו מנתה 22 איש, יומיים־שלושה ל־אחר התגייסותנו הועברנו ל־סידנא־עלי, עלינו על "הג־נה" (ק־20), ושובצנו בתפ־קידים שונים.

ההרגשה לא היתה מזה־רה. היינו חדשים בארץ, עב־רית לא ידענו. מיבנה אני־מלחמה לא הכרנו, ואין צורך לומר כי נשק כבד, ביחוד ימי, לא ראינו בחיים.

"עליך ללמוד מהר..."

בימים הראשונים שי־מ־שתי כמגישי־אוכל. כעבור מספר ימים הועברתי לתו־תחירכתיים, שאת דגמו ואת גדלו לא הכרתי. קיבלתי הס־ברה קצרה מפי "ותיק" ה־צוות. נאמר לי, כי זהו תותח־הרים "הוביצר", מתקופת מלחמות נפוליאון, שאחר גלגולים רבים הגיע לחיל־הים, והורכב על האניה.

נראה כי די היה בהסברה, כיוון שלמחרת היום קיבלתי מינוי של מפקד התותח. אין צורך לומר, כי לא קי־בלתי מינוי זה מתוך התלה־בות ורצון רב.

פניתי, איפוא, אל מפקד האניה והסברתי לו, כי אי־רעה כנראה, אי־הבנה, שהרי אין אני מכיר כלל את התו־תח, ואין לי כל הכשרה ל־שמש מפקדו.

תשובת המפקד היתה קצ־רה וברורה: "המינוי הוא מינוי, ועליך ללמד מהר, כדי שתוכל בשעת הצורך ל־פ־עול".

אין ברירה, התחלתי ל־למוד במרץ את הלכות התו־תח ולהכיר את אבזריו. הת־אמנתי פעמים אין־ספור ב־פירוקו ובהרכבתו, עד שר־כשתי בקיאות ומומחיות מסוימת בכלי.

הקנה עף עם הפגז

כעבור שבועיים־שלושה יצאנו לפעולה. מול חוף מג־דל נתקלנו באניה מצרית. תוך שניות מספר ניתנה הפקודה לפתוח באש על אנית האויב. פתחנו באש. בדיקת הטווח נעשתה לפי מראה־עין. אפשרות אחרת לא הי־תה. מכשירי הבקרה היו אז פרימיטיביים מאד, ו־אי־אפשר היה לסמוך עליהם. המשקפת לא היתה מאוזנת ומאופסת, כמעט ולא השת־משנו בלוח־המטוחים של התותח, והסתפקנו בראייה פשוטה — צפינו היכן נופל הפגז, ובהתאם לכך הגבהנו או הנמכנו את הקנה.

לאחר מספר יריות צפיתי אחר נפילת הפגז וראיתי, כי הטווח קרוב למטרה. נתתי פקודה להמשיך באש, אולם הפקודה לא בוצעה. משתפ־יתי מבטי אל התותח, נת־ברר לי לחרדתי, כי הקנה עף יחד עם הפגז. למזלנו פלס התותח את הפגז החו־צה, ואילו הקנה נעצר ע־י־דופן האניה. תודות לכך נמ־נע אטון.

מיד קראנו לעזרת הנש־קים, אך גם הם היו חסרי־אונים. אולם, החלטנו לפעול על אף זאת. אימרה, אחד מאנשי הצוות, החליט לה־רים את הקנה ולחזור ולהר־כיבו על התותח. בתוך כל המהומה נמצאו גם ברגים, ובשעה טובה (ואחר הזעה מרובה) הצלחנו להבריג את הקנה, ולקשור אותו בח־בליס.

כן, המשכנו גם לירות!

התותח קשור טוב בחבל

לא היה פשוט כלל לד־רוך את התותח. הפעולה הי־תה כרוכה במאמצים פיזיים בלתי־רגילים, מאחר שהיה הכרח לדרכו ב־ד, הצרה

המומחה מזהיר אותנו

לאחר מספר ימים הגענו לבסיסנו בחיפה. כאן הופיע המומחה האיטלקי, ראה מה שעשינו — ונדהם. הוא הסתביר לנו את הטכנה הכרוכה בפעולה בעזרת ה"אוס": מאחר שהנוקד נזקק כלפי חוץ, עלול היה להתהוות ירי עם סגירת הסדן, וכמובן, האיש הסוגר את הסדן עלול להיפגע ע"י רתיעת התותח. אגב, לחץ הרתיעה נאמד בארבעים טון.

האמת ניוונה להיאמר, כי לא התרשמנו במיוחד מהתיראוריה של אותו מומחה. עם זאת קיבלנו את עצתו, לסלק את ה"אוס" ולתקן את התותח בידי נשקים. ואמנם, תוקן התותח, עשינו נסיון, והוא ירה יפה.

ושוב יצאנו לפעולה. וגם הפעם לא פעל "המתקן". חזרנו, איפוא, על ה"פנט" עם הפטיש, אלא שהפעם השתמשנו בשני פטישי-עץ מהמסתבח...

ה"אוס" הוכנס חזרה

באחד הלילות התקרבו לחוף עזה. אניות הדגל שלי נו "וודג'ווד" פתחה באש על החוף, מבלי שנתנה אתרא

והנה יצאנו לפעולה. בלי לה התקרבו לגזרת החוף בין עזה ואל-עריש. וקיבלנו פקודה לפתוח באש.

לחיצה על ההדק — אין קול ואין עונה. דרכנו מחדש וחזרנו ולחצנו על ההדק — ושוב אכזבה.

ניתנה פקודה: "צוות לא חוזר". הוצאתי את הפגז חרתי אותו במהירות לים, כי משוכנע הייתי, שהפגז עקר. התותח הוטען מחדש. ניתנה פקודת-אש. לחיצה על ההדק — שקט ושלווה.

החלטתי להשתמש באמצעי-עם נמרצים יותר, ספקי התחמושת נשלח אל חדר המכונות להביא פטישים, במקום פגזים. הוא חזר עם פטיש ברזל בן 2 ק"ג. ניתנה פקודה: "צוות לאחור". "טראק", מכה על הנוקד — והתותח ירה.

כך המשכנו לירקת כל הלילה, בעזרת הפטיש. למחרת פניתי למכונאי הראשי קסטל, וביקשתי את עזרתו. לאחר התייעצות מקצועית וטכנית סוכס, כי נכ"נ"ס "אוס" בין הקפיץ המ"שחזר את הנוקד לבין הסדן על מנת להאריך על-ידי כך את הנוקד, היה זה "פאטנט" טוב, שתודות לו פעל התותח ללא מעצורים.

היתה, שפגזים רבים היו עקרים, ובכל פעם היה צורך לדרוך את התותח מחדש.

ועל אף כל התקלות המ"שכנו לירות, ואף (אלוהים יודע כיצד) פגענו במ"סרה.

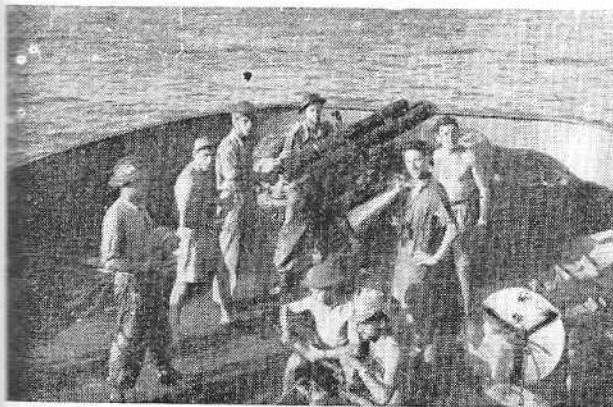
בסיס הפעולה, משחזרנו לבסיס ב"פ, פניתי למפקד דויד מימון, וביקשתי ממנו לדאוג לכך שהתותח יתוקן לפני שנצא שנית לפעולה. הדבר הובטח אך התותח לא תוקן. נראה שלא היו אמצעים.

לפנות ערב נקראתי אל דוד מימון והוא שאלני אם הצוות, התותח והתחמושת מוכנים לפעולה.

תשובתי היתה: "התותח קשור היטב בחבל, אם לא תהיה ברירה, נמשיך..." זכורה לי יפה עמידתו של צוות התותח. הצוות היה מורכב ברובו מעולים חדשים, רובם אנשי הקבוצה שעלו יחד אתי לארץ. האנשים לא היו מאומנים כראוי, אולם גילו מסירות בלתי-ירגילה ורצון כן. ה"צבר" היחיד בצוות, בחרו מעיין חרוד "נקלט" יפה בקרבנו. הוא התקשר אל העולים החדשים, ואף שימש דוגמה ומופת בהתנהגותו.

תותח חדש הגיע...

בימי ההפוגה השניה חלה התקדמות ניכרת. הגיע נ"שק חדש. ה"נפוליאונצ'יק" הוחלף. קיבלתי תותח איטלקי בן 76 מ"מ, שמשום מה, נקרא אצלנו אז תותח-ימי, יחד עם התותח החדש הגיע אלינו מומחה איטלקי. התותח הורכב על האניה, הצוות אומן בו במשך יומיים, התחמושת הוחלפה, וכולנו קווינו כי הגיעו זמנים חדשים וכי הפעם נוכל לפעול ללא תקלות.

התותח הראשון בחיל הים — תותח הרים מיושן שרותק לסיפון בדרך אימפרוביזציה.

התותחים הראשונים בחיל-הים היו תותחי שדה.
בתמונה: תותח בפעולה.

מוקדמות לאניה שלנו. מהחוף נדלק זרקור שהצליח "לתפוס" אותנו. כל תותחי-החוף ריכוזו עלינו אישם.

היינו קרובים מאד לחוף — לפי הערכתי לא יותר ממיל אחד. פגז מתותח-חוף פגע באחת מעמדות התותחים האנטי-אוויריים שלנו. שני אנשים נפגעו, ביניהם נפגע קשה קצין התותחנות, פיני, שעמד והקריא את הטווח ב"עזרת אור הזרקור המצרי. חלק מצוות התותח שלי חש לעזרתם, והעביר את הפצו-עים לחדר-האוכל, ששימש גם חדר-ניתוחים.

המשכנו באש. להערכת השוחים השתמשתי ב...דמיון שלי, חלק מצוות התותח טרם הספיק להגיע לעמדה, ונותרתי שם לבדי, עם ה"צבר" מעין-חרוד. הוא שימש ספק-תחמושת, טען את התותח, ואני המשכתי לירות בעזרת הפטיש.

למחרת בלילה התקרבונו לחוף המצרי. אולם עוד בטרם הספקנו לפתוח באש קיבלנו הוראה לרוץ אחורי שתי האניות המצריות, ש"הפגיוז את תל-אביב. בדרך אל הפעולה התייעצתי עם קצין-המכונה קסמלן, והחלטנו לחזור ולהשתמש בסידור עם ה"אום". ואכן, כאשר נפגשנו עם האניות המצריות פעל התותח בסדר.

סופו של פטיש

החלטתי לתת לתותח עוד "שנסה" אחת. עוד מכה, ול"הפתעתי התהוותה ירייה. אר"ס עם הירי נפלטו גזים וש"ס וכיסו את פני ואת בגדי, לא ידעתי מה קרה, ומתוך טשטוש זרקתי את הפטיש מידי. אותו רגע עשוה הא"ניה סיבוב חד ימינה, והפטיש נפל ליס.

התחילה פרשה של בירור. ר"ס. קצין המכונה דרש ממני את הפטיש, ואני דרשתי מ"מפקד האניה בגדים חודשים. "הצדדים" התפשרו לאחר שוניה שניתנה על-ידי המ"פ. אני קיבלתי בגדים חדשים. הפטיש הורד מאינונון סר האניה, והכל על מקומו בא בשלוס.

התותח הוחלף.

הקרובות נסתיימו, והוחלט לתקן את התותח. הוא הורד מהאניה, ונשלח לבית-המלאכה. כעבור חודש הוחזר אלינו לאחר התיקון.

יצאנו לאימונים. כל המומחים עמדו על הגשר ועקבו אחר התרגול. ניתנה פקודת "אש, לחיצה על ההדק" — אין ירייה. דורכים מחדש. לוחצים על ההדק — שוב אין ירייה. הפעולה נשנתה מספר פעמים.

בסופו של דבר נתתי פקודת: "צוות לאחור". הובא פטיש גומי חדש, שהגיע זה עתה מבטיס-ציד. מכה על ההדק, דריכה, לחיצה — פעם פעמיים ושלוש — אין ירייה.

הובלנו

את

חיל-הרגלים

רס"ן י. נץ

ביוגרפיה קצרה

"חנה סנש" היתה אנית מעפ"ל
ליום קטנה, אחת הבודדות שהצליחה
לפרוץ את ההסגר הבריטי ולהוריד
אות נוסעיה בחוף נהריה. לאחר מכן
נשארה תקועה ליד החוף.
יום אחד הגו אנשי קיבוץ "העוגן"
רעיון: הם עלו על האניה, תיקנו
את מכונותיה ו...הצליחו להכשירה
להפלגה. כך הוכנסה "חנה סנש"
לשרות בפל"ים.
את תפקידה סיימה "חנה סנש"
בפוף 1948, משהגיעו אניות משוכי
ללוח יותר.

ההצדעה הראשונה

היה זה ביום 14 במאי 1948
— יום הקמת המדינה. הגפנו
על "חנה סנש" דגל תכלת-לבן
— האניה הראשונה שעליה הור-
נף דגל מדינת-ישראל. הת-
קדמנו לאט בכיוון אל נמל חי-
פה, שהיה נתון עדיין בידי הבר-
יטים. בדרך חלפנו על פני
אניה זרה — שהניפה דגל יו-
גוסלובי. היתה זו הפעם הרא-
שונה "אחרי אלפיים שנה" שז-
כינו לכך שאניה זרה תצדיע
לדגל שלנו.

הורדנו את הנשים והילדים
בתוך הנמל — מבלי שהאנג-
לים יפריעו לנו. מיד לאחר מכן
התרחקנו מהמקום ועוד באותו
לילה העמסנו עוד גדוד חיל-
רגלים והעברנו אותו לנהריה.
היה זה הגדוד שכבש את עכו.

מבצע נחיתה שבוטל

לאחר מיבצעים אלה עסקה
"חנה סנש" בפטרולים לאורך
החוף ובשמירה על סירות-
דייג. במשך תקופה מסויימת אף
התכוננו לנחיתה. ידוע היה לנו
כי מתכננים מיבצע-נחיתה בק-
נה-מידה גדול, והתכוננו לק-

אט החליקה האניה הקטנה
על פני גלי-הים לכיוון נהריה.
מן החוף הבהבו האורות. הש-
ארנו את חיפה מאחורינו וב-
השאי התקדמה האניה לנהריה
המנותקת.

היה זה מיבצענו הראשון.
הוטל עלינו להעביר גדוד חיל-
רגלים מחיפה לנהריה המנות-
קת. הורדנו את הגדוד על ה-
חוף. אנשי הגדוד פרצו מנה-
ריה אל ישובי הגליל המערבי
ופינו מהם את הנשים והילדים.
אלה הועברו לנהריה, הועלו על
"חנה סנש" והועברו לחיפה.

עוד מהירות

קוריוז מעניין אירע כאשר
התקרבנו לאניה המצרית ור-
אינו, כי יהיה זה "בריא" בשי-
בילנו אם נסתלק בכל המהירות.
העברנו את המכונאי שלא ידע
על המתרחש, ואמרנו לו: "תן
מהירות מאכסימלית".

מנומנס למחצה ענה: "אין
מהירות יותר".
משגלנו לו: "חבוב, אנית
מלחמה מצרית רצינית אחרינו".
זינק לחדר-המכונות, והגביר את
המהירות עד שהארובה רעדה.

ראתו בכל המרץ. אולם, ביי-
נתיים, נכנסה לתוקפה ההפוגה
הראשונה והנחיתה נתבטלה.
במשך תקופה ממושכת היי-
נו בידדים בפעולות הפיטרול
לאורך החוף. ספינתנו היתה
יחידה בתפקיד. רק כעבור זמן
מה היפיעה א-16 ("אילת"), ש-
הצטרפה אלינו והוציאה אותנו
מהבידות.

פגישה באויב

פגישה מיוחדת במינה היתה
לנו עם אניה מצרית. יום אחד
קיבלנו הודעה, האומרת כי
אניה מצרית פורקת מטען
על חוף עזה. משום-מה, נדמה
היה לנו, כי זנחי ספינת-עץ.
שנוכל להכנס אתה לקרב ול-
הטביע אותה.

התקדמנו לעברה, אולם מ-
שהגענו לקרבתה נוכחנו לדעת
כי לפנינו אנית-מלחמה רצי-
נית, שלא היה לנו כל סיכוי
להכריע אותה. מיד הסתובבנו
על עקבותינו והתחלנו מסתל-
קים מהמקום. למזלנו, גם הא-
ניה המצרית לא היתה שוחרת
קרבות, ואף היא הסתובבה
והסתלקה.

בר נראה תמוה בעינינו, היות והאניות הללו כמות שהן, הופיעו ביעילות רבה על ידי הבריטים במלחמת העולם השנייה. והרי האוניה נבנתה בשנת 1944 בלבד! אולם, המהנדס האמריקאי פעל במרץ רב, ולמראה שבירי קירות הדוודים שנערמו על הספון, היה ברור לנו כי מן הראוי לשים מיד קץ לכל הפעילות הזאת, שאם לא כן נצטרך בבלות בצרפת מספר חדשים.

ואמנם, על אף מחאותיו של אותו מהנדס אמריקאי התחלנו לחזור ולהרכיב בחזרה את החלקים שפורקו, ובמספנה החלו להכין קירות חדשים במקום אותם הקירות שהושחתו.

השביתה גרמה צרות

מצב רוחנו החל משתפר, כי שלפתע צצה תקלה חדשה. התינופה של הפועלים שעסקו בהרכבה היתה הרבה יותר קשה

אר פטיש, מברג או אפילו מפיתח אחד.

המומחה פקד לפרק

האפתעה השניה היתה עוד פחות נעימה: משעלינו על ה-אוניה, שעשתה עלינו כבר מרחוק רושם רב בגדלה, (כולנו היינו רגילים בקורבטות הקטנות שלנו) מצאנו עליה מספר רב של פועלים צרפתיים שפירקו והורידו ממנה חלקים בתנופה כזו, עד שנדמה היה כי תוך ימים מספר לא ישארו כלל מכונות באוניה.

דרשנו הסברים מאנשי ה- "מוסד" ומדבריהם הסתבר כי המהנדס האמריקאי שהועסק על ידיהם — שחשב, כנראה, כי הוא ממונה גם על אוניות חיל-הים — קבע כי יש צורך לערוך באוניה שפוץ כללי: להחליף את הקירות הקדמיים של שני הדוודים ולהכניס שניים רציניים במערכת המבערים, ה-

בתחילת שנת 1949 הצליחה משלחת הרכש בארצות הברית לרכוש את הפריגטה הקנדית "סטרטאדאם" ולהסיע אותה ב-עזרת צוות זר עד למרסיי שבי-צרפת. על מנת להעביר את הפריגטה לחיפה נשלחה לצרפת קבוצה קטנה של אנשי חיל-הים, ששירתו בזמן מלחמת ה-קוממיות בקורבטות, שהיו ארניות המלחמה "הגדולות" של החיל.

הצוות הזר הסתלק

עקב שיבושים בדרכי התחבורה הגענו למרסיי באיחור-מה. בהתאם לתכנית היה עלינו להצטייד בדלק, במים ובאוכל, להתארגן באניה הבלתי-מוכרה תוך שבוע ימים, ולחזור מיד לארץ, מאחר שהמצב המדיני היה עדיין מתוח מאד.

אולם, משהתקשרנו עם אנשי מוסד לעליה, ששימשו ביימים ההם נציגי צי הסוחר ו-חיל-הים כאחד, התברר כי צפוי לנו מספר אפתעות בלתי נעימות. נמסר לנו, כי הפריגטה הקדימה אותנו ביומיים. צוות אנשי האוניה, שהיה מורכב מימאים מפוקפקים למדי, הטריחו עצמם בקושי לקשור את האוניה לרציף ולכבות את האש בדוודים. קודם לכן עוד הצליחו איך-שהוא לכבות שריפה שפרצה באחד מחדרי הדוודים, עקב הלכוד הרב וזילת הדלק שהצטברו שם במשך הנסיעה.

קיצורו של דבר, אנשי הצוות הסתלקו כולם עוד לפני שהספקנו לקבל מהם את האניה. אולם, לפני שפרחו להם, נטלו עימם כל דבר שלא היה מרוקן לאוניה. בכל הפריגטה לא נש-

מפקדה הראשון של הפריגטה (אז רב-חובל) מ. לימון, וכותב הרשימה מחזיקים את סמל האוניה הקנדית שהורד.

גייסנו לטיפול במכונות כמה מ־
אנשי הסיפון שהיו להם ידיעות
כלשהו במכונאות. אולם זה לא
הספיק.

אז נזכרנו לפתע כי בסביבות
מרסיי מצויים מחנות של עולים,
שהתרכזו באיזור מכל קצווי אי-
רופה והמתינו לאניות שיסיעום
לארץ. קבלנו אשור מ"המוסד ל-
עליה", ויצאנו למחנות לגייס
אנשים לחיל-הים.

אחר מסע הסברה נמרץ הצ-
לחנו לגייס כ־40 בחורים, שלא
היו, אמנם, יורדי-ים אך היו
ביניהם מכונאים ומסגרים וב-
עיקר — כולם היו מוכנים לנסוע
לארץ-ישראל באונית חיל-הים.

הצרפתים הופתעו

עם תגבורת זו התחילה הע-
בודה "לזוז". הפועלים הצרפ-
תיים שהשתעממו עקב השביתה
באו לבקר אותנו והתעניינו ב-
מהלך העבודה. בתחילה היו ספ-
קניים מאוד ועל פניהם ניכר היה
כאילו אמרו: "בין כה וכה לא
יצא מזה כלום ואנחנו נגמור
את המלאכה". אולם, עם ההת-
קדמות העבודה נשתנה יחסם ו-
אחדים מהם אף החלו לתת לנו
עצות מקצועיות.

בשלב ראשון התחלנו להרכיב
דוד אחד, כדי שאם יהיה צורך
בכך, נוכל להפליג ללב-ים. את
תיקון הדוד השני היינו מסיימים
בחיפה. כיוון שהיינו דחוקים ב-
זמן, ויתרנו גם על ציפוי האז-
בסט שעל קיר הדוד הקידמי
(החיצוני) ולא הקפדנו גם על
אטימות מוחלטת של כל בית
הדוד.

מנהל העבודה הצרפתי, שאף
הוא בא לבקרנו, הבחין בכך מיד,
אך לא אמר דבר ורק הניד
בראשו. אולם, פועליו שבאו ל-
בקרנו למחרת היום, סיפרו לנו,
כי הוא אמר שנצלה בחום ונ-
חנק בעשן אשר יחדור לחדר
הדוודים מבعد לסדקים שנשארו
בבית-הדוד.

הבטחנו להם שמפניה אם יר-
גישו בחום מיוחד או בעשן כל-

עות ידיים פטליסטיות שלוו מ-
בטים כלפי שמיים...

גויסו עולים חדשים

בלית-ברירה החלטנו לנסות
לקשור את העבודה בכוחות עצ-
מנו, עם הצוות הקטן שהיה
עמנו.

פנינו פעם נוספת לאגוד ו-
בקשנו רשות להוציא מהמספנה
המושבתת את כל חלקי המכור
נות המפורקות ואת קירות הד-
וודים שהיו מוכנים כבר במס-
פנה ואשר צריך היה רק להת-
אימם ולהרכיבם לדוודים.

להפתעתנו הסכים אגוד הפו-
עלים לבקשתנו. כנראה שהיו ב-
טוחים כי לא יעלה בידינו לג-
מור את המלאכה עקב המחסור
באנשים, בכלים וב"ידע" מק-
צועי. אולם, הם טעו: התארגנו
מיד בשלוש משמרות, קנינו ב-
עיר את כלי העבודה הדרושים
ושקענו בעבודה.

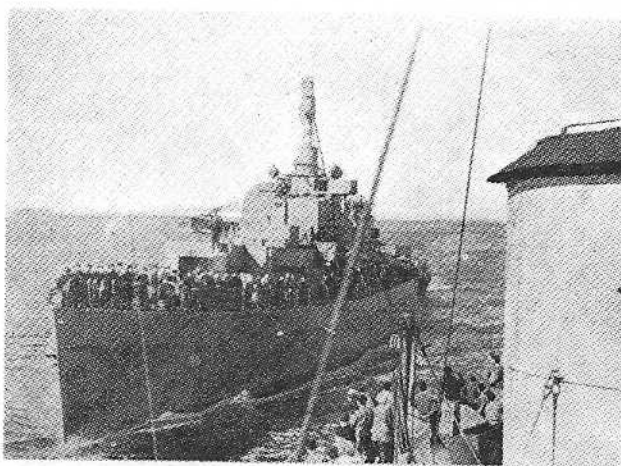
בשעה שיצאנו את הארץ על
מנת להביא את הפריגטה, לא
נמסרה לנו שום אינפורמציה
על סוג זה של כלי-שיט. אין
פלא, איפוא, כי משנכנסנו לחדרי
המכונה ולחדרי הדוודים, נתברר
לנו כי אין בינינו בעלי מקצוע
מומחים שיהיו מסוגלים לפתור
את הבעיות הטכניות שנתעוררו.

נה מייעילותם של הפועלים ש-
עסקו בפירוק. יתר על כן, פרוץ
העבודה הלך וקטן מיום ליום.
לכך עוד נוספה שמועה על ש-
ביתה קרובה העומדת לפרוץ
במספנה שעבדה בשרותנו.

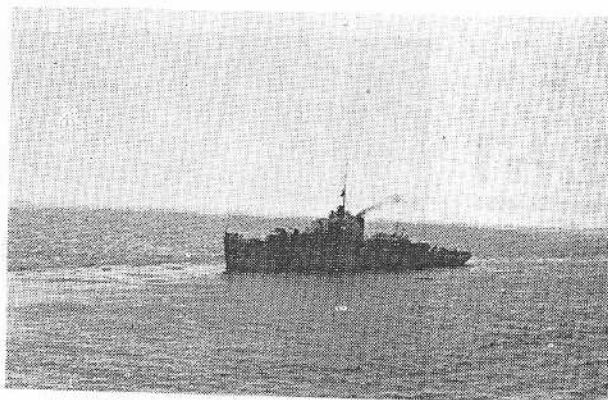
למרבה הצער, השמועה על
השביתה נתאמתה חיש מהר, ומ-
קץ השבוע השני הפסיקו הפו-
עלים את עבודתם. עמדנו אוב-
די עצות. תחילה חשבנו כי ה-
מדובר בסכסוך ספונטני שיס-
תיים אחר יום-יומיים. אולם היו
מים חלפו והשביתה נמשכה.

כל פניותינו אל האגוד ה-
מקצועי של הפועלים, לא נשאו
פרי. הם הבינו את מצבנו, הת-
יחסו באהדה למדינתנו החדשה,
אולם מיאנו לדחות בגללנו את
מלחמתם בבעלי המספנה שלנו.
אחר שבוע של אפס-מעשה היינו
מיואשים לחלוטין. ידענו עד
מה חשוב להביא את האוניה
בהקדם לארץ; ידענו כי לאויב
המצרי גונבו כבר הידיעות על
פריגטה ישראלית העוגנת ב-
מרסיי. כל יום נוסף של שהיה
בנמל מקל על האויב ארגון
פעולות חבלה. ידענו כל זאת
אך לא יכולנו לעשות מאום.

אגוד הפועלים לא הרשה לנו
להעביר את האוניה לטפולה
של מספנה אחרת, ולשאלה מתי
תגמר השביתה נענינו בתנר-

בדרכה הביתה הקבילו את פני הפריגטה (שלא הייתה מזוינת)
בלב-ים, הקורבטות "ווג'בוד" ו"הגנה".

ה"סטרטאדם" לשעבר הוכנסה לשרות בשם ק-28, אחר ששופצה וחומשה כראוי.

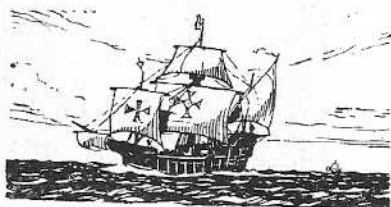
החבלנים מהתקרב. אגב, מעז יצא מתוך, בדרך זו ניתנה לנו אפשרות לאמן את אנשי הצוות החדשים, שגייסנו במחנות העזר לים, בטפול במכוניות ובדוודים. נקודה זו היתה חשובה לנו ביותר, כיוון שההפלה בלב-ים עם צוות "ירוק" כזה הלוותה בעיה בפני עצמה.

וכך עשינו. המכוניות עבדו כל הלילה. בבוקר עצרנו אותן לדקות מספר, ואחד הקצינים ירד עם מכשיר צלילה, כדי לבידוק שמא בכל זאת הצליח חבלן-אויב להדביק לשדרית האונייה מוקש-עלוקה. אולם, הבדיקה גילה כי גוף האונייה מתחת ל-מיים נקי, ובשעה טובה ומוצלחת יצאנו לים הפתוח, בדרך הביתה לחיפה.

לעזוב את הנמל רק למחרת יום ירידתה מהמבדוק. פירוש הדבר: שהיה בנמל למשך הלילה, עם כל הסכנות הטמונות בכך.

לאחר טיפול נמרץ נמצא פתרון חלקי. מינהלת הנמל הסכימה להשאיר את האונייה בתוך המבדוק כשהיא מוצף מים, אולם בתנאי ששערי המבדוק ישארו פתוחים.

זה היה פתרון חלקי, מאחר שהשערים הפתוחים היו נותנים אפשרות גישה לחבלנים-צוללים על אף השמירה שהוצבה על קירות המבדוק. אך גם לכך נמצאה עצה. החלטנו לסתום את הפרצה ע"י הפעלת המכוניות הראשיות במשך כל הלילה, כך שזרם המים, הנוצר ע"י המד-המים המסתובבים, ימנע את

שהוא בזמן הפעלת הדוד. המנהל שלהם לא ידע כי לחץ האוויר בחדר הדוודים של פריגטה עור לה על לחץ הגזים בתוך בית-הדוד, כך שעשן אינו יכול, ב-שום אופן, לחדור לחדר הדוודים. בתום ארבעה ימי עבודה מאיר-מצת בשלוש משמרות, הצלחנו לסיים תיקון דוד אחד וכן חלק גדול של עבודות השיפוץ במכונית. הפעלנו את הדוד ולתמכה-גם של הצרפתים הכל פעל כ-שורה — בלי חום ובלו עשן. יתכן שעובדה זו היא שהשפיעה על איגוד הפועלים, שנוכח ל-דעת, כי באמצעות האונייה שלנו לא יוכל לסלק את חשבונו עם בעל המספנה. מכל מקום, האיר-גוד הפסיק את השביתה והפועלים התחילו לעבוד במרץ ב-תיקון הדוד השני. לאחר שראו באיזו מהירות ביצענו את העבודה בדוד הראשון, רצו להר-אות לנו כי גם הם יודעים לעבוד בקצב מהיר ואכן — הם סיימו את העבודה בזמן קצר להפליא.

שמועה על חבלנים

שלושה שבועות לאחר שהגענו למרסיי הגיעו אלינו ידיעות, כי בעיר נמצאת קבוצת חבלנים של האויב. מעמדנו בצרפת היה כמעמדם של אנשי ציה-הסוחר. משום כך, נאלצנו להבטיח עצ-מנו נגד חבלה רק בסיוורים של שומרים מזוינים באקדחים, ש-הוצבו על הרציף במשך כל שעות היום והלילה. שמירה זו לא היתה מספקת לכל הדעות, במיוחד נגד "אנשי צפרדע" שהיו עלולים להתקיף את האונייה מצד הים. נוכח סכנת החבלה, החלטנו להכניס את האונייה למבדוק — דבר המקל על שמירתה מאחר שכל שלדה גלוי לעין וכן אין נשקפת לה סכנת טביעה במקרה של פיצוץ.

העניין עבר בשלום

החזקנו את האונייה במבדוק כ-שלושה שבועות עד שנסתיימו כל התיקונים ואז הועמדנו לפני בעיה חדשה: כל אונייה רשאית

האמודאים

מתחת למים

רס"ד פארקש

רס"ל ג'ורג'

? צלול מתחת לפני המים בעומק של 50 מטר, ולשהות שם שעות על גבי שעות בודד וגלמוד, ברור שאין זה מן הדברים הפשוטים. אלא, שבמרוצת השנים מתרגלים, ועבודה זו נראית לך, בסופו של דבר, בלתי שונה מכל עבודה רגילה ושיגרתית.

— כל ענין האמודאות בחיל-הים החל, למעשה, בשנת 1950, שעה שהופיעה פקודת-יום ובה הור"דעה על קבלת מתנדבים לקורס אמודאים. כחודש לאחר פרסום הפקודה, כבר ישבנו באחת מכתות הלימוד שבמחנה-אימונים, והחילונו ללמוד את מקצוע הצלילה. תחילה, למדנו רק תיאוריה, המדריך שלנו היה בחור איטלקי, אשר לא שלט היטב בשפה, אלא שבכל זאת הבינונו איך שהוא את דבריו.

הסכנות האורבות...

? כור לי היטב אותו יום, בו נכנס המדריך האיטלקי שלנו, ואמר לנו במבטא המוזר שלו: "היום, בחורים נתחיל ללמוד מעט, על הסכנות המאיימות על האמודאי, בשהותו מתחת לפני המים".

תוך זמן קצר למדנו לדעת, כי הסכנות העיקריות אינן צפויות מבעל-יחיים תת-מימיים, שגם הם "אינם טומנים סנפיריהם בצלחת". הסכ-

נות הרציניות האורבות לאמודאי נובעות מצליחה לא נכונה, עליה בלתי נכונה, אי-השגחה בעבודה וכו'.

מחלת "שינוי הלחץ", למשל, היא אחת המחלות הנפוצות ביותר בין האמודאים. שעה שאמודאי יורד לעומק העולה על 15 מטר, יש הכרח להעלותו אל פני המים בהדרגה. את זמני ההעלאה מחשבים בהתאם לשעות-שהותו מתחת לפני המים, וכן בהתאם לעומק הצלילה. פעמים, נמשכת עליה מעין זו יותר מ-10 שעות. אם אין מעלים אותו בהתאם ללוח הזמנים הקבוע — דבר העלול לקרות לעתים קרובות, במיוחד אצל אמודאים קרביים, שלעיתים יש הכרח לסלקם ממקום הפעולה בדחיפות — במקרה זה גורם הדבר לשיתוק, כללי או חלקי, ולעיתים קרובות אף למוות.

הקורס מתפזר...

באותו שיעור, בו דובר על הסכנות האורבות לאמודאי, השפיעה לרעה על אחדים מה-

לבישת חליפת הצלילה:

זוהי תורה בפני עצמה. בתמונה — הרכבת הצווארון על החליפה.

"חברה", ולאחר שהרופא הרצה על המתרחש בגופו של האמודאי בצלילה רגילה, ובצלילה בלתי שגרתית, החליטו שלושה מאנשי הקורס כי "התנדבו בטעות" — ופרחו להם.

אלא שעם אותו שיעור לא נסתיימה פרשת ה"הרצאות המסוכנות". במרוצת הזמן הוסיפו והגדילו את הרשימה: שיתוק, טרומבוזה בלב, שקיעה בקרקעית-הים, חנק, הרעלה מחוסר חמצן. סיכויים עגומים אלה לא קסמו לרבים מאתנו ובתום החודשיים הראשונים הצטמק מספר הבחורים בקצב מהיר. משקיבלנו את הציוד הראשון, נוכחנו לדעת לפתע, כי נותרנו חמישה בלבד. ה"מוראל" ירד וכעבור ימים ספורים התפזר הקורס.

אולם חיל-הים לא הירפה מן הרעיון. ושוב הוכרו על קבלת מתנדבים לקורס חדש. אשר ימשך שנה תמימה.

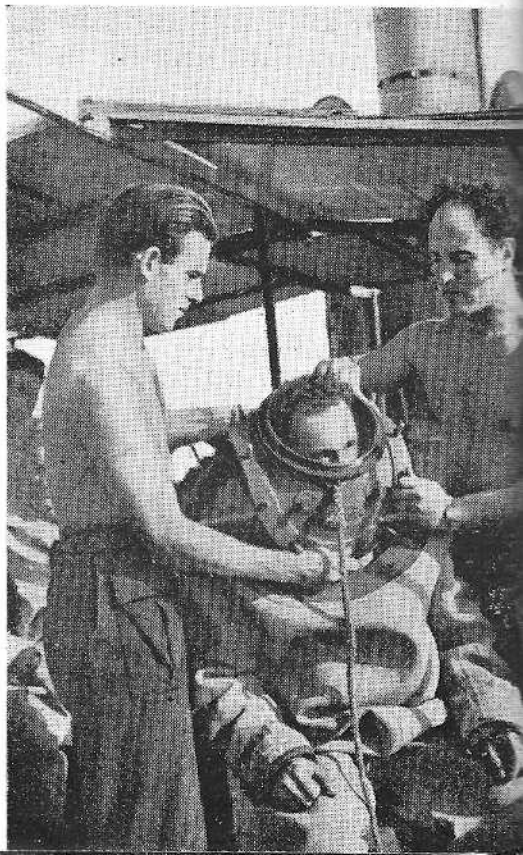
הפעם היינו 12 איש, כולם אנשי החייל. המדריך האיטלקי הוחלף ואת מקומו מילא מומחה דרום-אפריקאי. גם הוא כקודמו לא שלט היטב בשפה העברית, אך בעזרת מתורגמן, הצלחנו להידבר איתו.

קבלנו חליפות-צלילה

היום הגדול ביותר בקורס. איתו אזכור לעד היה היום בו קיבלנו את חליפות-הצלילה. בהביטנו איש על דעהו דימינו כי אין אנחנו אלא אנשי מאדים.

לבישת חליפת-הצלילה היא תורה בפני עצמה, ורבות התאמנו על מנת שנהא מסוגלים לבצע כדבעי. חליפה מעין זו מורכבת מאפודת-ואשר נועד להחם את איזור הכליות והבטן; כובע צמר עבה, תחתוני צמר ארוכים ועבים, שני זוגות גרבי צמר, צעיף צמר לכרוך בו את המותניים, צמר אדום, שתפקידו לספוג את קרני האור-התת-מימיים המזיקות לעיניים.

מעל לכל אלה לובשים את בגדי-האמודאים המורכב מ"אוברול" עשוי גומי, זוג נעלי-עופרת שמשקלן 16 ק"ג, צווארון-מגן מפלוי המכסה את החזה, והגב והמתברג ב-12 ברגים לבגד הגומי, 8 רצועות פלוי שנועדו לאטום את הצווארון במ-קום החיבור. מעל לחליפה זו קושרים חגורת-חבל

פתיל-חיים רגיש

פתיל חיוו של האמודאי בשעות מת-
חת לפני המים, הוא צינור גומי משוריין,
אשר קצהו האחד מחובר למשאבת אוויר-
קומפרסור או משאבת יד בוכנה — וק-
צהו השני ל"ראש" — מקום שם הוא
מסתעף לשלושה סעיפים — אחד כלפי
מעלה ושני האחרים לצדדים.

מאחר שאת האוויר מספקים לאמודאי
ללא-הפסק, עליו להיפטר מדוחות-חמוצת
הפחמן, שהוא נושא, וכן מהאוויר המשומש,
אחרת עלול הוא לגווע בתוך תאו הקט.
ויסות האוויר נעשה ע"י וסת מיוחד, המופ-
על בעזרת תפניות ראשן של האמודאי.

האוויר המוזרם לתוך חליפתו של הא-
מודאי, נועד לא רק לספק חמצן לנשימה
האוויר צריך גם להיות לחץ-פנימי-נגדי,
ללחץ המים בחוץ. באם הלחץ בפנים רב
מדי, מתחיל האמודאי לרחף במים, ומ-
אבד את השליטה על אברי גופו. על כן
חשובה ביותר פעולת הוויסות.

הקשר של האמודאי עם החוץ נעשה
בעיקר בעזרת חבל-משיכה, באמצעו ניתן
לאותם סימנים מוסכמים, וכן בקשר טל-
פוני, דרכו מודיעים בדרך כלל הודעות-
חרום בלבד, וזאת משום שהטלפון אינו
משוכלל ביותר ואף מפריע לעבודה.

"אני בסכנה, הרימו אותי". כהרף-עין הרימוני
אל הסיפון. משספרתי למדריך את אשר אירע,
שילחני מיד בחזרה.

"מוקש" התפוצץ...

אחר צלילה כשתי דקות, חשתי קרקע מור-
צקה מתחת לרגלי, ולמרות שמעלי נערמו
טונות רבות של מים, הוטבה הרגשתי.
עשיתי את "צעדי התינוק" שלי ולפתע —
ענני אבק אדירים החלו לסובבני והכל השחיד
מסביבי. לא ראיתי דבר.

"מוקש", — חלפה מחשבה מקפיאה במוחי.
מבוהל עד-מוות משכתי בחבל-ההצלה, והחילותי
שוב לרחף כלפי מעלה.

"מה הענין הפעם?" — שאלני המדריך.
— "מוקש התפוצץ למטה" — עניתי בגמגום.
— "ניצלתו בנס".

למותניים, ומעליה חגורת-עור, אליה צמוד סכין
באורך של כ-40 ס"מ, אשר צידו האחד מושחו
והשני משונן כמשור. אל חגורת-החבל קושרים
"חבל-הצלה". האמודאי יורד למים בסולם עד
גובה החזה, העוזרים מצמידים אל הבגד שתי
משקולות עופרת בנות 40 ק"ג כ"א, מברייגים
את ה"ראש" לצוארון, ואתה מוכן לצלול.
— חליפה מעין זו אינה מתאימה למצעדים
פומביים וגם לא להופעה באיצטדיון, היא "קצת"
מסורבלת. מי שמעונין לראות מצעד אמודאים,
חייב להטריח עצמו ולצלול בחברתם...

הצלילה הראשונה

ל גבי ידי היה היום "הגדול" בקורס, אותו
יום בו ביצענו את הצלילה הראשונה.
לא אשכח אותו יום לעולם.

השמש זרחה במלוא אורה, הראות היתה מצו-
ינת ואנחנו החילוננו ללבוש את בגדי הצלילה
על סיפונה של ה"אלבטרוס" — ספינת-האם
שלנו. בסיום "טכס ההלבשה" החילוננו לצעוד
במשך כ-30 דקות, הלוך וחוזר על גבי הסיפון
על מנת לתרגל לחליפה. המשאבה עמדה על
הסיפון, הצוות-העילי עמד לידה דרוך ומתוח
מעט, ו-2 ראשים הציצו מהחליפות האדירות, כש-
הם חוזרים מעט. המדריך נתן הוראה והראשון
בתור החל לרדת בסולם.

— "מזל טוב, חבר". פרצופו החיוור נעלם
בתוך ה"ראש" הענקי אשר הוברג לצוארוננו.
המשקולות הורכבו. עוד רגע קט — "היה איש
ואיננו עוד". כלומר ישנו, אבל בעומק של
מטר מתחת לפני המים.

אני הייתי השני בתור. אודה על האמת, הת-
חושה לא הייתה נעימה ביותר, כאשר הרכיבו
לי את ה"ראש" — ואני ראיתי לפתע את העולם
כולו מבעד ל"כלוב" קטן, סגור ומסוגר, חשתי
מעט פחד.

נפרדתי בנפנוף-יד מ ידידי על הסיפון, העפתי
מבט תחנונים ב"פתיל-חיי" — צינור הגומי המש-
חיר שהתפתל על הסיפון, והחילותי לרדת לאיטי
בשלבי הסולם. כשכיסו המים את ראשי, ואני
החילותי לצלול כלפי מטה, חשתי לראשונה את
לחץ המים ברגליים — מקום שם האוויר הדחוס
אינו מגיע. בבהלה אותתי ב"חבל ההצלה" —

הצוות העילי החל מושך בחבל, על מנת למשוך את לולו — ולכל הרוחות! לולו לא זע ולא נע. אי-אפשר היה להעלותו. וחבל ההצלה ממשיך לרטט, ולולו זועק באלם-קול: "משוגע, אני בצרה!".

את אשר אירע ללולו, נודע לנו מאוחר יותר, בשעת עבודתו בעומק של כ-10 מטר, מתחת לסיפונה של אניה — לא שמר על אחד הכללים, וראשו שקע יותר מרגליו. מצב זה גורם לכך שהאוויר עולה לרגליים, והאמודאי מתחיל "להיירט" כלפי מעלה — ראשו למטה ורגליו מושטות כלפי מעלה. בעומק העולה על 20 מטר, פירושו של דבר — מוות. בעומק של 10 מטרים, העומק בו נמצא לולו, פירושו ליהפך ל"טורפדו", ולשמש במשך שבוע ימים מטרה לחיצי-צחוק של כל ה"חברה".

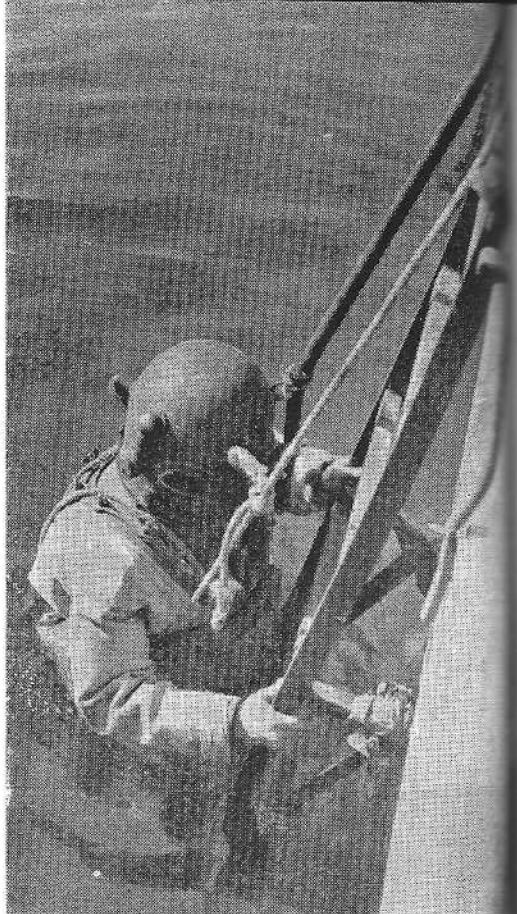
אלא שהפעם היה המצב הרבה יותר רציני. באמצע דרכו כלפי מעלה נתקל לולו בקער האונייה, ונשאר צמוד אליו בדיוק כמו מוקש-עלוקה. לרוע המזל, נסתבך חבל המשיכה שלו ולא יכולנו להעלותו. 15 דקות במצב "לא נעים" זה — פירושו מוות.

טרומאן חש לעזרה

מ שהרגשנו שולל בסכנה, אותתנו מיד לטרומאן, האמודאי השני וביקשנוהו לעלות. לאחר שהורדנו לו את ה"ראש", ובעומדו עדיין על סולם העליה, הודענו לו כי יידו תקוע אי-שם וכי עליו לחוש להצילו.

טרומאן המסכן נבהל כל-כך, וחש להציל את חברו הנתון בצרה, עד כי שכח שה"ראש" אינו מורכב עליו וירד בלי ראש. פירוש הדבר צלילה מהירה (תוספת של 120 ק"ג) ללא כל אפשרות של הצלה. אלא שחוק בלי-עבור היה אצלנו, בעלות אמודאי למעלה, מורכים את חבל-ההצלה מסביב לעמוד שבסיפון, כך שאין הוא יכול לרדת למיים, באם לא שוחרר החבל. וחוק זה הציל את שני חברינו.

לאחר שהרכבנו לטרומאן את ה"ראש" והרגענו אותו מעט, ירד לחפש את לולו — ובמצאו אותו תקוע, רגליו למעלה וראשו למטה, ללא כל אפשרות לזוז, שיחררו במהירות רבה, וכל הענין הסתיים בכי-טוב.

הירידה למים: תוספת של 120 ק"ג...

לאחר שתארתי למדריך את "ההתפוצצות" — הודיעני בשלווה אולימפית: "כן, בעטת בערימת חוליים, עליך להרים יותר את הרגליים ולהיבהל פחות".

ושוב שלחני למטה.

כן אלה היו הצעדים הראשונים, ולא קלים היו.

מה אירע ללולו

היה זה אחר ששה חודשים של אימונים מעשיים, ואנחנו כבר מבצעים תיקונים קלים מתחת למיים — שולים הפצים שנפלו לים ועוד כל מיני מלאכות קלות כיוצא באלה. ביום חורפי אחד בשעות אחה"צ נשלחו שני אמודאים חניכים — טרומאן ולולו — לבצע תיקון מסוים. לפתע החל חבל ההצלה של לולו מרעיד ומראה סימני עצבנות ניכרים, שפירושה היה "משוגע, אני בצרה!".

„ניפחנו“ את ג'ים

כעבור שנה של אימונים מאומצים נסתיים הקורס. היתה זו תקופה יפה גדושת חוויות. הריעות בינינו הלכה וגברה. היינו כיתת חיילים, שבטחנו איש ברעהו. ידענו: יהיה אשר יהיה, תמיד יבואו ה„חברה“ לעזרה, באם אחד מאתנו יהיה בצרה.

ומש „נתבגרנו“ לא חסרו גם מעשי קונדס. במיוחד היינו משתעשעים ב„נפיחות“.

„נפיחה“ פירושה בלשון אמודאים, לספק לצולל מנה גדושה של אוויר, יותר משהוא יכול לווסת. במקרה זה הוא מתנפח, צף למעלה ונשאר מוטל פשוט ידיים ורגליים, מבלי שתהא לו כל אפשרות להניע אבר. בעומק של חמישה מטרים, אין הדבר מסוכן כלל. רק שאין זה נעים.

אמודאי מנוסה יכול להינצל מהענין בנקל, ע"י שהוא פותח שרוך בשרוול, דרכו משתחררים

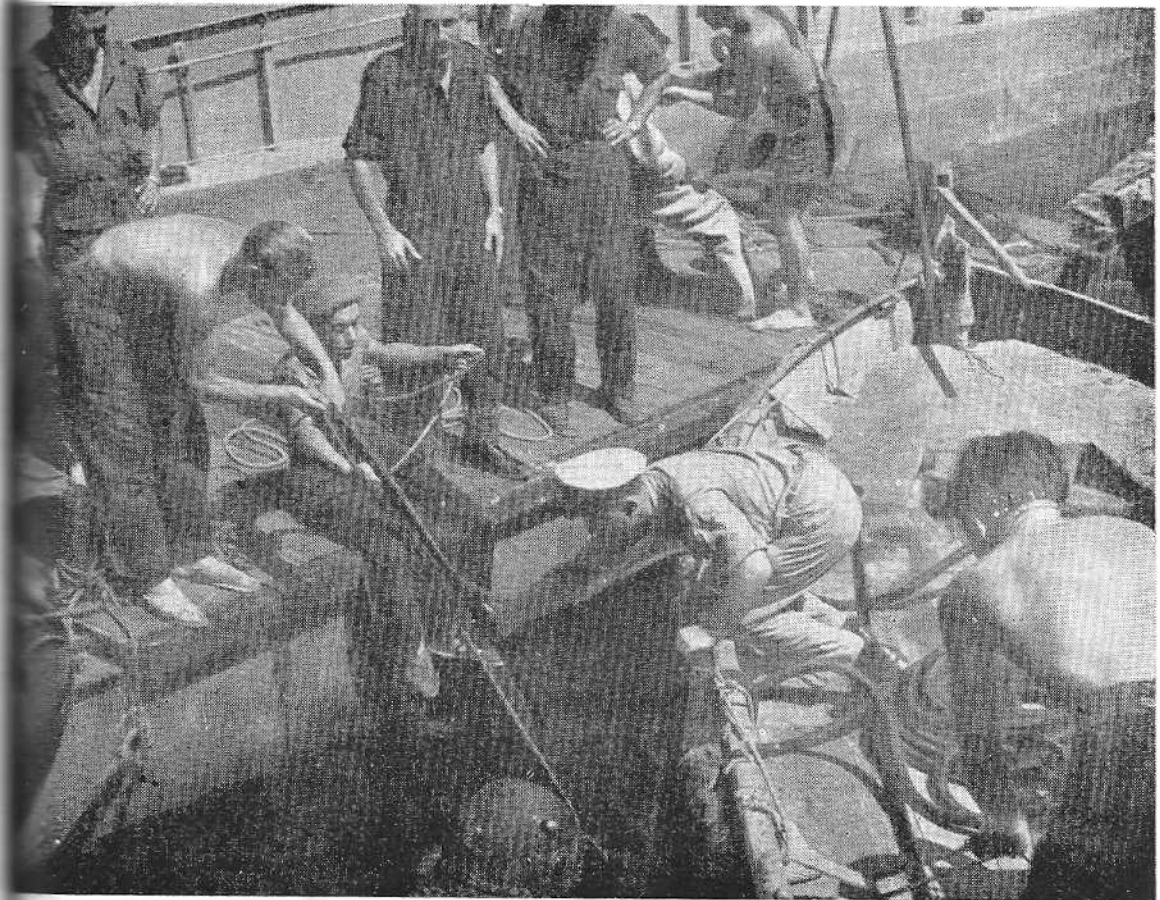
בשעת פעולה: אנשי הצוות בספינת האט מורידים אחד האמודאים בנמל חיפה.

עודפי האוויר, אלא שאנחנו טרם היינו אמודאים מנוסים, פרט לאחד — נקרא לו ג'ים. ובכן, ג'ים זה היה מספר לנו ניסים ונפלאות על צלילותו במעמקי שבעת האוקיינוסים.

יום אחד החלטנו להעמיד את ג'ים בנסיון של ממש. בהיותו בעומק של חמישה מטרים, סובבנו את המשאבה בקצב מוגבר, ולא עבר רגע וג'ים ידידינו, ביצבץ על פני המים כמו קופסת שימור רים ריקה — רגליו פשוטות לפנים, ידיו פרושות לצדדים, והוא משותק כולו.

כך הנחנו לו במשך כחמש דקות, עד שאחד הבחורים שחה אליו ופתח לו את השרוול, ו„קופ-סת השימורים“ חזרה והפכה להיות לאמודאי. משהסרנו לו את „הראש“ שאלוהו: „ג'ים, כמה זמן אתה אמודאי?“

ג'ים המסכן לא השיב. אך, מאותו יום החל מצ'זבט על... נערו תחמדות...

סיכומי

תקופה

מה נתנה ההעפלה

מאת שאול אביגור

שיג מאת השליטים רשות ליגאלית או ליגאלית-למחצה, לעלות לארצם. אפיזודה כזאת היתה (מבחינה היסטורית) גם כל העליה ה"סרטיפיק-טית" בתקופת הכיבוש הבריטי. יותר מזה, רק בכוח לחצו המתמיד של זרם ההעפלה, ולעתים בכוח המחץ שלו — הושגו מפעם לפעם אותם הויתורים והנסיגות מצד השליטים הזרים, שאיפשרו את הכניסה הליגאלית למולדת.

לנהר זורם נמשלה ההעפלה היהודית. אם נסתם האפיק, ופרץ הנהר בערוץ או בערוצים אחרים. פעמים שטף בורם אדיר אחד, פעמים נתפצל לזרמים זורמי זרמים. תקופות — בזרמים גלויים לעין, תקופות — בזרמים סמויים תת-קרקעיים, תקופות — גם כך וגם אחרת. פעמים נפסק הזרם ואולם רק לזמן-מה, עד שלחץ המים הנקויים יפרוץ לו מחדש את דרכו הישנה או החדשה.

היסוד — בצרכים הפנימיים

היסוד העמוק ביותר של ההעפלה הוא, היותה נעוצה בעיקרה בצרכים הפנימיים — בחוקים הפנימיים של ההווה היהודית. הנסיבות החיצוניות עלולות רק לסייע או לעכב. ההעפלה היא אולי אחת ההוכחות הניצחות, שחוקים פנימיים כאלה אכן קיימים — אם למרות כל הכוחות הקמים עליה במשך אלפי שנים, חיה היא וקיימת ומנצחת לעינינו ההעפלה היהודית.

הכרת היסוד של המעפיל היהודי היא זכותו הבלתי מעורערת לעלות למולדתו, זכות שאינה טעונה שום אישור ושום הסכמה משום גורם זר, מדיני או בין-לאומי. המעפיל רואה כל גורם מונע ומעכב כבלתי חוקי, כגזירה של גויים, או כמעשה בגידה והכשלה של מרשיעי-הברית. אין לה להעפלה שום מניעים יסודיים אחרים

ההיסטוריה של ההעפלה הגיעה, במובן מסוים, לחתימתה עם יסוד מדינת ישראל במחצית מאי 1948, ועם עלייתם של אחרוני העצורים בקפריסין לרציה הנמל בחיפה (בסוף ינואר 1949). והגיע אולי הזמן לנסיון, להקיף ולסכם את תהליך ההעפלה מכל בחינותיו.

אין כוונתי ואין ביכולתי להקיף ולמצות את כל המסכת הכבירה הזאת. כוונתי רק להעיר מספר הערות על מקומה של ההעפלה במלחמת חירותנו.

לא במקרה אמרתי שרק במובן מסוים הגיעה ההעפלה לסיומה. כי שנים הם המכשולים היסודיים שההעפלה נועדה להתגבר עליהם: א. איסור הכניסה אל הארץ; ב. איסור היציאה החפשית מארצות הגולה וההגבלות והאיסורים על דרכי המסע לארץ. ואם המכשול הראשון הוסר עם סילוקו של השלטון הזר והאויב מן הארץ ועם יסודה של עצמאותנו המדינית — הנה טרם הוסר המכשול השני לגבי ארצות ערב והאיסלאם ולגבי מדינות אירופיות שונות. ומי יודע מתי יוסר. וכל זמן שלא יוסר המכשול השני, עדיין לא סיים מפעל ההעפלה את תפקידו. ועוד נתכנו לו עלילות, אם בשטח המאבק המדיני ואם בשטח המאבק הישיר, בדרך ההעפלה במובנה הטכני הפשוט של המלה. כמובן, בתנאים חדשים, כשלימינה ניצבת מדינת ישראל העצמאית, עם כל היכולת הגלומה בדבר.

ההעפלה והעליה

אם יבוא יום וההיסטוריון יסקור את שתי הפרשיות האלה, אין זה מן הנמנע כלל שיבוא לכלל מסקנה, כי במשך כל ימי גלותנו ושלטון הזרים בארצנו, היתה ההעפלה דרך-המלך של הנהירה היהודית ארצה, ורק בתקופות מסוימות (בהפסקות אפיזודיות), הצליחו היהודים לה-

תנועה, שאין להתגבר עליה בשום הטפת "מוסר", שידולים ופיתויים, בשום הבטחות טובות לעתיד לבוא, בשום איומים ובשום אמצעי לחץ ומלחמה פיסית. תנועה שלאחר כל מכה שמנחיתים עליה וכל מפלה שמנחילים לה, היא מרימה שוב את ראשה וממשיכה.

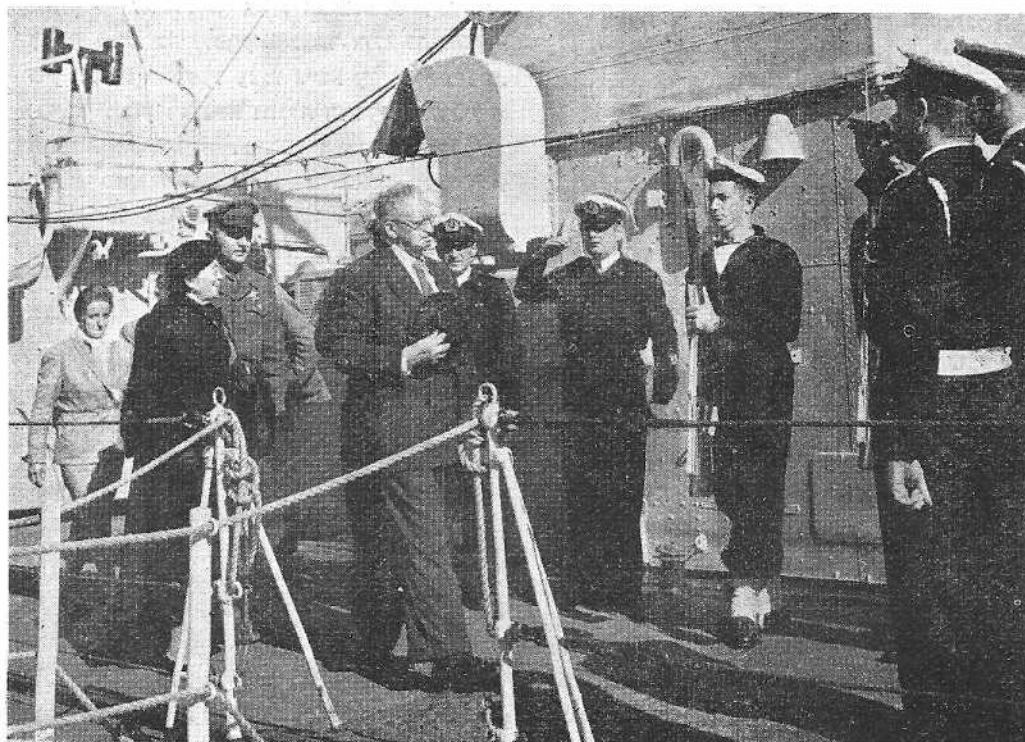
ואין זאת אימרת, שההעפלה לא מצאה לה ידידים נאמנים בקרב אומות העולם; אדרבא — דוקא אופיה המיוחד קנה לה ידידים ותומכים בלהבים ונאמנים, גלויים ונסתרים בחוגים שונים, כמעט בכל הארצות שבהן פעלה; ידידים שעמדו לה בזמנים רעים עד מאד; ידידים, שפילגסו לה דרכים וקשרו קשרים מועילים, וחיו בכל מהותם את חייה. אותם מצאה ההעפלה בקרב שוחרי החירות האמיתיים שבכל האומות.

מחוץ לכמיהה היהודית לארץ, לכוחה המושך של המולדת וכוחה הדוחה של הגולה.

כשאני חושב לפרקים מדוע עוררה ההעפלה את חמתם של האנגלים כאשר עוררה; מדוע בעצם ריכזו אמצעים וכוחות כה עצומים למלחמה נגדה — הנני סבור כי חשו ("בצדק") שבפעולה הצנועה וה"הצמחונית" הזאת, נעוץ המרד היהודי העמוק ביותר נגד תלותנו במשטר זה, נעוצה התגרות ישירה ובלתי נרתעת בחוקי השליטים הזרים, נעוצה התקלסות בסמכותם ובגזרותיהם, והוכחה ניצחת שהיהודים — אכן — אחת החליטו ליטול גורלם בידי עצמם.

זוהי אולי הסיבה שאפילו "ידידים" מסוג מסוים "יצאו מכליהם" — לא יכלו "לעכל" את התנועה המרגיזה, המתגרה והבלתי נרתעת הזאת.

מאלבום הביקורים

נשיא המדינה י. בן-צבי ורעייתו בביקור על אחת מאוניות החייל.

ההעפלה — חלק מהמערכה על חירותנו

ההעפלה היהודית היא אחת הצורות העיקריות והמקוריות ביותר של המערכה על חירותנו; צורה שכמעט אין משלה בתנועות החירות של עמים אחרים. ואם גם בתקופה האחרונה הפכה החזית הצבאית לחזיתנו העיקרית, הנה הוסיפה ההעפלה לתת את חלקה החשוב למערכה הכללית, אם בשטח העליה ואם גם בשטחים אחרים.

כידוע, ניסה משרד החוץ של בויין לתאר את ההעפלה כעניין מלאכותי, מעשה ידיהם של קבוצת "ציונים קיצוניים", "חסרי מצפון". אין סילוף גדול מזה של חזיון ההעפלה ואין סימן מובהק יותר לטמטומו של בעל התפיסה הנ"ל, שלאחר כל הנסיון שנתנסה לא הבין כלשהו בחזיון של-פניו.

ההעפלה היתה תמיד, ביסודו של דבר, פרי המצוקה הלאומית, ההכרח הלאומי, הרצון הקיבוצי והיזמה הקיבוצית. פעילי ההעפלה (ברובם המכריע אנשי השכבה החלוצית שבארץ ואנשי הגנה) — לא היו כי אם דוחפים, מארגנים, ואם לדייק "מילדים" (לפרקים, מותר אולי להודות — מעבירים). המפעל עצמו נישא על גבי המונים, וברגע מבחן רציניים נתגלה המפעל בכל גילויי הגבורה הקיבוצית, במובנה העמוק והכולל של המלה. כזה היה המעמד בלה-ספציה (בשביתת הרעב הממושכת של 1014 גבר ואשה); כזו היתה עמידתם של המוני המפעילים בקפריסין בשנות מעצרים; כזו היתה הנכונות שגילו המוני היהודים להוסיף ולהפעיל אחר מעצרי המפעילים בארץ, אחרי אסון "פטריה", אחרי הגרוש למאוריציוס, אחרי הגרושים לקפריסין ואחרי גרושם של אנשי "יציאת אירופה" להמבורג.

מפעלה של ארץ-ישראל החלוצית

מפעל ההעפלה בתקופתו האחרונה, עם שהיה זה מפעל של המונים הפורצים ומבקשים הצלה, אירגן וכוון בחלקו המכריע ע"י כוחם המאוחד של אנשי המפעל החלוצי בארץ ושל אנשי ההגנה. זהו אולי מפעל ההצלה הגדול הראשון שאורגן ע"י ארץ-ישראל החדשה, החלוצית. זו הפעם הראשונה בחולדותינו יכלה ארץ-ישראל להושיט

יד להצלה — ולו הצלה פורתה. לא היה זה מפעל של מפלגה או כיתה, בשם המפורש של ארץ-ישראל החלוצית המאוחדת ובשם המפורש של ההגנה — כיונו השליחים את זרמי "הבריחה" ו"ההעפלה", וכוחם של השליחים בציבור המעפילים שאותו שירתו — עלה והתבצר במידה שנשארו נאמנים לאחדות מפעלם החלוצי וההגנתי.

שני דורות של ההגנה שיתפו פעולה במפעל ההעפלה: מצד אחד הדור הקשיש של מניחי יסודות ההגנה ואנשי יחידות הצבאיות במלחמת העולם השנייה, ומהצד השני הדור הצעיר של ההגנה, אנשי הפלמ"ח, הימאים והאלחוטאים. ושרי הדורות השלימו אחד את רעהו, בתוך המפעל החי. לא תמיד היתה הפעולה המשותפת קלה והרמונית, אך, בסופו של דבר, נתן כל דור את חלקו במפעל הכללי. הדור הצעיר של אנשי ההגנה, זה שנשא על כתפיו במידה מכרעת את עומס מלחמת חירותנו בשנה האחרונה, זה שהרבה לשלם את המחיר האחרון — הוא שנתגלה גם בכל יכולתו במפעל ההעפלה והבריחה. ולא רק ביכולתו "המקצועית", בכשרון התחבולה וההסתגלות, כי אם גם ב"כשרון" העיקרי להבין לרוח המעפילים שאותם שירת, להתמוג אתם למחנה אחד ולשרת אותם באהבה ואמונה. ואל נשכח, שבחלקו הגדול היה הדור הצעיר מורכב מילידי הארץ, שחסר להם בתחילת עבודתם גם הגשר ההכרחי להמוני העולים — הגשר של ידיעת האדיש.

המפעל קירב רחוקים

אך ערכו של המפעל נתגלה גם בכך, שגרר וצנף עשרות ומאות מבין הדור הצעיר בארצות המערב והארצות האנגלו-סכסיות, מהם צעירים שהיו רחוקים מכל נגיעה לציונות. ספק רב אם מפעל אחר יכול היה לצרפם למחנה הציוני המגשיש; אגב מפעל ההעפלה והבריחה התקרבו ואח"כ נתנו את חלקם הנכבד במלחמת צבא ההגנה לישראל.

כברוב המפעלים ההיסטוריים, לא ידעו המתחילים במפעל ההעפלה את כל התכנים הגנויים בו ואת כל האפשרויות הגלומות בתוכו. רק בתוך הפעולה עצמה צמחו כנפים למפעל ונוכחו

ההתחלות היו צנועות

ההתחלות היו צנועות ומצומצמות, כמעט מגור-כחות, ועוררו בלב פיקחים ונבונים — גם בקרב התנועה הציונית — רק מנוד-ראש ואולי רח-מים למטורפים המשקיעים עצמם בענין שאין לו כל תכלית. ורק בתוך הפעולה החיה גילו העושים, שדוחפים הם קרון-רכבת הנתון על פסי הברזל של ההיסטוריה היהודית, וכי התכניות-החלומות על ממדי העפלה גדולים אינן רק ניי-תנות להגשמה, כי אם הן מחויבות הגשמה. הקטנות היו פתח הכרחי לגדולות, ורק ממדים הגדולים הם ששיוו להעפלה את ערכה בעליה. בהצללה ובלחץ המדיני. רק הכמות הפכה לאיכות.

לדעת העושים בו, שלא בשביל צדדי הם דורכים, כי אם סוללים הם — בכוח המעשה המהפכני — מסילה רחבה לעליה רבתי. לא עלה בדעתם של המתחילים, שיתכן להגיע בהעפלה לממדים שהגיעו, לאפשרויות שגילו, לתחבולות שלמדו לחבל, למכשולים שלמדו לגבור עליהם. רק בתוך הפעולה עצמה למדו העושים, שלא להיוואש לעו-לם בפני שום צירוף של מכשולים וגם כשדומה היה שכלו כל הקצים ונסתתמו כל אפשרויות הפעולה, לא לחדול כי אם להוסיף ולפעול ולע-מול ולחתור ולבקש דרכים. ואז, יש אשר פתחי אפשרויות היו נפתחים לפרקים במקומות שלא פללו, ולדברים „בלתי אפשריים“ הפכו למצי-אות.

מאלבום הביקורים

הרמטכ"ל לשעבר רב אלוף י. דורי בשעת ביקור בחיילי לידו נראה מי שהיה מפקד חיל-הים. פ. שולמן.

בימים המרים של מלחמת השלטון בנו, היתה ההעפלה אחד המנופים העיקריים להחזיק את הרוח הציונית במחנות-הנידחים באירופה וביהדות העולם — אלמלא היא מי יודע אם לא היו נופלים ברוחם ומתפזרים פיזור פיסה והופכים לאבק-אדם מבחינה לאומית ואנושית. באותה התקופה השחורה היתה ההעפלה מחזקת בת-מידות את רוחו של הישוב במאבקו.

ההיה ערך לדבר?

ההיה להעפלה ערך גם מבחינת העליה? ההרהרתה למעשה את מספר העולים? דין ודברים ארוך התנהל בענין זה בציבוריות ובעתונות הציונית והיהודית. המספרים הבאים יענו את תשובתם הברורה. אך כבר אמרתי לעיל שאין זו רק שאלה מספרית של כך וכך רבבות, שעלו בדרך ההעפלה ואחרת לא היו מגיעים ארצה. ברור לגמרי, שאלמלא לחץ-ההעפלה לא היו נפתחות לפנינו גם אותן האפשרויות הליגאליות שנפתחו. ומי שיעיין בתולדות ההעפלה יראה זאת עין בעין.

ואשר לשלטון, לא היתה תפארתו במלחמתו בהעפלה. ככל נפתולינו אתו נאלץ לסגת צעד אחרי צעד לאחר כל התקפה שניסה להתקיף. אולי לא היה בכך משום נצחון להעפלה, אבל היה בכך משום נסיגה מתמדת לשלטון ועלילה מעשית ומוסרית, לרוב גילוייה לעולם.

הנה הכריז הספר הלבן (מאי 1939) שבתום 75,000 הסרטיפיקטים שהוקצבו ע"י הספר הלבן לא יוסיפו יהודים לעלות, אלא בהסכמתם של הערבים — והמשלה נאלצה להתיר עליה של 1500 נפש לחודש גם לאחר תום המכסה הנ"ל. לגבי מגורשי מאוריציוס היתה הודעה מפורשת, שאלה "ישולחו למושבה בריטית... ובסוף המלחמה יוחלט להיכן ישלחו... אך אין בדעת המשלה שיבואו לארצנו... וסופם של מגורשי מאוריציוס, שלאחר סבל אין קץ וקרבות הגיעו ארצה.

באוגוסט 1946 החליטה המשלה להכות מכת-מוות את ההעפלה ע"י הגלאת המעפילים לקפריסין, — והמעפילים לא חדלו להעפיל וקפריסין הפכה למחנה-מעבר לארץ.

ביולי 1947 נעשה ע"י בוין הנסיון המטורף

לפעולת המחתרת הזאת, בממדים שעוד ידובר עליהם, נדרשו סכומים עצומים. סבורני, שלא פחות משבעה מיליון לירות גויסו והושקעו במישרים במפעל ההעפלה, החל מ"ולוס" (1934) ועד יסוד המדינה, ובכלל זה גם המפעלים שלא אורגנו על ידי "המוסד לעליה".

שנים רבות חלפו עד שהתנועה הציונית החליטה לקבל על עצמה במישרים את האחריות למפעל. את האמצעים הדרושים גייסה ההעפלה מכל המקורות האפשריים. מאמצעי העולים-המעפילים עצמם, מאמצעי התנועות החלוציות בגולה, מאמצעי הסתדרות העובדים ומוסדותיה, מאמצעי מוסדות-העזר של היהודים בגולה, מאמצעי ההסתדרויות הציוניות בגולה, מנדבנים יהודים וגם לא יהודים שהתעוררו לעזרת המפעל, ומאמצעי ההסתדרות הציונית העולמית.

המניעים הבלתי אמצעיים

רמזתי על המניעים ההיסטוריים היסודיים של ההעפלה. אנסה למנות את המניעים הבלתי אמצעיים. הם היו, כמובן, שונים בתקופות השונות.

א. בראשית ההעפלה ההמונית (1934) היה המניע הבלתי אמצעי — המחנק בתנועות החלוציות ההמוניות, בעיקר בפולין; התנועה, שמגותה עם הסתדרויות הנוער החלוציות מאות אלפי נחנקים במסגרת המצומצמת של העליה הליגלית ונאלצה לבקש שבילי עליה נוספים ופרצה בדרך ההעפלה.

ב. בימי גבור הרדיפות של היטלר לפני מלחמת העולם, היתה ההעפלה — דרך הצלה ומפלט, לפרט ולכלל.

ג. לאחר שנכנס לתקפו הספר הלבן (1939) הפכה ההעפלה, (נוסף לשאר תפקידיה), להיות אחת מדרכי מלחמתנו המדינית נגד משטר הדיכוי ובעד עצמאותנו; אחת הדרכים המכוונות ביותר — המובנות ביותר לעם ולעולם, המוחצות ביותר, נושאת דגל אי-הכניעה לשלטון המדכא.

ד. בימי מלחמת העולם הפכה ההעפלה לדרך העיקרית של ההצלה, לאחר שנצטמקו עד מאד אפשרויות העליה הליגאלית.

ה. עם תום המלחמה היתה ההעפלה לדרך העליה העיקרית, כמעט היחידה, וכך עד פתיחת שערי הארץ עם יסוד המדינה.

נות המעצר בקפריסין „עברו“ כ-52.000 נפש), מהם :

עד פרוץ מלחמת העולם 1.9.1939 כ-10.000 נפש
בימי מלחמת העולם עד סיומה

כ-20.000 (מאי 1945)

מסיום המלחמה עד יסוד המדינה

כ-85.000 (מאי 1948)

ובסה"כ 115.000

מכלל המעפילים נשלחו ע"י

כ-105.000 „המוסד לעליה“

ע"י סוכנים פרטיים וארגונים

כ-10.000 רביזיוניסטיים

סה"כ 115.000

למעשה, חדלו הארגונים הרביזיוניסטיים וה-

סוכנים הפרטיים לשמש גורם בעל ערך בהעפלה

החל משנת 1942—1943. מאז ועד יסוד המדינה

נשלחה על ידם רק הספינה „בן-הכט“ ולאחר

יסוד המדינה הספינה „אלטלינה“.

להחזיר את עולי „יציאת אירופה תש"ז" לחופי צרפת ואח"כ, כשמיאנו לרדת שם, הופנו לחוף המבורג. אך גם המעשה הזה — האכזרי והאוילי — לא הפסיק את זרם ההעפלה שהוסיפה לזרום ובין לא העיז לחזור על פרשת „יציאת אירופה תש"ז" — שהנחילה לו מפלה פומבית וקלון. דומני, כי לא אטעה אם אומר, שבמפעל ההעפלה היתה כל מהלומה שניחתה עליו — הופכת שלב להתקדמות נוספת.

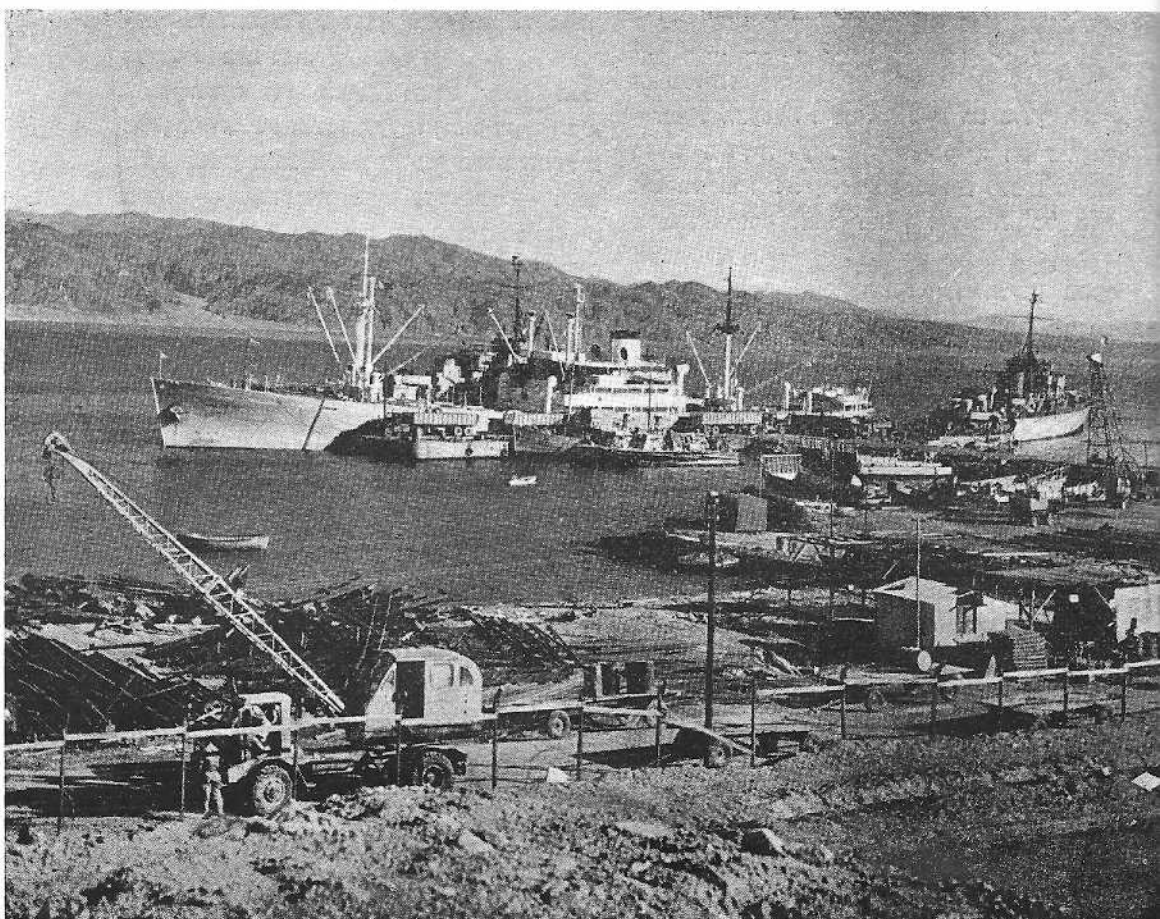
קצת נתונים מספריים

עכשיו נתונים מספריים אחדים (כל הנתונים במספרים עגולים) :

מימי „ולוס“ ועד יסוד המדינה הלכו בדרך ההעפלה ארצה כ-115.000 עולים מעפילים (כ-לל אנשי מאוריציוס, עצורי קפריסין ואנשי „יציאת אירופה“ שגורשו להמבורג ; אגב, דרך מח-

נמל אילת מתפתח

מאז פריצת המעבר במימי מפרץ אילת ופתיחת דרך חופשית לארצות אפריקה ואסיה, מתפתח נמל אילת והולך, בתמונה, אונית משא פורקת מטען ולידה — אחת הפריגטות של חיל-הים,

המדיניים והצבאיים עם השלטון הבריטי. וגם בשמות אשר ניתנו לספינות המעפילים בלט הרצון לתת מבע לעמוקיות החוויות של כל הלוחמים את מלחמת שחרורנו בכל השטחים.

ביבשה, בים ובאוויר

הפעולה המסופעת ביבשה ובים דרשה עבודת ארגון כבירה, גם הבנה, וידעה בשטח התחבורה הימית. מעטות, כמעט אפסיות, היו ידיעותיהם של אנשי ההעפלה בשטח הימי בתחילת עבודתם. אך בתוך העבודה עצמה למדו והשתלמו, ואגב הפעולה הימית המסופעת שנעשתה בתנאי מחתרת חמורים, דירבנו וקידמו את הימאות העברית.

אך ההעפלה לא זרמה רק בדרכים ה"קלאסיות". המוח היהודי לא חדל מחבל תחבולות כדי להערים על ההסגר הבריטי, וכשגבר ההסגר, עד שאי-אפשר היה כמעט לפרצו באניות, סללה לה ההעפלה דרכים צדדיות, וכמה שביי-לים שראשיתם היתה "מצערה" נתגלו אח"כ גם בחשיבותם המספרית. כזאת היתה הדרך הקרויה "עליה ד" (ע"ד); כ-8500 מעפילים חמקו בדרך הזאת ארצה, ממש "מתחת לחוטמם" של הבריטים, בשעה שאלה הסתערו על הספינות האומללות.

מפעל ההעפלה ניסה את כוחו גם בדרך האוויר הקרויה "ע"כ" (עלית-כנף). רק שלושה משלוחי אויר הגיעו ארצה בשלום (שנים מאחת ארצות המזרח ואחד מארץ אירופית, כל אלה בשנת 1947).

אין כל ספק, שאילו היה הכרח להמשיך בהעפלה, היתה גם דרך זו מביאה את פריה. אך גם הנסיון המעט הזה לא אבד לריק.

הסיכון היה כדאי

אויבים וידידים קטרגו על פעילי ההעפלה בגיל הסכנות שהם מטילים לתוכן את המוני המעפילים: סכנות הים, הכלים הרעועים והגדושים למעלה מן המותר, חוסר תנאים סניטריים באניות, סכנות התנגשויות בבריטים וכו', וכו'. ואולם, אם נעשה כיום חשבון צדק, ניוכח לדעת, שלעומת ההשמדה שהושמדו אלה שלא העפילו, שחששו להעפיל, או לא הגיעו להעפלה, —

הרוב המכריע של המעפילים העפיל מאירופה — כ-106,300 נפש; מארצות המזרח — כ-7,500 נפש; מצפון אפריקה — כ-1,200 נפש. בסך הכל — כ-115,000 נפש.

מספרים אלה מעידים, מה מעט עשתה ההעפלה עד עתה להצלת יהודי המזרח — עובדה התובעת תיקון רציני ומהיר.

המעפילים האירופיים היו יוצאי הישובים היהודיים, כמעט של כל ארצות אירופה, והפליגו מנמלי: רומניה, בולגריה, יוון, יוגוסלביה, איטליה, צרפת, בלגיה, הולנד ושוודיה. מכלל המעפילים העפילו בדרך היבשה רק אנשי ארצות המזרח (כ-7,500 נפש), יתרם העפילו בדרך הים — כ-107,500 נפש.

קרוב ל-85,000 נפש מעפילים שלח "המוסד לעליה" ב-96 כלי שיט שלו.

עד פרוץ המלחמה העולמית 18 כלי שיט בתקופת המלחמה 13 " " מתום המלחמה ועד יסוד המדינה 65 " "

סה"כ 96 כלי שיט למעשה, לקחו חבל במפעל זה כלי שיט רבים יותר, כי נוהגים היו לצרף מעפילים של מספר כלי-שיט בלב-הים.

כלי-השיט היו, כמובן, מגודל שונה. הכלי הקטן ביותר של המוסד לעליה ("פוסידון") הביא לחופי הארץ כ-35 מעפילים. כלי השיט הגדולים ביותר — "קבוץ-גלויות" ו"עצמאות" — נשאו למעלה מ-7,500 מעפילים הכלי. בין כלי השיט שהושטו ע"י סוכנים פרטיים היו גם כלי שיט קטנים.

כמובן, אם נשוה את אשר נעשה בשטח ההעפלה למה שהיה נחוץ, ואולי הכרחי, לעשות מבחינת סכנת ההשמדה — נגיע למסקנות נוגות: דל הוא הסיכום, ובכל אופן לא יהיה מקום לשביעות רצון, אך גם מה שנעשה — בוצע בתמיצת מאמציהם של המוני המעפילים ואנשי ההעפלה מול מכשולים, שנראה היה לפרקים כי אין להתגבר עליהם; ואם גם אין בכך אפילו פחות מחצי נחמה — הרי נזכור שמחוץ לערכה הישיר בעליה והצלה היה להעפלה גם ערך רציני בעידוד רוחם של המונים יהודיים בימי המצוקה וההשמדה האיומים ובשנות נפתולינו

א. ההעפלה היא שהניפה בתנופה רצינית את מפעל הימאות העברית קדימה. הנסיון וההעזה של אנשי ההעפלה, הימאים והאלחוטאים, לא אבדו לריק. נסיונות הימאות העברית המצומצמים, מים, הוהירים, למודייהכשלונות, קיבלו בבת אחת תנופה חדשה. מפעל ההעפלה הוא גם שהריש את ציו — ובהן גם ספינות בעלות ערך — לצי המסחרי, לצי העליה. אניות העפלה, הקורבנות "ג'בו" ו"הגנה" הן שהניחו, כידוע, גם יסוד לראשית ציינו המלחמתי.

ב. גם ההתחלות הועירות של העליה באויר לא עלו בתוהו; הנסיון והקשרים שימשו לפיתוח קשרינו האוויריים — לתעבורת עולים ומשאות ולרכישת כלי-טיס.

ג. ואולם — וזאת רצוני להדגיש — אין לתאר את ביצוע מפעלי הצידוד של צבאנו בשנה הקריטית האחרונה (צידוד, שבו היינו תלויים לחיים ולמוות; כן: לחיים ולמוות!) מבלי הנסיון, הקשרים, התחבולות, ואמצעי התחבורה השונים שהיו לרשותנו אך ורק כתולדה ממפעל ההעפלה בשנים האחרונות.

זאת בעבר. וכלפי העתיד. אילו זכה מפעל ההעפלה, שהרוח אשר הבריחה את המוני המעפילים ואת פעילי ההעפלה, רוחם הבלתי נרתעת של אנשים ונשים אשר אחת החליטו לפרוץ דרכם לחירות ויהימה — רוחו של דוד בקומו על גלית; אילו זכה, שהרוח הזאת — בטהרתה — תוסיף לחיות בדור הצעיר בארץ — והיה זה אולי עיקר שכרו של המפעל.

הרי היו קרבנות ההעפלה מצומצמים למדי, גם אם היו קשים ומכאיבים מאוד. וקרה כאן — במידה עוד יותר מכרעת — בדומה למה שקרה במלחמת ההשמדה של היטלר נגדנו: אלה מבינינו שיצאו לקרב, לא רק שהרימו את קרננו בעיני עצמנו ובעיני העולם — כי אם גם האחוז שלהם שניצל למעשה הוא רב יותר.

זעירים מבחינת ממדיהם היו התחלות ההעפלה עד פרוץ מלחמת העולם, מעין גישושים ונסיונות. ודוקא ערב המלחמה נתרקמו תכניות רציניות למדי להרחבת הזרם. המלחמה שמה קץ לרובן של התכניות האלה, ומפעל ההעפלה נאלץ לבקש דרכי פעולה חדשים בהתאם למסיבות המלחמה.

למן סיום המלחמה ואילך הלך זרם ההעפלה הלך וגאה:

בשנת 1945 הלכו בדרך ההעפלה כ-4,400 נפש
בשנת 1946 הלכו בדרך ההעפלה כ-23,000 נפש
בשנת 1947 הלכו בדרך ההעפלה כ-44,100 נפש
ותכניות נוספות בממדים גדלים והולכים, נרקמו לקראת הבאות.

עם יסוד המדינה ופתיחת שערי הארץ הופנתה העליה לדרך רחבה וחדשה. לא עוד בהסתערות כי אם בגלוי ולעין השמש יבואו נידחי ישראל מארבע כנפות הגולה אל מולדתם המצפה לקבלם. מפעל ההעפלה השיג את חצי מבוקשו: שערי הארץ נפתחו. גם תרם את חלקו, בצד דרכי המאבק האחרים, לפתיחת השערים וליסוד המדינה.

פירותיה של ההעפלה

לא רק בדרך בלתי אמצעית מילאה תנועת ההעפלה את שליחותה. היא לא רק סייעה לקשירת כמה וכמה קשרים מדיניים, מועילים ופזריים, במערב אירופה ומזרחה, אשר ספק אם היינו מגיעים אליהם בדרך אחרת. אגב הפעולה החיה היא גם דחפה קדימה כמה מפעלים בעלי ערך קיים.

טבלאות מפורטות על תנועת
אוניות-המעפילים לפי רשימות
מארכיונו הפרטי של ש. אביגור
ראה בעמ' 155.

היכן צמח

רס"ן זאב פריד

הכוח הימי הלוחם

בנמלים

בשנת 1932 הושלמה בנייתו של נמל עמוק מים בחיפה, ומשנה זו עברה עיקר התנועה הימית לנמל זה. השליטה בנמל זה היתה בידי הבריטים, והעבודה ערבית. רק יהודים בודדים הצליחו לח-
דור לעבודת הנמל באותה תקופה.

בשנת 1934 החלו המוסדות היהודיים לעשות מאמצים להחדרת קבוצות עבריות לכבוש העבודה. לצורך זה הובאה קבוצת בעלי מקצוע יהודים מ-סלונקי. ההתיישבות העובדת הקימה באותו פרק זמן מספר ישובים קיבוציים בסביבות חיפה, אשר ראו בכיבוש העבודה העברית בנמל — חזון ואחיי-זה בענף הימי ומקור פרנסה לא מבוטל, למרות התחרות הקשה עם העובד הערבי הזול.

בשנת 1936, עם פרוץ המאורעות וסגירת נמל יפו לתנועה יהודית, הוקם נמל תל-אביב. היה זה מאורע חשוב ומניע רציני ביותר לפיתוח הס-פנות היהודית והקמת דור בעלי מקצוע ועובדי נמלים. הלך רוב מספר העובדים המקצועיים, רבים הוכשרו בפריקת ובטעינת אניות. עם התפתחותו של נמל תל-אביב ועבודות הים, הוקמו בסביבה מפעלים ובתי מלאכה לבניה ולתקון כלי שיט קטנים. נמל תל-אביב הפך באותו פרק זמן לגורם כלכלי חשוב בקרב הישוב היהודי בארץ. ערב פרוץ מלחמת העולם שניה הועסקו בנמל תל-אביב כאלפיים חמש מאות עובדים במקצועות הים ובשרותי הנמל. צי רב של סירות מנוע ודוברות משמשות את הנמל בעבודתו.

הנוער והים

המקורות העיקריים לכוח אדם בספנות ובנמ-לים היו ארגוני הנוער הימיים, שהחלו בפעולה החל משנת 1926. "הפועל", "זבולון", "צופרים" ו"אליצור", תנועות אשר התחילו פעולתן ב"חס-קות", הפכו במרוצת הזמן לתנועות מחנכות ומק-

על מנת להעריך נכונה את הכוח הימי הישראלי כיום, מן הראוי להכיר את הירושה הרוחנית וה-חמרית שכוח זה ירש מן הכוחות שקדמו לו ואשר פעלו בעבר על בסיס ועל רקע שונה לחלוטין.

אין לקבוע את הזמן ואת המקום המדויק בהם נתהווה הכוח הימי הלוחם לפני קום המדינה. כי דוגמת "ההגנה" כן גם הכוח הימי לא יכול היה בתחילת דרכו ובתנאי שלטון זר להתקיים בצורה סדירה וגלויה. התפקידים והצרכים המיוחדים יצרו שבילי מחתרת בהם עלה וצמח כוח זה. הימ-אות האזרחית על כל גווניה שמשו כבסיס עיקרי לצמיחתו: — צי-הסוחר, הדייג, ההתיישבות הי-מית, הנמלים, העליה הבלתי חוקית — "עליה ב" וכן מגויסי הצי הבריטי במלחמת העולם השניה. עיקרו שלה גרעין הלוחם צמח וגדל עם התהוותו של הפלמ"ח, בו עוצבה הדמות של הלוחם והימאי כאחד.

הספנות האזרחית

בתקופת ההתיישבות החדשה בארץ התחילה הס-פנות העברית להתפתח. אולם, ההתפתחות היתה איטית. שתי עשרות השנים לפני קום המדינה לא תרמו רבות לפתוח הספנות המסחרית בקנה מ-דה גדול. חוסר הידיעה המקצועית, העדר מסורת ימית, הקשיים שיצרו השלטונות הזרים והאמצעים הדלים, גרמו לא פעם לכשלונות רציניים של נסיו-נות להקמת ספנות אזרחית, ציבורית ופרטית.

בשנת 1947 עברו בחופי הארץ כ-6 אניות וספי-נות עבריות בנפח כולל של כ-7 אלפים טון והוע-סקו בהן כ-150 ימאים יהודים. הספנות האזרחית הקדימה את הכוח הימי הצבאי, והיא שהכשירה את הדרך להקמתו ע"י רכישת נסיון בשיט ובתו-בלה בים, תוך כדי עמידה בנסיון בתקופת מלחמת העולם השניה ולאחריה. נסיון זה היה חיוני ואין לתאר הקמתו של הצי הצבאי בלעדיו.

קבוצות חלוצים בנמלי אירופה הניחו את היסודות לכיבוש של ענף זה בארץ ולהקמת ישובי דייגים. הנוער הישראלי חדר לענף זה עם הקמתה של קבוצת שדות-ים בשנת 1937, בהדרכתם של דייגים מקומיים ומומחים מיוגוסלביה, איטליה ורומניה, וכן דייגים ערביים נכבשים ענף זה. ישובים מספר הוקמו לחופו של הים התיכון ובאגמים. ספינות דייג נבנו לראשונה במספנות מקומיות ושלל הדגה המקומית הלך ורב.

בשנת 1947 עסקו בעבודת הדייג כ-12 ספינות עבריות וכ-100 דייגים. בין הישובים שעסקו בדייג באותה תקופה נמנים: קבוץ שדות-ים שבקריה, נוה-ים ועין הים שבעתלית, פלוגת הים שבמפרץ חיפה, ומושב מכמרות ליד כפר ויתקין. בכנרת ובאגם החולה: קבוץ גנוסר, עין גדי וחור-לחה. ישובים אלה רב חלקם בחנוך הדור הימי הצעיר וניכרת השפעתם על דמותה של התנועה הימית ובמיוחד על הכוח הימי הלוחם. משקים אלה שמשו בסיסים לאמונים ולהדרכה של כוחות הבטחון והפלי"ם.

הצי הבריטי

מעטים הם הבחורים שהצליחו לחדור לשורות הצי הבריטי המסחרי לפני מלחמת העולם השנייה. קל-וחומר לצי המלכותי שהיה נעול בפני "ילי-דים" בכל רחבי בריטניה הגדולה. במלחמת העולם השנייה, ורק שנתיים אחרי פרוץ המלחמה, נפתחו שערי הצי הבריטי למתנדבים יהודים. תוך שנה וחצי התגייסו לצי כ-1100 בחורים, ביניהם כ-13 קצינים. כקבוצת החלוץ לצי הבריטי שמשו כ-12 בחורים שלבשו לראשונה את מדי הצי בסוף שנת 1941 (היו אלה מאנשי קורס כ"ג יורדי הסירה). יוצאי הצי הבריטי היו למעשה היחידה הימית הסדירה הראשונה, אם כי לא יחידה לוחמת. אף כי בודדים נתקבלו לשרות באניות מלחמה ואף בצוללות. היתה זו בעיקרה יחידה טכנית שעסקה בעבודה מקצועית בבתי מלאכה בבסיסי הצי — במכונאות, חרטות, מסגרות וכו'. היה זה היסוד לרכישת ניסיון מקצועי וטכני בבעיות צי לוחם.

המאבק על ההעפלה

המניעים הראשונים להקמתו של הכוח הימי היי-הודי, היתה בעית העפלתם של יהודים בדרכיהם לארץ ישראל. בדומה ל"הגנה" אשר עברה במרו-

גדות הירקון שמשו בית-יוצר לצעירי חיל הים, שהתאמנו בחתירה והפכו לובייחובלים.

צועיות כאחד. ככל שגדלו התפקידים הימיים ביישוב, כן הלכו והתרחבו התנועות ורמתן המקצועית-חנוכית עלתה.

בשנת 1947 התאמנו בתנועות אלה כאלף שש מאות בני נוער ורכושן בציוד כ-50 סירות חתירה ומפרשים, ושלוש ספינות להפלגות ארוכות. המחלקה הימית שליד הסוכנות היהודית והחבל הימי לישראל היו המוסדות המעודדים ותומכים בפעולתן שת תנועות הנוער והם שסיפקו את רוב האמצעים לפיתוח ולהרחבת הידיעות המקצועיות. מרבית תנועות אלה עלו וצמחו חלוצי ההתיישבות הימית מקרב הנוער בארץ. שרשרת של ישובים הוקמו לאורכו של חוף הים ובאגמים ומטרתם — כבוש הדייג, הספנות והנמלים.

בשנת 1938 נוסד, ביזמתה של המחלקה הימית שליד הסוכנות היהודית והחבל הימי לישראל, בית הספר הימי ליד הטכניון העברי בחיפה. בית ספר זה שקד על הקניית הידיעות המקצועיות ופיתוח תחום תכונות אישיות מיוחדות ליורד הים העברי. כ-100 תלמידים למדו בו בשנת 1947 ולרשותו ספינת אמונים וסירות. ארוכה הדרך אותה עשה בית ספר זה עד אשר הפך לבית ספר לקצינים הנמצא כיום בעכו.

התיישבות ימית ודייג

גם ענף זה כיתר ענפי הים, ללא מסורת וללא ידיעה מקצועית, התפתח בתחילתו באיטיות רבה והיה מלווה כשלונות לא מעטים. הכשרות של

כוח זר ומפוקפק מבחינת כושרו ודמותו. פרט למלווה אחד או שניים מישראל, אשר עיקר תפקידם היה לארגן את המעפילים ואת חייהם באניה, לא היו בנמצא מספיק בעלי מקצוע לתפקידי הור בלת האניות.

הורדתם של המעפילים בחופי הארץ (לפני מלחמת העולם השנייה), בוצעה ע"י גיוס עובדי הנמלים, דיגים וחניכי תנועות הנוער על ציודם וסירותיהם. אבטחת החוף ושמירתו, הקשר בין החוף והאניה, העברת המעפילים — כל אלה היו סממנים מחתרתיים אשר גבשו וחישלו את המבצעים לגר עין, ממנו צמחו היחידה המיוחדת (פ"מ), לפעולות מיוחדות, ומאוחר יותר הפל"ם.

בראשית שנת 1939 הוקמו ואורגנו במסגרת המיוחדת (פ"מ), הקורסים הראשונים לימאות. עובדי שיטות הדרכה אחידות והוצאה לאור ספרות מקצועית ראשונית, כל אלה, יסודותיהם הונחו ע"י אותם המלווים הותיקים מתקופת "ולוס" ואניות מעפילים מאוחרות יותר, קורסים אלה שימשו בסיס להרחבת הפעולה בערים ובשכבות רחבות יותר, בקרב בני נוער, עובדי נמלים וסטודנטים בחיפה.

(על פרשת כ"ג יורדי הסירה ראה רשימה בחוב' זו).

הקמת הפל"ם

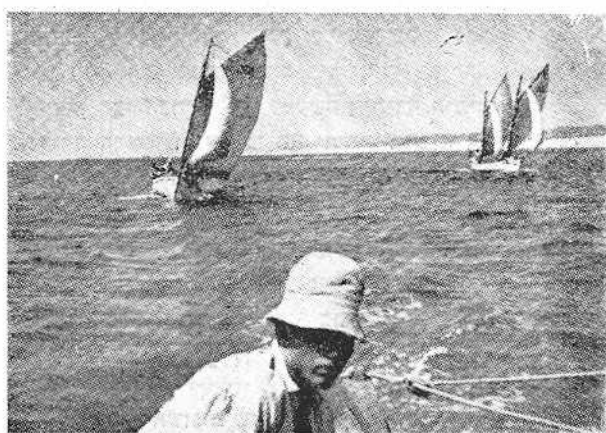
כבר בשנים ראשונות לקיומו של הפל"מ הכירו מפקדיו בצורך להקים יחידה ימית, לביצוע המבצעים המיוחדים הכרוכים ב"עליה ב". בשנת 1943 אורגנו לראשונה שני קורסים למפקדי סירות, במשק שדותיים שבקיסריה. קורסים אלה היוו את המחלקה הימית בפל"מ, שהוקמה בסוף שנת 1943 ואשר הפכה לפלוגה ימית, במסגרת הגדוד הרביעי במחצית שנת 1945.

האמונים היסודיים במסגרת זו נערכו בסירות מפרשים וחתירה בחופים פתוחים. אורגנו קורסי סים למפקדי סירות שנמשכו כ-3 חדשים, אשר תבעו מהמשתתפים מאמץ גופני ונפשי רב, בהם התחשלה דמותו ואופיו של הבחור. החומר המקצועי שנלמד בקורסים אלה היה: נווט חופי, ימאות כללית, הכרת כלי שיט, מטאורולוגיה, שמיים ורית ואחזקת הסירות על ציודן והטיפול בהן, הפלגות לאורך חופי הארץ, הכרת החופים על כל פרטיהם, מזג אויר באזור החוף בעונות הקיץ והחורף, דרכי

צאת השנים מכוח מגן לכוח לוחם, כן גם הנושא הימי שינה צורתו בשנים האחרונות לפני קום המדינה. מגרעין קטן של מלווים הפך למחנה גדול של לוחמים ופורצי בלוקדה ימית, אותה הטיל הצי הבריטי על חופי הארץ. עד לתקופה זו לא הופנה כלל תשומת לב ולא נעשו כל צעדים ממשיים במסגרת ה"הגנה" להקמת כוח ימי ולארגונו. גזרות הממשלה הבריטית וההגבלות על העליה הם הגורמים העיקריים אשר דרבנו את הקמתו של הכוח הימי הלוחם. ראשיתה של ההעפלה בתחילת שנות השלושים, מאבקה הגדול החל בשנת 1939 עם פרסום ה"ספר הלבן" והשינויים שחלו במדיניות הבריטית ביחס לבית הלאומי בארץ ישראל.

ראשיתו של המאבק יש לראות בשנת 1934 בואה של האניה הבלתי לגלית "ולוס" אשר נתפסה בנסיעתה השנייה. מאבקם זה של העולים והמארגנים לא תמיד מצא אוזן קשבת בחוגי ההסתדרות הציונית והמדינאים שביניהם, מסיבת הירי תו גורם מפריע להסדר היחסים עם ממשלת המנדט. בראשית דרכה נישאה ההעפלה על כתפי התנועה החלוצית, אשר לא ראתה לעצמה כל דרך אחרת לעלית רבבות חלוצים המצפים בקוצר רוח לעלייתם לאחר שנים רבות של הכשרה בגולה. רק בשנת 1939 הפך המאבק על העליה למאבקו של הישוב כולו על מוסדותיו המדיניים והבטחתיים.

עד פרוץ מלחמת העולם השנייה היה הכוח המקצועי העוסק בהשטת אניות המעפילים בעיקרו

השטים במפרשיות לאורך החוף היה "תחביב" של נערים רבים שהפך ברבות הימים ליעוד בחיים.

יחידה מיוחדת לחבלה ימית, אשר חיפשה ופיתחה דרכים לפגוע בכלי השייט הבריטיים. רבים המבצעים הנועזים שיחידה זו לקחה חלק בהם: הט-בעת ספינות משמר ופגיעות חמורות וחבלה באניות הגרוש הבריטיות. כן היה חלקה של חוליה זו במבצעי החבלה בבסיסי המשטרה והצבא הבריטי. תפקיד מיוחד ורב פעלים מילאו אנשי הפל"ים בחו"ל, בפעולתם במנגנון ה"הרכש", שמצא דרכו באותם הימים לחופי אירופה. אבטחתו של נשק זה והברחתו בדרכי הים לארץ, היתה מלאכה מיוחדת ומסובכת כאחת.

במלחמת הקוממיות

בשליביה הראשונים של מלחמת הקוממיות לא היה תפקיד מכריע לחיל הים הצעיר. רבות היחידות הימיות אשר גויסו לעזרה לפעולות יבשתיות. הפלמ"ח הימי ברובו הגדול נלחם באותה תקופה על הדרך לירושלים, ובירושלים עצמה. חלקים אחרים של הפלוגה הימית עסקו בהמשך ההעפלה עצמה אשר לא נפסקה עד יום קום המדינה. חלק קטן מהכוח הימי שקד על הבטחתו של נמל חיפה והעבודה הסדירה בו. המטרה היתה להבטיח שנמל זה ישאר שלם ויפול לידיים יהודיות עם צאת הבריטים.

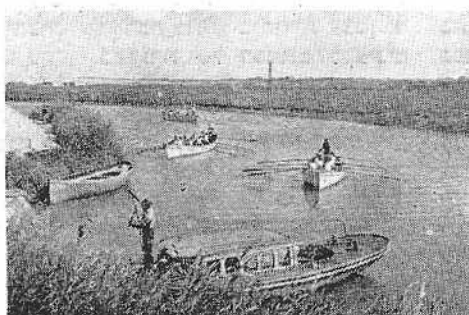
כוח האדם ממנו הוקם חיל הים, ינק וגדל בכל אותם ענפי הימאות שהוזכרו קודם לכן. כל קבוצת אנשים, בהתאם למוצאם, הביאה את ידיעותיה ונסיונה המקצועיים. כאן ראוי לציין, ולו גם במילה אחת את אנשי גח"ל ומח"ל. זמן לא רב עבר וכוחות אלה התמזגו והעלו את רמתו של החייל ואף הביאוהו לנצחונות רציניים על האויב.

גישה ומקומות מעגן, קרבת ישובים ודרכי הקשר אליהם.

אמון מתקדם קבלו אנשי הפל"ים במסגרת קורס חובלים, אשר הקביל ברמתו לקורס קצינים בצי הסוחר. הוראת הומר זו נעשתה בשותף עם ביה"ס הימי שליד הטכניון העברי ובעזרת מוריו ומדריכיו. פרקים מיוחדים נלמדו בנושאי עליה ב/א, ארגונה, הכנת אניות להפלגה עם עולים, דרכי הכנה וביצוע התקנות המיוחדות באניות וכו'. משך הלימודים בקורסים אלה הגיע מ-4 עד 6 חודשים.

הפעולה בחו"ל

נוסף לבסיסים בארץ, השתתפו אנשי הפלוגה הימית בארגון מחנות עליה ובסיסי ציוד בארצות המוצא של אניות המעפילים, לאורך חופי אירופה בים התיכון. מכאן ליוו את המעפילים והספינות עד לחופי הארץ, ודאגו לקשר ולאבטחה בשעת ההורדה בחופי הארץ. במסגרת עבודתם זו היו המלווים עוסקים גם בהעברת נשק ותחמושת ל"צרכי ה"הרכש" והיו מספקים אותו לשליחים מיוחדים שנמצאו במחנות סגורים בקפריסין ובארץ. מגויסי הפלוגה הימית באו מאותן המסגרות שהוזכרו בראשית הסקירה. רבים באו גם מפלוגות הרגלים של הפלמ"ח. האמונים הימיים והיבשתיים פיתחו טפוס מיוחד של לוחם ואיש-ים כאחד. מזיגה זו יצרה שוני בין הימאים ויתר יחידות הפלמ"ח, אם כי המשטר, הניהוג והאווירה לא היתה שונה. לראשונה בתולדות ההגנה חייב היה הלוחם להיות גם בעל מקצוע בשטח הספנות. כאשר גברות פעולות הבריטים נגד העליה והוחל בגרוש העולים מהארץ, הוקמה בפל"ים

בתהליכי החינוך בחיל

סרן מאיר שפיר

שלטון במדינה ועל ידיעת ה"א"ר.

המבצעים הם קציני היחידה העוסקים במתן הסברה הנוגעת בעיקר ליחידה, וכן מרצים או רחיים המטפלים בנושאים הכלליים.

פעילות נרחבת בתחום ההסברה נעשית ע"י מרצים נבחרים, גם בקרב הצוותות המפגישות לחי"ל.

בפעולה מקבילה מאפשר קצין החינוך הראשי לקציני החיל להשתתף בקורסים של הכשרה חנוכית וכן בקורסים מיוחדים למדעי היהדות ולבעיות המדינה.

השכלה

נוכח העובדה שאנשי חיל-הים זקוקים להשכלה רחבה ויסודית במילוי תפקידיהם הוקם בי"ס מיוחד להשכלה ב"בית המלח" בחיפה, הפועל זה 8 שנים. תור דות לתקציבים המוענקים על-ידי קצין חינוך ראשי, לומדים בו בקביעות כ-250 חיילים, בהם גם חיילים מאנשי פיקוד הצפון. כ-20 מורים מוסמכים מבתי ספר תיכוניים בחיפה עושים כמיטב יכולתם, על מנת להכין את התלמידים לבחינות ה"מ"מ" ולבחירות הבגרות וכן להרחיב את ידיעותיהם בשפות אנגלית, צרפתית וערבית.

ראויים להערכה כל אותם ה"חיילים" משירות חובה וקבע, המגלים נכונות להקדיש חלק ניכר מזמנם הפנוי אחר שעות העבודה, על מנת לקדם את עצמם.

לה ובידור כאחד. תנאי הקרב והאימונים השיטתיים והמפרכים משפיעים על עיצוב אורח חייו המיוחד במינו בכלי השייט המלחמתיים.

ב) שגדירי המדינה בהפליגות האימונים ובביקורי הנימור-סין בארצות חוץ מוטל על כל אחד מאנשי הצוות לשמש שגריר בלתי מוכתר של המדינה, להופעתו ולצורת התנהגותו, ביחוד מנויות אלו חשיבות רבה הן מבחינת היחסים ע"י עמים זרים והן מבחינת הקשרים עם יהדות הגולה.

ג) רמה מקצועית גבוהה נדרשת מאנשי החיל ולכן היא מחייבת השגת השכלה כללית נרחבת וכן ידיעת שפות לועזיות.

שטחי פעילות החינוך בחיל-הים הם הסברה, השכלה ובידור.

הסברה

הפעילות בשטח ההסברה מתחלקת לתחומים שונים — אם לטירוני החיל — אנשי גנ"ע — אם בקורסים השונים בבי"ס הדרכה בחיל, ביחידות עצמן או במסגרת של הכנסים לקצינים ולגנדים.

הנושאים מגוונים ומותאמים לרמות השונות, בהתאם להנחיות קצין החינוך הראשי. בעיקר נתנים הסברים על בעיות כלכלה ותוכניות פיתוח של המדינה, סקירות מדיניות הקשורות ב"חט"ו עם ארצות העולם בכלל ועם ארצות ערב בפרט. כן נ"ת נתנות הרצאות על מערכות ה-

בעית צבאנו היא איכותו ה"עליונה. לצה"ל דרושים הידירות הטכניות והמקצועיות; הסגולות הנפשיות, הפיזיות הארגוניות המעלים את היכולת ה"קולקטיבית של כוחות הבטחון, אך לא פחות דרוש לנו הנוף החלוצי שנוכל למלא יעודינו בקיום בטחון המדינה.

מגמת החינוך היא לטפח מוראל גבוה בקרב אנשי צה"ל, להביאם לידי הזדהות עם תפקידיהם, לפתח כשר מחשבתם, לגבש ליכודם החברתי ולספק להם את צרכיהם התרבותיים.

יעודו של החינוך בחיל הים אינו שונה בעיקרו מיעודו של החינוך ביתר זרועות צה"ל אלא, אף כי קיימת זהות מליאה ביעוד היסודי, הרי האופי המיוחד של החיים בחיל טובע את חותמו על שיטות הביצוע.

להלן מספר נקודות יסודיות מבליטות עובדה זו: —

א) החיים המיוחדים בכלי ה"שייט" בעוד שהטייס איש ח"א, ממריא למספר שעות מצומצם וחוזר לבסיסו, או בעוד שאיש השריון מבלה זמן קצר יחסית ברכב שלו, הרי כלי השייט בהפלגה הוא ביתו של איש חיל הים, בו הוא משרת תקופות ממושכות למדי דהיינו שבועות ואפילו חרשים. תנאי שירותו הקשים — הן מבחינה גופנית והן מבחינה נפשית עקב האחריות הרבה בהפעלת כלי השייט על אביוירי הרבים והמסוככים, המגורים צפופים, ללא אורור מספיק ומשמשים ללינה, אכ"י

שמש לנשפים ולמאורעות מיוחדים לאנשי החייל.

בעזרת הקצבות מטעם הוועד הארצי למען החייל וועדת האי-מוץ, עומדים לערוך בבנין שיי-פוצים יסודיים והוא ייהפך למ-קום מפגש קבוע, בין חיילי חיל-הים ובין אזרחי חיפה.

בית המלח

„בית המלח“ שימש בימי מל-המת הקוממיות אכסניה ללוחמים ולמתנדבים מחו"ל, בשנת 1951 הועבר לשם ביי"ס להשכלה כללית. בקומה ג' של הבנין נמצא אולם בידור רחבי-ידיים המ-

הדבר כרוך במאמץ לא קטן אך רבים הם המסיימים את לימודיהם בהצלחה.

אם לפני 7 שנים פעל ב„בית המלח“ בית ספר יסודי שעסק בהקניית השפה העברית לאנשי החייל, הרי כיום שוב אין בעיה זו מטרידה כמעט את החייל. החיילים הבודדים הזקוקים ל-לימוד השפה נשלחים לביה"ס הצבאי לחינוך ב„בית מרכוס“.

בידור

המגמה היסודית של פעולות הבידור המתנהלות בחייל היא ליצור הווי ולגבש מסורת החייל, דבר הנוצר בעיקר בזמן ההפלות הממושכות, פרקי ההווי מוצאים את ביטויים, בין היתר, גם בתחרויות של כשרונות אמנותיים בין היחידות, הנערכות ב„בית המלח“.

כאן ראוי לציין, כי בזמן ההפלות אין אפשרות אוביקטיבית לבית לארגן הופעות בידור של אמנים. משום כך סופקו מכונות הקרנה לכל כלי השייט הגדולים. כן מארגנים ערבי שירה בציר בור וריקודים, במיוחד ערב הפלות לחו"ל. המטרה היא להכ-שיר את אנשי הצוותות שיהיו מסוגלים לתת ביטוי נאות לפול-קלור הישראלי, במפגשים עם יהדות הגולה.

גורמים מסייעים

הוועד הארצי למען החייל וכן ועדת האימוץ של עיריית חיפה היו לעזר רב לחיילים בכל הנוגע לפעולות בידור ותרבות. נוסף לתקציבים השיגורתיים לפעולות בידור ולאספקת שבור עונים וכתבי-עת מצויירים הוקמו ביחידות רבות חדרי תרבות ל-תפארת. לטיפול מיוחד זוכים צוותות כלי השייט בהפלגות תיהם המרובות. עזרתם של גופים ציבוריים אלה בלטה במיוחד בימי „מבצע סיני“, בזמן שסו-פקו ליחידות עשרות של מק-לטי-רדיו וכן קיבלו מל הלוח-מים טובעי גרב וצעפיפים.

מאלבום החייל

בטכס אימוץ חיל-הים ע"י העיר חיפה, בתמונה ראש העיר א. חושי מחליף דגלים עם מפקד החייל אלון ש. טנקוס.

הקרב הימי בת"א

(סוף מעמ' 55)

דולה. הפעם תקף המטוס את שתייהן. אולם שלוש הפצצות שהוטלו נפלו רק בקרבתן. "אילת" שינתה את כוונה לדרום, כדי להתקרב אל אניות-האויב, אולם כבר לא היה צורך בפעולתה של "אילת". ב-16.40 פנו כל אניות-האויב דרומה והסתלקו. האויב נסוג בותרו על הגשמת המטרות שהציב לעצמו.

חיל האוויר המשיך בפעולה. ב-16.55 מתחילה התקפה נוספת. הוטלה פצצה שנפלה ליד האניה הגדולה. בהתקפה זו שנמשכה עד 17.30 בערך השתתפו שני מטוסים, ונראה כי לפחות אניה אחת (כנראה "אמירה פאוזיה") נפגעה. ב-17.20 נפגע ע"י תותחי האויב המטוס שהיה נהוג ע"י א.ד. שפרינצק ומתי סוקניק ז"ל. האוירון לא נדלק, שינה את כיוון צלילתו בניצב למים ונפל לים בין האניות המצריות.

בזמן פעולת המטוסים ברחו האניות בפיזור גדול דרומה. לאחר נפילת המטוס והסתלקות האניות חיפשה "אילת" את המטוס האבוד. ב-18.00 הגיעה "חנה סנש" מהצפון והצטרפה לחיפושים שנמשכו עד 20.30. לאניות הצטרפו גם מטוסים, אולם לא נמצא דבר.

על ימאים ותותחנים

על הצוות של "אילת" מספר סגן-אלוף אברהם תבור, ששימש אז כקצין משמרת על האניה:

הצוות היה מורכב משני חלקים: ימאים ותותחנים. החלוקה היתה ברורה מאד, ש"כן כל העבודה על האניה היתה מוטלת על הימאים, ניקוי שפשוף, צחצוח וכיוצא בזה, ואילו התותחנים היו "אישליגנטיס" כביכול — תפקידם העיקרי הצטמצם בהפעלת התותחנים ובתצפית.

על דקת חלוקת-עבודה זו נוצרו ניגוני דים — אמיתיים ומדומים. ואכן היו בינינו חילופי-דברים והתגרויות הדדיות — לרוב ברוח טובה ובהומור.

בעת הקרב הימי בחוף תל-אביב, כאשר הצוות נקרא לעמדות-קרב תפסו התותחנים עמדות על יד התותחנים של 20 מ"מ ועל-יד ה"בנות" שהיו למעלה. לרוב הצוות לא היו עמדות קבועות, וחלק ניכר ממנו נשאר ללא תפקיד מוגדר.

התותחנים הופעלו על-ידי דווש-רגל, כאן נתגלה מחזה מגוחך: התותחנים חיפשו מחסה כאילו היו ביבשה, ולכן השתטחו ליד התותחנים והפעילו את הדוושות ביד. פגז מצרי אחד פגע בחבית שמן. מפגיעה זו סבל כלב של אחד מאנשי הצוות, שהיה בקרבת מקום. השמן מהחבית נשפך עליו, והוא התרוצץ משומן ומבריק...

כך נעשינו קצינים

(סוף מעמוד 90)

לא נצא לעבודה וכי אנו רוצים ללמוד. השביתה נמשכה יומיים ולאחר התערבות קצין הדרכה ראשי, הביע כל אחד מאתנו חרטה אישית על המעשה וחזרנו לעבודה. אך הפעם הבינו גם ב"חלונות הגבוהים" כי זכאים אנו ללמוד. ואמנם, כעבור יומיים חזרנו אל ספסל הלימודים. הפעם היו הלימודים מסודרים ותכליתיים. החניכים השקיעו מאמצים רבים — ואחר שעות הלימודים הרגילות ישבו ושיי-ננו את החומר במשך שעות ארוכות. התוצאות שהושגו היו טובות מאוד ובשעה טובה סיימנו את הקורס בינואר 1950.

בסיום העבודה, שנמשכה שלוש שעות חדשים, הוחזרנו מהבסיס ביפו לשלב הגמר. ושוב צף הבלתי צפוי. שעה שהיינו עסוקים ב"אלטלינה" הועבר מרכז ההדרכה למחנה בו נמצא כיום בסיס ההדרכה של החייל. וכאן, במקום להתחיל בלימודים, חזרו ורתמו אותנו לעבודה. היה זה מחנה חדש ולא חסרו עבודות — ניקוש עשבים, סיקול, גידור, הכנת שבילים ושיפוץ חדרי הלימוד.

זה היה "הקש ששבר את גבו של הגמל". התאריך היה ספטמבר 1949, על הקורס עברו כבר 11 חודשים גדושים דחיות, הבטחות, ניפויים, השלמות ושינויים בתכניות. במקום להושי-בנו אל ספסל הלימודים, שוב הוחזרנו לעבודה שאין לה קשר עם תכלית הקורס. בקרב הבחורים גברה התסיסה והתנהלו ויכוחים סוערים. נשלחו משלחות מחאה וברגע של יאוש הוחלט על שביתה. הודענו לרס"ר כי

שעתם האחרונה

(סוף מעמ' 31)

תורכיה. ניסינו לפלס את המחשך שירד עליהם בהשערות רבות, ועדיין קווינו שהם בחיים ואין מקום ליאוש. העמדנו פנים מול נשים והורים וקרובי משפחה אשר לא ידעו דבר על קורות יקיריהם אך הכירונו כידידיהם ושאלו לבעליהם ולבניהם — ופינו סגור.

שעת האפס לפלישה ללבנון ולסוריה נדחתה בערך לעשרה ימים ורק כעבור שלשה שבועות עלינו עם הצבאות הכובשים צפונה. עברנו במכונית לאורך החוף. המנוח יוסף פייז מדגניה ואנו כי לא פסחנו על כפר בין ביירות לטריפולי ומשם ללסקיה ועד הגבול התורכי הגענו. שאלנו ביישובי הדייגים. בדקנו בגרוטאות מאלה שפולטו הים, שברי סירות וסחבות, אך דבר לא נתגלה. המפקדה הבריטית בדקה במיסמכי הצרפתים שנתפסו בביירות בכבוש, שאלה את השבויים מבין הקצונה הגבוהה, אך הכל ללא תוצאות. אף פרט אחד, אף שביב אור על קורות אותם לא פרץ את המחשך זה שבע-עשרה שנה עד היום הזה.

מסתורין עד היום

התפללנו כי יהיה להם ים רגוע, אך הוא הוסיף להיות גלי. עבר לילה. הקשבנו לשידורי בירות אך משם לא הודיעו דבר על פעולת חבלה. ועוד לילה ועוד יממה. התאזרנו סבלנות אך היגון התחיל לכרסם את הלב. כצללים התהלכנו אנו הבורדים כל אותו שבוע ברחובות הכרך ההומים כשלבנו מתפלץ. ידענו כי הפעולה לא בוצעה. אך מה קרה לאנשינו? היכן הם? השלום להם? — ציפינו לידיעות מקפריסין, שם נקלעו לאי. יצא לשם איש מבין האנגלים אך לא העלה דבר. קיווינו כי נתפסו בלבנים בטרם ביצעו שליחותם והם בשבי האוייב, שערנו אולי נחתו על חוף

כך שפצנו האוניות

(סוף מעמ' 53)

חשמל החל לזרום בורידים, וכל מערכת-החשמל, כולל מערכות הקשר והאוויר, פעלו ללא תקלה.

בשעה 6 בערב — 8 שעות לאחר שנמל חיפה עבר לידיים עבריות — רשם היומנאי של יחידת חיל-הים ביומנו: „אוניות חיל-הים „התקוה“ עוזבת את הנמל“.

כעבור 20 יום

כעבור 20 יום בא הרגע הגדול. אחרון האנגלים עזב את הנמל. המנועים ומערכת-החשמל של „התקוה“ היו מוכנים לניסוי.

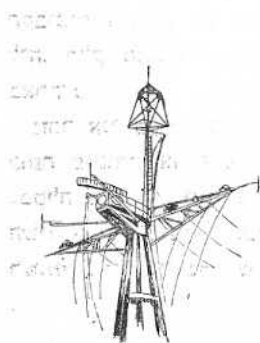
עוד בשחר של יום הפינוי, הפעלנו את הדוידים. שוב החלו לשונוות האש ללחך את צינורות הברזל ונהם המבערים היה נעים לאוזן. אחר הפעלנו בוהירות את מנועי הגנרטורים והנה: „טוב“.

בשעות הצהריים כבר זרם „הדום הלבן“ בעורקים — קיטור רותח החל לפרוץ בשריקה אל הבוכנות הגדולות ולהרימן מעלה-מטה... מעלה-מטה...

על צדיה, כשעל סיפונה מתנופפים עשרות מגבות. היו אלה המגבות אשר סייעו לנו להיגבר על הזיעה...

על מנת לאתר את החוטים השונים, היינו צריכים לרדת פעמים רבות למטה אל תוך כוכי האוניה, להיצמד אל בין דפנותיה או לחול מתחת למכונותיה. אחרי „מסע“ כזה היה כל אחד מאתנו נראה כרוח-רפאים — מזוהם וספוג שמן מרקוב, נוטף זיעה ומי-ים עכורים. הדבר היה בולט ביותר בתמונה היה הפה — תמיד היה פתוח במאמץ לספק לריאות התשושות קצת אוויר.

אכן, היה זה מרוץ מטורף עם הזמן.

דברי אלוף שמיר

(סוף מעמ' 25)

והיה צורך לטפל בענין באנגליה.

בין המתקנים הלא-רגילים שהחלטנו לבנות היה המיבדוק ביפו, מתקני צלילה במקום אחר, ובית ספר למכונאים בבסיס מסוים. אני מקוה שמספרים היום לתלמידים את תולדות המכונה שהוצבה בבית ספר זה — מכונה שהוצאנו מספינת גרר עוברת-ימים, שכל הנסיונות לתקן אותה, הן בתורכיה והן בארץ, עלו בתוהו.

הערכה לימאים

רשמים חזקים השאיר עלי השרות בחיל. נתרשמתי עזות מהשוני הרב בתנאי לחי-

מתם של הימאים על כל דרגותיהם.

בעיני איש חיל הרגלים נראים חיי ימאי מוזרים מאד. הימאי ישן את שנתו בדרך כלל, בערסל תלוי, בצפיפות בל-תתואר. היכן נשמע דבר כזה בחיל היבשה? הוא אוכל את ארוחותיו תוך טלטול מתמיד. הוא נאלץ להתנועע תמיד דרך מסדרונות ומדרגות. הנוף שלו הוא הים המקיף אותו מסביב. הוא רגיש תמיד לכל שינוי ברוח וכל בטחונו תלוי תמיד בביתו הנע. הוא חי תמיד חיי משמרות, הוא נמצא במצב הכן 24 שעות, בימי שלום ובימי מלחמה. הוא חי בכפיפה אחת עם מפקדיו. הוא מרוחק מביתו ומחברתו. בדרך כלל, הוא יודע יותר מקצועות טכניים ועובד עבודה יותר קשה. המפליא בדבר הוא שכל אלה אהובים על הימאי, הופכים לחלק מחייו והוא נמשך לים במין שכרון שאין להסבירו.

* * *

אין אני מזכיר בדברי אלה שמות הימאים, הנגדים והמפקדים שעזרו על ידי לנצח על המלאכה. ברי לי, כי כל אחד מהם תרם לענין את מיטב כוחו ומסירות ללא גבול. הערכתי ותודתי שמורים להם לתמיד. כן בטוח אני, כי מאז חלה בחיל התקדמות גדולה, הן בתחום הידיעות והאמון המקצועי והן בתחום החימוש וכישר הלחימה. לי אישית, תהיה תקופת הפיקוד על חיל הים כאחת החוויות העשירות שהיו לי.

היה מבצע ראוי להיזכר. היו גם מבצעים קטנים, אבל משמעותם לגבי ידי היתה גדולה מאד, מאחר שחבוי היה בהם סוד המחשבה והבצוע הצבאי — מצוע מרוכז, משולב, מהיר ומדויק. חיל שידע להקים במשך שבועה ימים ושבעה לילות במחנה מסוים את המתקן שקרר או לו לאחר מכן "צריך דוד", (פעולה שבאופן רגיל קבלנים היו מבצעים אותה תוך חודשיים שלושה). היה מסוגל לשפץ כמעט את כל כלי השייט במשך תקופה קצרה, לקראת התמרון הגדול, מעשים ומאורעות אלה תוכננו על-ידי מפקדים שונים בכל הדרגות, שגילו מסירות ודביקות במטרה והוסיפו יסודות חשובים לחיל. הם גיבשו את בטחונו העצמי של החייל, את גאותו, את ה"מוראל" שלו, את היכרותו הטכנית שלו ואת כוחו הצבאי.

צמצום כח אדם

בימים ההם נתעוררו שאלות האירגון הפנימי מי של המחלקות והאגפים, הכפיפות הפיקודית, היחסים עם המטה הכללי על אגפיו וחילותיו הטכניים. כן התלבטנו בשאלת שמית הדרגות, סימני הדרגה, תקן תלבושת וכו'. ההישג המרכזי של התקופה הוא, שהחיל הצליח להקטין את כח-האדם באותו ניכר, ויחד עם זאת להגדיל במידה ניכרת את כוחו הימי ואת כושר התמרון שלו. בטוחני, כי כל מה שנעשה אז, תוקן בתקופה מאוחרת יותר. אולם, אז היו אלה הישגים נכבדים. שלחנו אז את הקבוצות הגדולות של החניכים לצרפת ולאנגליה, חלק מהמפקדים הגבוהים נסעו להשתלם בארה"ב.

נזכר אני בעוד מספר פעולות שנתרחשו בתקופת פיקודי. אז הוקם שכון צבא קבע באזור "סטלה מאריס". היה זה המקרה היחידי שחיל השיג שיכון לאנשיו. זכורני, כי הקרקע היתה רשומה עדיין על שמו של הנציב העליון הבריטי

בראשית

(סוף מעמ' 20)

שלא תשתנה מדיניות הפרעה של הממשלה הבריטית.

ב. קביעת תכניות מעשיות לפעולה, לאחר בדיקה מקצועית, מותאמות לצרכים. פירוש הדבר:—

1. בדיקת ההצעות השונות ואפשרויות מימושן מבחינה טכנית וכספית.
2. חימוש והתאמת הציד הקיים לפעולה מידית, אם תירש, עד שיגיע הציד שיחלט לרכשו.

ג. בעית כוח האדם — פירוש הדבר:—

1. הוצאת הימאים מכל השירותים ורכושם במסגרת הענף.
 2. גיוס מידי של מספר אנשי מקצוע מחו"ל (מתכנני פעולה, רבי-חובלים).
 3. קביעת מערכת ארגונית של מבצעים (מחל"ק) קו וראשי מחלקות.
- הפעולה צריכה להיות מודרגת בשלבים לפי הצרכים הדוחקים. קודם כל על ידי שימוש והתאמתן של 7 ספינות הדג 4 סירות המנוע אשר בידים יהודיות — ותוך כדי כך לעסוק ברכישת הכלים הנוספים. השלבים הם:

א. שמירת החוף — פירוש הדבר:—

1. הגנה על חופי הישובים מפני התקפה מן הים.
2. הגנה על כלי השיט בים ובמעגנים.

ב. חובלה לאורך החוף — פירוש הדבר:—

1. אספקת דלק.
2. הספקה לנהריה ולצפון בכלל בשעת מצור.
3. הגשת עזרה באנשים ובציוד.

ג. הכנות לדרכי התקפה — פירוש הדבר:—

1. הכנות לקראת אפשרויות של הטלת הסגר (יפו, עזה).
2. שמירה מפני הברחות.
3. הפרעות בתחבורה הערבית.
4. חבלה בכלי שיט במעגנים.
5. נחיתות בישורים ערבים.

ד. לוווי מזוין לאניות סוחר.

ה. הקמת מספנה ונמל עזר (קיסריה, עתלית).

ו. עבודה משותפת עם ש.א. — פירוש הדבר:—

1. איוורוני סיור לצרכי הציד.
2. ארגון הקשר במשותף.
3. ידיעות מטורולוגיות.

בכדי לקדם את הפעולה בדחיפות הדרושה יש להקים 6 מחלקות. העומדים בראשן צריכים להיות את המטה של האגף הימי. ואלה הן המחלקות:

א. מחלקת לתיכנון ופעולה — בהנהלת שינמן או — (היא ניתנה לחלוקה לשנים: מחלקת להגנה לחוד ולחוד לעניני חבלה והגשת עזרה).

תפקידיה:—

1. בטחון כלי השיט.
2. לוווי כלי שיט.
3. בטחון הנמלים.
4. נחיתות.
5. הפרעות בתחבורה והסגר.
6. שמירת ישובי החוף.

7. שמירה בפני הברחות.
8. הגשת עזרה.

ב. מחלקת ציוד והספקה (שני ענפים ובראשם י. רבינוביץ ואברהם זכאי).

1. התאמת הכלים האזרחיים לשימוש מלחמתי (חימוש, ציוד).
2. קביעת סוגי כלי השיט המתאימים ורכישתם.
3. הסוואתם של כלי השיט ככלים אזרחיים.
4. מחלקת תיקונים, מספנה.
5. החזקת מחנות.
6. ציוד עזר ימי (איוורוני סיור, רדר, קשר אלחוטי).
7. דאגה למלאי של דלק בבסיסים שונים.

ג. מחלקת נמלים — (ואם הים סגור — אליעזר קליין).

1. שמירה בנמלים וארגון אגפי הנמל.
2. הבטחת נמלים מן הים.
3. בטחון כלי שיט במעגן.

ד. מחלקת כספים ואדמיניסטרציה.

1. ארגון המשרד.
2. תקציב כללי.
3. החזקת מחנות הדרכה.

ה. מחלקת הדרכה מרכזית (שמואל טנקוס).

1. תכניות הדרכה מרכזיות.
2. הדרכת ההכשרות של ימאים בחו"ל.
3. ארגון ההדרכה בארגוני הנוער הימיים.

ו. שרות ידיעות, קשרי חוץ, פיקוח על כוח האדם.

1. משרדי פיקוח וחקירה.
 2. סוכנים בחו"ל.
 3. קשרים עם חי"ל, חברות ספנות, וישובי דיגים.
- ראשי המחלקות מהווים את המטה הדן בבעיות שיש בהן מגע בין המחלקות ובבעיות כלליות. השעה שדוחקת מחייבת החלטה מהירה להקמת המטה והמחלקות, שידונו ויקבעו את הצעדים המעשיים על ההוצאה לפועל.

גרשון זק ת"א, 8.3.48

פקודת התראה

מטה חיל הים
מבצעים

סודי ביותר
לדיועה אישית
ראש השירות.
מ.מ. ראש המטה.
סגן ראש מטה.
מפקדי השיטות.
אג"ם
מפקד חיל אויר.

כללי:

1. ייתכן והאינצידנטים בדרום יגרמו להתפתחות קר"ב כלליים במרחב הג"ל, מה שעלול לגרום לקרבות לאורך כל החזיתות.
2. המצרים הודיעו בזמנו שהם יתפשו כל אניה שתוביל עולים, ציוד והספקה לישראל. היו גם מקרים של תפיסת ספינות תורכיות. (אך לא ברור אם העניין לא סודר למפרע עם רבי החובלים).
3. באם יתפתחו קרבות בנגב תהיה חשיבות מכרעת אם נוכל לנתק או להקשות על התחבורה הימית של

האויב. הן ע"י פגיעה במתקנים והן ע"י פגיעה בכלי שיט של האויב.

4. במידה של התפתחות קרבות נוכל ע"י ניצול סוגי הכלים שיש בידנו כיום, להביא לידי התנגשות מתוך מגמה להטביע אניות אויב, דבר שיכול להשפיע באופן מכריע על רצון ויכולת הלחימה של צי האויב.

אונות הנשק טובעה

(סוף מערך 43)

במוקש המסורבל, לחצתי את האמפולות בזהירות ונסוגנו לסירה. משם דרך אזורי הצל של הנמל חזרנו לנקודת-המוצא. בדרך נפטרנו מכל החלקים המיותרים. שוב חלפה מכונית-המשא ביעף. טיפסנו עליה ופתחנו בדרך הנסיגה לקצה השני של המדינה.

בתוך המכונית, רטובים ודחוסים, נרדמו כולם. ואילו אנכי נשאיתי ער, והספק מחרסם בלבי: ומה אם החומצה לא הגיעה ל"פוטאש"? או שמא נשחתה טרם הגיעה אליו? או אולי נתעכבה פעולת המנגנון עקב קור המים והמוקש נגלה עם בוקר?

הגענו לבסיס, ומיד פקדתי להתחיל בהכנת פעולה שנייה. במקרה שיתברר כי המוקש לא פעל. השארתי הוראות לאנשים בדבר הכנת מוקש חדש. מוניח, אמנן ואני נסענו לרומא. עם הגיענו לשם נתבשרנו: המוקש פעל! האניה שקעה!

מבצע עין גדי

(סוף מערך 45)

הנרדנו אנשי המחלקה לחוף, מבלי שתושבי המ"קם ירגישו בהם. במקום לא היו כוחות הלגיון. כתה אחת נשארה בחוף כדי לסמן את המקום שנבחר לנחיתה והיתר התקדמו לתפוס צמידות כעבור שעה וחצי (24.00) הגיעה האסדה והונחה בחוף. 2 מחלקות החי"ר התקדמו מיד לעבר המשלטים שליד המעין והצוקים ומחלקת חיל-ההנדסה החלה מיד בפריקת הצויד. בשעה שתיים לפנות-בוקר הפליגו כלי-השיט חזרה לסדום. לאחר מכן נותרה כל תושבי עין-גדי לא ידעו שהכוח בא בדרך הים. כעבור ימים אחדים (ב-13) יצאנו שוב סירת-מנוע גדולה, אסדת הנחיתה וסירת-מנוע קטנה לעין-גדי והעבירו עימן צויד, חמרי-ביצורים, בהמות משא וחלקים של מזון קטן שהוצב בחוף.

השיטה:

- א. פעולות כלי שיט גדולים וסירות מחץ.
 - ב. פעולות חבלה.
 - ג. הפצצות חוף.
- א. פעולות כלי שיט גדולים וסירות מחץ. יצירת שתי יחידות התקפה, המרכבות כל אחת מקור-בסטה, אנית-אם (או "מוד"), סירת מנוע.

היחידות האלה תשוטטנה בנפרד במימי הדרום, מתוך מגמה לגלות את כלי השיט של האויב, להתקפם וליהטביעם.

לשם יעילות ולשם הבטחת מציאת שיירות האויב, יפעל אוירון. סיור מעל השטח — יפו דרומה.

סירות המחץ תפעלנה רק נגד כלי שיט אויבים חשודים. מתוך שמירה על סודיות מוחלטת של סוג הנשק הממוקד. פירוש כלי השיט שמותר להפעיל נגדם סירות מחץ יפורסם בפקודה מיוחדת.

סירות המ"ס — תשמשנה כסיירות ליחידות ההתקפה, ותפעלנה בעזרת חבלנים נגד כלי שיט עוגנים. אשר חשיבותם לא תצדיק הפעלת סירות המחץ.

ב. חבלה

פעולות חבלה במזח ובסירות של עזה בעזרת סירות מוטור ויחידות חבלנים.

ג. הפצצות חוף.

הפצצות חוף של מטרת שתקבענה בהתאם למסיבות ע"י הקורבנות.

עליך להחזיר פקודה זו, לאחר עיון לאגף המבצעים חיליהם עד יום ראשון 17.10.48.

א"ו, קצין המבצעים
מטה חיל הים
מבצעים

13.10.48

מצב כוננות

ראש השירות.
מ.מ. ראש המטה.
סגן ראש המטה.

בהתאם להראה הנ"ל — נשלחו הפקודות הבאות ליחידות.

1. כוננות לאניות ק-18, ק-20, ק-24. מיום 10.10.48 שעה 14.00 עם הספקת דלק ומים לשלושה שבועות.

ק-26 מצב כוננות כנ"ל מיום 15.10.48 שעה 12.00.

2. כל הלאנצ'ים שמשוגלים שמסיגלים להפליג עומדים במצב הכן מה-11.10.48.

3. למפקד סירות המחץ.

מצב של כוננות לפעולה החל מיום — שעה —

הערה: נסיון ח"י של סירת מחץ אחת — נדחה עקב הסערה בים.

אזהרה לאניות הנכנסות

לנמל חיפה

האניות המתקרבות לנמל חיפה מזהירות בזה, כי קיים בו סירות של בדיקה. הנמל סגור בשעות החשכה והאורות בו כבויים, לכן אסור לאניות להתקרב יותר מכדי מרחק של 3 מילין מהמגדלור של שבר הגלים הגדול.

על התחום:
דוד בן-גוריון — ראש הממשלה ושר הבטחון.

גרשון זק — ראש שירותי חיליהם.

תאריך: 1.7.48

הנשק הגיע לחיפה

(סוף מעמ' 47)

בחצות עזבנו את המקום כשכל הנשק עמוס על אניותינו. עיפים ופרוקי עול נרדמנו עם בוקר. אנב, פעולת הטיבוע של "ארג'ירו" גרמה קצת "צרות". במשך הלילה נעשו נסיונות שונים שלא הצליחו להטביעה. ב-4.30 בבוקר הצליחו להזביע את הספינה על ידי נגיחות שנגחה אותה ק-18 בחרטומה. בערב ובמשך הלילה הסתובבה ליד האוניות, במרחק כחצי מיל, ספינה שנראתה כספינת-משמר, אולם זו לא התערבה בכל הפעולה.

ב-29.8.48 הגיעו האוניות על הנשק לנמל חיפה.

הדבר עורר חרדה אצל רבי-החובל. גם אנו הצגנו תפקיד של תמהים ונדהמים. כשהן התקרבו וזוהו כישראליות, הסברנו לגויים שהענין הוא אבוד, ה"אויב" גילה אותנו.

הבחורים מאוניות-המלחמה ביצעו את תפקידם ברצינות רבה ושיחקו את תפקיד "הפיראט", בדיוק כמו שחזו זאת על בשרם מידי הבריטים. מובן, שאסרו את חברי-העובדים וכן את הקצינים "המצריים" שהופרדו מיד והועברו "להקירה מיוחדת". העברת הנשק לאוניות-המלחמה נמשכה כל היום ובשעות הראשונות של הלילה.

מאלבום הביקורים

שר הבטחון לשעבר מר פ. לבון ומנהל משרד הבטחון מר ש. פרס, בשעת ביקור בחייל.

בנות החיל

„אין אנו יחידת שדה“ — מספרת אחת מבנות החייל. „ומשום כך, אין אנחנו מתאמנות ואין אנו יוצאות לימי שדה, כמו חיילות ביחידות אחרות. אנו חייבות להסתפק בנפנוף-יד של פרידה לחברינו המפליגים. טוב שיש לפעמים קבלת פנים לציר כל-שהו או לאישיות רמת מעלה אחרת, דבר המוציאנו מהשגרה“.

בנות החיל „התמחו“ במרוצת הזמן באירוח אורחים הבאים לבקר בכלי השייט: למן אורחים נכבדים ועד לילדים עוורים או מוכי שיתוק ילדים, שהוזמנו לבקר באוניות.

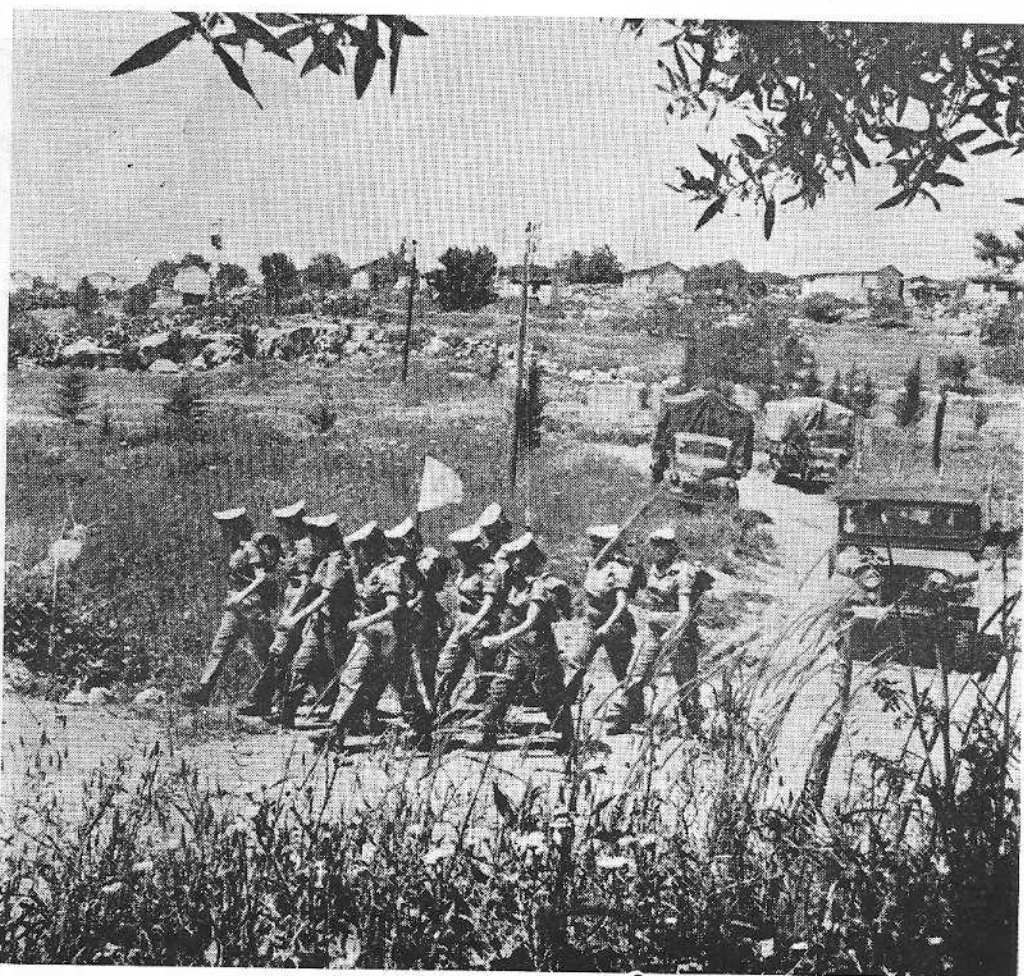
ולסיום, אל נשכח את שתי „המלכות“ שהוציאו בנות החייל מקרבן — „מלכת המכביה“ ו- „מלכת הדיילור“ העולמית.

צוא אותן בכל בסיסי החייל, בתפקידים שונים ומגוונים — בכל מקום, פרט לכלי השייט עצמם. כי מאז החליט המטה הכללי, כי אין לשלוח נשים לקורס, אין מתירים גם לבנות חיל-הים לשמש בתפקידים קרביים. אמנם, בתולדות החייל זכורה עדיין אותה נערה מהארץ ניה „א-18“, אשר שמשה אלחוטנית וגילתה אומץ-לב ויעור לות מקצועית כאחת. אך הדבר אירע באותם הימים של שנת תש"ח.

עת עושה אניה את דרכה בלב-ים, וגברים מגודלים זיפי זקן צופים אל האופק, עוקבת אחריה יד דואגת של אחת מבנות החיל — זו התורנית בחדר המצעים. עת יש להדפיס בדחיפות פקודת-מבצע, או מתעורר הצורך לפענח בדחיפות מברק ארוך ומסובך, מיד יתבצע הדבר בנכונות וברצון ע"י אחת מבנות החייל.

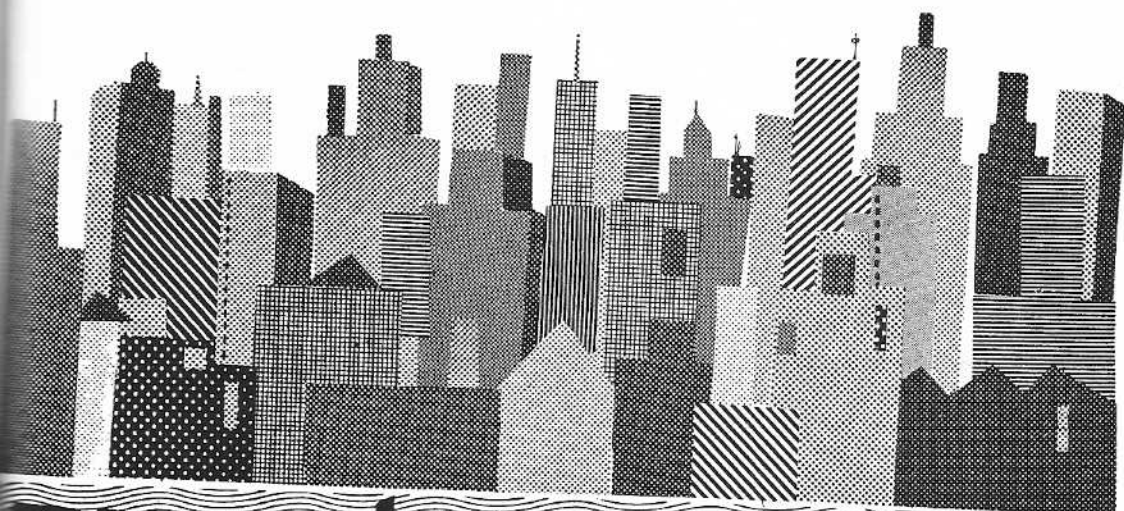
ארוכה היא רשימת התפקידים החופיים אותם ממלאות בנות החייל. למעשה אפשר למ-

בנות החייל ממלאות ביעילות תפקידים חיוניים ביותר בענפי השירותים. כאן נראית קבוצת בנות אשר ייצגו את חיל-הים בצעדת ארבעת הימים שאורגנה ע"י צה"ל.

ממסעי

החייל

מבצע קולומבוס

רס"ר משה שופט

ב ראשית שנת 1951 נתקבלה הפקודה — הפריגטות ק-20 וק-30 יפליגו לארה"ב. המטרה — הבאת דבר ישראל ליהדות ארצות-הברית וכן היכרות עם יהדות התפוצות.

שרתי אז בק-20 בתפקיד של רס"ר תותחנות ומשמעת. עם קבלת הפקודה התחלנו להתארגן לקראת המאורע הגדול. ראשית כל — האניה עוברת שיפוץ כללי וצביעה יסודית, למי עץ לא "תבייש את הפירמה". אני עובד בפרך — מאמן את האנשים בתרגילי-סדר ומכין אותם למיצעדים חגיגיים. במשך חודש ימים צעדנו יום-יום ברגל מהנמל לבתי-גלים, והאנשים עברו שפשוף הגוף ואימון יסודי בתרגילי-סדר. אך חביביים היסורים על הבחורים — אמריקה, זה לא ענין פשוט... בעיות לא חסרו, ברוך-השם. הנה קיבלנו סמוך להפלגה טיפונים וטירונים תמיד נשארים ירוקים. אפילו ילמדו לצעוד יפה — האם זה מספיק? והרי תהיה זו הפלגתם הראשונה, והי-

"מבצע קולומבוס" היה אחד ממבצעי הכיבוש של חיל-הים. אמנם, פרט למספר מטחי-כבוד לא נורו במבצע זה יריות של ממש. אך על אף זאת הצליחו שתי פריגטות של חיל-הים לכבוש את לבבותיהם של יהודי ארה"ב... וכן לבבות של אמריקאים רבים אחרים. לכאורה, מסע טיולים למדינה גדולה ומעניינת. אולם, במציאות היה זה מבצע מסובך ומורכב, שהיה כרוך בפתרון של בעיות "עדינות" רבות. ובעיקר, על אנשי הצוות הוטלה מעמסה קשה ורבה: לייצג את מדינת ישראל בנכד.

להלן, תיאור המבצע כפי שהשתקף בעיניו של הרס"ר באחת הפריגטות שהשתתפו במסע.

אינטרמצו בנאפולי

ה גיע יום ההפלגה. אנו בלב-ים. הכל "דופק" ללא תקלות. המטרה הקרובה — נאפולי, שם תעלה האניה על המבדוק. עשרה ימים שהינו בנמל נאפולי. הרגשנו שם כמ"ב בית. וניצלנו את הזמן לאימון הבחורים בתרגילי-סדר, בשטח הנמל. אולם, משום-מה, לא מצא הדבר חן בעיני שלטונות המרקום. וביום השלישי הופיע קצין הקישור האיטלקי וביקש מאתנו להפסיק את התרגילים.

אניה שלנו תחצה בפעם הראשונה את האוקיינוס. אך לא היתה ברירה ואימנו אותם יומם ולילה. ויזכר לטוב רס"ר חיים שפי שאימן אותם קשה.

ובימים ההם עדיין לא היו מדים אחידים בחיל-הים. התחלנו עוררה, איפוא, בעיית הלבוש. אך גם בעיה זו נפתרה. שבוע לפני ההפלגה קיבלנו את הכובע-ים החדשים של חיל-הים, ועליהם הכתובת: "צה"ל — חיל-הים". בפעם הראשונה ניתן אז סימן היכר מיוחד לצי הישראלי.

בפונטה דלגטה

פערב פסח התקרבו לאיים האזוריים. היה ליל-ירח נהדר, עמדנו כל הלילה עלה סיפון ולא יכולנו לנתק את עינינו מאי קטן אחד — פונטה דלגטה — שנראה כמרבד מעולם הקסמים. אור הירח החיוור שיוות למרבד זה גוונים מיוחדים ומפליאים.

עם בוקר נכנסנו לנמל של פונטה דלגטה, כדי להצטייד בדלק. בנמל עמדו שתי פריגטות ושתי ספינות-פטרול פורטוגזיות. הן עשו רושם עלוב ביותר: הספינות היו מלוכלכות, מוזנחות וניכר שאין מטפלים בהן כראוי. לעומתן נראו שתי האניות שלנו, המצוחצחות והמבריקות, כאניות-פאר. פשוט, היינו גאים וחשנו רגש על-יונות.

אגב, הופעתנו בנמל עשתה, כפי הנראה, רושם על צוות

כקליפת אגוז. כאשר עברנו למחרת היום מול חופי סרדיניה — נעשה מצבנו עלוב. שתי האניות כמעט ולא התקרבו אחת לשניה, ומק-20 לא ראינו כלל את בת לווייתנו ק-30.

מרבית האנשים באניה היו חולים. רק בודדים היו מסוגלים לעבודה. אותו יום יירשם כ"תאריך "היסטורי" בתולדות חיל-הים: "הרס"רים הגישו אור כל לטוראים — לאלה שהיו מ-סוגלים בכלל לאכול, כמובן..."

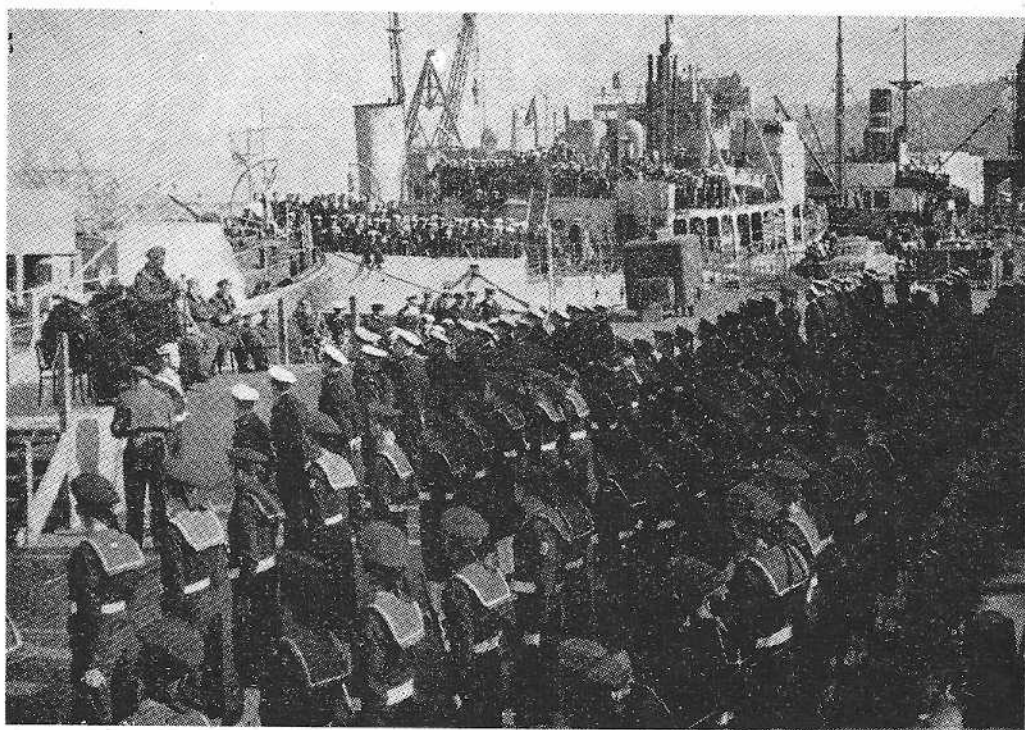
התרגשותנו גברה כאשר התקרבו למיצר גיברלטר. הנה אנו יוצאים לאוקינוס. היה זה יום שבת לפנות ערב, וכל אנשי האניה עמדו על הסיפון והסתכלו בגלי האוקינוס. הם היו שונים מהגלים המצויים בימי התיכון — ארוכים יותר. אך, כעבור זמן קצר התרגלנו אליהם — מה גם שהסערה חלפה והאוקינוס היה שקט באופן יחסי.

כאן נפגשנו לראשונה עם יהודים ונוכחנו לדעת איזו התרגשות מעוררת אצלם הופעת חיל-הים הישראלי. כך היה המעשה:

בעת שק-20 ירדה מהמבדוק הגיעו למקום עוד שלוש אניות של חיל-הים שלנו, שנשלחו אף הן לשיפוצים. ארבע האניות הסתדרו בשורה אחת. בי מקרה הגיעו אז לנאפולי שלוש אניות-פאר, ובהן אנשי-מזון אמריקאיים, שערכו טיול בער-לם. כמובן, שהיו ביניהם לא מעט יהודים. אלה נצמדו אלינו ולא עזבונו אף לרגע אחד. הררי שם שעשינו עליהם היה עצום. הם היו גאים בנו, ולא פסקו מלגלות לנו רגשי אהבה והערצה.

רס"ים מגישים אוכל...

זמול בגד בנו, ברגע שעזבונו את נמל נאפולי, החל הים סוער והגלים טלטלו את האניה

ההתחלה: לפני ההפלגה נערך מסדר חגיגי לאנשי האניות שיצאו בשליחות אל יהדות ארה"ב.

המצעד ההסטורי: כשהמוני יהודי ניו-יורק מצטופפים על המדרכות צעדו אנשינו במצעד נאה.

—האיירה היתה חגיגית, הכל הבהיק ונצץ. מספר יהודים באו לבקר אותנו ולראות כיצד אנו עורכים את הסדר. הרושם היה, כנראה, עצום. אחת הנשים היהודיות שבאו לסדר היתה על פה מרוב התרגשות.

האניות שלנו הפכו במשך ימים אלה מרכז לילדי העיר. רובם בני עניים, היו מצטופפים ליד האניה ומחכים לאוכל. עז-רא פוגל, הטבח של האניה ריחם עליהם, והיה מחלק להם את שאריות המזון. הילדים היו חוטפים את האוכל ברעבתינות. וכך יצאו לנו מוניטין בקרב תושבי האיה.

אגב, במשך שלושת ימי שהותנו בפונטסה-דלגטה התנהלו גם עסקי-חליפין עם תושבי האיה. האי משופע בפרי האגס אך לבחורים לא היה מטבע-זר לקנות את הפרי. אך הבחורים מצאו פתרון: הם קבלו אגס תמורת קופסאות ריקות של

(האם אתם יהודים?) ענינו בחיוב. הוא התנפל עלינו בחיבוקים, והתחיל לנשק את האזניות העבריות על כובעינו.

אותו יהודי היה בעל חנות גדולה בעיר. לכבוד המאורע סגר אותו יום את החנות, והקדיש את כל זמנו לנו. הוא ואשתו החלו להדריך אותנו בסירוף בעיר והפגישו אותנו עם יתר יהודים במקום.

בעיר התגוררו שבע משפחות יהודיות. קיים בה בית-כנסת עתיק, שכפי שסופר לנו הוקם עוד בימי הביניים. לבקשת יהודי המקום השארנו להם שתי שקיות חול מהדליים לכיבוי-אש והם הכניסו את השקיות בדחילו ורחימו לארון הקודש — אדמת ארץ-ישראל.

אגס תמורת קופסאות...

את ליל הסדר חגגנו באניות. הסדר נערך לפרטיו ולדקדוקיו

הספינות הפורטוגליות. מיד עם בואנו הם ניסו לתקן את הרושם הרע, והחלו במלאכת הצחצוח והניקוי.

חיש קל נתברר, כי נצטרך לשהות במקום שלושה ימים, עד שיסתיים התדלוק. ה"חברה" לא הצטערה ביותר על ההזדמנות לבקר באי מקסים זה. מאחר ואין ישראל מקיימת יחסים דיפלומטיים עם פורטוגל, לא היה קל לקבל רשות לסייר באי. אך אחר מאמצים רבים, ניתנה הרשות וירדנו לחוף.

חול לארון-הקודש

רגיל, התחלנו לחפש יהודים, אם כי קשה היה להניח, כי ימצאו בני ברית על אי נידח זה. הסתובבנו קבוצה של בחורים בעיר ונסינו לשוחח עם התושבים. לפתע נגש אלינו אדם אחד, ושאל באידיש מ"ש שובשת: "איר זייט אידן?"

שימורים... תושבי האי ממש נפלו על המציאה כי הפח במ" קום זה יקרי-המציאות וערכו רב...

בידור בלב האוקינוס

פרדנו מהאי והפלגנו באר- קינוס. במשך ימי המסע אל עברו השני של האוקינוס אירגנו הווי, בידור ומשחקים. באניה הופיע עתון "קולומבוס", שהופי- עו בו כל המדורים המצויים ב- עתון רגיל: ידיעות-חוץ, חד- שות מן הארץ, מאמרים שונים, ידיעות ספורט ומדור הומור. הימים על האניה היו גדושים תכניות. בין היתר אירגנו תח- רויות איגרוף, כדי לגוון את התחרויות האלה השתתפו בהן זוגות, שהיו רחוקים מהתאגר- פות ומספורט בכלל. זוגות ה- מתאגרפים "המצחיקים" היו: החייט והספר, הנחה ומזכיר ה- אניה. אכן, התגלגלו החברה מצ- חוק, עת הופיעו זוגות אלה על הזירה והחלו לכרכר ולהתחבט — ממש "מתאגרפים".

כן אורגנה להקה-דרמטית, מקהלה, חוג לשחמט. כל אלה תרמו לגיבוש ההווי ולהנעמת הזמן.

אולם, דברים אלה נעשו ב- שעות הפנאי בלבד. מרבית שעות היום הוקדשו לאימונים, תרגילים להכנות לקראת ה- ביקור באמריקה. המשמעת הי- תה חמורה ביותר.

אנו נכנסים לניו-יורק

אנו מתקרבים לניו-יורק. נת- קבלנו בנמל בכבוד גדול: כל האניות שהיו בקרבתנו התיוו סילוניזמים לכבודנו. ברקיע הופיע להק מטוסים, שחלף מע- לינו בטיסת-הצדעה.

מרחוק, בנמל אנו מבחינים בים של ראשים. דומה, כי כל יהודי ניו-יורק באו להקביל את פנינו. מפעם לפעם פולחת את האוויר קריאה באנגלית או ב- אידיש: "תחי מדינת ישראל". מאות עתונאים וצלמים צובאים

עלינו, מתרוצצים סביבנו, שו- אלים שאלות, רעש והמולה — ואנו בתוך.

החלה פרשת הביקורים על האניות. באו אלפים ואנו עבדנו עבודת פרך: בימים טיפלנו ב- אורחים, לוינו אותם ונתנו להם הסברים — והלילות היו קודש לניקוי האניות.

יהודים התרגשו מאד, ולא פ- עם היינו צריכים להסתיר חיוך, כאשר יהודים נגעו בתותח, לט- פו אותו, ושאלו: האם התותח הוא באמת יהודי? האם הוא באמת יור...?

אחר החלו הביקורים של נו- ערב-ערב הוזמנו לגשפים, למ- סיבות—"קוקטיל" ולקבלות פנים מפוארות. טקסים מפוארים של הנחת זרי-פרחים על קברות ה- גיבורים הלאומיים של ארצות- הברית, משמרות-כבוד בכל מ- קום, טקסים בלי-סוף...

מתכוננים למיצעד

ינתים מתקרב והולך יום ה- עצמאות של מדינת ישראל. נמסר לנו כי נצעד דרך רחובות ניו-יורק, לכבוד יום העצמאות. שבע לפני יום העצמאות הו- עמד לרשותנו מגרש מיסדרים של צי ארה"ב, בנמל ניו-יורק, בו התחלנו להתאמן לקראת ה- מיצעד. עלי הוטלה הדרכת הצ- וות לקראת המיצעד, העבודה היתה קשה ומפרכת אך כולם גילו רצון טוב ועשו מאמצים רבים.

לעולם לא אשכח את הערב האחרון לפני יום העצמאות. נקראתי למפקד השייטת והוא הודיע לי, כי עלי הוטל הפיקוד על אנשי הצוות במיצעד. הת- רגשות רבה תקפה אותי. הייתי גאה וחרד כאחד: הנה אפקד על מיצעד חיל-הים הישראלי (הראשון אחרי אלפים שנה...) בחצות ניו-יורק — האם נצ- ליח?

אותו לילה לא עצמנו עין. איש מאנשי הצוות לא שכב ל- שון. צחצחנו את האביזרים, גי- הצנו את המדים והתכוננו ל- "יום הדין". בשש בבוקר נער-

כה ביקורת ראשונה של הצוות ובתשע — הביקורת השניה. מתיחות תקפה אותנו וחכינו בקוצר-רוח לבוא המכוניות, ש- יסיעו אותנו למקום ההערכות. ב-9.30 בבוקר הגיעו המכו- ניות. עלינו עליהן ותפילה בל- בנו: מי יתן ונצליח לעבור ב- שלום את המיצעד, שיעבור ב- רחוב הגדול ביותר של העיר הגדולה ביותר ולעיני הקהל הג- דול ביותר בעולם.

במקום ההערכות ניגש אלי לפתע סמל-משטרה, גוי ענק, ושאל אותי אם אני יהודי. מש- עגיתי לו בחיוב, התחיל לדבר אתי אידיש, ובדמעות בעי- נים אמר: קשה להאמין, שיש לנו צי, בהתרגשות עמוקה ברח- ברכת "שהחינו". משראה כיצד אני מזיע, רץ והביא לי כוס ענקית עם ויסקי וסודה. אכן, היה זה דבר בעיתו...

המיצעד צעד!

המיצעד החל. בראש צועד מפקד השייטת סגן-אלוף (כ- יום אלוף-משנה) אראל, ואחריו שני מפקדי האניות. אחריהם גי- שאים שני דגלים: דגל ישראל ודגל ארצות-הברית, והם מו- קפים משמרות כבוד. מאחורי הדגלים צעד טור של קצינים. אחריהם צעדיתי אני, בראש כל אנשי הצוות. בראש הטור צ- עדה יחידת כבוד של ה"מא- רינס" ושתי תזמורות: אחת של "מארינס" והשניה של עיריית ניו-יורק. ראש הממשלה ושר הבטחון, ד. בן-גוריון, עבר ב- ראש המיצעד, במכונית פתוחה. מעל ליוות אותנו להק מטוסים, ועליהם הכתובים: "ברוך הבא, בן-גוריון", "ברוך הבא, חיל הים הישראלי".

המיצעד נמשך למעלה משע- תיים, ברחובות ברודווי שהיו גדושים מיליוני אנשים. כאשר יצאנו למסלול הראשי שוב לא היה זה מיצעד. ה"חב- רה" כאילו צמחו להם כנפים. קשה לתאר זאת. מי שלא ראה איך צעדו אז הבחורים — לא ראה מצעד נהדר מימיו.

משך אותו זמן נתהדקו הקשרים שלנו עם יהודי המקום. ה"מניות" שלנו עלו מעלה-מעלה עד שיהודים רבים ניסו לשדך לנו את בנותיהם...

מעיר לעיר

מניו-יורק הפלגנו לנמל בוסטון. ושוב מיצעד, וחזרה על כל פרשת הכיבודים של ניו-יורק.

ומבוסטון לפילדלפיה, ומפילדלפיה לבלטימור ומבלטימור לוושינגטון. בכניסה לתעלת ושינגטון פגשנו את ספינת הטיוול של נשיא ארצות-הברית, הארי טרומן. אניותינו הצדיעו לכבוד הנשיא, הקצינים מהפמ"ל היה שלו השיבו הצדעה, והנשיא — נפנף לעומתנו בידו.

דיפלומטים, ואישי ציבור, כורם לבושים חליפות ערב, וג' בירות מכובדות לבושות הדר, ואנו מסובים ליד השולחנות, ליימינו ולשמאלנו אורחים נכבדים — וצריך לדעת לאכול, לפי כל גינוני הנימוס. עשרות צלחות מגדלים שונים, סכינים, מזלגות וכפות בצורות שונות — ולך דע איך להשתמש בכל הכבודה הזאת! דומה שענין זה עבר בהצלחה, פחות או יותר, תודות לתדריך מיוחד שקיבלנו קודם לכן.

הימים שלאחר מכן היו מוקדשים למגבית. פירוש הדבר — נאומים, שפע של נאומים. אני עצמי הופעתי בנאומים בבת-כנסת, בארוחות חגיגיות וכו', אלוהים אדירים!

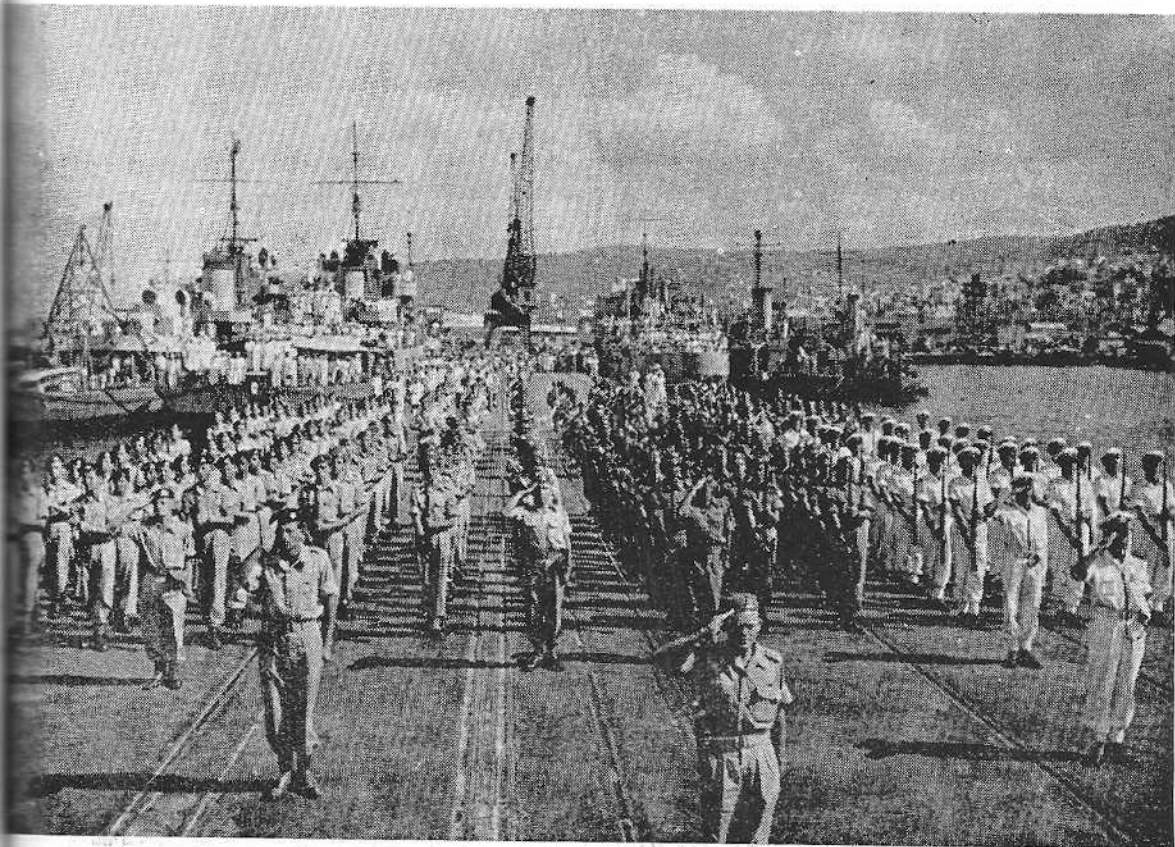
17 ימים עשינו בניו-יורק. ב-

ההמונים מריעים. פה ושם אתה שומע צעקות באידיש. יהודי ניו-יורק התאספו כולם ברובות — הם גאים על הבחורים שלנו ומריעים לכבודם. במת ההצדעה נמצאה לפני בנין העיריה, ועליה ניצבו ד. בן-גוריון, ראש עיריית ניו-יורק ועוד אישים חשובים.

ל"וולדורף-אסטוריה"

עייפים ומאושרים הגענו אל קצה המסלול. תם המצעד, אולם אל המנוחה טרם הגענו. מיד ל-אחר המצעד הוזמנו לסעודה חגיגית במלון המפואר "וולדורף-אסטוריה".

היה זה מיבצע לא קל — ה"חברה" הוזעו לא מעט באותה סעודה. היינו בחברה "טובה":

חזרה הביתה: בשבט לנמל חיפה נתקבלו אנשי הפריגטות עלי-ידי מסדר חגיגי בהשתתפות החילות השונים של צה"ל.

הפאליס | סלעאן בקפאלאנה

מדווח אודות המלאי. כולם מאוחדים בדעתם, כי יש להגיש בדחיפות את מלוא העזרה לנפגעים. מיד הנצאו הוראות לכל אוניות השייטת. סירות ההצלה הוכנו להורדה מידית, ובהן צרורות של מזון ומלבושים; המיתקנים הרפואיים הועמדו במצב הכן, והוכנו לפעולת-חרום; בדוודים הועלה הקיטור עד ללחץ המכסימלי, ולשונות האש פרצו מהמבערים בקול נהימה ושאגה. חוליות עזרה ראשונה הוצבו הכן.

בשעה 22.00 פקדו הרמקולים: „הרם עוגן!“ שרשרות הברזל הכבדות החלו חורקות. העיגנים נמשו אט-אט ממעמקי המים.

„כל המכונות מלא, קדימה!“ — נשמעה הפקודה מעל גשרי הפיקוד, והשייטת יצאה במלוא דמהי-רות למשימת החסד שלה.

בשחר יום ה-13

בשחר יום ה-13 נראו באופק כתמים מעורפלים — האיים שנפגעו ברעש. בשעה 08.00 השיגה את השייטת הסירות הבריטית „גמביה“ — ששטה במהירות של 30 קשר — ונכנסה למעגן העיר זנתה.

מעל הסיפונים נראתה העיר הרוסה כליל. אי-

הענין כולו התחיל באופן בלתי צפוי. ב-12 באוגוסט 1953 נמצאה שייטת חיל-הים, שכללה את האניות ק"28, ק"32, ק"18, ובראשן אנית-הדגל ק"30, בעיצומו של מסע אימונים שיגרתי צפונית לאי כרתים. אותו יום חרג הים מגדרו והגלים הוועמים והמקציפים טלטלו את האוניות משהו מעל המידה הראויה. מפקד השייטת ראה כיצד תכנית האימונים משתבשת והולכת לנגד עיניו וחש למצוא מפלט באחד המפרצים הקטנים, צפונית לאי אנטיקיטרה.

הערב ירד, והרוח ייללה נכאים. גליים אדיר-רים התפרצו למפרץ והתנפצו בזעף אל האוניות הקטנות שהתנדודו כשיכורות.

הודעה ברדיו

אנשי הצוות אשר אינם במשמרת, מחפשים להם קצת חום ליד רמקולי הרדיו. נעימות ג'או בוקעות ועולות, כאילו מעולם אחר. לפתע נפסקת התכנית. את הדממה פולה קולו הנרגש של הקריין: „אנחנו מפסיקים את התכנית על מנת לשדר הודעה שנתקבלה זה עתה.“

האנשים נאלמים דום וניצבים מתוחים ואכולי ציפיה.

אחר חור קולו של הקריין: „רעידת אדמה עזה פוקדת את יוון. שלושה איים — קפאליניה, זאנטה ואיתאקה — סובלים מזעזועים עזים, והם עלולים להימחות מעל פני האדמה. בירת קאפלוניה עולה בלהבות!“

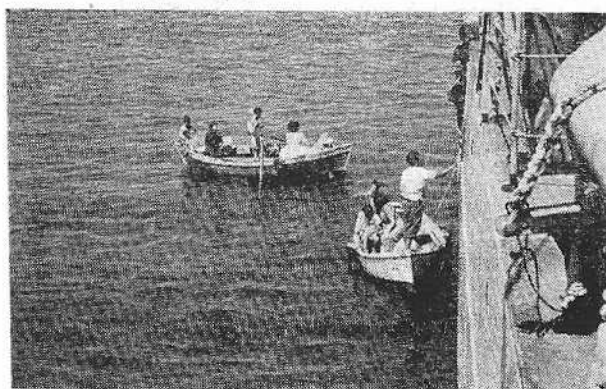
דקות ספורות לאחר מכן לוחץ האלחוטאי של אח"י „משגב“ על מפתח המיורס. הקוים והנקודות הבוקעים אל אפלת הלילה מתחברים למלים ול-משפטים: —

מאת: מפקד השייטת

אל: מפקד החייל

„האם רצוי שנציע עזרה לפינוי נפגעי הרעש. אם לא, מה תהא השפעת האסונות על הביקורים. נא תשובתך המידית.“

אותה שעה כינס מפקד השייטת את הקצינים הבכירים של השייטת להתייעצות. הרופא הראשי מביע את דעתו בקשר להיקף העזרה הרפואית אשר השייטת מסוגלת להגיש, קצין האפסנאות

פליטים מהחוף הגיעו אלינו בסירות

בהתייעצות שנערכה על החוף השתתף גם המלך היווני

הים רטטה והגלים גאו בזעף. או אז נתמוטטו צלעות ההרים וגלשו במפל אדירים אל החוף. בקרבת מפרץ ארגוסטולי נראתה הסיירת האמריקאית "סאלם", כשהיא מתקרבת מצד דרום מערב במהירות רבה. פנסי האיתות של אנית הדגל הבליוח, והוקם קשר בין השייטת הישראלית והסיירת האמריקאית.

מאת: אנית חזיל הים הישראלית "משגב"
אל: ט.ס. "סאלם"
היש לך איזו שהיא אינפורמציה בקשר לאופי העזרה שיש להגיש לניצולים?
התשובה לא איתרה לבוא:
מאת: ט.ס. "סאלם"
אל: א.ח.י. "משגב"
"מזון ועזרה רפואית".

מות. מות. מות...

בשעה 11.00 הטילה השייטת עוגן מול אגרוס-טולי, העיר הראשית באי קפאלוניה. המחזה אשר נתגלה לעיני הבחורים היה מחריד. העיר נראתה כאילו הופצצה ללא רחם. בכל המרחב לא נמצא אפילו בית אחד עומד על תלו. קירות בתים, אשר משום מה טרם נכנעו להשתוללות הטבע, נזדקרו זקופים, מטילי-אימה. מסביב לעיר נראו גשרים הרוסים, והדרכים היו חסומות לאורך עשרות מטרים. ע"י מפולת של סלעים ועפר, תושבי העיר התרוצצו לאורך החוף ובין עיי

אפשר היה להבחין בבתים או ברחובות. שברי אבנים, קירות הרוסים, גושי הרים, אש ותמרות עשן — כל זה ששרד ממנה. מעל פסגות ההרים שהקיפו את זנתה הבליוח מפעם לפעם אתונו ראי שהביוקו S.O.S. — היו אלו קריאות העזרה אשר שודרו ע"י הניצולים מן הכפרים ההרוסים שהתחננו: "הצילו את נפשותינו".

רעמים עמומים, הרעידו מדי פעם את מעמקי הים — הרעש עדיין המשיך להשתולל. כנסיה גדולה, שהתנשאה בראשו של ההר, כרעה התמוטטה בשעה 08.30, לעיני הצוות הנדהם. השייטת לא התעכבה במקום זה, וזאת כתוצאה מנוכחותה של הסיירת הבריטית, אשר כוח האדם שלה עלה על זה של השייטת כולה, והן בשל הצורך הדחוף להגיש עזרה לאי קפאלוניה אשר לפי ידיעות נפגע יותר מכל שאר האיים. תוך שהיא מפלסת דרכה לקפאלוניה, שלח מפקד השייטת מברק למפקדת הצי היווני באתונה:

"4 אניות מלחמה ישראליות שטות עתה ליד זנתה. מבקשים הוראות איפה להגיש עזרה".

מפקד השייטת

תחנת הקליטה של מפקדת הצי היווני היתה עמוסה יתר על המידה, והמברק לא זכה לתשובה. למרות זאת, המשיכה השייטת בדרכה לאורך חופי קפאלוניה, אל עבר מפרץ אגרוסטולי. החוף ההררי והמסולע נראה בבהירות רבה מעל סיפוני האניות. ההרים עמדו דוממים ומאיימים בקדרותם. לפתע חזר ונשמע הרעם העמום והאטום, קרקעית

עים בחוף, וכן לשגר הליקופטרים לפנים האי. במטרה לאסוף אינפורמציה לקראת בואם של כוחות צי גדולים יותר, שנמצאו בדרכם למקום. הנימוק של הבריטי והאמריקאי היה רציני: רעידת האדמה שינתה את פני קרקעית הים ול-אוניות צפויה סכנה בהתקרבות אל החוף קרבה יתירה. אולם, מפקד השייטת הישראלית, החליט להתעלם מן הסכנה, ולהגיש עזרה יעילה ומידית לפצועים ואף לפגועים לבתי החולים ליבשה. היתה זו שאלה של חיים או מוות ואי-אפשר היה לערוך חשבונות של סיכון. יתר על כן, המפקד פקד על חלק מהכוח לערוך סיור גם לאורך חופי האי המרוחקים, על מנת להגיש עזרה לכפרים המנו-תקים בהרים.

הבחורים יורדים לחוף.

בשעה 11.45 הרימה ק-18 עוגן ויצאה לסייר לאורך החוף הדרומי של האי. מפקד האניה קיבל הוראה להוריד חוליות-הצלה בכל מקום בו ית-קלו בפצועים או בכפרים הרוסים. ק-28 נכנסה בזהירות למפרץ הקטן, הטילה עוגן והתארגנה לקבלת מאות פצועים קשה, ערי-כת ניתוחים והעברתם לבתי חולים ביבשה. על הצוותות של ק-30 וק-32 הוטל להוריד חוליות-הצלה לתוך העיר עצמה ולהחל ברכוז הפצועים ובאיסופם מכל חלקי העיר. בתחנת האי-סוף ניצב הרופא הראשי שעסק במיון הפצועים, — המקרים הקשים הועברו לאניות והקלים נחבשו במקום. אחר שחולקו ההוראות נכנסו אנשי השייטת לפעולה. הסירות החלו נעות לעבר החוף. קבוצות-

המפולת, המומים ואובדי עצות, פה-ושם נראו אנשים מוכי הלם כשהם זועקים זעקות אימים. פצועים התגוללו בין החרבות כשהם מתפתלים במכאוביהם וגונחים באין משיע. רעבים וצמאים, מגואלים בדם ומעופרים בעפר הסתובבו ילדים מיללים. זקנים צעדו יחפים בין ההריסות, מוכי הלם.

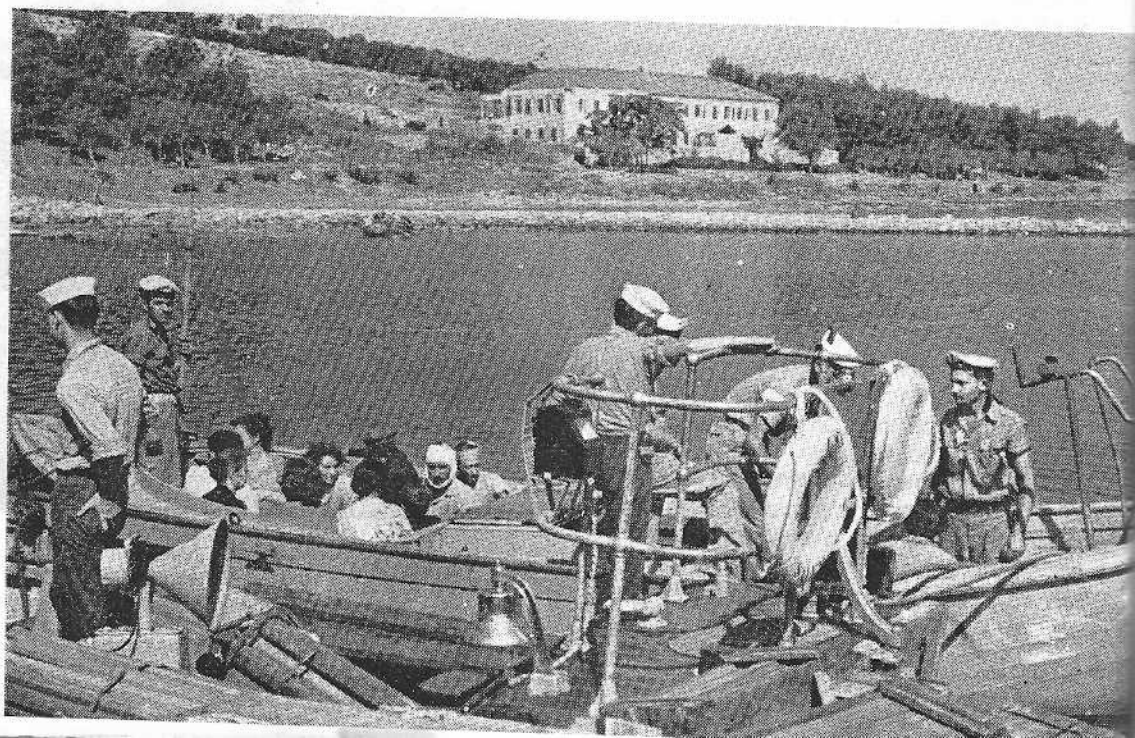
פליטים החלו מגיעים מכפרי הסביבה ובפיהם בשורות איוב — מות, מות, מות! ואיתי הטבע עדיין לא אמרו הרף, שתי דקות לאחר שהשייטת הטילה עוגן מול העיר פרץ זעזוע שנמשך 11 שניות, ואחריו זעזוע שני שנמשך 4 שניות ועוד אחד שנמשך 2 שניות בלבד. הזעזוע האחרון היה הקטלני בכולם, ובעקבותיו התמוטט כל אשר עדיין לא התמוטט. וכל זאת תוך שעה קלה.

התיעצות על החוף

אל תוהו ובוהו זה, ירד בשעה 11.20 מפקד השיי-טת, בלוית הרופא הראשי, קצין המבצעים ותחנת איתות ניידת. דקות ספורות לאחר שהגיע מפקד השייטת אל החוף, הגיע בעקבותיו מפקד הסיירת האמריקאית, ומפקד המשחתת הבריטית "דרינג" שנקלעה אף היא למקום. בהתיעצות שנערכה בין המפקדים השתתף גם שר ההגנה היווני, אשר שהה במקרה במקום האסון, בפרוץ הרעש.

הייתה זו התיעצות קצרה, שנערכה בעמידה, בתוככי המון של אזרחים אחוזי פאניקה. המצב נראה קודר מאד. המפקדים הבריטי והאמריקאי סירבו להזיז את אניותיהם ולסייר, לאורך חופי האי, או אפילו להעלות פצועים אל אניותיהם. הם הודיעו כי הם מוכנים להקים תחנה לריכוז הפצו-

סירה של חיל הים מפנה פצועים מהחוף

ליגה ק-28 עם 101 פצועים קשה אל עבר היבשת.
מפקד השייטת דיווח למטה: —
נאמ: מפקד השייטת
אל: מבצעים

„אנו מפנים פצועים ליבשת ע"י ק-28.
מתקנים תחנת עזרה ראשונה בחוף ומורי-
דיס אספקה. ק-28 מסירת לאורך החוף
לאסוף פצועים. דברתי עם שר הפנים והוא
בכה מהתרגשות. המלך יהיה כאן הערב.“

עתון יוני מספר

בשעות הערב המאוחרות הגיעה ק-28 ליבשת
עם הפצועים. בנקודה זו ניתן את רשות הדיבור
לכתבו של אחד העתונים הגדולים של יוון.
„שררה ערבוביה שאין להעלותה על הדעת,
ובעוד אנו ממתנים איבדי-עצות וחסרי ישע,
פרצה קריאה מפני אלפי אנשים: „הנה ספינות
המלחמה הישראליות מתקרבות!“

מיד חשו התושבים בהמון לעבר הנמל, כדי
לראות מקרוב אנשים אלה, שגילו אומץ-לב ו-
הקרבת-נפש כה גדולים במהלך עבודת ההצלה
של נפגעי הרעש.

שתי שולות מוקשים קרבו אל רציף הנמל,
ומיד החלו בפריקת הפצועים. מהר, בלי שאון,
ברוח של תיאום ומשמעת למופת, הורידו אנשי
הצוות אלונקות, אשר עליהן שכבו הפצועים והע-
בירום לבתי חולים.

בקשתי את מפקד אחת האניות הישראליות
לקחתני על האניה, שעה שהם יחזרו לאחד האיים
הנפגעים. הוא הסכים. וכעבור שעה קלה חתרנו
במלוא המהירות לעבר ארגוסטולי. במשך כל שעת
הנסיעה, באישון לילה, לא פסקו אנשי הצוות,
שעמדו על המשמר, מלעסוק בהכנת אלונקות,
ארוחת-ערב ותחבושות בשביל הפצועים הנוספים,
שעמדו להעביר באניה.

מפקד המשחתה ביקשני לעלות לדקות מספר
אל הסיפון. הוא היה פחות מבן שלושים. הקצינים,
סגני הקצינים והמלחים שעמדו סביבו היו כולם
אנשים צעירים. בין המלחים ראיתי רבים שנשאו
על חום את פמל הצנחנים. היתה לי הרגשה, כאילו
נקלעתי לאניה של שודדי-ים, אחת מאותן הספי-
נות המוכרות לנו מתוך דפיהם של ספורי המסעות.
ראיתי אנשים מתקרבלים בתוך שמיכות ומטילים
עצמם בכל מקום פנוי על הסיפון, בתוך הסירות
ומתחת למדרגות.

שאלתי בתמימות: מדוע אין אנשים אלה שוכבים
לנוח על מצעיהם. נעניתי, כי הרופאים עוסקים
עתה בבטן האניה בהכנת שולחנות הניתוח בש-
ביל הפצועים, וכל המקומות תפוסים.

ראיתי את המלחים הישראליים עובדים בין
הריסות הבתים כשהדבר שאפיין אותם ביותר לא
היה אימץ לבם, אמיצים ועשויים לבלי חת היו גם
אחרים. אך הדבר שעורר את התפעלותם של כל,
היתה עמידתם הממושכת ופעילותם שאין משל

קבוצות של מלחים, לבושים בגדי קיץ אפורים
וכובעי חיל-הים הישראלי, עשו דרכן אל עבר
העיר ההרוסה.

הבחורים הסתערו לתוך ההריסות בקדחתנות.
הם רצו להציל, להציל ויהי-מה. אלונקות נשאו
בידי מלחים עיפים ורעבים, על פני קילומטרים,
חוליות מצילים בלשו בין החורבות, כשהם צפויים
כל רגע לסכנת התמוטטות ומפולת. גם פינוי
הפצועים דרך המזה ההרוס לא היה מבצע קל.
התושבים היו המומים ולא היו מסוגלים לסייע
בפעולה.

הערב החל לרדת על פני האיים ההרוסים. השעה
היתה אחרי ארבע, אנית האיסוף — ק-28 — היתה
גדושה כבר עד אפס מקום בפצועים, אשר שכבו
בכל פינה — בתאי אנשי הצוות ועל גבי הסיפון.
במרפאה נותחו עשרות פצועים והרופאים עשו
עבודתם ללא ליאות, כשהם בולעים כדורי-מרץ
על מנת שיוכלו להחזיק מעמד. בשעה 16.30 הפ-

נפגעי הרעש על סיפון אונית חיל-הים
בדרך לחוף במטושים ביבשת יוון.

סירה של חיל הים מגישה עזרה לנפגעי אחד הכפרים לאורך החוף.

להם. המלחים הישראליים לא נחו אף לרגע אחד. אף דקה אחת של היסוס, אף לא שנייה של הפוגה. הם ניראו מסתערים מתוך אוניותיהם כשהם זומשים בקרדומות, ופונים בחיפזון לעבר החור-בית ועיי המפולת ומוציאים, כביכול, מתוך קבר-רותיהם פצועים נטולי-חיים, שהיו נתונים במצב טראגי זה כבר יומיים או שלושה. ובטרם היתה שהות בידם להשיב את רוחם, הריהם חשים לשמע קריאותיו של זאטוט המבקש עזרה, מפלסים דרך לעצמם בין ההריסות מזוזים אבנים, מפנים גגות ושרידים מסוגים שונים, כדי לחשוף את הילד ולהחזירו לידי הוריו, שעקבו אחרי מעללי הגבורה של המלחים הישראליים בעינים מלאות דמעות צער והכרת תודה.

תהילות באו"ם

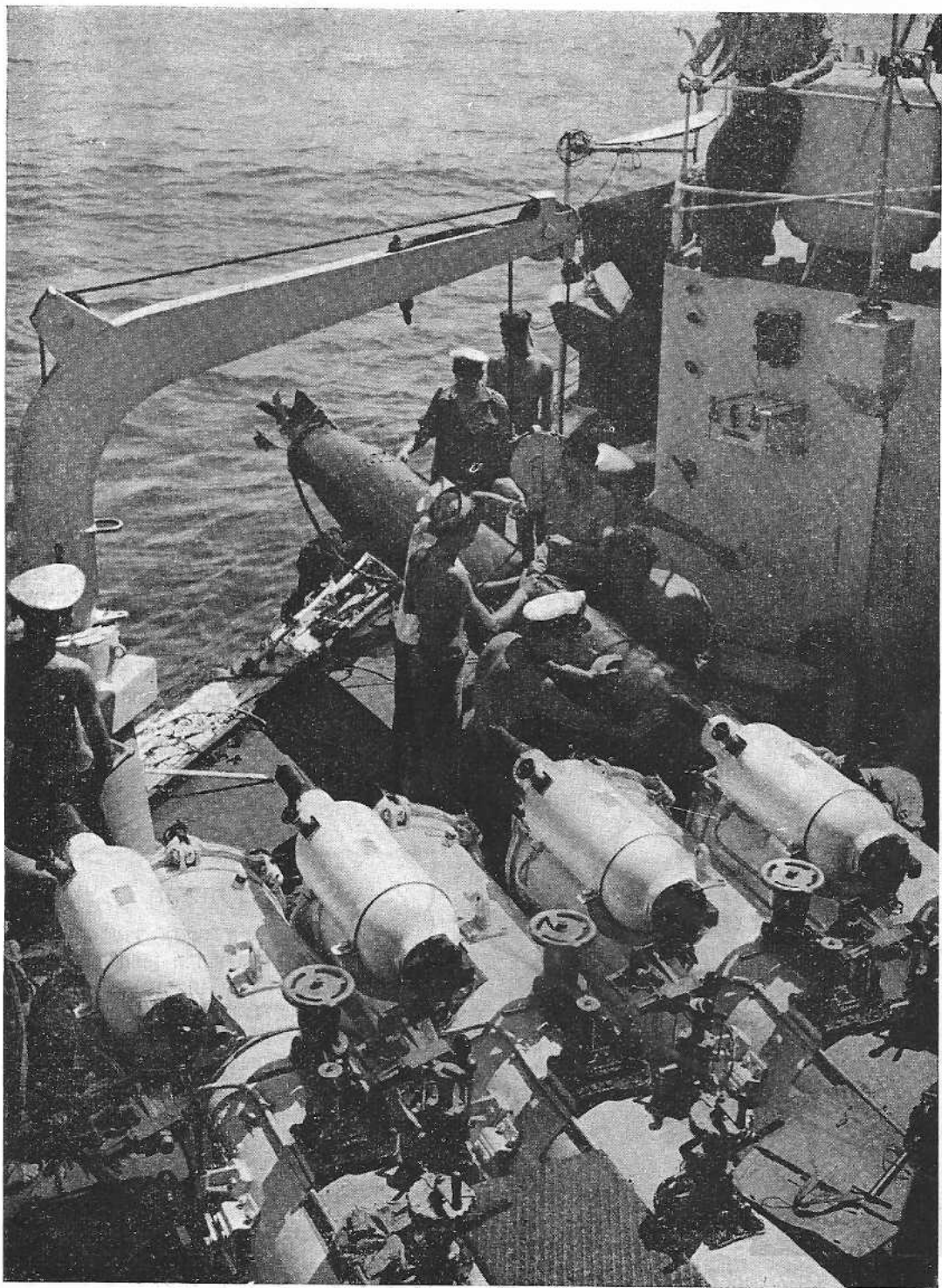
זמן קצר לאחר טיוס המבצע, הגיע למשרד החוץ מברקו של אבא אבן, נציג ישראל באו"ם. במברק נאמר: "בארוחת המזכיר הכללי של האו"ם לכבוד מלך יוון ומלכתה העתירו הללו עלי ועל רעיתי תהילות ותשבחות למעללי הצלה של ציינו. במיוחד הדגישו את עזרתנו הרפואית באמנם שהצלנו ממוות לפחות 500 נפש. ושינטקי וגבי פנדיס שישבו עמנו הופתעו לגמרי לשמוע על קיום הצי שלנו ועל הישגיו.

אבן

הבחורים נשאו את הפצועים בידיים

ירי הטורפדו

צות צינורות הטורפדו במשחתה מטעין את הטורפדו לפני שילוחו אל המטרה.

במלחמת

סיני

כלי השייט

הועברו

בדרך היבשה

סרן י. פלמון

לא היה זה מקרה או נס, שמבצע העברת שיירה של חמישה נמכ"ים (נושאות מכוניות), אשר הוטענו על "אוטוכארים" ועברו את הדרך לים-סוף, אורגן במשך שבוע ואף הצליח. שכן קדם למיבצע זה תכנון העברת סטר"ים (סירות טור-פידו) לאילת בדרך היבשה.

תחילה חשבו להעביר את הסטר"ים על נושאי טנקים. אולם, כדי לבחון את הקשיים אשר עלו-לים היו להתגלות בשעת ההעברה עצמה, הוכן דגם בגודל של סטר. הדגם הועמס על נושא-טנקים ויצא לדרך לבדוק שתי בעיות טכניות יסודיות:

א. האם גוף מסורבל כזה מסוגל לעבור בפיתולי הדרך?

בימי מבצע טיני טיענו כלי שיט של חיל-הים לכוחות היבשה שעלו על מוצבי המצרים בראס נצראני ובשארס א-שייך. בדרך הקשה והארוכה לאורך החוף קיבלו יחידות של חטיבת הרגלים תגבורת שריון ודלק חיוני, שאפשרו להן להמשיך במסע. היו אלה הנמכ"ים (נושאות מכוניות) של חיל-הים שפעלו מבסיסן באילת. כיצד הגיעו כלי שיט אלה לבטיסה הימית של הרצועה של מדינת ישראל וכיצד הורדו בשלב מאוחר יותר גם ספינות ה"טור-פידו" המהירות, שחלק רב להן בהבטחת השיט החופשי באיזור ובשמירת נתיבי הסחר ליבשת אסיה — על כך מספר סרן י. פלמון, איש חיל-הים, שהשתתף במבצע טכני ואידגוני גדול זה.

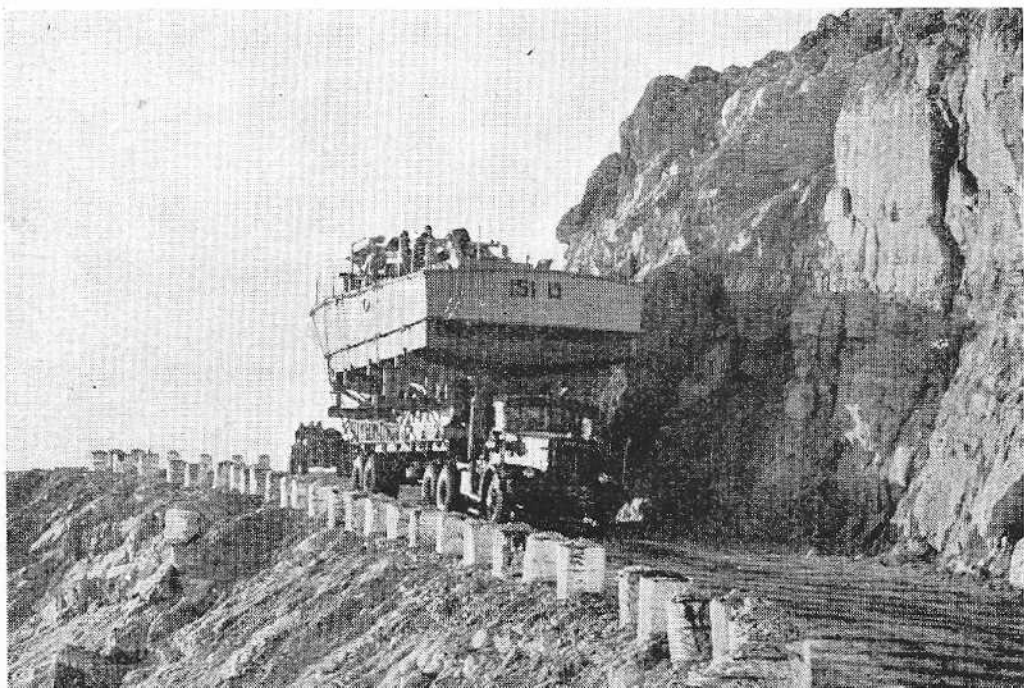
ב. מהם המאמצים המתעוררים בגוף זה, עקב טלטולי הדרך?

למען האמת ראוי לציין, כי בעלי-מקצוע מסויימים פיקפקו מלכתחילה אפילו באפשרויות התיאורטיות של המבצע.

טען אחד מהם בנעימה פסקנית: "עד שתגיעו לשדה-בוקר לא יישאר מהדגם שריד וה'זקן' משדה-בוקר יצחק לכם".

אולם, טענות אלו לא הרתיעו את בוני הדגם.

אחד הקטעים הקשים במסע הטרפדות היה המעבר במעלה עקובים. כאן נדרשה זהירות מכסימלית.

בעיות בלתי צפויות נתעוררו באמצע הדרך.
בתמונה: התייעצות דחופה של האחראים.

מצויידת במשטח מאורך המיוצר בארץ ומה שה-
שוב יותר — בקפיצים בריאים.

אחד המהנדסים שבדק את הקפיצים של ה-
"אוטוכאר" הגדיר אותם בזו הלשון: "אתה יכול
להציב עליהם בקבוק מלא מים ולנסוע לאילת,
מבלי שתאבד אפילו טיפת מים אחת".

אחר שנפתרה בעיית ההעברה החלנו לטפל בבי-
צוע השלב הראשון — ניסוי התיאוריה בתנאי
המציאות.

דבר ראשון, בנינו דגם מתקפל, שהועבר לכל
אורך המסילה. המכשולים שעמדו בדרך נרשמו
בקפדנות — פה רמזור, שם עמוד, פה גדר וכו'
וכו'.

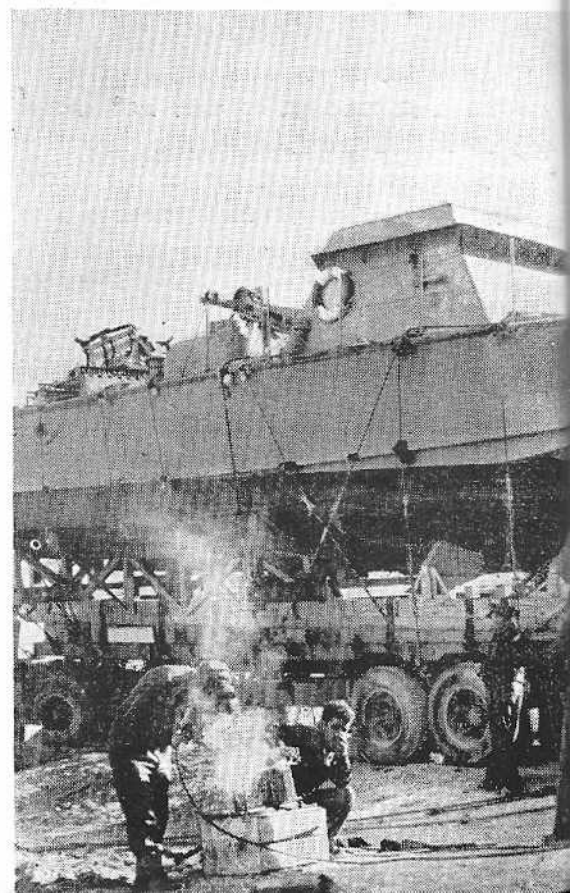
פשוט, העברת הכלים לאילת היתה כה חיונית
וכדאי היה לנסות הכל — אפילו את הבלתי מת-
קבל על הדעת.

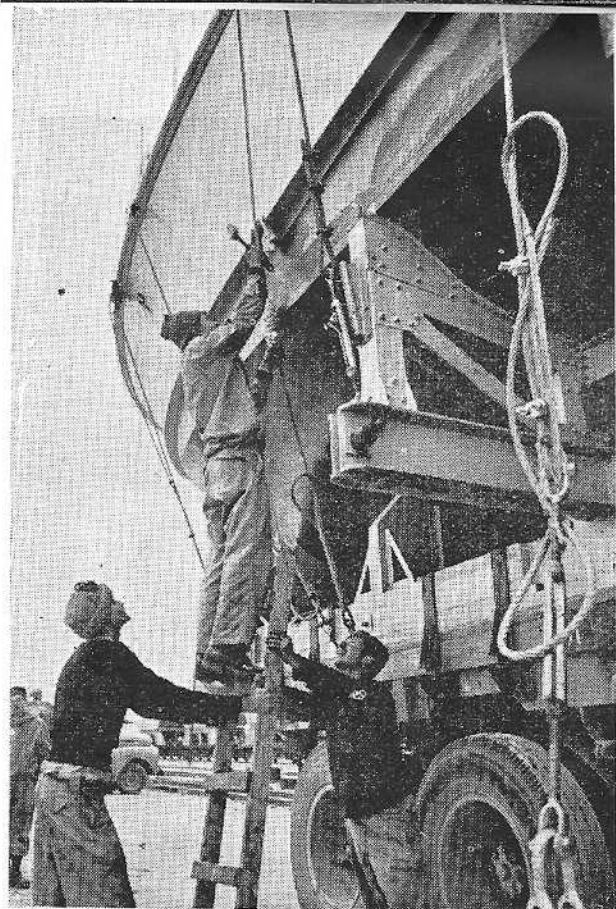
הנסיון הבהיר עובדות מענינות: מבחינת גודל
הגוף וצורתו, מסוגל הדגם לעבור בפיתולים של
מעלה העצמאות. הקושי העיקרי היה נעוץ בכך,
שהדרך אשר היתה מלאה מהמורות קטנות, הק-
פיצה את הדגם ועלולה היתה לגרום לשבירתו
של הכלי, אם יעבירו אותו על גבי משאית
נושאת-טנקים, שאינה מצוידת, כידוע, בקפיצים.
החלו, איפוא, חיפושים קדחתניים אחר כדי
רכב מתאים. האנשים שעסקו במבצע יצאו לנמל
לבדוק את המשאיות הכבדות העוסקות בהובלת
המטענים הכבדים. אך הן לא היו מתאימות למ-
טרה, מאחר שהיו יותר מדי "עדינות".

לפתע הציע מישהו: איך מעבירים את גושי
האבן הכבדים בתחנת הכוח הגדולה שנבנתה
אותו זמן בסוכרר?

החלטנו לגשת ולבדוק את המצב במקום, ואכן
גילינו שם את ידידו הנאמן של הסט"ר — הלא
הוא ה"אוטוכאר", אותה מכנינת מגודלת ה-

הפוגה קלה בדרך. אנשי הליווי בשעת חניה בה
הם נחים מעמל הדרך ומשפצים את הטעון שיפוק.

תפקיד נכבד בהצלחת המבצע מלאו אנשי הליווי, שגילו מומחיות רבה בריתוק כלי השיט.

עד שיצאנו משטח העיר „פרפר“ הלב במקצת. בכמה מקומות דפנות הנמכ"ם כמעט ונגעו בקיר רות הבתים או בגדרות. אבל מן השמיים (ועל סמך החישובים המוקדמים) ריחמו הכלים עברו בשלום ועם בוקר הגענו למקום, בו החלה פעולת העברת הנמכ"ם למשטחים של ה„אוטוכארים“. לאחר גמר ההעמסה, נראה היה כאילו ניבנו ה„אוטוכארים“ באופן מיוחד בשביל הנמכ"ם.

הכלים התנדנדו כלולים

עם רדת החשיכה התחילה השיירה לנוע. גיבורי אותו לילה היו נהגי „מפעלי תובלה“, אשר נסעו בדרך זו עשרות פעמים עם מטענים שונים לאילת ואשר הכירו כל גרגיר חצץ בדרך. הפעם היו זהירים וקפדנים במיוחד. הם הסיעו את המטען היקר ביותר — כות, שנועד להבטיח את הדרך לאילת.

הכלים התנדנדו בזמן ההעברה כברווחים, או ליתר דיוק כלולים. בסיבובים אחדים נדמה היה, כי הנה הנה, המכונית הנוטה על צידה שוב לא תתישר. אולם, דומה כי הרצון להגיע ולהמשיך הוא שעזר לנו להתגבר גם על בעיה טכנית זו *).

השיירה הגיעה לאילת עם חשיכה. התחילה הורדת הכלים למים. כל כלי שטבל במים, מיד גילה סימני חיים — המנועים הופעלו ומלפני החרטום פרץ קצף לבן. בדיוק באותו זמן ש„איב“ רהים אל-אוואל“ הניפה דגל לבן ונכנעה לכוחות חיל-הים, נכנע ים-סוף גם הוא לכוחות הנחיתה של החיל.

תורם של הסטר"ם

מיד לאחר מיבצע זה החלו ההכנות האחרונות להעברת הסטר"ם. הפעם היה ברור כבר גם למפקקים, כי אפשר להעביר כלי שייט בדרך היבשה לאילת.

לאחר מספר שבועות החלה מתארגנת שיירה של „אוטוכארים“, עליה הוטל הפעם להוביל

הנמכ"ם מופיעים בשטח

עד שאנו עסוקים בתכנית העברת הסטר"ם פרץ מבצע סיני. לפתע נתקבלה פקודה מה-מטה: יש להעביר מיד למפרץ אילת מספר נמכ"ם לשם סיוע לכוחות צה"ל באזור.

הפקודה לא גרמה לאיבוד עשתונות. הפעלנו את כל הנסיון שרכשנו בקשר להעברת הסטר"ם. וכמובן — החלטנו להעביר את הנמכ"ם על גבי „אוטוכארים“ של „מפעלי תובלה“.

יום אחד, עם רדת החשיכה, התחילה פעולה קדחתנית בנמל חיפה, שהיה הומה וסואן גם בלאו הכי. מנוף „שמשון“ הענק, המסוגל להרים עד 80 טון — מרים נמ"ך אחרי נמ"ך ומעמיס אותם על כלי הרכב. עם העמסת כל נמ"ך הסתערו הבחורים, שכמעט כולם היו אנשי מילואים, על הנמ"ך, קושרים ומותחים, עד אשר הכלי הופך להיות יחידה אחת עם כלי ההובלה.

* בעיקוף, ברגע שמרגישים שהסירה מתחילה ללחוץ על תא הנהג עקב השפוע שלה סיבוב — התרופה היחידה היא תוספת מהירות, והעסק מתישר.

השיירה נסע גם הפעם הדגם, שהזהיר מפני המכשולים הצפויים בדרך.

ושוב, בסיום קטע של הדרך, מעבירים את הסט"רים למשטחי "האוטוכארים", אלא שהפעם היה כל משטח מצויד בכמה טונות של ברזל, כדי להנמיך את מרכז הכובד של היחידה (משטח ה"אוטוכאר" והסט"ר). יתר על כן, ה"חברה" לא סמכו על חישובי המהנדסים בלבד, אלא גם רתמו לעבודה את שריריהם, בסיבובים של מעלה העצמות נקשרו לסט"רים כמה חבלים עבים, בעזרתם משכו אותו הבחורים כל אחת מהמכוניות הצידה, ברגע שנראה כי היא נוטה יתר על המידה. כך המשיכה השיירה בדרך חתחתים. לפני אילת התנכלו כמה עצים למעקה של אחת הסירות. אולם, על אלו התגברו בנקל הנגרים שהיו אתנו בסירה.

בראשון לינואר 1957, גדל מערך כוחו של החיל באיוור ים-סוף.

את הסט"רים. הבעיות הטכניות במבצע זה היו הרבה יותר מסובכות ומורכבות:

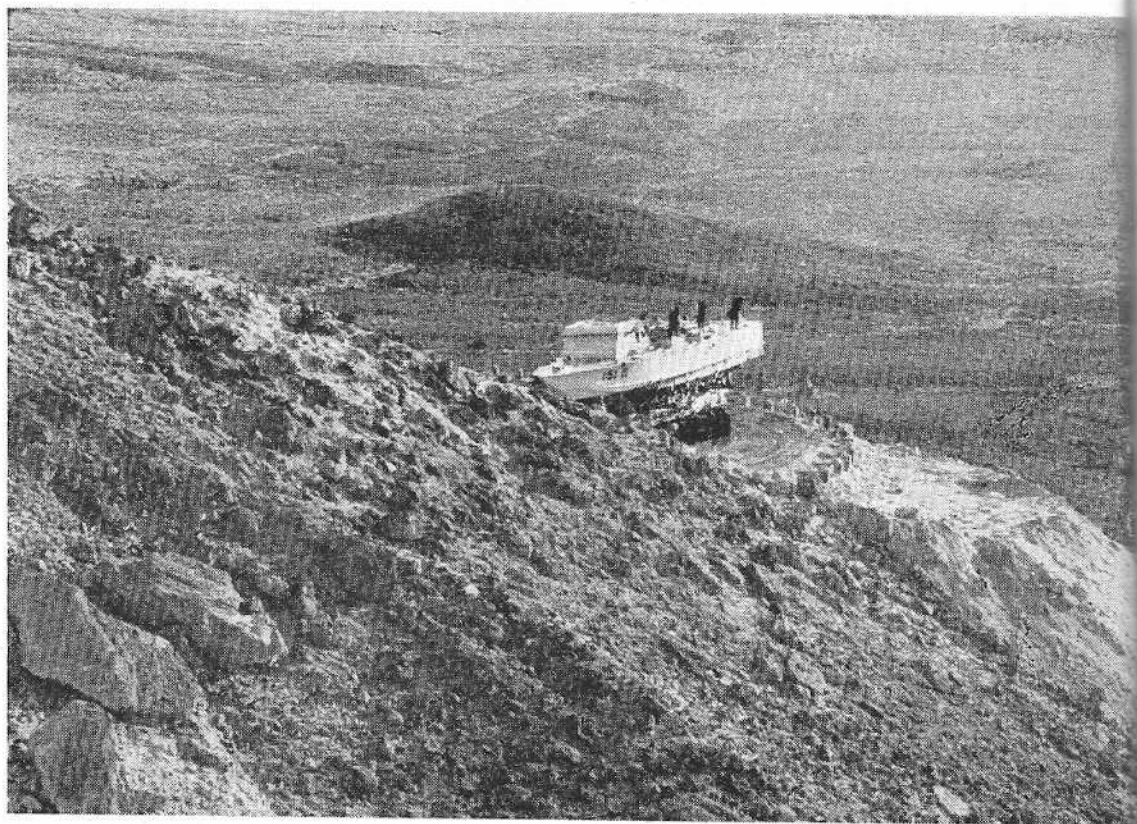
א. את הסט"ר אין אפשרות להדק בכוח רב את הפלטפורמה, מחשש שבירה.

ב. מרכז הכובד של הסט"ר נמצא בנקודה הרבה יותר גבוהה מזו של הנמ"ך.

ג. אנשי המילואים המאומנים שוחררו משירותם ונשארו רק אנשי צבא סדיר צעירים.

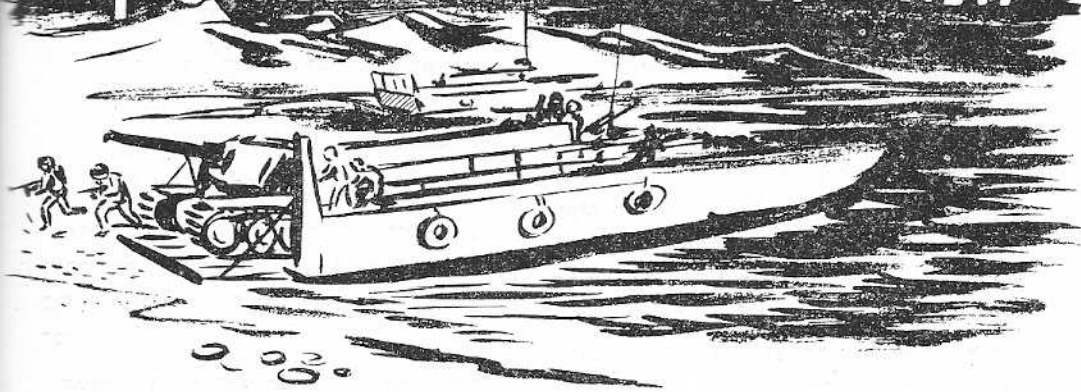
אבל גם במקרה זה ידעו הבחורים שאם לא יעברו את הערבה ולא יגיעו לאילת בשלום, אין בטחון למעבר אניות ישראליות ביס-סוף "בתום לב".

העבודה היתה רבה. ראשית כל, פרקו מהסט"ר כל מה שניתן לפרק. אחר קשרו את הגוף לכלי הרכב. ושוב פגע החייל במסורת של ציי העולם—שוב הסיע חלק מכוחו על גלגלים ביבשה. לפני

מראה כללי של הדרך בה עברו כלי השייט בדרכם לאילת.

הנחתות ירדו לשארם א-ש"ך

על גגות של תא ההגה מציירים
 "X" שחור על רקע לבן — סימן
 היכר למטוסינו וגם — למטוסי
 האויב... מתאמנים על "הבזות".
 מפרקים, מרכיבים, מחליפים
 קנה — מנסים לרענן במוחו
 תיהם של אנשי מילואים, דיי-
 גים מקומיים וסתם "אסופים"
 — את מושגי היסוד של השימוש
 בנשק. מנסים להקים קשר אלי-
 חוטי עם אילת, עוסקים בהכנת
 ארוחה ראשונה, שופתים דלי
 מים על פרימוס העומד בתא
 ההגה — תה לאנשים. ההגאי
 משתנה בינתיים...

"בוא אלי..."

הערב יורד, ריבוא ניצוצות
 זרחן מפוזרים במים, חולפים
 בשני סילוני-קצף, מהחרטום לי-
 אורכם של הדפנות. אורותיהם
 של כפרים סעודיים בודדים, מב-
 ליחים פה-ושם, לאורכו של ה-
 חוף הסמוך. השעות חולפות לי-
 איטן, הדממה עמוקה, מוחשית.
 רק ריחושם של המים שהחרטום
 מפלחם וטרטורם העמום והמור-
 נוטוני של מנועי הנחתת שמ-
 אחור נשמעים.
 אור מנצנץ מימין. הוא בא
 מהחוף המצרי. מאות תי-
 האותיות מצטרפות לאיטן: "בר-
 או אלי!", קורא הפנס. לא פחות
 ולא יותר!

מאת ב. שיף

בוקר מוקדמת זו, אילת נמה את
 שנתה. האנשים יורדים ומפר-
 קים את המטען. קומנדרק ומש-
 אית מובילים את הדומם והחי
 אל מחנה חיל-הים, המוצנע בין
 גבעות החול.

הסיבוב השני החל

צהרי אותו יום, מחליקה
 ויוצאת הספינה. סיבוב חד-
 ופניה דרומה. 100 מייל לפני-
 — מיצר טיראן, מאחור — ער-
 בה ענקית שוממה, משמאל —
 סעודיה, מימין — מצרים. הים
 — משטח ענק של רוגע שמנוני
 ירקרק, מוקף רכסי הרים שנו-
 נים.

חוף אילת מתרחק במהירות
 של 7 קשרים לשעה. "פרעון",
 אי אלמוגים ושרידי המבצר —
 והספינה מחליקה בין חופי-אויב.
 200 מטר מאחור, מודנבת הנ-
 חתת. עמוסת דלק ושקועה "עד
 צוואר", רועמת היא במנועיה
 ופולחת בחרטומה הדובי את
 מימי מפרץ אילת.

השמים צהורים והשמש חמה.
 גופות האנשים מעורטלים במח-
 ציתם העליונה. מטפסים על ה-
 תורן ומעלים את גס הצי המל-
 חמתי. כולם עסוקים. מותחים
 חבלים, מוזקים חביות במקומן.

8 וקטובר 1957. משאית צבאית
 דוהרת בשעת לילה מאוחרת
 דרומה, דרומה... המטען החי,
 קבוצת אנשים, מכורבלים בש-
 מיכות ובשינלים, השיניים נוק-
 שות מצינה והגוף קפוא ונוקשה
 כאבן. רבי-סמל רוטן בחשיכה:
 "איזה יום ארוך, התרוצצויות,
 נסיעות משדה לשדה, איזה קור
 לכל הרוחות..."

נכנסים לשדה תעופה. השעה
 — אחר הצה. מסלולים ארו-
 כים של אספלט שחור, מטוסים
 ממריאים ונוחתים, מחכים לי-
 תורם, למטה ולמעלה. יורדים
 מהמשאית.

מתחילים להעמיס את ה"דקור-
 טה". מכשירי קשר, משדרים,
 ציוד נוסף ולבסוף האנשים עצ-
 מם. זויס. השעה 4 לפנות בוקר.
 ריצה של מחצית השעה על המ-
 סלולים ההומים מטוסים ולב-
 סוף — המסלול פנוי. גלגלים
 ניתקים, המטוס ממריא ורעם
 המנועים בוקע את ים החשיכה.
 השחר מפציע לאיטו, עננים ריר-
 בצים על רכסי הרים קרחים,
 ערבה צחיחה ומפרץ אילת קורץ
 מרחוק.

— "אתמול תקפו כאן מי-
 גים, שרק לא יבואו עכשיו..."
 הטייס נוחת עם הרוח, דוהר
 וחולף על פני המסלול כולו וז-
 עוצר ליד החביות. מספר חיילים
 חמושים ממתינים בשדה בשעת

של ממש, משיכה משיכה אחת ולא יספה. השרטון היה ואיננו. שכבנו לישון. בבוקר, לאחר שהים הפך את פרצופו (באותן שעות ספורות לא שמנו לב אליו) והפך להיות גלי, נכנסנו למעגן. מפרץ פעוט בין החוף ובין לשון צרה של חול, המתמשכת והולכת לתוכו של הים. הנחתת לידנו. הג'ריקנים ריקים. בחוף עומד "פרימוס" שנחת זה עתה. אין פה בעיות נחיתה — שדה תעופה אחד גדול, כל המדבר הזה. מספר קומנדקרים, קשר ריות וחיללים עירומים מאחורי מחפה. ניפות לבנים, מקפצים בעליצות למים הצוננים. נסיעה במדבר ובסופה — רחיצה בים. יש דבר טוב יותר?

המים — הצלולים ביותר ש-ראיתי בחיי. עשרה מטרים של מים שקופים כזוגית. קרקעית של חול לבנבן זרועה מאות קופ"סאות שימורים ריקות.

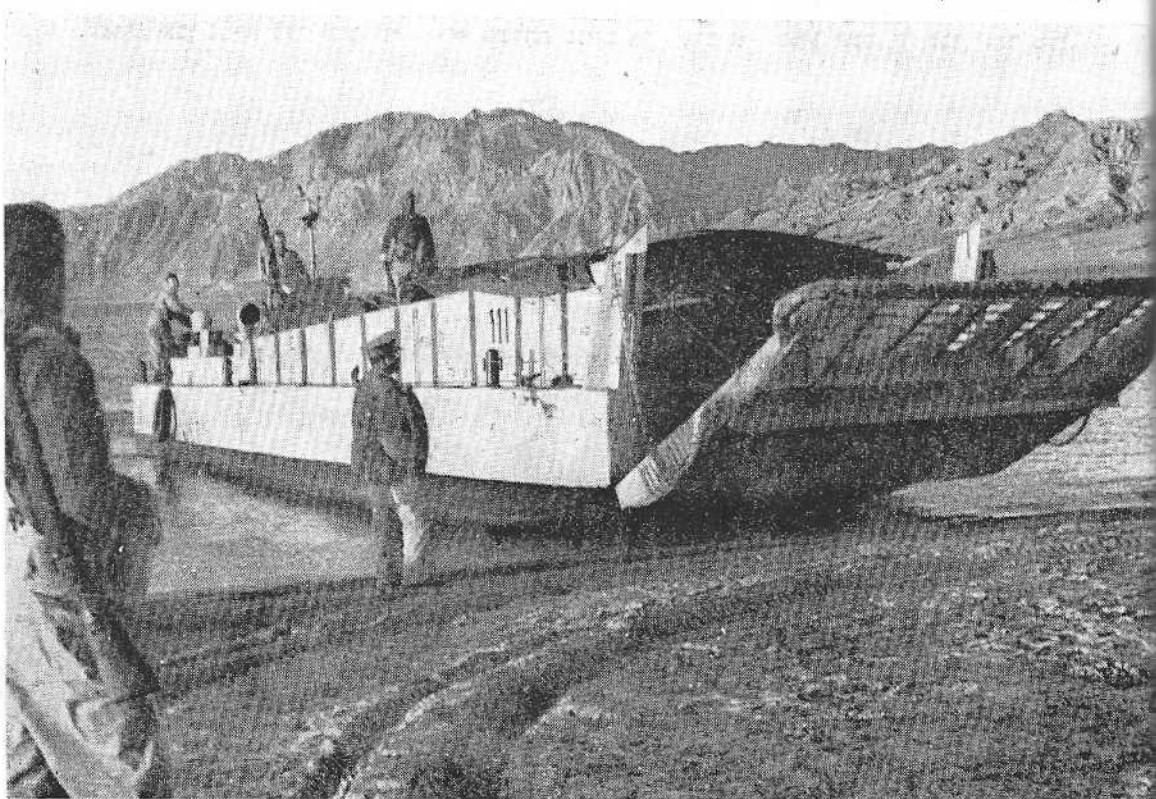
החוף בצעקות. אנחנו זוחלים בעקבות הנחתת. תחושת מקום ומרחק מצטמצמת לאפס באותה אפילה. מחליקים בזהירות ו"הופ"... חבטה — הספינה "יו" שבת. עכשו הכל ברור. אם יושבים — משמע שרטון, אם שרטון — החוף קרוב. מורידים מנורת "לוקס" גדול לה אל המים. סלע אלמוגים ירקרק ומעליו כ-20 סנטימטרים של מים. דגים בשלל גוונים מתלקטים אל האור — מחזה נחמד. מעלים מוטות ארוכים ודוחפים דוחפים, המדחף משתחרר, מורשך לאחור ו"הופ"! כשם שעלינו כך גם ירדנו. נסוגים 100 מ' לאחור ומנ"סים שוב את מזלנו. הוא לא השתנה. לאחר דקות ספורות שוב רבצה הספינה על שרטון כאבן שאין לה הופכין. רק לאחר ש-נפרק מהנחתת כל הדלק הוא התקרבה, הטילה חבל בעל קוטר

— "מי אתה?" שואלים אותו באיתות. הפנס האלמוגי מת-עקש: "בואו אלי!" העסק נעשה מותח קצת.

רק לאחר חילופי איתות ממורשכים הואיל הפנס להודעות: — "שלמה!". זה כבר בסדר. זהו סמן החופים. אפשר לגשת לחוף. הניווט אל החוף המש-תרע מסתורי בתוך גוש של חשיכה סמיכה, ההופך אותך ב-הכרח לסומא. נעשה ע"י שני פנסי איתות. מהחוף — ניצנור צים קצובים של אור, כמטוטלת של שעון ומהספינה — מענה קצוב בהפסקות של סילונות-אור ממושכים.

הספינה "יושבת"

נחתת חולפת משמאלנו, חו"רת אל החוף. קרקעית שטוחה לה — לה מותר להת-קרב... אנשים מקיימים מגע עם

אחת הנחתות שהשתתפו במבצע כיבוש שארם אישיך. המטען פורק והיא יוצאת ל"נאגלה" נוספת, להביא עוד אספקה חיונית.

שייך" שמעבר לגבעות הסמוכות. טייסת של "מוסטנגים" חולפת ביעף, צוללת על היעד בזעקה, סובבת וזונקת אל-על כ-שמאחוריה צומחות פטריות של עשן ורעמי התפוצצויות מהדהדים בשרשרת.

הנחתות קרבות אל החוף, החרטום חורק וצונח בחבטה אל המים וקוטלי הטנקים הצרפתיים ה-13 MX זוחלים וגולשים זקורי-תותח אל המים ומשם אל החוף, מיד פורצים הם בתאוצה אל הכביש וכבר הם זונקים מהגבעות אל המסגד הניצב בפתחה של "שרם אל שייך". לזה ייקרא — קפיצה של דרך. שיט של 120 מייל במימי אויב, יממה אחת — במקום מסע של מאות קילומטרים במדבר בתוך ארץ לא נודעת.

אותו יום נכנסנו ל"שרם אל שייך". באמת כבר הגיע הזמן. 2000 שנה, זה כבר יותר מדי.

פריגטה הפכה לשלד של אניה חלודה, שטבעה כאן משכבר הימים. סלעים, שני מצופים לסימון המעבר והמיצר מאחורינו. מבי-אים בקבוק "רום", זהו מעמד היסטורי, לכל-הדעות ודרוש נאום.

— "אנו הספינה הראשונה היעוברת מיצרים אלה לאחר 2000 שנות גלות. רצועת מים זו תי-הפך לנתיב מים בין-לאומי ו-אילת לעיר בישראל. לחיי הספינות שבדרך" — כך אמר והתנבא ברנש, סתם מכונאי, ערום למחצה. בקבוק ה"רום" שבידו עבר מיד ליד. היתה תחושה מורשית למדי של מעמד היסטורי. האי נשאר מאחור. שני צוקי ענק ניצבים בשני צדיו של מעבר צר אל מפרץ נסתר. מצטריפים אל שייטת הנחתות.

הנחתות בפעולה

חוף — סוללת תותחי שדה משלחת פגזים אל "שרם א

— "מי אכל כאן כל כך הרבה? מסתבר — הסודנים. אני שולה כובע פלדה שכדור נקב בו חור.

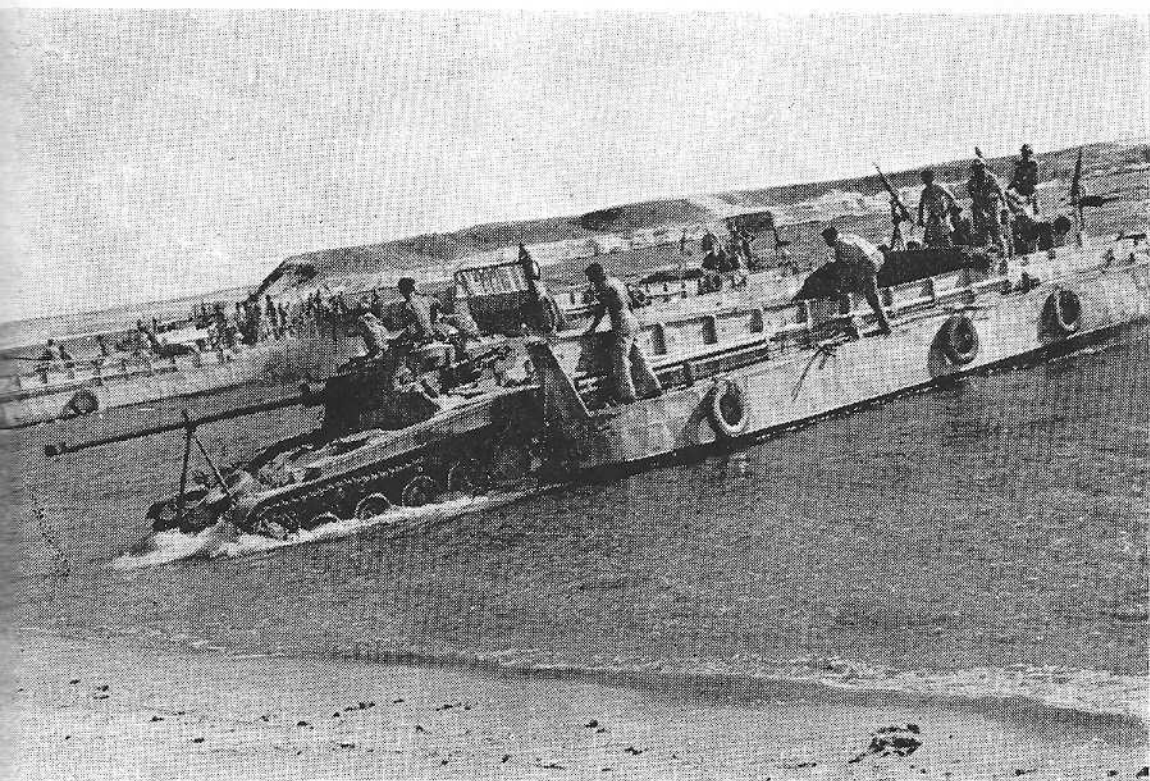
— "או זה של הסודני" — מסביר מאן-דהו — "הסתתר בשיחים וחסל 4 סיירים. רץ ל-מים וכאן "דפקו" אותו". בצהירים עוזבים את מפרץ "דהב". מפליגים צפונה, לפגוש שייטת נחתות.

הסטוריה ו"רום"

וקר, הספינה שוב מהלכת דרומה וליד החוף, מזדחלת שייטת נחתות. האי טיראן, מבצר בין ועולה מתוך המים, גדל עם חלוף הזמן.

גוף זה, אפור, מופיע לפתע ליד האי. כלי שיט? פריגטת אויב? תופסים את ה"בוזת". "בוזת" נגד פריגטה — סיכויים מעודדים.

מתקרבים בזהירות מתוחה. "אוף", אבן נגולה מעל ללב. ה-

הנחתות הגישו לחיל הרגלים עזרה ישירה. בין היתר הן הנחיתו לחוף טנקים ורעננים.

בשארם א־שייך

רס"ן ש. כץ

במטוסים למפרץ

הגיע הקים. חטיבת הרגלים כבשה את שארם-א־שייך. שני מטוסי "דאקוטה" הגיעו לאילת, להטיס לשארם א־שייך את האנשים, את ציודם האישי וכן חלק מהציוד להקמת הבסיס. עורף הציוד נשלח בנחתות.

הגענו לשדה-התעופה בשארם-א־שייך. מפקד החטיבה הרעמד לרשות היחידה את הבסיס הקודם של חיל-הים המצרי במקום.

מיהרנו להסתדר במקום. הרבר הראשון שעשינו היה הקמת תחנת-קשר. מאחר שהתחנה המצרית יצאה מכלל שימוש.

אניות מגיעות

יומיים לאחר שהתארגנו במקום הגיעה לשארם-א־שייך הראניה הראשונה מג'בוטי. היתה

מאנשי מילואים, ימאים מצי הסוחר. יחידה זו גויסה במיוחד לתפקיד זה, מתוך הנחה כי הם יהיו יעילים בביצוע עבודות הפריקה של המטענים שיגיעו לבסיס.

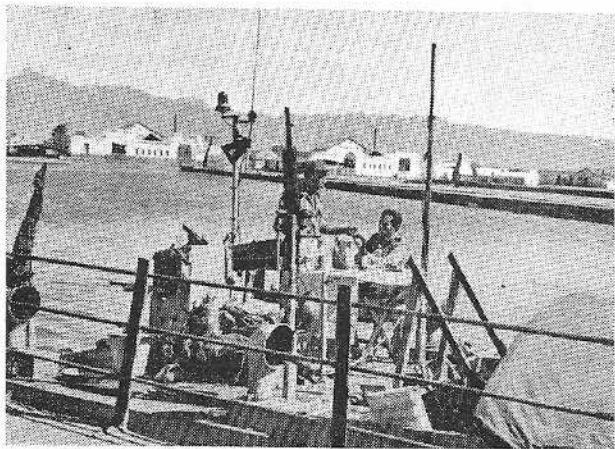
לאחר התיצבותם קיבלו האנשים מדים, נשק והציוד הרב. רוש. ירדנו מחיפה במכוניות-משא עמוסות ציוד לאילת. כאן מוקמה היחידה בבסיס חיל-הים, וחיכתה לפקודת התזוזה לשארם-א־שייך. את הזמן הפנוי ניצלנו לאימונים.

בימי מיבצע "קדש", בשעה שצה"ל התקדם לכיוון שארם-א־שייך, נקראתי למפקדת חיל-הים וקיבלתי מינוי כמפקד הבסיס בשארם-א־שייך לאחר שייכבש על-ידי כוחותינו. מפקדת חיל-הים התכוננה להקים במקום בסיס-ימי, על-מנת לאפשר לכוחות צה"ל קבלת אספקה מן העורף, וכן לקיים בסיס ומשען לספינות שיעסקו בהובלת אספקה.

הצוות עליו הוטל להקים את הבסיס בשארם-א־שייך, ואשר אני נתמניתי מפקדו, היה מורכב

תודות ליחידה של אנשי חיל-הים, הפך בשעתו מפרץ שארם-א־שייך לבסיס ימי יעיל. בתמונה, אחת האוניות פורקת מטען ליד הרציף.

אחד מכלי השיט הקטנים של חיל-הים בחפקיד של פטרול, במימי א-טור בחצי האי סיני.

זו "סיני" — ספינת-דיג איטל-קית לשעבר עם מנוע דיזל ישן, ובה מטען בן 90 טון בערך. הספינה הביאה מזון, משקאות ושמיות לאנשי חטיבת הרגלים. המטען פורק ללא תקלות מיד עם בוא האניה והוכנס למחסני צה"ל במקום.

"קינגס באר"

אנשי היחידה שירדה לבטיס הימי בשארם א-שייך כוננו בפי כל בשם: "אנשי קינגס באר". שם זה דבק בהם, משום שבשעת גיוסם לשירות פעיל הותר להם בבאר ידוע בשם זה, הנמצא בעיר התחתית ליד שער הנמל...

חד עם עודף המטען הועברו לאילת.

חוליות-הסיוור

אנשי היחידה מילאו גם תפקידי סיור חיוניים. מבין אנשי היחידה נקבעו חוליות, עליהן הוטל לערוך סיורים במרחב, ולהביא ידיעות מפורטות על שאר הנמלים בחצי-האי סיני.

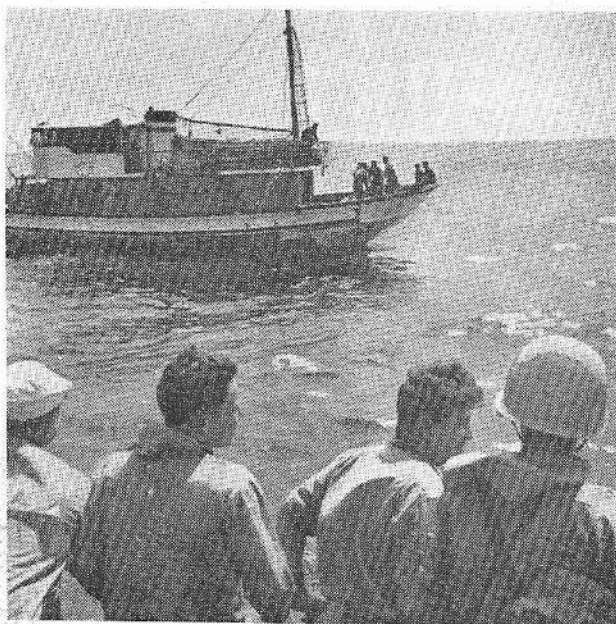
כן היה מתפקידן לרכז ציוד ימי חיוני ולהביאו לבסיס.

החוליות צוידו במזון, ברכב ובנשק ויצאו לדרך. כעבור מספר ימים חזרו החוליות, והביאו אתן ידיעות חיוניות וחשובות על הנמלים ומקומות העגינה בחוף סיני, לאורך מפרץ סואץ. עם קבלת ידיעות אלו היה באפשרותנו להדריך את ספינותינו לנמלים אלה, על-מנת לסייע לכוחות החוגים בהם, או להוביל משם ציוד דרוש למקומות שנקבעו לכך.

חוליות אלו ראויות לציון מיוחד, מאחר שתוך עבודה בתנאים אל-אנושיים מילאו משימה רצינית ביותר.

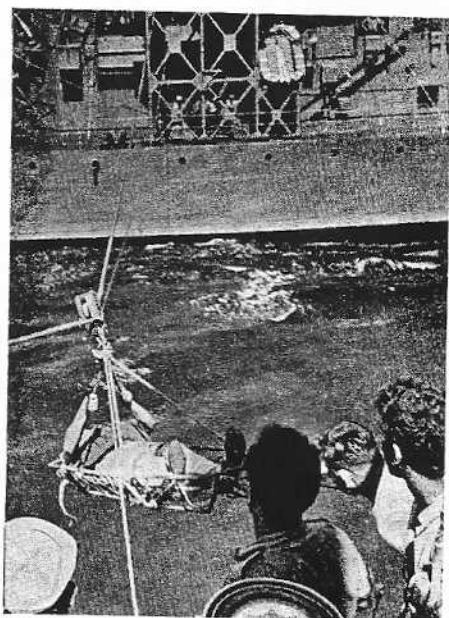
לה יותר, "מלכת שבא", שהובילה מטען מזון, שמיות וציוד מסוגים שונים. חלק מהמטען פורק בשארם-א-שייך. על האניה הועלו 500 שבויים ש-

עם גמר הפירוק נוקתה האניה והוכנה לתפקיד הובלת שבויים פצועים לאילת. יחד עם "סיני" הפליגו מספר נחתות לאילת, וגם הן הובילו שבויים. מספר ימים לאחר מכן הגיעה לשארם-א-שייך אניה גדולה

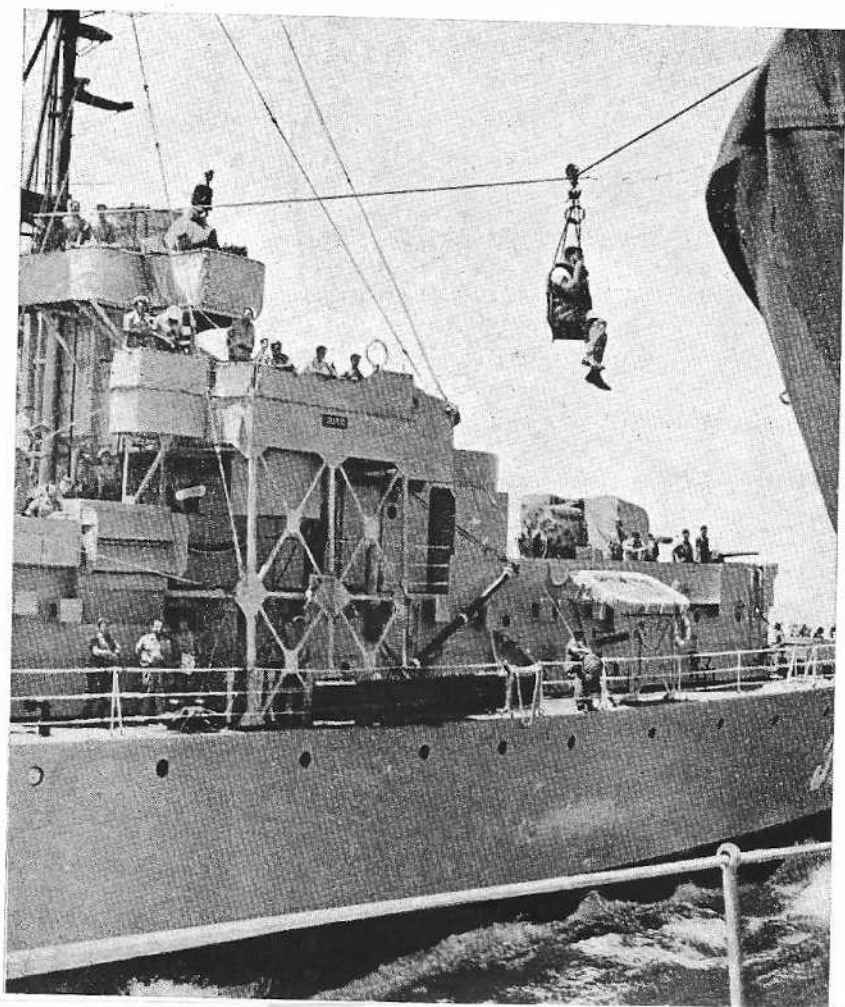

אנשי חיל-הים מלווים את ספינת האספקה הראשונה שהגיעה לשארם א-שייך, כשבמחסניה מצוי מזון לחיילי צה"ל.

ה"פצוע" מגיע בשלום. עוד רגע
קט יקבל "טיפול רפואי".

תרגיל העברת אדם מאוניה לאוניה בלביים, כרוך בכושר טכני לא קטן.
בתמונה: העברת אדם ממשחתה למשחתה.

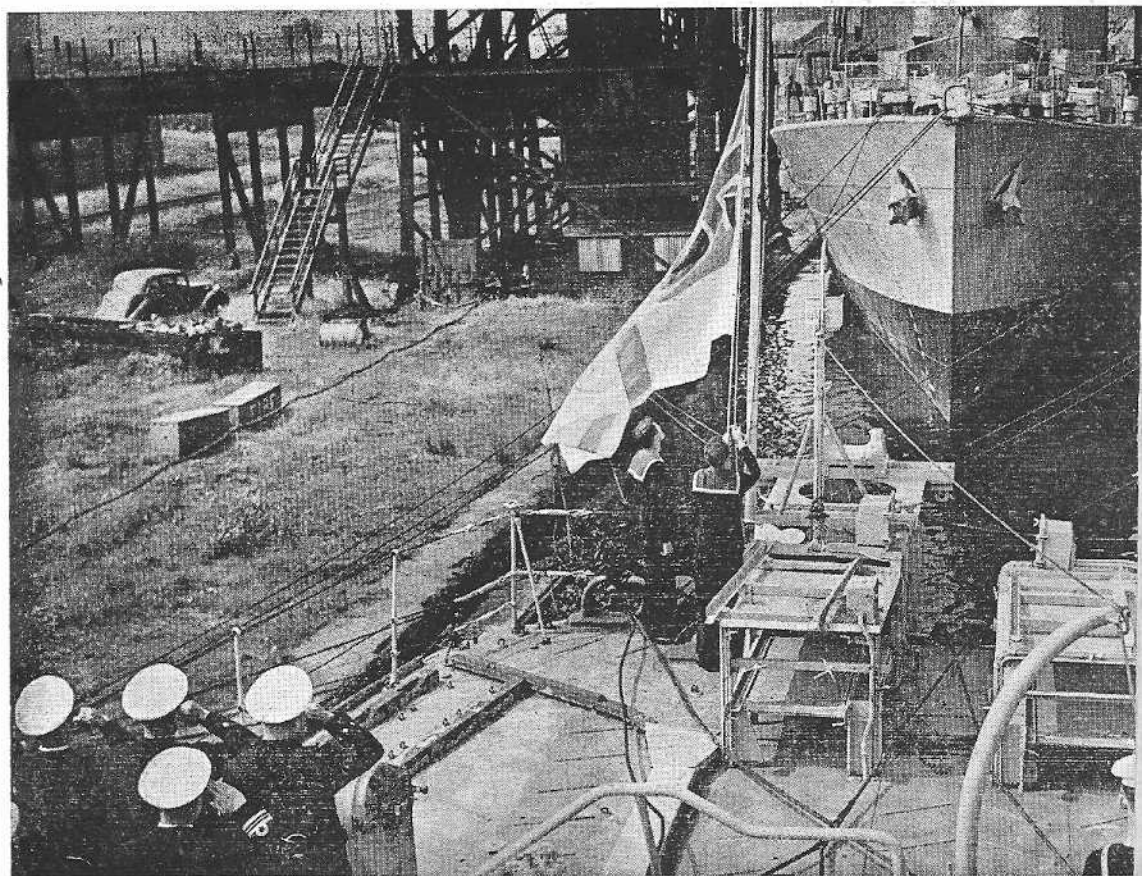

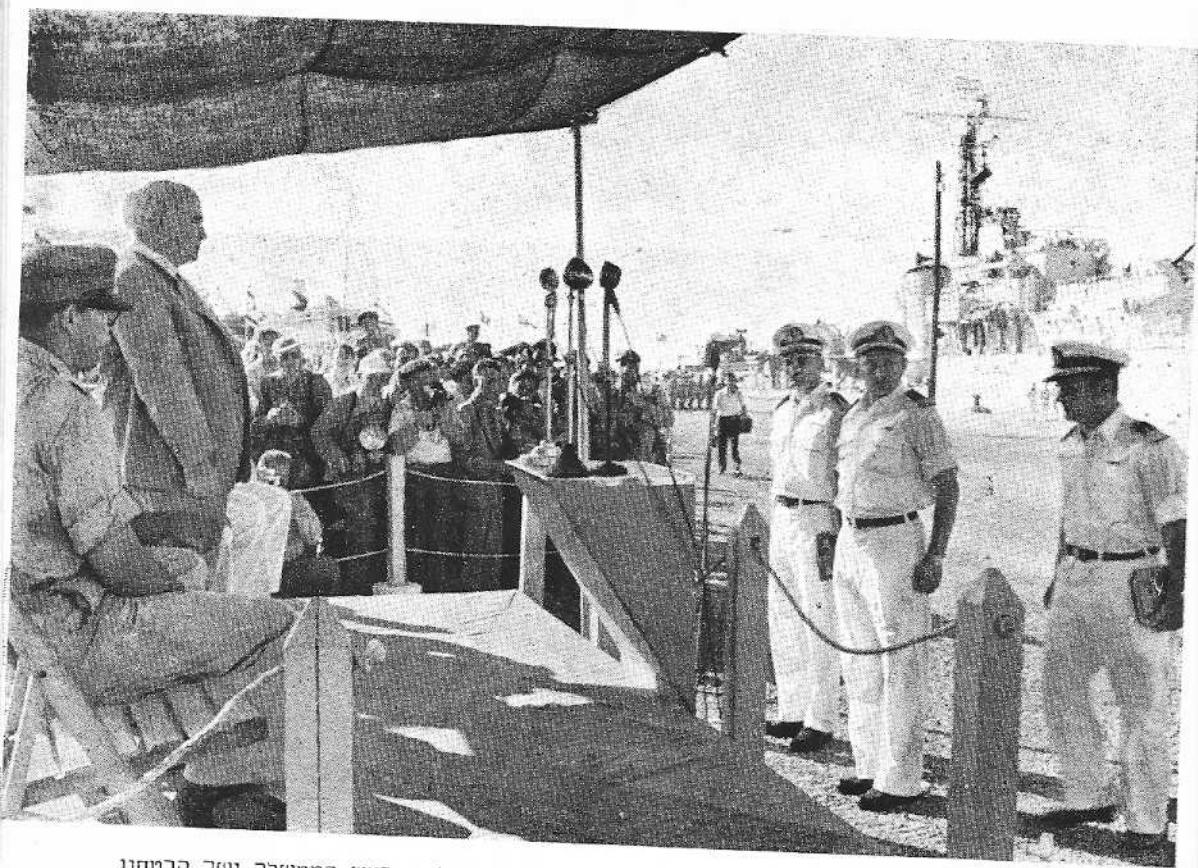
רכישת המשחתות

מפקד חיל-הים אלוף ש. טנקוס, בטכס הסרת
הלוט מעל אח"י "אילת".

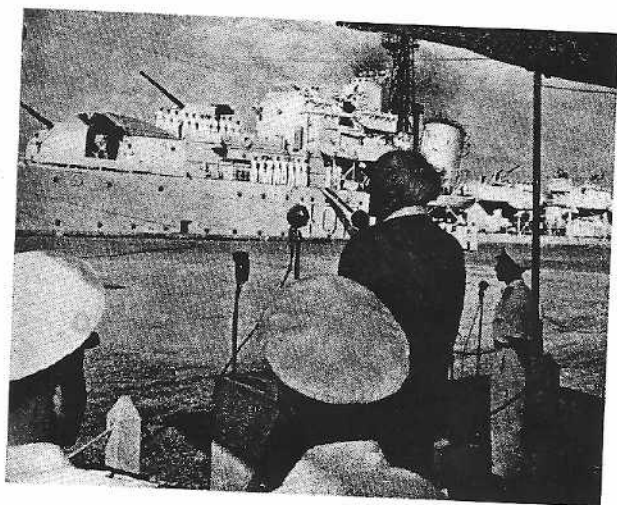

טכס הורדת הדגל הבריטי מעל המשחתות, שנערך בנמל בריטי עם חתימת העיסקה.

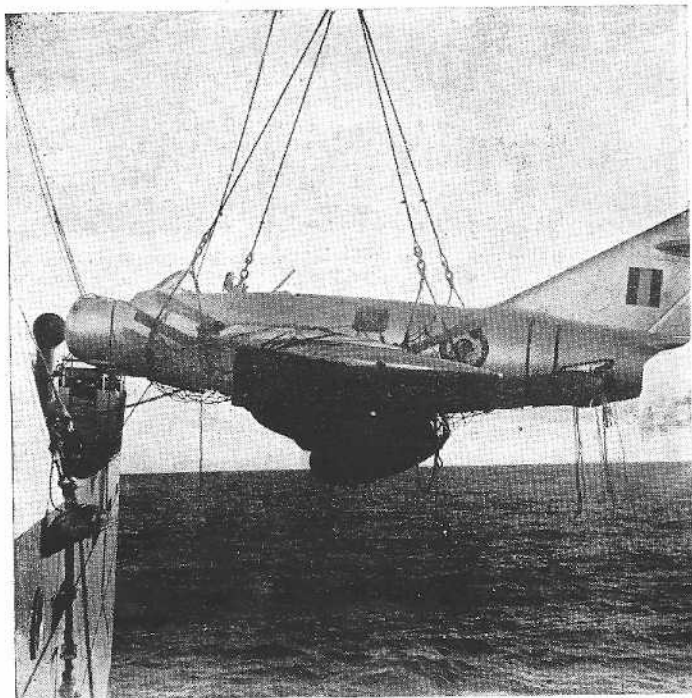
מפקד הטייסת ושני מפקדיה משחתות מתייצבים בנמל חיפה לפני ראש הממשלה ושר הבטחון.

ראש הממשלה ושר הבטחון ד.
בן-גוריון מקבל את המשחתות
בנמל חיפה.

במלחמת סיני הוטל על יחידה של חיל-
הים להעביר לאחזה בסיטים מטוס "מיג"
מצרי, שנאלץ לנחות מזיתת אונט בימת
ברדאויל, מבלי שנפגע. היה זה מבצע
סכני מסובך וקשה, בו גילו האנשים כושר
תושיה להפליא ומסירות רבה לביצוע המ-
שימה.

בתמונה: ה"מיג" מורס בעזרת מנוף
על אונית סוחר שהוחשה אל מול החוף.

המאמצים הקשים נשאו פרי. ה"מיג" נמצא בדרך אל הבסיס והבחורים מנציחים את המאורע
בתצלום היסטורי אשר יפאז את אלבום הפעולות של היחידה.

סא"ל י. בנרו

תקדים לצאת לשרם-א-שייך, שבועיים לפני אחר-תה "מבטח".

אלה היו השיקולים בדרג העליון. אך ביצוע ההחלטה היה כרוך בפתרון בעיות רבות. בת-קופה הקצרה בה פעלה "מבטח" במסגרת מבצע "קדש" צפו ועלו ליקויים שונים במערכות ההנעה, התותחים והאלקטרוניקה וכן גם בהרכב הצוות. ליקויים אלה היו תוצאה טבעית של הכנה חפוזת ושימוש נרחב באמצעים מאולתרים, כדי להפ-עיל את האניה בהקדם. אם אפשר היה ליטול סיכון מחושב זה, מתוך הנחה שהאניה תפעל בצוותא עם יחידות אחרות של הצי ובקרבת חופי הארץ, הרי ברור היה כי אין לנהוג כן לגבי הפלגה ביחידות, לתקופה ממושכת וב-ריחוק רב מחופי הארץ.

בהערכה ראשונה נקבע, כי האניה תפליג לדר-כה, ב-27 בנובמבר 1956. פרק הזמן שנותר עד למועד ההפלגה נחשב כזמן המיוערי (המינימלי) הדרוש לביצוע הכנות הכרחיות להפלגה, ברם, כעבור חמישה ימים הוחלט להחיש את גמר ההכנות ומועד ההפלגה הוקדם ל-19 בנובמבר. קיצור תקופת ההכנות הטיל מעמסה רבה ונתן אותותיו בהפלגה. עד הרגע האחרון חלו, למשל, שינויים בכוח האדם. גם המזון להפלגה הגיע ברגע האחרון ממש. המדים שהגיעו לאניה שעה קצרה לפני ההפלגה, התאימו לבעלי קומת-מידות, בעוד

בלילה בו באה "איברהים אל-אול" להפגין את החוף, עדיין עגנה "מבטח" ליד הרציף הצ-באי במל חיפה. למחרת היום הפליגה "מבטח" בחברת אניות אחרות של חיל הים דרומה, כדי להשתתף בפעולות שנערכו בחופי צפון סיני ול-אורך רצועת עזה. ב-6 בנובמבר 1956 נערך בלב-ים טכס פרי-דה מאנשי המילואים ששרתו ב"מבטח" ובאחר-תה "משגב".

פקודה דחופה מהמפקדה

אלוהם, הענינים התגלגלו במפתיע במסלול אחר. בהגיע "מבטח" לחיפה נקרא המפקד בבהילות למפקדה. שם נאמר לו, כי עליו להכין את האניה במהירות האפשרית להפלגה מסביב ליבשת אפריקה, אל שרם-א-שייך. השיקולים להחלטה זו היו מדיניים-צבאיים. מדינת ישראל היתה חייבת לנצל את הצלחתה הצבאית בכיבוש סיני ובסילוק החסימה במיצרי טירן. לצורך זה היה הכרח לשגר ללא דיחוי למפרץ אילת אנ-יות מלחמה ישראליות, אשר בעצם נוכחותן באיזור יעניקו את המשמעות המלאה לאבטחת חופש השיט אל נמל אילת וממנו. הנסיבות המ-דיניות הבינלאומיות היו עדינות. התמהמות כלשהי היתה עלולה לגרום להחמצת הזדמנות בלתי-חוזרת זו. משום כך סוכם, כי "מזנק",

המדים לא התאימו...

בהתאם לנוהג בשעת ביקור בנמל זר, ירדו אנשי הצוות גם בנמל פאלרמו, כשהם לבושים מדים. עם כל ההשתדלות לשוות למדים צורה צבאית, נראו האנשים כלובשי בגדים שנשאלו מחבריהם הגבר-תניים. המראה לא היה נאה ביותר ומכאן ואילך לא חזרנו על נסיון זה. בנמלים הבאים ירדו אנשי הצוות לחוף בבגדים אזרחיים.

שמרנית אנשי הצוות היו בעלי קומה בינונית או קטנה.

בערב יום ה-19 בנובמבר יצאה "מבטח" לזרחה הארוכה לשרם-א-שייך. בעבור האניה צפונית למפקדת חיל-הים שידרה לה תחנת האיתות של המפקדה את ברכת הדרך של מפ-קד החיל.

תחנה ראשונה — פאלרמו

כבר בקטע הראשון של הדרך, בין חיפה ופאלרמו, החלה האניה מרגישה את הצוואות של ההכנות החפוזות. במכונית האניה אירעו מספר תקלות, אולם הן תוקנו עד מהרה ע"י צוות המכונה. אך, מן השמיים סייעו. רוח גבית נתנה פיצוי מלא על העיכובים שחלו בשל התקלות, ולמיצר מסינה הגיעה האניה 12 שעות לפני המועד שנקבע מראש.

לנמל פאלרמו נכנסנו בבוקר יום ה-23 בנובמבר 1956. המטרה היתה לקבל דלק ולהצטייד במזון משובח וזול יחסית. כן שערנו שנוכל להשיג בה גם חלק ניכר מחלקי-החילוף והאביזרים השונים שחסרו לנו.

אך העניין לא היה פשוט כלל. חסימת תעלת סואץ יצרה כאן תור ארוך של אניות שהמתינו לתדלוק. אולם, בהשתדלות הנספח הצבאי הישראלי שהוזעק למקום מרומא, שוכנעו שלטונות הנמל לקבוע לנו מועד תדלוק מוקדם — בשעה 23.00.

הזמן שנותר עד לתדלוק נוצל לביקורי-נמו-סין הדריים אצל נציג השלטונות המקומיים וא-

צל מפקד שייטת אימונים איטלקית בת ארבע קורבטות שעגנו בסמוך. מפקד הנמל שייצג את השלטונות המקומיים גילה יעילות רבה ותוך זמן קצר "רתם" לשרותנו את המשטרה ואת המכס לשם אישור ירידת אנשי הצוות לחוף וסידור חשבונות המכס עבור אספקה שנשלחה לאניה. מאידך גיסא, היו אנשי חברת הדלק חביבים לא פחות, אך פחות יעילים ממנו. שאיבת הדלק לאניה החלה, אמנם, בשעה 23.00, אך כעבור מחצית השעה נתברר, כי הזרם חלש וכי בקצב זה ניאליץ להתעכב במקום כעשרים וארבע שעות. משלא עלה בידי טכנאי החברה לגלות את סיבת הדבר, נשלחו שניים מאנשינו לבדוק את מתקני-השאובה. ואכן, הם הצליחו לגלות חסימה בצינור הגומי, המחבר את צינור הדלק מן החוף אל האניה. התברר, כי השכבה הפנימית של הצינור נתקלפה בלחץ השאיבה והפכה לפקק שחסם את הצינור. עם החלפת צנור הגומי, גבר קצב ההזרמה ובשעה 02.00 יצאה האניה לנמל דקאר.

מטוס צרפתי בודק...

עם צאתנו את נמל פאלרמו, נשתררה כבר באניה שיגרה טובה. עתה ניתן היה להתמסר לאמונים אינטנסיביים במערכות הנשק, ה-אלקטרוניקה ובקרת-נוקים ולהגיע בהדרגה לאימון מלא של האניה כצוות-לוחם אחד. למחרת היום, בדרך לגיברלטר, הגענו לטווח ראייה של חופי אלג'יר. כעבור שניות מספר נתגלה מטוס-סיור ימי מדגם "נפטון", שסימן הצי הצרפתי בולט על צדיו וזנבו, כשהוא חג במעגל סביבנו. נראה, כי סימני האניה ודגל חיל-הים שלא היו מוכרים במקום זה, עיצבנו במקצת את הטייס. הוא גלש במהירות, בחרגו מן הנימוס המקובל, והתקרב אל האניה קירבה יתירה, כדי לזהותה. משנחה דעתו, נסק קמעא ונעלם מעבר לאופק.

בקטע הדרך עד לדקאר, נמל התידלוק הבא, לא הכיזבו מכוניות האניה. אלא שפטור בלא כלום אי-אפשר. כארבע מאות מילין מדקאר חל קלקול באחד החלקים של המצפן החשמלי ואי-אפשר היה להיעזר בו לצרכי נווט. חלק חילוף מתאים לא נמצא באניה.

ה. ייעוץ לגבי האפשרות להשיג חלקי-חלוף בדקאר ;

ו. צמצום ביקורי הנמוסין ככל האפשר. קצין הקישור נצמד אל מכשיר הטלפון וכעבור רבע שעה חזר ובפיו מענה לכל השאלות : (א) התדלוק יעשה למחרת היום בשעה 06.00, תוך עקיפת-התור, ע"י הזרמה ישירה ממי-כלית שהביאה דלק לדקאר ולא מתוך מתקני החוף של חברות הדלק.

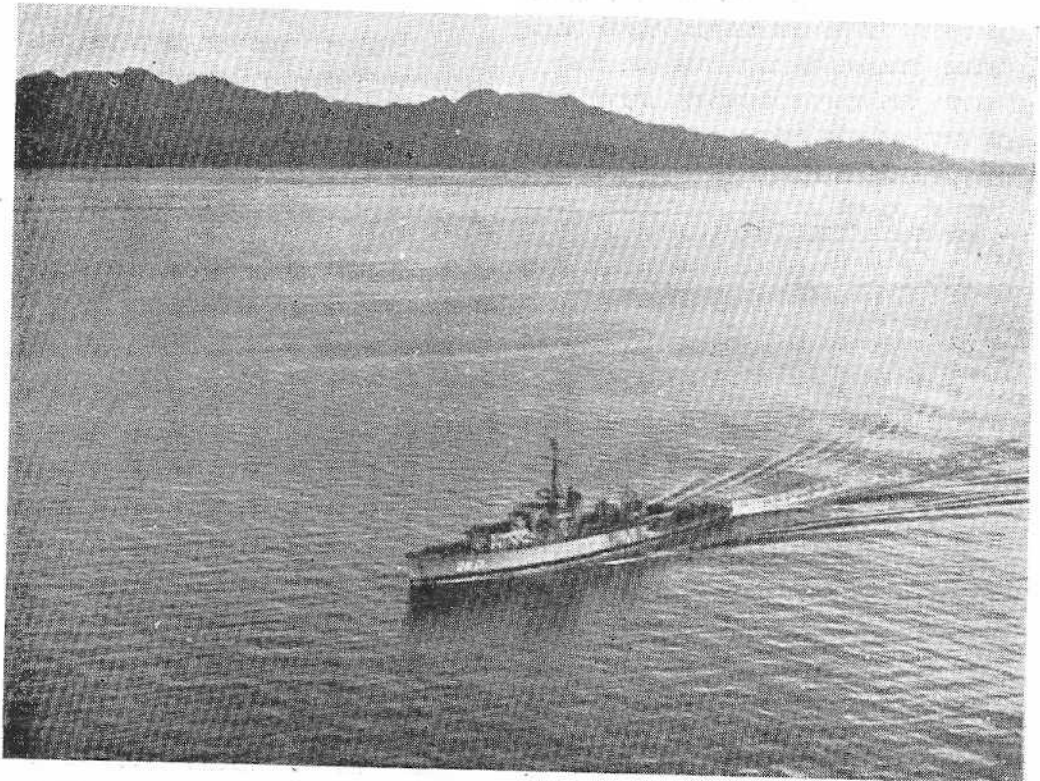
(ב) אף כי היה זה יום שבת והעבודה במשרדי הצי הופסקה בשעות-הצהרים, הוזעק קצין התשלום מן הבסיס, והריחו נמצא בדרכו למשרד-דו לביצוע החלפת הכספים. רופא האניה, שהש-איר רושם עז על כל הצרפתים שבאו עמנו במגע, בגין הצרפתית הרהוטה שבפיו, נשלח למשרד התשלומים ובצע את החלפת הכספים במהירות וביעילות.

(ג) לאנשי הצוות נתונה הרשות לרדת לחוף בגבדים אורחיים. הדבר הקל מאד על כל אנשי

בצהרי יום ה-30 בנובמבר הגענו למפרץ דקאר, שהיה גדוש אניות סוחר שהמתינו בתורן לתדלוק. נכנסנו ללא שהיות אל הנמל והתקשרנו אל הרציף הצבאי.

עם הורדת כבש האניה לרציף, עלה אליה קצין הקישור של מפקד הצי במקום, כשפועל מקומי גורר אחריו מכשיר טלפון. הוא הודיע לנו בפשטות, כי משאלתו של מפקד הצי היא למלא את צרכינו במיטב יכולתו. רשימת הצרכים הונחה מיד על השולחן. היא כללה בין היתר :

- א. תדלוק מוקדם ;
- ב. החלפת דולרים במטבע מקומי, לצורך תשלום דמי-כיס לצוות ;
- ג. ירידת הצוות לחוף בבגדים אורחיים ;
- ד. תיקון המצפן החשמלי ;

בודדה עשתה הפריגטה הישראלית דרך של אלפי מילין עד שהגיעה למסרתה.

(ה) רשימת הציוד המבוקש תיבדק וכל פריט הנמצא ברשות הצי יסופק לנו ללא דיחוי.

המפקד הצרפתי מספר

כל ביקורי הנימוסין בוטלו, פרט לאחד — ביקור אצל מפקד הצי במקום. לביקור זה הלכתי ברצון. תת-האדמיראל קבלנו במשרדו באה-דה גלויה והשיחה התנהלה באווירה חופשית ללא פורמליות יתירה.

המפקד הצרפתי הביע התפעלות גלויה-לב מקצב הבזק של מבצע "קדש" והפתעה נעימה מלכידת "איברהים אל-אוול". הוא לא הסתיר אכזבתו מכשלון הבריטים והצרפתים בפורט סעיד, אך נמנע מחוות דעה. לשאלה, כיצד התנהגו הסורים והלבנונים תושבי העיר בעת מבצע "מוסקטיר", השיב: "הם יודעים מנין נושבת הרוח". הוא הוסיף, כי תצלומים של תעלת סואץ החסומה, אשר הופיעו ביומני החדשות, זכו לתשואות רמות מצד הבלתי-צד-פתים. אולי זה נובע מן הרווחה הכלכלית שבאה לדקאר, בעקבות החסימה של הסואץ.

לאחר מכן עבר לדבר על האינטרס הטבעי שיש, לדעתו, לצרפתים בחיזוקה של ישראל. הוא ניתח את השפעתה של כל התקדמות או נסיגה של ישראל על מושבות צרפת.

אגב, בסיומה של הפגישה, אף כי לא שאל למחוז חפצנו, איחל לנו הצלחה בדרכנו והביע תקוותו כי נמלא אילת ייהפך לנמל משגשג.

הביקור בקייפטאון

ביום 13 בדצמבר 1956 בשעה 8 בבוקר, נכנסנו לנמל קייפטאון. במקום נציגי השלטונות, כמקובל, המתינה לנו ליד הרציף אשת ציר ישראל בדרום אפריקה, בלוית נציג היהדות המקומית. על פניהם ניכרו מתיחות וחרדה. בקשתם הראשונה היתה למנוע עלייתם של זרים לאניה ובמיוחד — עליית עתונאים.

הם סיפרו, כי צירות מצרים בדרום-אפריקה עושה כל שביכולתה למנוע הצטיידות האניות שלנו בנמליה של מדינה זו. המצרים "גייסו" לצורך זה אפילו את פרשת הגרף שפי" במונ-טוידאו. הם טענו כי ממשלת אוריוואי התירה

תזמורת שאורגנה על אחת הפריגטות מברדת את אנשי הצוות בשעות הפנאי

הצוות מכמה טעמים: בגדיו הפרטיים של כל אחד מאנשי הצוות התאימו לגופו; נעדר הגורם ההפגנטי שבהופעה במדים, בתוך אוכלוסיה שב-חלקה היא ממוצא סורי ולבנוני. הדבר הוכח במקרים רבים, בהם הדריכו צעירים ממוצא סורי את אנשינו שיצאו לשוטט ברחובות העיר.

(ד) מומחה לתיקון המצפן החשמלי נמצא בדרכו אל האניה. ואכן, כעבור דקות ספורות הגיע לאניה בחור קצר קומה וצנום, מרכיב משקפים, גלוי-ראש, לבוש מכנסי "שיבר" ונו-על סנדלים. לאחר שבדק את המצפן החשמלי, הודיע כי אף שאין למצוא במקום חלק חילוף מתאים, יתוקן הקלקול עד למחרת היום בשעה 10 בבוקר. למחרת, בבוקר, ברדתי לרציף בשעה 9, נתקלתי במפקד הצרפתי של אנית מלחמה אשר עגנה מולנו. כשעל פניו נסוכה ארשת של מורת-רוח גלויה. מששאלתי אותו לסיבת הדבר השיב, כי בשובו בבוקר לאניתו נודע לו כי חלק מסוים ממצפן החשמלי של אניתו פסק מפעול... אגב, בשעה 09.55 דווח המומחה הצרפתי, כי המצפן החשמלי של אח"י "מבטח" פועל ללא דופי!...

מוסין. בקרב יהודי המקום הועבר הקול, כי אין להתקהל ליד האניה בנמל. הצעתנו לאפשר לצוות לרדת בבגדים אזרחיים נתקבלה ברצון רב. לאנשי הצוות יערכו מסיבות רק בבתים פרטיים. כל סידורי התדלוק וההצטיידות יעשו באמצעות נציגי היהדות המקומית.

לגבי כתבי העתונות והרדיו יעצה צירותנו לנקוט בקו של שתוף-פעולה ורצון טוב הדדי. אנו נשיב על שאלותיהם במידת האפשר והם יצניעו את הידיעות אודותינו ולא יבליטו אותן. שיטה זו הוכחה כיעילה ביותר. העתונאים הודו לנו לאניה לראיון עם המפקד, ואכן הם שמרו על "ההסכם הג'נטלמני".

תקותנו להשלים בקייפטאון את הציווד החסר לנו, לא נכזבה. נציגי היהדות המקומית גילה זריזות ויעילות ארגונית הראויים לשבח. על-אף קוצר הזמן עלה בידו להשיג את מרבית הציווד המבוקש. יתר על כן, יהודי המקום הביאו גם חליפת עבודה נאה לכל אחד מאנשי הצוות — מכנסי "ג'ינס" וחולצה כחולה. חליפה זו שיוותה גיזרה אתלטית — ללובשיה והתחבבה מאד על אנשי הצוות. כן הגיעונו, שעה קלה לפני ההפ-לגה, שני מתקנים למיוזג-אוויר שנשלחו אף הם כמתנה. סידור כל עניינינו, ללא מגע עם שלטונות זרים, נתן לנו הרגשה ביתית למדי.

למחרת היום, לפני כניסת השבת, הפלגנו בערפל כבד מנמל קייפטאון.

הפורטוגלים היו יעילים

בנמל ביירה במוזמביק היתה האוירה שונה לחלוטין. לפורטוגל אין אינטרסים בעולם הערבי וכן אין לה נציגות דיפלומטית. בישאף, והנייטראליות שלה לגבי יחסי ישראל-ערב היא פשוטה, טבעית וחסרת כל מתיחות. נמל ביירה שוכן בין הדלתות של שני גוה-רות גדולים — הזמבוי והלימפופו. באיזור זה מיהים רדודים עד למרחק רב מהחוף. לנמל ביירה עצמו מובילה תעלה חפורה בים, באורך של כארבעה-עשר מילין, בצורת עקלתון מסומן במצופים. רוחב התעלה 80 מ'. הפרשי גובה המים, בין גאות לשפל, מגיעים עד לששה מטרים. בתעלה ניתן לעבור בשעת הגאות בלבד.

ל"גרף שפיי" להיכנס לנמל מונטווידאו רק כדי להוריד פצועים לחוף ולבצע תיקונים הכרחיים לשמירת כושר השייט שלה. המצרים הוסיפו לטעון, כי "מצב הלוחמות" בין ישראל למצרים הפך, בינתיים, למלחמה גלויה. האניות הישראליות מפליגות לשרם-א-שיך, שהוא נמל מצרי הכבוש בידי ישראל "התוקפת". לאח"י "מונק" ילאח"י "מבטח" אין פצועים או פגיעות ונזקי קרב, לכן אין להרשות כניסתן לנמל של דרום אפריקה הנייטראלית.

העתונות והרדיו המקומיים קפצו על "צמוק" כזה. פרסומים מרעישים עלולים היו לסייע, בעקיפין, למאמצי ההכשלה של הצירות המצריות. אולם, אי-המגע עם נציגי העתונות לא מנע את התוצאות הבלתי-רצויות. — אנשי אח"י "מונק", שהגיעה לקפטאון כשבוע לפנינו, נקטו לפי עצת צירותנו הסתייגות מוחלטת מעתונאים. אך תגובת העתוננים והרדיו היתה הפוכה. האניה תוארה כ"אנית המיסטוריון" והעתונות והרדיו עסקו בתיאורים מפורטים על הנעשה בה, כפי שנראים הדברים למסתכל מבחוץ. הנוק שבהסתייגות היה ברור.

בטיפול היהדות המקומית

עם השלטונות המקומיים, אשר אהדתם היתה נתונה לנו, סוכם כי שהייתה של האניה בקייפטאון תיעשה תוך התבלטות מועטת ככל האפשר. משום כך, בוטלו כל ביקורי הניי-

הבקבוקים הועילו...

בין הראשונים שביקרו באניה היה כתב הרדיו המקומי, אדם מבוגר וברידעת. אחר הראיון עם המפקד אמר: "אני אספן של בקבוקי משקאות אקזוטיים. אם תתנו לי שני בקבוקים ישראליים, לא אזכיר את ביקורה של האניה ברדיו". המפקד מיהר להיענות לבקשתו והעניק לו חמישה בקבוקים ריקים: של בירה "אביר", של יין אליקנט (ממוחסנו של הרב הצבאי), של "טמפו", של טווה ועל מין אשכוליות. זכתב יצא עמוס ומרוצה והעיקר — הוא עמד בדיבורו...

עם כניסת האניה למפרץ סואץ נתברר האזעקות בתמונה: צוות התותחנים חש לעמדותיו.

בהתקרבתנו לג'בוטי, לקראת הכניסה לים-סוף, כבר היה הצוות מאומן ומלוכד כהלכה והאניה הפכה ליחידה לוחמת של ממש. ב-28 בדצמבר בשעה שמונה בבוקר, הגענו לנמל ג'בוטי, בהקדימנו בחמש דקות את הס-יירת הבריטית "ניו-פאונדלנד", אשר טיבעה במפרץ סואץ את הפריגטה המצרית "דמיאט". בנמל ג'בוטי עגנו אותה שעה אניות המלחמה הצרפתיות, שהשתתפו בפעולות במפרץ סואץ. פגישה זו של נציגי הכוחות שהשתתפו במערכת סיני, החזירנו בבת אחת אל אירת המלחמה ששררה בארץ ערב הפלגתנו.

נוכחותם של הבריטים הזכירנו את הסיוורים הרצופים של אניות מלחמה בריטיות לאורך חופי הארץ, בחודשים שלפני מבצע "קדש" ועד ה-ממצע עצמו. בסיוורים אלה הפריעו האניות הבריטיות לא אחת לאימוני האניות שלנו.

ביקורן של שתי אניות מלחמה זרות אילץ את השלטונות הצרפתים לנהוג לפי כל כללי הטכס. נציגי השלטון הצרפתי התייחסו אלינו באהדה גלויה ובולטת. מושל האי אמר, כי היה רוצה לבלות את הערב בחברת חבר-קצינים ישראליים צעירים. אולם, "האצילות מחייבת" והוא נאלץ להסתפק במסיבת-קוקטייל שיגרתית.

באותה מסיבת-קוקטייל הציגני המושל לפני מפקד הסירת הבריטית באומרו: "עתה יכול אני להציג לפניך נציג של כוחות מנצחים, אף-כי אני מקל ראש בפרשת ה"דמיאט".

משנתרנו לבדנו, ציין המפקד הבריטי, כי אינו גאה במיוחד על הטביעו את הפריגטה המצרית. הוא הסביר, כי נאלץ לעשות זאת לנוכח העזת-התאבדות הראויה לכבוד של המפקד המצרי אשר סירב להכנע, פתח באש וגם ניסה לנגח את הסירת הבריטית.

כאן חזר אלינו המושל ושאלני: "האם הספיק לספר לך על מעשה ה"חזירות" שלו, כיצד פרץ בוקר אחד לנמל, השאיר על הרציף את שבעים שבויי ה"דמיאט" והסתלק?"

בהמשך השיחה שאלני המושל: "המוכן אתה לקחת את שבעים השבויים?". הסברתי לו, כי רק הצפיפות שבאניה מונעת בעדי מלמלא את משאלתו.

כשהמים זורמים בכיוון ניצבי במהירות של שלושה וחצי קשר.

תעלה זו עברנו בשיט מהיר, כדי להפחית את השפעת הזרם הנצבי, כשבנקודות מסוימות נזר תר פחות ממטר עומק מתחת לשדרית האניה. על אף הרוחה הכלכלית, התאוננו תושבי המקום על המחירים הגבוהים של מוצרי התע-שיה, המובאים מאירופה ומצפון אמריקה. הם ציינו, כי עתה יוכלו ליהנות מהוזלה ניכרת במחירים, עם יבוא מוצרי תעשיה מישראל הקרובה. בייחוד התעניינו במלט, דשנים, טכסטיילים ובמוצרי חשמל.

בקרנו בבירה הפך למאורע חברתי. אף כי שהינו בה 12 שעות בלבד, לא ויתרו הפורטוגלים על הביקורים ההדדיים. הם קנאים מאוד למוש-בותיה של פורטוגל ורואים בנאצר השאפתן ספנה ישירה לבטחונן. אגב, הפעילות החברתית ולא גרעה מחריצותם של הפורטוגלים ותוך שתיים עשרה שעות שהייתנו, סיפקו לנו את הדלק, המים והמזון שביקשנו.

הנועת ספנות בינלאומית שהיא וכל אניה שתתגלה עלולה להיות אניה אויב. או אניה בשרות אחת מארצות האויב. מכאן דריכות וזהירות יתר שנהגנו במשך השיט בים-סוף. דריכות וזהירות שלא רפו עד תום המסע. בדרכנו בים-סוף פגשנו ארבע אניות סוחר סקנדינביות, מהן דנית אשר שטה בחברת משחתת בריטית.

בלילה ה-1 בינואר 1957, נראו לנו מן הח-שיכה נצנוצי אורותיה של עיר הנמל הסעודית ג'ידה, ולמחרת היום התקשרנו למזח שבמפרץ שלמה.

זה היה קץ המסע. אך לא סיומה של המשימה. עצם נוכחותן של הפריגטות בים-סוף, כשהן פועלות בכוננות הדרושה, היא ההופכת את המנשג של "מעבר בתום לב" מהכרזה מדינית עקרה לעובדה מציאותית פוריה.

צוות תותח נגד מטוסים בעמדת קרב

אגב, בתום השיחה הזמינינו מפקד הסיירת הבריטית לבקר אצלו ביקור ידידותי. בלי פורמליות ו"במכנסים קצרים". קיבלתי את ההזמנה החברית ולמחרת היום עליתי אל הסיירת בחברת סגני.

הוא הובילנו לחדרי המגורים הנאים בירכתי הסיירת, ללא נוכחות קצין נוסף מאנשי אניתו. הבינונו כי יש דברים בגו. במלים ספורות הביע את אכזבתו ממבצע פורט-סעיד, ייחס את הכש-לון לתפוכות המדיניות הבריטית במזרח התי-כון והביע את רצונו לחזור בהקדם לבסיס הקבע שלו בסינגפור.

לאחר מכן שיווה לקולו נעימה רצינית במק-צת ואמר: "אין בדעתי לשאלך למחוז חפצך ואינך חייב לומר לי דבר בנידון. ברצוני לומר לך מספר דברים היכולים לסייע לך בדרכך". הוא שלף ממגירת שולחנו את דו"ח המודיעין האחרון שקיבל וקרא ממנו את מערך הצי המצרי בים-סוף, את תחזית מזג האוויר הצפוי בארבעת הימים הבאים בחלקים השונים של ים-סוף וכן את נתוני הים. במיוחד התעכב על העובדה שהפריגטה המצרית "רשיד" מסתתרת באחד ממעגניו המרובים של החוף הסעודי הא-רוך, וכן על מציאותן של ארבע סירות טורפדו מצריות במפרץ סואץ. הוא הביע דעתו, כי קיימת אפשרות להיתקל בצירופים כלשהם של כלי שיט אלה. לפיהך יעץ לקבל הסכמתו של המושל הצרפתי לערוך מטווחות-תחמים על מספר סלעים הנמצאים בצד המערבי של מיצר בב-אל-מנדב. הנחשבים כטריטוריה צרפתית. לדבריו, גם הוא נוהג, בעברו באותו מקום, לתרגל את הצוות באש חיה. היה זה מעשה ידידותי מצד מפקד הסיירת, אף-כי לא חידש לנו דבר.

ביום 29 בדצמבר, במוצאי שבת, הפלגנו מג'יבר-טי ובאותו לילה עברנו את מיצר בב-אל-מנדב ונכנסנו לים-סוף, כשאנו בכוננות מלאה.

ים-סוף כולו, פרט לחלקו הדרומי-מערבי מו-קף ארצות ערב. שוליו, לכל ארכם, זרועים איים וסלעים עד למרחק רב מן החוף, ומשמיים מקו-מות מארב מתאימים ליחידות קלות מסוג סירות טורפדו.

בהיות תעלת-סואץ חסומה, לא היתה צפויה כל

ועדת האימוץ

והוועד למען החייל

אמנם התקציב הבסיסי לצרכי חינוך מובטח ע"י צה"ל, אך ועדת האימוץ והוועד הארצי למען החייל תורמים סכומים נכבדים ומאפשרים ע"י כך הרחבת היקף הפעולה החינוכית וגיוונה, ובמיוחד — לקראת הפלגות לחו"ל, הקרנת סרטים ימיים מובחרים, קונצרטים ותקליטים בגן האם וכו'.

בימים אלה מתבצעת והולכת גולת הכותרת של מאמציהם — משותפים של ועדת האימוץ והוועד הארצי למען החייל — ביצוע שיפוצים יסודיים בבית המלח, במטרה להכשיר אותו כמקור מפגש מרכזי לקירוב הלבבות בין אורחי חיפה לבין אנשי החייל.

יבוא על הברכה

יבואו על הברכה כל הפעילים בוועדת האימוץ ובמיוחד ה"ה בנין (יו"ר), ש. ביאליק ונ.

קשה לתאר את פעולות החינוך ותנאי השירות הענפים בחיל-הים, מבלי לעמוד על התרומה הגדולה שתורמים בשטחים אלה שני גופים ציבוריים: ועדת האימוץ העירונית והוועד הארצי למען החייל, המשתפים פעולה בכל המשימות.

מאז אימצה העירייה את חיל-הים, הפכה חיפה לנמל-בית ממש לאנשי החייל. ביוזמת ועדת האימוץ והוועד הארצי למען החייל, נעשו פעולות רבות שתכליתן אחת — לנסוך באנשי החייל את ההרגשה, כי אכן ה"עורף האזרחי מעונין בהם, עוקב אחר מעשיהם ונכון לתרום תרומות של ממש על מנת להקל ולהנעים את חייו של איש החייל.

יום-יום

לא כאן המקום לפרט את כל הפעולות המבורכות שנעשו ע"י ועדת האימוץ והוועד למען החייל, די אם נציין כי היתה זו פעולה עניפה ביותר, — למן הקמת חדרי תרבות נאים, אספדת מקלטים ומכוונות הקרנה לכ"ל השייט, סודות מחנות הנופש לצוותות ומפגשים חברתיים בין אנשי חיל-הים והציבור האזרחי — ועד להגשת סעד, מתנות ל"חגים ולטיפול בבני משפחות הימאים.

אנשי החייל נתקלים יום-יום במעשי ידיהם של פעילות ועדת האימוץ והוועד למען החייל, העושים את מלאכתם מתוך רוח טובה ומתוך רצון לספק כל דרישה.

טיפוח החינוך

זכות גדולה שמורה לגופים אלה גם בטיפוח ובעידוד פעולות החינוך בקרב אנשי החייל.

כן, מזכיר הוועדה, השוקדים ללא לאות ומתוך רצון כן על הפעלת והגשמת התכניות שנזכרו לעיל.

נציגת הוועד הארצי למען החייל מ. לוינזון, מגלה אף היא יוזמה רבה בפעילותיה למען החייל.

נוסף לכל אותן המשימות — משותפות הנעשות עם ועדת האימוץ העירונית, דואגת היא לתקציב חודשי מיוחד לפעולות בידור, אספקת שבועונים ומשחקים, בהתאם לדרישת היחידות. במיוחד ראוי לציון שיפור חדרי האוכל ע"י ציפוי עשרות שולחני בלוחות פורמיקה וסיידור וילונות בחדרי האוכל.

במבצע סיני הובלטה במיוחד אהדת הציבור החיפני שהופעל ע"י הוועד המקומי למען החייל. סודרו אז ללוחמים אלפי צעיפים, כובעי גרב, עשרות מקלטים וכו'.

זה שנים רבות מורגשת פעילותם הרבה של ועדת האימוץ והוועד למען החייל, לתועלתם של אנשי החייל. יש לקוות כי פעילותם זו לא תרפה בעשור השני לחייל.

ההעפלה במספרים

להלן, פירוט כל אוניות המעפילים הבלתי ליגאליות שהגיעו לחופי ארץ-ישראל, מאז הופעתה של "ולוס" ביולי 1934 ועד להקמת מדינת ישראל. הרשימות הנ"ל הועתקו מארכיונו הפרטי של מר שאול אביגור, מי שעמד שנים רבות בראש "המוסד לעליה ב".

(ראה רשימה על ההעפלה בע' מס. 111).

טבלה א': אוניות המעפילים מינואר 1938 עד פרוץ המלחמה

תאריך	שם הכלי	מספר המעפילים	תאריך	שם הכלי	מספר המעפילים
1938	ינואר	פוסידון	65	מאי	128
	אפריל	ארטימזיה	65	יולי	157
	נובמבר	ארטימזיה	300	715	300
1939	ינואר	ארטאטו	300	כ"ב	4932
	פברואר	"	300	1934	שני הולוסים [יולי 1934 — "ולוס" א'] כ"ז 700
	מרץ	"	378	איש.	

(1) אורגנה ע"י הציונים הכלליים.

(2) חלק ממעפילי Katina שאורגנה ע"י הריויוניסטים וברית טרומפלדור.

טבלה ב': אוניות המעפילים בשנים 1939—1944

תאריך	שם הכלי	מספר	מארצות המזרח	סה"כ
3.9.40	טיגריס	1189	—	1189
29.1.40	הילדה	728	—	728
19.3.41	דארין	800	—	800
9.12.42			395	395
1943	מיון	312	1019	1331
1944	"	530	1293	1823
מרץ	מילכה א'	239		239
אפריל	מריצה א'	224		
	מילכה ב'	273		517
מאי	מריצה ב'	318		318
יולי	קובק	735		735
	מריצה	308		
אוגוסט	בולבול	410		
	מפקירה	379		1097
נובמבר	צלח א' דיין	547		547
דצמבר	טאורוס	958		958
		7970	2707	10677

(1) טובעה בים השחור ע"י צוללת גרמנית.

טבלה ג': אוניות המעפילים בשנים 1945-1948

הגיעה (+) או נתפסה (-)	תאריך בוא ארצה	חטי' המעפילים	ה פ ש	הגיעה (+) או נתפסה (-)	תאריך בוא ארצה	חטי' המעפילים	ה פ ש
+	3.12.47	172	הפורצים ⁽²⁰⁾	+	29.8.45	35	דלין
—	23.12.47	850	לא תפחידונו	+	9.45	80	גטונו א'
—	29.12.47	698	29 בנובמבר 47	+	9.45	171	פטרן א'
—	31.12.47	15376	קיבוץ גלויות ⁽²¹⁾	+	9.45	40	גבריאלה (הלני)
—	31.12.47	15376	עצמאות	+	10.45	73	גטונו ב'
—	1.1.48	532	האומות-המאוחדות ⁽²²⁾	+	10.45	174	פטרן ב'
	1.2.48	274	ל"ה ⁽²³⁾	—	11.45	211	ב. כנצלסון ⁽¹⁾
	12.2.48	670	ירושלים הנצורה ⁽²⁴⁾	—	12.45	252	חנה סנש ⁽²⁾
	20.2.48	699	לקוממיות ⁽²⁵⁾	—	17.1.46	900	א. סרני
	28.2.48	1002	בונים ולוחמים ⁽²⁶⁾	—	24.3.46	243	וינגיט
	28.3.48	769	יחיעם ⁽²⁷⁾	—	27.3.46	746	תל'חי
	12.4.48	798	סירת-צבי ⁽²⁸⁾	—	5.46	1014	דב הוז ⁽³⁾
	24.4.48	782	משמרה-עמק ⁽²⁹⁾	—	13.5.46	1663	אליהו גולומב
	26.4.48	550	נחשון ⁽³⁰⁾	—	8.6.46	462	מכס נורדוי
	17.5.48	188	נצחון ⁽³¹⁾	—	25.6.46	1290	הביבה רייק ⁽⁴⁾
	17.5.48	230	מדינת ישראל ⁽³²⁾	—	2.7.46	1060	וג'בוד
	29.5.48	706	קרב עמק-אילון ⁽³³⁾	—	28.7.46	2678	ביריה ⁽⁵⁾
				—	31.7.46	510	הגנה
(1)			כ-200 מעפילים ירדו בשלום, יתרום והספינה נתפסה.	—	12.8.46	754	החיל העברי
(2)			המעפילים הורדו. הספינה עלתה על שרטון ונתפשה.	—	12.8.46	530	יגור ⁽⁶⁾
(3)			פרשת ספציה.	—	14.8.46	601	הנריטה סולר ⁽⁷⁾
(4)			צורף שטים (חביבה-רפי).	—	15.8.46	790	כתריאל יפה
(5)			העברה מ"הגנה".	+	15.8.46	183	כ"ג
(6)			מספינה זו ואילך מוגלים המעפילים לקפריסין.	—	2.9.46	1024	עמירם שוחט
(7)			צורף שטים.	—	21.9.46	625	ארבע חריות ⁽⁸⁾
(8)			צורף שטים (פטר).	—	21.10.46	819	פלמ"ח
(9)			צורף שטים (פטר).	—	31.10.46	1252	ברכה פולד ⁽⁹⁾
(10)			צורף שטים (הועלו עליה אנשי הקדישה).	—	26.11.46	3854	לטרון
(11)			עלתה על שרטון הסירינה ונחבלה. 10 נעדרים.	—	12.46	790	המרי העברי ⁽¹⁰⁾
(12)			צורף מאבינועם — 664+מבנימין 684=1348.	—	9.2.47	647	(כנסת-ישראל)
(13)			צורף שטים (פטר); כ-420 הצליחו לחמוק ארצה.	—	16.2.47	795	רפיח ⁽¹¹⁾
(14)			מהם 1243 מפלה+1377 מקוסטא.	—	27.2.47	1348	לנגב
(15)			צורף שטים (פטר).	—	12.3.47	835	חרות
(16)			שולחו להמבורג.	—	29.3.47	1568	יובל (חיים ארלוזורוב) ⁽¹²⁾
(17)			מהם 104 חולים ופצועים נשלחו לעטלית.	—	14.4.47	2620	שבתאי (שושנה) ⁽¹³⁾
(18)			(המספר הכללי הוא 1388) מהם 41 חולים ופצועים נשלחו לעטלית.	—	22.4.47	765	פטר-המולדת
(19)			היא פטר. המעפילים חמקו. הכלי עלה על שרטון.	—	16.5.47	1411	ת. הרצל ⁽¹⁴⁾
(20)			122 מסידני+50 מאטלס.	—	23.5.47	1457	שאר-ישוב ⁽¹⁵⁾
(21)			מהם 410 מברוך ויתרם מאגמי.	—	31.5.47	430	התקוה
(22)			הכל חמקו בנהריה פרט ל-79 מעפילים ועשרות בני נהריה שנאסרו ע"י הצבא והועברו לקריית-שמואל — למעצר.	—	18.7.47	4554	מורדי-הגטאות
(23)			מאיטליה.	—	28.7.47	411	יהודה הלוי
(24)			מאיטליה.	—	28.7.47	690	Exodus 1947 ⁽¹⁶⁾
(25)			מצרפת.	—	27.9.47	434	שיבת-ציון
(26)			מיוגוסלביה.	—	2.10.47	1388	י"ד גבורי אכזיב
(27)			מאיטליה-צרפת.	—	16.11.47	182	אף על פי כן
(28)			מאיטליה.	—	16.11.47	812	מדינת היהודים ⁽¹⁷⁾
(29)			מאיטליה.	—			זאולה ⁽¹⁸⁾
(30)			מצרפת.	—			עליה ⁽¹⁹⁾
(31)			מאיטליה.	—			קדימה
(32)			מאיטליה.	—			
(33)			מאיטליה.	—			

מאלבום החייל

שלום לחברים המפליגים ללב-הים

טבלה ד': אוניות מעפילים שאורגנו לא ע"י "המוסד"

הגיעה או נתפסה	תאריך בואה ארצה	מס' המעפילים	ה ש ם
—	8.3.47	624	אבריל בן-הכס (1)
	23.6.48	?	אלסלנה (2)

(2) הביאה נשק. הועלתה באש בתותחי צה"ל.
(1) ע"י פ. ברגסון.

טבלה ה': האוניות שהובאו על-ידי
הרביזיוניסטים (לפי העתון The Answer
מיום 14.3.47)

מס'	ה ש ם
המעפילים	
500	Artemis
300	Draga
400	Ali
750	Kiefa
250	Dalfa
650	Katina
750	Astir
800	Parita
1200	Naomi Julia
2400	Sakarya
8,000	סה"כ

לחיליהם הישראלי

הגבר כח והצלח!

„אבן וסיד“ בע"מ

למגינים על נתיב הים!

לכם שלוחה ברכת

שיכון עובדים בע"מ

לחיל־הים הישראלי

שא ברכת

מרכז "תנובה"

הגבר כח והצלח!

לחיל־הים הישראלי

שא ברכה
לשנת העשור

"הימה" מספנות ישראליות בע"מ

לחיל-הים החלוץ והלוחם!

שא את ברכתנו הנאמנה

כבעבר כן בעתיד

אנו לשרותך תמיד

קרנל "בע"מ

לחיל-הים הישראלי

שא ברכת

„סולל-בונה“

עלה והצלח !

ale

...ואין זה רק על הנד

הקמתה של תעשיית ניר בארץ... הצעדתה לקראת
שלימותה עוצמאותה המלאה ע"י... הנחת יסוד
למפעל הפקת התאית מפסולת חקלאית תוך...
הזרמת 2,000,000 ל"י נוספים למשק החקלאי...
ממשיכת חוץ זר להשקעות... הרחבת המפעל הקיים
תודות להשקעה נוספת של \$10,000,000... שגשוג
העתונות ויתר הענפים המבוססים על צריכת הנזיר...
מוצר שהפך לסיווד בתעשיית שונות בארץ... הסכון
במטבע זר בשעור 1,000,000 \$ לשנה כעת... והגדלתו
ל-4,000,000 \$ עם השלמת ההרחבה בשנת 1959.

בחרור הארץ מתלות בייבוא ניר — הוכחה לכראיות לכראיות השקעות חוץ בישראל.

מפעלי ניר אמריקאיים ישראלים בע"

לחיל-הים הישראלי

ברכות לשנת העשור

יושר כחכם

„פז“ חברה לפטרוליאום ולסחר בע"מ

